

การวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ:
การศึกษาข้ามกรณี

นางสาวอุษา แก้วกำกม

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN ANALYSIS OF SOCIAL ADJUSTMENT PROBLEMS OF GRADE SEVEN STUDENTS IN
BOARDING SCHOOLS: CROSS-CASE STUDY

Miss Usa Kaewkamkong

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Educational Research

Department of Educational Research and Psychology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ: การศึกษาข้ามกรณี

โดย

นางสาว อูษา แก้วกำกวง

สาขาวิชา

วิจัยการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ ตังธนกานนท์

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ ตังธนกานนท์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.วราภรณ์ แยมทิม)

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อุษา แก้วก่ากง: การวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ: การศึกษาข้ามกรณี (AN ANALYSIS OF SOCIAL ADJUSTMENT PROBLEMS OF GRADE SEVEN STUDENTS IN BOARDING SCHOOLS: CROSS-CASE STUDY) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ ตั้งธนานนท์, 229 หน้า

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์และเปรียบเทียบปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา (2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ และ (3) เพื่อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการศึกษาเปรียบเทียบข้ามกรณี การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การจำแนกประเภทข้อมูล การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และการวิเคราะห์ข้ามกรณี

ผลการวิจัยพบว่า

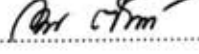
1. ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ ได้แก่ 1) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม ซึ่งแบ่งเป็น (1.1) ปัญหาเรื่องระเบียบกฎเกณฑ์ของโรงเรียนและหอพัก (1.2) ปัญหาการปรับตัวด้านมารยาททางสังคม 2) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม 3) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม และ 4) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ มีดังนี้ 1) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม (1.1) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคมเกี่ยวกับปัญหาเรื่องกฎระเบียบโรงเรียนและของหอพักของนักเรียนในโรงเรียนประจำทั้ง 3 แบบ มีความแตกต่างกัน คือ นักเรียนประจำโรงเรียนชายล้วนมีปัญหา โดยเฉพาะปัญหาความเครียด กัดคันต่อการปรับตัวในการอยู่หอพัก นักเรียนประจำในโรงเรียนหญิงล้วนไม่มีปัญหา ส่วนนักเรียนประจำโรงเรียนประจำสหศึกษามีปัญหา โดยเฉพาะปัญหาการปรับตัวต่อการอยู่ในระบบโรงเรียนประจำที่ต้องช่วยเหลือตัวเอง และรับผิดชอบตัวเอง (1.2) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคมเกี่ยวกับปัญหาการปรับตัวด้านมารยาททางสังคมของนักเรียนในโรงเรียนประจำทั้ง 3 แบบ ไม่มีความแตกต่างกัน คือ แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียน 2) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะสังคมของนักเรียนในโรงเรียนประจำทั้ง 3 แบบ ไม่มีความแตกต่างกัน คือ ปัญหาในการปรับตัวเข้ากับรุ่นพี่และความสัมพันธ์กับรุ่นพี่ 3) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ของนักเรียนในโรงเรียนประจำทั้ง 3 แบบ มีความแตกต่างกัน คือ นักเรียนประจำโรงเรียนชายล้วนมีปัญหาการข่มขู่เรียกค่าคุ้มครองจากเพื่อน นักเรียนประจำในโรงเรียนหญิงล้วนไม่มีปัญหา ส่วนนักเรียนโรงเรียนประจำสหศึกษามีปัญหาการชกต่อยกัน ลักขโมย และทำร้ายตัวเอง 4) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักเรียนในโรงเรียนประจำทั้ง 3 แบบ ไม่มีความแตกต่างกัน คือ ไม่มีปัญหาการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางสังคมในโรงเรียนและสภาพแวดล้อมทางจิตใจของนักเรียน

4. แนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้แก่ การแก้ไขระบบการปกครองนักเรียนและระบบการดูแลนักเรียนในหอพัก และการแก้ไขการคัดเลือกนักเรียนเข้ามาอยู่ประจำในโรงเรียน

ภาควิชา.....วิจัยและจิตวิทยาการศึกษา..... ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา.....วิจัยการศึกษา..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

ปีการศึกษา .....2551.....

4983791327: MAJOR EDUCATIONAL RESEARCH

KEYWORDS : SOCIAL ADJUSTMENT/ BOARDING SCHOOLS

USA KAEWKAMKONG: AN ANALYSIS OF SOCIAL ADJUSTMENT PROBLEMS OF GRADE SEVEN STUDENTS IN BOARDING SCHOOLS: CROSS-CASE STUDY.

THESIS ADVISOR: ASST.PROF. KAMONWAN TANGDHANAKANOND, Ph.D., 229 pp.

The purposes of this study were to (1) analyze and compare the social adjustment problems of grade seven students among three types of boarding schools, namely boy, girl, and co-educational boarding schools, (2) analyze the sources of the social adjustment problems of grade seven students in boarding schools, and (3) propose problem solving social adjustment problems of grade seven students in boarding schools. Data were collected through non-participant observation, informal interviews, in-depth interviews, focus group, and document analyses. The data were analyzed using content analysis, typological analysis, analytic induction, and cross-case analysis technique.

The results were as follows:

1. The three main social adjustment problems found in grade seven boarding school students in the three types of schools were: (1) problems regarding social norms consisting of (1.1) school and dormitory regulation adjustment problems and (1.2) social manner adjustment problems, (2) problems regarding social skills, and (3) problems regarding social adjustment leading to anti-social behavior.

2. The results from the cross-case analysis of social adjustment problems can be divided into four themes: (1) problems regarding social norms consist of two main findings: (1.1) school and dormitory regulation adjustment problems varied in the three types of boarding schools. Boy boarding school students faces difficulites in adjusting themselves to dormitory living, while co-educational boarding school students faces difficulties in adjusting themselves to boarding school life which requires higher levels of personal responsibilities. It was noteworthy that there was no evidence of school and dormitory regulations adjustment problems in girl boarding school students. (1.2) social manner adjustment problems such as improper behavior in classes were similar in all types of boarding schools (2) problems regarding social skills such as adjusting themselves to senior students were found in all types of boarding schools (3) problems regarding social adjustment leading to anti-social behavior varied in two types of boarding schools. Boy boarding school students tended to display anti-social behavior through protection rackets, whereas co-educational boarding school students bullied, stole, and engaged in self-injury (4) no evidence of social environmental adjustment problems was found in all types of boarding school students.

3. Social adjustment problems in grade seven boarding school students stem from social environment in schools as well as students' mental environment.

4. Recommendations for solving social adjustment problems of grade seven students in boarding schools were to ameliorate the dormitory administration and supervising regimes of boarding school students as well as to develop a more selective admission procedure to effectively assess student readiness.

Department...Educational Research and Psychology .....Student's Signature : ...*[Signature]*.....

Field of Study.....Educational Research..... .....Advisor's Signature : ...*[Signature]*.....

Academic Year .....2008.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความเมตตากรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลวรรณ ตั้งธนกานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งเป็น กัลยาณมิตรต่อศิษย์เสมอมา คอยให้คำปรึกษาแนะนำ ให้กำลังใจ และตรวจทานแก้ไข ข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งและขอกราบ ขอบพระคุณท่านอาจารย์มา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา และอาจารย์ ดร. วราภรณ์ แยมทิม ประธานและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไข ข้อบกพร่องทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณคณาจารย์ ในภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัยอย่างดี

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณในความอนุเคราะห์ของผู้บริหารที่ให้โอกาสข้าพเจ้า ในการศึกษาวิจัยภาคสนาม และขอขอบพระคุณคณะครูทุกท่านที่ได้สละเวลาให้ข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย ตลอดจนผู้มีอุปการะคุณทุกท่านที่คอยอำนวยความสะดวกให้ ข้าพเจ้าในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ และเป็นกัลยาณมิตรต่อข้าพเจ้าตลอดระยะเวลาในการเก็บข้อมูล และข้าพเจ้าต้องขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่าน ที่ ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาที่ศึกษา

ท้ายนี้ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณคุณบิดา มารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนสนิท มิตรสหายที่คอยสนับสนุนช่วยเหลือ ให้คำแนะนำตลอดจนให้กำลังใจข้าพเจ้าด้วยดีเสมอ มาจนสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคม.....	9
ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่น.....	12
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนประจำ.....	59
ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพและการศึกษาข้ามกรณี.....	69
ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	84
ตอนที่ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	93
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	94
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาก่อนลงภาคสนาม.....	95
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม.....	98
1. การเข้าสู่สนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล.....	99
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	99
ขั้นตอนที่ 3 การจัดกระทำข้อมูล.....	107

	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	109
ตอนที่ 1 บริบทของโรงเรียนประจำ.....	109
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมและความแตกต่างของปัญหาการ ปรับตัวทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ	129
ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ.....	182
ตอนที่ 4 แนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยม.... ศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ.....	191
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	198
สรุปผล.....	198
อภิปรายผล.....	206
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	211
ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	211
รายการอ้างอิง.....	213
ภาคผนวก.....	217
ภาคผนวก ก หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย.....	218
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	220
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	229

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
2.1 ตารางลำดับขั้นพัฒนาการตามการตอบสนองความต้องการทางสังคมของอิริคสัน....	21
2.2 การสังเคราะห์ประเภทการปรับตัวทางสังคม.....	44
3.1 แผนการศึกษาภาคสนาม.....	97
3.2 รายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม.....	102
4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ.....	171
4.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ.....	188
4.3 แนวทางการแก้ปัญหาปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใน โรงเรียนประจำ 3 แบบ.....	195

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ		หน้า
2.1	การบริหารโรงเรียนประจำรูปแบบที่ 1.....	61
2.2	การบริหารและการจัดการเรื่องหอพัก.....	62
2.3	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	93
3.1	สรุปขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	94

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัยรุ่นเป็นช่วงชีวิตของมนุษย์ที่มีการปรับตัวยากและมีปัญหามากที่สุด เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ เป็นวัยแห่งการปรับตัว เป็นวัยแห่งปัญหา และเป็นวัยที่มีความเคร่งเครียดทางอารมณ์ ทั้งนี้เนื่องจากว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และเป็นวัยที่จะต้องเรียนรู้เพื่อพัฒนาไปสู่วัยผู้ใหญ่อย่างเหมาะสม วัยรุ่นจึงต้องมีการปรับตัวอย่างมากทั้งการปรับตัว ทางด้านร่างกาย ที่เปลี่ยนไปจากลักษณะรูปร่างแบบเด็กไปสู่การมีลักษณะร่างกายอย่างผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นวัยเจริญพันธุ์ การปรับตัวต่อวิชาการต่างๆ ที่ยากขึ้น การปรับตัวต่อสังคมที่กว้างขึ้น การปรับตัวด้านต่างๆ เหล่านี้ทำให้วัยรุ่นมีภาวะทางอารมณ์ที่ไม่มั่นคง อารมณ์แปรเปลี่ยนกลับไปกลับมา อารมณ์รุนแรง สับสน ซึ่งวัยรุ่นบางคนก็สามารถผ่านช่วงเวลานี้ไปได้โดยไม่มีปัญหา แต่อีกหลายคนอาจประสบกับปัญหาในการดำเนินชีวิตและไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้น ระยะเวลาของวัยรุ่นจึงเป็นระยะที่ผู้ใหญ่ต้องให้ความสนใจและช่วยเหลือประคับประคองให้ดำเนินชีวิตผ่านไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ปัญหาของวัยรุ่นเป็นปัญหาที่ต้องคำนึงถึงอยู่มากในปัจจุบัน เพราะหากวัยรุ่นมีการปรับตัวไม่ดี นอกจากจะกลายเป็นเด็กเกเร ก่อความวุ่นวายแล้ว เมื่อโตขึ้นอาจเป็นคนที่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคมต่อไปอีกได้ (อัญชลี ทองจันทร์, 2546)

โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่มีภาระหน้าที่ในการอบรมและพัฒนาเยาวชน ดังนั้นโรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนวัยรุ่น ให้ได้เรียนรู้ทักษะในการปรับตัวทางสังคม เนื่องจากเมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้นจะต้องใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนอีกเป็นเวลานาน ถ้าสามารถก้าวพ้นจากบ้านสู่โรงเรียนหลังจากได้รับการอบรมเลี้ยงดูและฝึกเข้าสังคมกับคนในครอบครัวมาแล้ว เด็กจะต้องมาเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสังคมที่มีขนาดใหญ่ขึ้น มีสมาชิกเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นครู เพื่อนและบุคลากรในโรงเรียน โรงเรียนเป็นสถานที่ให้การอบรมบ่มนิสัย ให้ความรู้ด้านต่างๆ ถ้าสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนเหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการในทุกๆ ด้าน จะทำให้เด็กเจริญเติบโตเป็นพลเมืองดี เนื่องจากเด็กต้องพบกับประสบการณ์ใหม่ๆ ทำให้บุคลิกภาพของเด็กเปลี่ยนไป จนกว่าเด็กจะเข้าใจตนเอง ว่าตนคือใคร ต้องการอะไร จะปรับตัวแบบใดที่จะสามารถเข้ากับสังคมและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุขและมีสุขภาพจิตที่ดี ดังนั้น สภาพแวดล้อมในโรงเรียนต้องเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการในทุกๆ ด้าน ซึ่งได้แก่

สภาพของโรงเรียน ครู เพื่อน และระเบียบวินัยของโรงเรียน เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและอยู่ในภาวะที่สมดุล (ลักขณา สริวัฒน์, 2545)

โรงเรียนประจำมีวัตถุประสงค์เฉพาะของโรงเรียนที่แตกต่างจากโรงเรียนไปกลับทั่วไป เช่น เพื่อฝึกระเบียบวินัยของนักเรียนในการอยู่ร่วมกัน เพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักการช่วยเหลือตนเอง และเพื่อฝึกความเป็นสุภาพบุรุษ หรือความเป็นกุลสตรี รูปแบบของโรงเรียนประจำมีทั้งโรงเรียนประจำแบบชายล้วน โรงเรียนประจำแบบหญิงล้วน และโรงเรียนประจำแบบสหศึกษา โดยมีทั้งแบบที่นักเรียนอยู่ประจำทั้งหมด และแบบที่มีทั้งนักเรียนประจำและไปกลับ โรงเรียนประจำเป็นโรงเรียนที่เด็กต้องมาอยู่อาศัยกินนอนที่โรงเรียน เป็นเสมือนบ้านขนาดใหญ่สำหรับนักเรียน บ้านที่ไม่มีบิดามารดาอยู่ดูแลอย่างใกล้ชิดมีเพียงครูที่คอยดูแล ดังนั้น นอกเหนือจากการเรียนการสอน ครูจึงมีหน้าที่ในการอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม อุบิสัยอันดีงาม การพัฒนาบุคลิกภาพและการจัดให้นักเรียนอยู่ในโรงเรียนด้วยความอบอุ่นและมีความเป็นอยู่ที่ดี ควบคู่กับการฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัยและรับผิดชอบตัวเอง ทั้งในด้านการเรียนและการใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียน นักเรียนซึ่งมีความหลากหลายที่มีพื้นฐานทางครอบครัวที่ต่างกันไป อาจทำให้มีปัญหาในการอยู่ร่วมกันได้ นอกจากนี้ ยังมีนักเรียนจำนวนหนึ่งที่ไม่เคยอยู่โรงเรียนประจำมาก่อน แต่ต้องมาอยู่ร่วมกันกับนักเรียนซึ่งต่างก็มาจากสังคม วัฒนธรรม และครอบครัวที่ต่างกันไป ทำให้ต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน สิ่งเหล่านี้ อาจทำให้เด็กเกิดปัญหาในเรื่องของการปรับตัวทางสังคม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการปรับตัวทางสังคม พบว่า สาเหตุที่เด็กมีปัญหาการปรับตัวไม่ได้ประการสำคัญ คือ การที่เด็กต้องพบกับสังคมที่แตกต่างไปจากเดิมและสังคมที่มีบุคคลมาจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ กัน จากคนละภาค คนละท้องถิ่น (สุชา จันทร์โสม, 2542) นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มวัยรุ่นที่มีปัญหาสุขภาพจิตมากที่สุดคือ วัยรุ่นที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา การที่นักเรียนต้องจากบิดามารดาอยู่หอพักทำให้พบข้อจำกัดของการอบรมเลี้ยงดู ขาดความผูกพันกับครอบครัวเป็นพิเศษ อันเป็นพื้นฐานของการสร้างความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจฉิม, 2528) จากการที่นักเรียนต้องประสบกับปัญหาเหล่านี้ อาจส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวด้านการเรียน ปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับครูใหม่ เพื่อนใหม่ วิชาใหม่ นอกจากนี้ นักเรียนประจำอาจประสบปัญหาอื่นอีก เช่น ปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับครูประจำหอพักและเพื่อนที่อยู่ร่วมหอพัก ปัญหาการปรับตัวต่อกฎระเบียบที่เข้มงวดของหอพักและปัญหาการขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่ เป็นต้น

ปลื้มจิต สถาพรดำรง (2541) ได้กล่าวถึงผลกระทบอันเกิดจากการเรียนในโรงเรียนประจำข้อหนึ่งว่า การจากครอบครัวมาเป็นนักเรียนประจำอาจทำให้นักเรียนมีปัญหการปรับตัวได้ เนื่องจาก นักเรียนประจำต้องมีการปรับตัวในด้านต่างๆ อยู่ตลอดเวลา ได้แก่ ด้านการศึกษา ที่อยู่อาศัย การใช้เวลา สันทนาการ บุคลิกภาพ สุขภาพอนามัย ศิลปวัฒนธรรม และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง อาจารย์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยนักเรียนจะต้องเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ทั้งจากการถ่ายทอดต่อๆ กันมา หรือจากการขวนขวายแสวงหาเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เพื่อจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมภายในโรงเรียนให้ได้ โดยมีกระบวนการ วิธีการ และกลไกการปรับตัว ซึ่งหากนักเรียนสามารถปรับตัวได้ ก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข แต่ถ้านักเรียนไม่สามารถปรับตัวได้ก็จะมีผลกระทบต่อจิตใจ ทำให้รู้สึกท้อแท้ หดหวัง เบื่อหน่าย วิตกกังวล เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ บางคนถึงกับประสบความล้มเหลวในการเรียน ซึ่งอาจทำให้ต้องลาออกจากโรงเรียนได้ นอกจากนี้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีทักษะการปรับตัวทางสังคมแตกต่างกัน (อารี ทองทัฬ, 2531) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาลักษณะการปรับตัวทางสังคมและปัญหาการปรับตัวทางสังคมในสถานศึกษาระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิงว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่

จากการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เป็นระเบียบวิธีวิจัยที่แสวงหาความจริงในสภาพที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติ (Naturalistic inquiry) เน้นการมองปรากฏการณ์ในภาพรวมทุกมิติ (Holistic perspective) ด้วยตัวผู้วิจัยเอง เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่สนใจกับสภาพแวดล้อมนั้น โดยให้ความสำคัญกับข้อมูลที่เป็นความรู้สึกนึกคิด คุณค่าของมนุษย์ และความหมายที่มนุษย์ให้ต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว การศึกษาปรากฏการณ์หรือสภาพของปัญหาจะต้องเป็นการทำความเข้าใจปรากฏการณ์หรือสภาพของปัญหาในบริบท หรือสภาพแวดล้อมที่ปรากฏการณ์หรือปัญหานั้นเกี่ยวข้องอยู่ (Contextual) นอกจากนี้ การศึกษาแบบข้ามกรณี (Cross-Case Study) เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพวิธีหนึ่ง ซึ่งเป็นการวิจัยที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายๆ กรณีศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษาหลายๆ กรณี เพื่อสำรวจความคล้ายคลึงและความแตกต่างของแต่ละกรณีจากมุมมองหรือประเด็นเดียวกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบข้ามหน่วย (Cross unit comparison) ซึ่งต่างจากการสังเคราะห์การศึกษาความแตกต่างภายในหน่วยเดียวกัน การเปรียบเทียบจะชี้ให้เห็นถึงความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างของกระบวนการหรือปรากฏการณ์ ทำให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในแต่ละกรณี และทำให้ได้ข้อค้นพบทางวิชาการเชิง

ศาสตร์ (Scientific discoveries) มากขึ้น นอกจากนี้การวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบข้ามกรณีนี้จะทำให้ได้ข้อสรุปที่มีความตรงสามารถอ้างอิงได้ดี และน่าเชื่อถือกว่าการเปรียบเทียบข้อมูลในกรณีศึกษาเดียว (Chofield, 2000 อ้างถึงใน นภสร ต้นปีทมดิลก, 2548)

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนในโรงเรียนประจำ 3 แบบ ได้แก่ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา ด้วยระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ทั้งนี้เพื่อจะได้สามารถอธิบายปรากฏการณ์และสภาพของปัญหาได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ยังสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพของปัญหาในกรณีทั้ง 3 กรณี ที่มีความแตกต่างหลากหลายในแต่ละกรณี เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกันว่านักเรียนประจำซึ่งเรียนอยู่ในโรงเรียนประจำที่แตกต่างกันมีลักษณะการปรับตัวทางสังคมอย่างไร และมีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาลักษณะดังกล่าวจากนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 เนื่องจากเป็นนักเรียนที่กำลังอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ที่โครงสร้างทางร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สภาพทางอารมณ์ไม่คงที่ โดยกำลังเปลี่ยนแปลงจากภาพลักษณ์แห่งความเป็นเด็กสู่ภาพลักษณ์แห่งความเป็นผู้ใหญ่ และเป็นระยะที่ต่อเนื่องทางการศึกษาจากระดับชั้นประถมศึกษาเข้าสู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนั้น ลักษณะของนักเรียนส่วนใหญ่ยังใหม่ต่อสถานศึกษาและสภาพแวดล้อมต่างๆ โดยต้องพบกับสภาพสังคมและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งต้องเข้ามาอยู่ประจำในหอพัก ที่ต้องอยู่ร่วมกับเพื่อนใหม่ อาจารย์ใหม่ และกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสนใจวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ และเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำด้วย ข้อค้นพบดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการป้องกันและได้ช่วยเหลือนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสภาพแวดล้อมได้ โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาข้ามกรณีในโรงเรียนประจำ 3 แบบ คือ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา ซึ่งการศึกษาแบบข้ามกรณีนี้จะเป็นการประมวลความรู้ที่ได้จากกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี

คำถามการวิจัย

1. ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ ได้แก่ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษามีลักษณะอย่างไรและมีความแตกต่างกันหรือไม่
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำทั้ง 3 แบบมีอะไรบ้าง
3. มีแนวทางใดบ้างในการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ ได้แก่ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ
3. เพื่อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยศึกษาวิเคราะห์แบบข้ามกรณี (cross-case study) โรงเรียนประจำ 3 รูปแบบที่แตกต่างกัน คือโรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา ในเขตภาคกลาง
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร
3. แหล่งข้อมูลในการศึกษามาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นตัวบุคคล ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียนประจำระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากโรงเรียนประจำทั้ง 3 โรงเรียน รวมทั้งแหล่งข้อมูลเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. ประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาคือ ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำใน 4 ด้าน ได้แก่ ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม และปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคม และแนวทางในการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของโรงเรียนประจำทั้ง 3 แบบ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การปรับตัวทางสังคม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลสามารถปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสังคมหรือสภาพแวดล้อมที่ตนเองอยู่ได้อย่างเหมาะสม และดำรงไว้ซึ่งสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมเป็นอย่างดี โดยการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ร่วมกับสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้อย่างมีความสุข การปรับตัวทางสังคมแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. การปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม ได้แก่ ความสามารถของนักเรียนในการปรับตัวให้ถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน กฎระเบียบของหอพัก กฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน กิจกรรมประจำวัน และมารยาทการอยู่ร่วมกันในสังคมหรือบรรทัดฐานทางสังคม โดยการมีพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น

2. การปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม ได้แก่ ความสามารถของนักเรียนในการปรับตัวตามกระบวนการทางสังคม เป็นการแสดงออกในเรื่องการปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นในโรงเรียน การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในโรงเรียน รวมถึงความสามารถในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในกลุ่มได้อย่างราบรื่น

3. การปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนที่ขัดแย้งกับมาตรฐานทางสังคม เป็นการแสดงออกหรือการกระทำของนักเรียนที่ตรงข้ามกับคนส่วนใหญ่ เช่น การต่อต้าน ดื้อดึง ชอบทะเลาะวิวาท ทำลายตนเอง ทำลายสังคม ไม่ให้ความร่วมมือ ทำตามความพอใจของตนโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น

4. การปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยนักเรียนมีพฤติกรรมและการแสดงออกที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม

ปัญหาการปรับตัวทางสังคม หมายถึง สภาพที่นักเรียนไม่สามารถปรับความรู้สึก ความคิด หรือการกระทำ ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ต่างๆ ของสังคมได้ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคม หมายถึง สิ่งที่ส่งผลต่อการปรับตัวไม่ได้ของนักเรียนในการอยู่โรงเรียนประจำ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง อาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และอาณาบริเวณที่มีอยู่ รวมไปถึงลักษณะการจัด การตกแต่ง และการใช้พื้นที่ หรือสิ่งก่อสร้างต่างๆ

2. สภาพแวดล้อมทางด้านสังคม คือ การปฏิสัมพันธ์หรือการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลต่างๆ ภายในโรงเรียน ซึ่งหมายถึงบรรยากาศในโรงเรียน

3. สภาพแวดล้อมทางจิตใจ หมายถึง ลักษณะการรับรู้ของตนเองที่เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่าสอดคล้องกับความคิดและความต้องการของนักเรียนหรือไม่มากนักน้อยเพียงไร เช่น การรับรู้เกี่ยวกับความสมเหตุสมผลระหว่างการทำของนักเรียนกับผลที่ได้รับ

โรงเรียนประจำ หมายถึง โรงเรียนที่ดำเนินการจัดการศึกษาให้นักเรียนตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของโรงเรียน โดยจัดนักเรียนให้พักอยู่ในโรงเรียน และปฏิบัติตามกิจวัตรและกฎระเบียบของโรงเรียนในการอยู่ประจำ

รูปแบบของโรงเรียนประจำ หมายถึง การแบ่งลักษณะของโรงเรียนประจำ โดยใช้เกณฑ์ของเพศในการแบ่ง ได้แก่ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา

นักเรียนประจำ หมายถึง นักเรียนกินนอนในโรงเรียน ที่พักอาศัยอยู่ในโรงเรียนตลอดเวลา โดยปฏิบัติตามกิจกรรมประจำวันและกฎระเบียบข้อบังคับของการอยู่ประจำ

การศึกษาข้ามกรณี หมายถึง การศึกษาวิจัยโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกรณีศึกษาหลายๆ กรณี ที่มีความแตกต่างหลากหลายกัน และวิเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษาเพื่อสำรวจความคล้ายคลึงและความแตกต่างของแต่ละกรณีจากมุมมองหรือประเด็นเดียวกัน

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

1. ได้สารสนเทศเกี่ยวกับปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ ได้แก่ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวของนักเรียน ซึ่งนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนในด้านการปรับตัวทางสังคม

2. ได้แนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักแนะแนว นักจิตวิทยา ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาในระดับต่างๆ ในการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียน และพัฒนานักเรียนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขในโรงเรียนและในสังคม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม โดยแบ่งการนำเสนอเป็น 6 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่น

ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคม

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนประจำ

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยเชิงคุณภาพและการศึกษาข้ามกรณี

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการของวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความสำคัญมากที่จะเชื่อมต่อยุวกวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ซึ่งถ้าหากว่าสามารถผ่านชีวิตวัยรุ่นไปได้อย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพก็จะสามารถเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ มีการกล่าวถึงวัยรุ่นว่าเป็นวัยวิกฤตหรือวัยพายุบูแคม ทั้งนี้เนื่องจากวัยรุ่นจะต้องประสบกับความลำบากในการปรับตัวเพื่อเผชิญกับสิ่งแปลกใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เกิดการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด หรือการแสวงหาความเป็นตัวของตัวเอง และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ต่างๆ ที่แตกต่างจากวัยเด็ก นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของวัยรุ่นสรุปโดยรวมได้ว่า

วัยรุ่น เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา และสังคมอย่างรวดเร็ว จากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ โดยเฉพาะด้านร่างกายจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540) เป็นวัยที่สิ้นสุดความเป็นเด็ก เริ่มเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ แต่ไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอนว่าเริ่มเมื่อใดและสิ้นสุดวัยเมื่อใด แต่กำหนดตามการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและรูปร่างเป็นสำคัญ วัยรุ่นเป็นวัยปรับตัวยาก มีปัญหา มาก และเป็นวัยแห่งความยุ่งยาก การ

ปรับตัวสับสน (อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ, 2532) พัฒนาการด้านต่างๆ ของวัยรุ่นมีดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการทางอารมณ์
2. พัฒนาการทางสังคม
3. พัฒนาการทางสติปัญญา

1. พัฒนาการทางอารมณ์

พัฒนาการทางอารมณ์ จะมีความสำคัญกับวัยรุ่นมากเนื่องจากเป็นวัยที่มีอารมณ์ที่ค่อนข้างรุนแรง อ่อนไหวง่าย เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ไม่มีมั่นคงและชอบแสดงอารมณ์ที่ตรงไปตรงมา มีความเป็นตัวของตัวเอง อยากรู้ อยากเห็น อยากรทดลองที่จะผลักดันให้ออกไปเผชิญกับโลกภายนอก ต้องการการตัดสินใจและรับผิดชอบด้วยตนเอง ต้องการความเป็นอิสระพึ่งตนเอง และมีแนวคิดต่อต้านผู้ใหญ่ เป็นวัยที่ต้องการแสวงหาความรู้และทดลองทำในสิ่งแปลกใหม่ ที่ตนไม่เคยทำ ต้องการปรัชญาชีวิตและแนวทางชีวิตของตนเอง (ประสาน ทิพย์ธารา, 2527) การที่อารมณ์ของวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงได้ง่าย นั้นเป็นผลจากการที่มีพัฒนาการทางด้านร่างกายเต็มที่ จนบางครั้งการปรับตัวทางด้านอารมณ์ของวัยรุ่นจึงค่อนข้างสับสน ซึ่งพบมากกว่าวัยอื่น ทั้งนี้ สาเหตุเกิดจากเป็นช่วงเปลี่ยนวัย จะเรียนรู้บทบาทอย่างผู้ใหญ่ ในด้านความประพฤติ ความปรารถนาในชีวิต ความรับผิดชอบนิสัยใจคอ แต่เนื่องจากเป็นระยะเริ่มแรก ทำให้เด็กเกิดความสับสน ลังเลใจ ไม่แน่ใจ ไม่ทราบเวลาที่ถูกต้องที่ควรนั้นเป็นอย่างไร และร่างกายเจริญเติบโตเป็นชายหนุ่มหญิงสาวเต็มที่ ต้องวางตัวในสังคมกับเพื่อนร่วมวัย เพื่อนต่างเพศ และเพื่อนต่างวัย การวางตัวอย่างถูกต้องเหมาะสมนั้นต้องอาศัยเวลา ในระยะที่ยังปรับตัวไม่ได้ทำให้เกิดความรู้สึกสับสน ประกอบกับเด็กวัยรุ่นจะต้องเตรียมตัวประกอบอาชีพต่อไปเมื่อเข้าสู่ผู้ใหญ่ จึงเป็นเรื่องสำคัญต่อชีวิต จิตใจ อารมณ์และความต้องการของเด็ก แต่ยังคงมีความเกี่ยวข้องกับโรงเรียน ครอบครัว กลุ่มเพื่อนทำให้อยู่ภายใต้ภาวะที่บีบบังคับจึงเกิดความสับสนใจขึ้นได้ ไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจ สติปัญญา ความถนัด ค่านิยมล้วนทำให้เกิดความสับสนได้ นอกจากนี้สภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วทำให้เกิดความสับสนในเรื่องการปรับตัวตามให้ทันสภาพเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบัน ทำให้ต้องใช้เวลาเกี่ยวกับการฝึกหัดในด้านอาชีพมากขึ้น หรือการที่ต้องแยกจากครอบครัวเพื่อช่วยเหลือดูแลตนเองเร็วขึ้น รวมถึงขนาดครอบครัวที่เล็กลงทำให้ความอบอุ่น ผูกพันกันมีน้อยลง (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540)

2. พัฒนาการทางสังคม

พัฒนาการทางสังคม เด็กวัยรุ่นจะมีสังคมที่กว้างขึ้น การคบเพื่อนร่วมวัยของเด็กหญิงจะมีขนาดของกลุ่มเล็กลงเมื่อเปรียบเทียบกับวัยเด็ก จะมีเพื่อนสนิทที่พอจะบอกความลับได้ ส่วนเด็กชายการคบเพื่อนยังคงเป็นเพื่อนกลุ่มใหญ่ ชอบทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม เช่น การที่สังเกตพฤติกรรมเพื่อนเพื่อประเมินตนเอง หรือเป็นแนวทางสำหรับพฤติกรรมของตนเอง ดังนั้น กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นมาก หากคบเพื่อนดีจะช่วยสนับสนุนให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านสังคมดี มีพฤติกรรมตามความคาดหวังของสังคมได้อย่างเหมาะสม เด็กวัยรุ่นนั้นให้ความสำคัญกับเพื่อนไม่เพียงกับเพื่อนร่วมวัยเท่านั้น แต่เริ่มมีเพื่อนต่างเพศเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย พรอยด์ อธิบายว่า วัยรุ่นมีแรงขับทางเพศมาก เริ่มสนใจเพศตรงข้าม (ศิริพร อินทรกำแหง, 2539) การคบเพื่อนต่างเพศในวัยรุ่นตอนต้นนั้นมักจะมี ความลำบากใจ ในการวางตัวเนื่องจากเกรงว่าจะไม่เป็นที่ถูกใจ ทำให้วัยรุ่นวิตกกังวลอยู่กับเรื่องนี้มาก ซึ่งครอบครัวจะมีส่วนช่วยในเรื่องเกี่ยวกับพัฒนาการทางสังคมได้มาก เนื่องจากจะเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะด้วยลักษณะของวัยรุ่นที่กำลังค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง ต้องการเป็นตัวของตัวเอง จะรับเอาค่านิยมจากพฤติกรรมของบิดามารดา หรือบุคคลใกล้ชิด แต่ก็อาจจะเกิดความคิดค่านิยมที่แตกต่างกันทำให้เกิดความขัดแย้งในสัมพันธภาพได้ การที่วัยรุ่นจะปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้เหมาะสมหรือไม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์วัยเด็กที่ได้จากครอบครัว และสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น โรงเรียน อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม รวมถึงความสามารถและทักษะในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ถ้าหากมีการพัฒนาสิ่งเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสมก็จะเกิดการปรับตัวได้ง่าย

3. พัฒนาการทางสติปัญญา

พัฒนาการทางสติปัญญา เพียเจต์ (Piaget) อธิบายว่าวัยรุ่นเป็นช่วงที่มีการพัฒนาทางสติปัญญาสูงสุด มีความสามารถคิดได้เป็นระบบระเบียบ มีเหตุมีผล ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สามารถที่จะตั้งกฎเกณฑ์และแก้ปัญหาได้ (จกกลณี ดุ้ยเจริญ, 2540) การแก้ปัญหาในทางที่เป็นไปได้ คำนึงถึงหลักความจริง แยกจากความคิดและโลกแห่งความจริง แบบแผนความคิดจะสัมพันธ์ระหว่างอดีต ปัจจุบันและอนาคต เป็นความคิดแบบผู้ใหญ่ (Tackett and Hunsberger, 1981 อ้างใน; สุวดี ศรีเลณวัติ, 2530) สามารถใช้สติปัญญาในการคิดได้ทุกรูปแบบและทุกวิธีการคิด หากเด็กได้รับการสอนและฝึกอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม

คุณภาพการคิดยังขึ้นกับหลายๆ ปัจจัย เช่น ขึ้นอยู่กับคุณภาพสมอง พันธุกรรม ประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ผ่านมาอย่างเป็นระบบ สิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนให้เด็กได้เกิดการพัฒนาในด้านการคิด และการเรียนรู้

การพัฒนาเมื่ออย่างเข้าสู่วัยรุ่นของเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ดังนั้น การแบ่งช่วงวัยรุ่นจึงไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอน ตามทฤษฎีจิตสังคมของอีริคสัน กล่าวถึงช่วงอายุวัยรุ่นระหว่าง 13-20 ปี ได้แก่ วัยรุ่นตอนต้น วัยรุ่นตอนกลาง และวัยรุ่นตอนปลาย

ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคม

Darwin (1859) เป็นผู้เริ่มใช้คำว่า การปรับตัว (Adaptation) ในทฤษฎีว่าด้วยการวิวัฒนาการใน ค.ศ. 1859 โดยได้สรุปความคิดว่าสิ่งมีชีวิตที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของโลกที่เต็มไปด้วยภัยอันตรายได้เท่านั้น ที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ ต่อมานักจิตวิทยาได้นำคำว่าปรับตัวมาใช้ในความหมายทางจิตวิทยาโดยเปลี่ยนมาใช้คำว่า Adjustment ในการศึกษาและเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์จำเป็นต้องศึกษาทั้งในแง่ชีววิทยาและจิตวิทยา ในแง่ชีววิทยา ได้แก่ การปรับตัวให้เป็นไปตามความต้องการของร่างกาย ส่วนในแง่ของจิตวิทยา หมายถึง การปรับตัวให้เป็นไปตามความต้องการของจิตใจ (นิภา นิธยานน, 2530) ซึ่งการศึกษากการปรับตัวทางสังคมมีรายละเอียดหัวข้อที่ศึกษา ดังนี้

1. ความหมายของการปรับตัวและการปรับตัวทางสังคม
2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัว
3. สาเหตุของการปรับตัวทางสังคม
4. ลักษณะของกระบวนการปรับตัวทางสังคม
5. ประเภทของการปรับตัวทางสังคม
6. สภาพแวดล้อมในโรงเรียนกับการปรับตัวทางสังคม
7. การปรับตัวของวัยรุ่น
8. ปัญหาการปรับตัวของวัยรุ่น
9. การดูแลเด็กวัยรุ่น

1. ความหมายของการปรับตัวและการปรับตัวทางสังคม

1.1 ความหมายของการปรับตัว

มีผู้ให้ความหมาย “การปรับตัว” (adjustment) ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

ลักขณา สริวัฒน์ (2545) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่า หมายถึง การที่บุคคลสามารถสร้างหรือขัดเกลาพฤติกรรมให้เข้ากับแบบแผนของสังคม หรือสิ่งแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลงให้สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ทำให้มีชีวิตอยู่อย่างปกติสุขทั้งทางกายและจิตใจ ไม่เกิดผลเสียทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

วราภรณ์ นิธิจันทร์ (2539) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่บุคคลพยายามปฏิบัติ ในการสนองความต้องการของตนเอง หรือแก้ไขปัญหาข้อคับข้องใจเพื่อให้สามารถอยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการปรับตัวนี้จะเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมมากกว่าจะเกิดการถ่ายทอดทางพันธุกรรม

อารีย์ บัญญัติ (2540) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือการกระทำที่แสดงออกเพื่อแก้ปัญหา เมื่อตนอยู่ในสภาพการณ์ที่เป็นความคับข้องใจ ความขัดแย้งใจ และความวิตกกังวล เพื่อช่วยให้ตนเองมีความสุขและเป็นที่ยอมรับ

วราภรณ์ ตระกูลสุทธิ (2545) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่บุคคลใช้ความพยายามในการปรับตนเอง เมื่อต้องเผชิญกับสภาพปัญหาความอึดอัดใจ ความคับข้องใจ ความเครียด ความทุกข์ใจ ความวิตกกังวลต่าง ฯลฯ จนเป็นสภาพการณ์ที่บุคคลนั้นๆ สามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสภาพปัญหานั้นๆ ได้ ถ้าบุคคลปรับตัวแล้วสามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมได้อย่างมีความสุขได้นั้น แสดงว่าบุคคลนั้นมีสุขภาพจิตดี แต่หากว่าบุคคลปรับตัวแล้วยังมีความทุกข์ใจ ว้าวุ่นใจไม่สบายใจอยู่ ความรู้สึกดังกล่าว ย่อมจะทำให้บุคคลนั้นกลายเป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตไม่ดี และหากเรื้อรังรุนแรงมากขึ้น อาจจะทำให้เจ็บป่วยเป็นโรคประสาทหรือโรคจิตได้

ศรีเรือน แก้วกังวาน (2549) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่า หมายถึง การที่บุคคลสามารถสร้างหรือขัดเกลาพฤติกรรมให้เข้ากับแบบแผนของสังคม หรือสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ให้สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ทำให้มีชีวิตอยู่อย่างปกติสุขทั้งกายและใจ ไม่เกิดผลเสียทั้งต่อตนเองและผู้อื่น เป็นผลของความพยายามของบุคคลที่จะปรับสภาพปัญหา

ที่เกิดขึ้นกับตัวเองไม่ว่าปัญหานั้นจะเป็นปัญหาด้านบุคลิกภาพ ความต้องการ หรือด้านอารมณ์ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมจนเป็นสภาพการณ์ที่บุคคลนั้นสามารถอยู่ได้ในสิ่งแวดล้อมนั้นๆ

จากความหมายข้างต้น สามารถสรุปความหมายการปรับตัวได้ว่า หมายถึง กระบวนการที่บุคคลสร้างหรือขัดเกลาพฤติกรรมของตนเอง ให้เข้ากับสภาพการณ์หรือสภาพแวดล้อมของสังคมได้อย่างมีความสุข

1.2 ความหมายของการปรับตัวทางสังคม

อัญชลี ทองจันทร์ (2546) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลทั่วไปและกลุ่ม โดยที่บุคคลต้องมีการปรับหรือปรับปรุงพฤติกรรมและความต้องการต่างๆ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลหรือกลุ่มขึ้น ซึ่งบุคคลที่มีการปรับตัวทางสังคมดีจะต้องมีความรู้และทักษะการเข้าสังคม เป็นบุคคลที่มีความมั่นคงในจิตใจ เรียนรู้เรื่องการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อให้เข้าใจเรื่องการวางแผนงานต่างๆ และเป็นการกระตุ้นให้เขาได้แสดงความช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของเขา สามารถปรับตัวเข้ากับผู้ร่วมงานได้ และมีความเป็นกันเอง รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

ประภาส พรพิพล (2535) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมว่า หมายถึง การที่บุคคลสามารถประพฤติปฏิบัติตนได้ตามแนวทางของสังคมส่วนใหญ่ ตลอดจนเข้าใจสภาพของตนเอง สร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

อารี ทองทัฬ (2531) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการสร้างสัมพันธภาพกับคนอื่น เช่น ครู เพื่อนนักเรียน ความสามารถในการเข้าร่วมชั้นเรียนหรือกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ทั้งนี้โดยไม่มีปัญหาข้อขัดแย้งที่ทำให้กระทบกระเทือนถึงสัมพันธภาพระหว่างบุคคลขึ้น

นิชชีมา ทนศิริ (2551) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมไว้ว่า การที่บุคคลสามารถเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเอง มีความสามารถปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง

ชลธิชา มินทร์พยัคฆ์ (2546) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการประพฤติปฏิบัติตนเป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม

มีทักษะในการทำงานให้เข้ากับเพื่อนๆ และบุคคลอื่น มีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ให้ความร่วมมือกับหมู่คณะ ทั้งในด้านความคิดและการกระทำ มีความพึงพอใจบทบาทของตนเองทั้งในฐานะเป็นผู้นำและผู้ตาม ตลอดจนสามารถที่จะพูด หรือกระทำอย่างเปิดเผย จริงใจ ตรงไปตรงมา และมีความเหมาะสมตามความคิดความรู้สึกของตน

เทียมแข ชุมทอง (2548) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการประพฤติตนเป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม มีทักษะในการทำงานให้เข้ากับเพื่อนๆ คณะครูและบุคคลทั่วไป มีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

พีระศักดิ์ ผาณิตบุศย์ (2543) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่เป็นไปตามความต้องการจากแรงผลักดันภายในจิตใจ เพื่อให้เกิดความสมดุลทางจิต ลดความวิตกกังวล ความคับข้องใจและความต้องการต่างๆ นอกจากนั้นยังเป็น ความต้องการจากแรงผลักดันภายนอก ซึ่งเป็นการปรับตัวทางสังคมเพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้ อย่างเป็นสุข ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือเกิดจากการปรับปรุง พฤติกรรมใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมใหม่และสังคมใหม่ที่เกิดจากการเรียนรู้ทาง สังคมมากกว่าการถ่ายทอดทางพันธุกรรม

วรัญญา นนทะแสน (2548) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมไว้ว่า หมายถึง การที่บุคคลสามารถเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเอง มีความสามารถปฏิสัมพันธ์กับบุคคล อื่นๆ ได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้

สุรางค์ อุษาทะ (2549) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการใช้ทักษะที่ช่วยให้สามารถทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม และความต้องการของร่างกาย ทั้งในด้านการสร้างความสัมพันธ์ การทำงาน และดำเนินชีวิตอยู่ใน สังคมและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีความสุข

อนรรฆวี ปิยะกาญจน์ (2551) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคม ไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการมีปฏิสัมพันธ์ พูดคุยเคารพในเหตุผลและความคิด ของผู้อื่น รู้จักและเข้าใจยอมรับสภาพที่แท้จริงของตนเอง ให้ความร่วมมือกับหมู่คณะ และปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งบุคคลจะสามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลง การแสดงออก ให้สอดคล้องกับการคาดหวังของสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สังคมเห็นคุณค่าและยอมรับในตัว บุคคลนั้นๆ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2532) ได้ให้ความหมายของ การปรับตัวทางสังคมไว้ว่า หมายถึง การที่บุคคลปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ในการอยู่ร่วมกันใน

สังคม ซึ่งจะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์หรือแข่งขันกัน คนในสังคมจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้ โดยการปรับปรุงไม่ให้เกิดความขัดแย้งจนถึงต้องแตกกลุ่มกัน แม้ว่าแต่ละคนอาจจะมีนิสัยใจคอ หรือผลประโยชน์แตกต่างกัน

สารท ใจตรง (2548) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมไว้ว่า หมายถึง ความพยายามของบุคคลในการปรับตนเองให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น และดำรงไว้ซึ่งสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมเป็นอย่างดี ก่อให้เกิดความสุข และตนเองได้รับความพึงพอใจ

พรพรรณ จันทรง (2541) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม มีทักษะในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม มีความเข้าใจและพึงพอใจในบทบาทของตนเองในกลุ่ม สามารถที่จะแสดงกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมั่นใจ เปิดเผยและเหมาะสมตามสถานภาพ และความรู้สึกรู้สึกของตนเอง

มธุรส ธีญญเฉลิม (2550) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไปและกลุ่ม โดยที่บุคคลต้องมีการปรับหรือปรับปรุงพฤติกรรมและความต้องการต่างๆ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลหรือกลุ่มขึ้น ซึ่งบุคคลที่มีการปรับตัวทางสังคมที่ดีจะต้องมีความรู้และมีทักษะทางสังคม เป็นบุคคลที่มีความมั่นคงในจิตใจ เรียนรู้เรื่องการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อให้เข้าใจเรื่องการวางแผนงานต่างๆ และเป็นการกระตุ้นให้เขาแสดงความช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของเขา สามารถปรับตัวเข้ากับผู้ร่วมงานได้ และมีความเป็นกันเอง รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

รุจิรา คงสง (2546) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมไว้ว่า หมายถึง การที่บุคคลสามารถพัฒนาทักษะต่างๆ เช่น ทักษะการทำตัวให้เข้ากับเพื่อน ทักษะในการให้ความร่วมมือกับผู้อื่น การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มคือ ความสามารถของบุคคลที่จะปฏิสัมพันธ์กับบุคคลได้อย่างมีความสุข การรู้จักหาหนทางแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง และการมีความประพฤติในทางที่พึงปรารถนา การค้นพบความสามารถที่ตนเองมีอยู่

เกศณี ดิพพะมงคล (2545) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่บุคคลพยายามปรับพฤติกรรมตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง เพื่อให้สามารถดำรงความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นที่ยอมรับของตนเอง

จากความหมายดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าการปรับตัวทางสังคม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลสามารถปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสังคมหรือสภาพแวดล้อมที่ตนเองอยู่ให้เหมาะสมกับสภาพที่เกิดขึ้น และดำรงไว้ซึ่งสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมเป็นอย่างดี โดยการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อให้ตนเองสามารถดำรงตนอยู่ร่วมกับสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้อย่างมีความสุข

2. ทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัว

ในปัจจุบันมีทฤษฎีที่เกี่ยวกับการปรับตัวหลายทฤษฎี ดังนี้

2.1 ทฤษฎีจิตสังคม (psychosocial theory) ของอีริกสัน

อีริกสัน (Ericson, 1902-1994) กล่าวถึงทฤษฎีการปรับตัวว่า ปัจจัยของการที่บุคคลจะสามารถปรับตัวได้มากน้อยในแต่ละช่วงอายุนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ แต่สิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดในการปรับตัว คือ ความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องแวดล้อมตนในช่วงนั้นๆ โดยผู้แวดล้อมรอบตนจะสามารถช่วยให้บุคคลปรับตัวได้อย่างราบรื่นหรือทำการขัดขวางหรือผลักดันบุคคลไปในทิศทางที่ทำให้ปรับตัวไม่ได้ก็ได้ นอกจากนี้การที่บุคคลจะสามารถปรับตัวได้ดีเพียงใดนั้น ยังขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับตัวได้ดีในขั้นก่อน และจะมีอิทธิพลกับการปรับตัวในขั้นต่อไปด้วย ซึ่งอีริกสัน (Erikson) ได้แบ่งขั้นตอนของการพัฒนาทางอารมณ์เชิงสังคมของบุคคลออกเป็น 8 ขั้น เริ่มตั้งแต่วัยทารกถึงวัยชรา ในช่วงวัยทารก จนถึงวัยรุ่นมีความจำเป็นที่บุคคลจะต้องปรับตัวอย่างมาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ความรู้ความสามารถและการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคม

ขั้นตอนพัฒนาการของมนุษย์ตามแนวคิดของอีริกสันแบ่งได้ 8 ขั้นและแต่ละขั้นแบ่งเป็น 2 ขั้ว ซึ่งขั้วหนึ่งเป็นบวกและขั้วหนึ่งเป็นลบ ดังนี้

1. ความรู้สึกไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ (Trust VS Mistrust) อายุแรกเกิด – 1 ปี พัฒนาการทางสังคมและอารมณ์พื้นฐานของเด็กขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของเด็กกับแม่ ถ้าเด็กได้รับความรัก ความอบอุ่น ความพอใจ จะทำให้เด็กรู้สึกไว้วางใจคนอื่น ถ้า กระทบหรือวันที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ แต่ถ้าเด็กไม่ได้รับความอบอุ่นเท่าที่ควร จะทำให้เด็กเกิดความกลัว ว่าเหว ไม่เชื่อถือไว้วางใจใคร กลายเป็นเด็กเฉื่อยชา ไม่อยากเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ

2. ความเป็นตัวของตัวเองหรือความไม่มั่นใจในตนเอง (Autonomy VS Doubt) อายุ 2 – 3 ปี เด็กมีพัฒนาการทางกล้ามเนื้อที่แข็งแรงมากขึ้น เด็กพยายามทดลองใช้กล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกายเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง ถ้าพ่อแม่สนับสนุนให้เด็กรู้จักช่วยตัวเอง จะทำให้เด็กมีความสามารถไม่ต้องพึ่งผู้ใหญ่ มีอิสระและรู้จักควบคุมตนเอง แต่ถ้าพ่อแม่คอยห้ามปราม กีดกันหรือปกป้อง ไม่ให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง จะทำให้เด็กรู้สึกสงสัยไม่มั่นใจในความสามารถของตน

3. ความคิดริเริ่มหรือความรู้สึกผิด (Initiative VS Guilt) อายุ 4 – 5 ปี เด็กวัยนี้ชอบเล่นชกถามหรือตั้งข้อสงสัยอยู่เสมอ เด็กเริ่มเรียนรู้บทบาททางสังคม มีพัฒนาการทางความคิดริเริ่มจากการเล่น เด็กจะผูกพันกับพ่อแม่บ่อยลง แต่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน เพื่อนที่โรงเรียนหรือญาติพี่น้องเพิ่มขึ้น ถ้ากิจกรรมที่เด็กทำได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่ จะทำให้เด็กสบายใจ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แต่ถ้าพ่อแม่เข้มงวดกวดขันหรือคอยควบคุมตลอดเวลา จะทำให้เด็กรู้สึกว่าตัวเองทำผิดขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

4. ความขยันหมั่นเพียรหรือความรู้สึกมีปมด้อย (Industry VS Inferiority) อายุ 6 – 11 ปี เด็กเริ่มเข้าเรียน เด็กจะมีความต้องการเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น โดยพยายามคิดทำ ผลิตรายงานต่างๆ เด็กเริ่มมีการแข่งขันกันทำงาน ถ้าเด็กได้รับการกระตุ้นให้ทำสิ่งต่างๆ ได้รับกำลังใจในการกระทำจนสำเร็จและได้รับคำชมเชยในความสำเร็จของตน เด็กจะเกิดความมานะพยายามมุ่งมั่นในการทำสิ่งต่างๆ อย่างจริงจัง และแต่ถ้าผู้ใหญ่ไม่ได้ให้ความสนใจ เห็นว่าเป็นสิ่งไม่มีคุณค่าเด็กจะเกิดความรู้สึกต่ำต้อย

5. ความเป็นเอกลักษณ์หรือความสับสนในบทบาท (Identity VS Role diffusion) อายุ 12 – 20 ปี เป็นระยะเวลาที่เด็กเริ่มสนใจเรื่องเพศ รู้จักตัวเองว่าตนเป็นใคร มีความสามารถหรือความถนัดทางใด มีความเชื่ออย่างไร ต้องการอะไร อันจะช่วยให้คุณประสบความสำเร็จในชีวิตวัยรุ่น เด็กอาจจะเลียนแบบจากบุคคลที่ตนนับถือยกย่อง แต่ถ้าเด็กมีความรู้สึกไม่เข้าใจตนเอง จะเกิดการสับสน พบกับความขัดแย้ง และประสบความสำเร็จล้มเหลวในการทำงาน

6. ความผูกพันหรือการแยกตัว (Intimacy VS Isolation) อายุ 21 – 25 ปี เป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ใช้ชีวิตแบบผู้ใหญ่ มีความสนใจเพศตรงข้ามเพื่อหาคู่ครอง เริ่มทำงานเพื่อประกอบอาชีพ สร้างหลักฐาน สร้างครอบครัว มีความรักความผูกพัน ถ้าบุคคลได้พัฒนาขั้นการรู้จักตนเองดีพอ เขาก็จะพัฒนาความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี ประสบความสำเร็จในการมีคู่รัก มีเพื่อน ตลอดจนหน้าที่การงาน แต่ถ้าเขาล้มเหลว ก็จะแยกตัวเองออกจากสังคม เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวอ้างว้างและไม่มีความผูกพันใกล้ชิดกับบุคคลใดเป็นพิเศษ

7. การทำประโยชน์ให้สังคมหรือการคิดถึงแต่ตนเอง (Generativity VS Self absorption) อายุตั้งแต่ 26 ปีขึ้นไป เป็นวัยผู้ใหญ่และวัยกลางคน ถ้าบุคคลใดผ่านพัฒนาการขั้นที่ 5 และ 6 มาด้วยดีแล้วเมื่อมาถึงขั้นนี้ บุคคลก็พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม รู้จักอบรมบุตรหลานให้ดีต่อไป แต่ถ้าบุคคลใดผ่านพัฒนาการขั้นนี้มาด้วยความไม่สำเร็จ จะเกิดความรู้สึกท้อถอยเบื่อหน่ายในชีวิต พวกนี้จะหันเหความสนใจจากผู้อื่นมาสนใจตัวเอง และเฝ้าหาแต่ความสุขเฉพาะตน

8. บูรณาการหรือความสิ้นหวัง (Integrate VS Despair) ระยะเข้าสู่วัยชรา อายุประมาณ 50 ปี เป็นต้นไป เป็นวัยของการยอมรับความจริงของชีวิต บุคคลจะระลึกถึงความทรงจำในอดีต ถ้าหากในอดีตที่ผ่านมาเขามีความสุข ความสบาย ประสบความสำเร็จในสิ่งต่างๆ ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกไว้วางใจคนรอบข้างและตัวเอง มีความมั่นคงทางจิตใจ แต่ถ้าเขามีความทรงจำเกี่ยวกับความผิดหวังอยู่ตลอดเวลา เขาก็จะไม่สามารถพัฒนาชีวิตในวัยชราให้มีความสุขได้ มีความขัดแย้งกับการดำเนินชีวิตของตนและมีความรู้สึกสิ้นหวังในชีวิต

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ตั้งแต่แรกเกิดเป็นต้นไป บุคคลมีการพัฒนาทางอารมณ์เชิงสังคมและบุคลิกภาพไปจนตลอดชีวิต โดยบุคคลอาจเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวได้มากน้อยเพียงใดในช่วงอายุใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการแต่ที่สำคัญที่สุดคือ ความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของตนในช่วงนั้นๆ ดังนั้นในช่วงวัยรุ่นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญมากประการหนึ่ง คือ โรงเรียน โดยในวัยนี้โรงเรียนจะมีอิทธิพลมากต่อวัยรุ่น เพราะวัยนี้จะมีกลุ่มเพื่อนมากทั้งเพศเดียวกันและต่างเพศ ในวัยนี้วัยรุ่นจึงผูกพันกับโรงเรียน เพื่อนและครู นอกจากนี้แล้วอิริคสันยังให้แนวคิดอีกหลายอย่าง (รุจิรา คงสง, 2546) เช่น

1. แนวคิดเกี่ยวกับบุคลิกภาพตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของอิริคสัน อิริคสันเป็นนักจิตวิเคราะห์แนวใหม่ แม้ว่าอิริคสันจะยอมรับขั้นพัฒนาการตามความต้องการทางเพศของซิกมันด์ ฟรอยด์ แต่ได้พิจารณาขั้นพัฒนาการเหล่านั้นในแนวของประสบการณ์ทางสังคม โดยเน้นถึงความสำคัญถึงสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีต่อขั้นพัฒนาการขั้นต่างๆ ดังนั้นขั้นพัฒนาการของอิริคสันจึงเป็นขั้นพัฒนาการตามการตอบสนองของความต้องการทางจิตสังคม (psychosocial need stages)

2. แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะพัฒนาการของบุคคลของอิริคสัน อิริคสันชี้ให้เห็นว่าลักษณะพัฒนาการของบุคคลประกอบด้วย

2.1 ความสามารถในการเผชิญสิ่งแวดล้อม

2.2 ความสามารถในการควบคุมสิ่งแวดล้อม

2.3 ความสามารถในการรับรู้ตนเอง

2.4 ความสามารถในการประสมประสานองค์ประกอบของบุคลิกภาพของตนเอง

3. **ขั้นพัฒนาการตามการตอบสนองความต้องการทางสังคมของอิริคสัน** อิริคสันได้กล่าวถึง ลักษณะพัฒนาการขั้นต่างๆ อยู่ในรูปของความต่อเนื่อง (continuity) ลักษณะพัฒนาการแต่ละขั้น นอกจากจะประกอบด้วยองค์ประกอบด้านอายุแล้ว ยังประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ลักษณะของผู้ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในพัฒนาการแต่ละขั้น และผลที่เกิดจากขั้นพัฒนาการนั้นๆ ตามปกติลักษณะพัฒนาการของบุคคลทั่วไป จะเป็นผลจากความสมดุลระหว่างลักษณะพัฒนาการทั้งสองด้าน ซึ่งมีผลต่อเนื่องกันคือ ด้านความสำเร็จและความล้มเหลว นอกจากนี้บุคลิกภาพของบุคคลจะพัฒนาตามลำดับขั้น ซึ่งมีผลต่อเนื่องกันคือพัฒนาการขั้นต้นจะมีผลต่อพัฒนาการขั้นต่อไป และจะเป็นพื้นฐานสำหรับพัฒนาการในขั้นต่อไปด้วย และสำหรับบุคคลที่มีสุขภาพจิตดีนั้นคือ บุคคลที่สามารถเอาชนะความขัดแย้งทั้งภายในตนเองและสังคมภายนอกได้ โดยบุคคลนั้นจะมีความมั่นคงในตนเองมีการตัดสินใจที่ดี มีสมรรถภาพและประสบความสำเร็จในชีวิต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.1 ลำดับขั้นพัฒนาการตามการตอบสนองของความต้องการทางสังคมของอิริคสัน
มี 8 ขั้น ดังต่อไปนี้

ขั้นพัฒนาการ	สิ่งแวดล้อมที่สำคัญ	ลักษณะพัฒนาการ		ผลที่เกิดจากขั้นพัฒนาการ
		ผลความสำเร็จ	ผลความล้มเหลว	
ขวบปีแรก	มารดาหรือผู้ทำหน้าที่แทนมารดา	มีความเชื่อถือ มีความไว้วางใจ	ไม่มีความเชื่อถือ ไม่มีความไว้วางใจ	มีความหวังและมีพลัง
2 - 3 ปี	บิดามารดา	มีความเป็นอิสระ เสรีภาพในการแสดงออก มีความสามารถในการตัดสินใจ	มีความละอาย มี ความสงสัยและไม่แน่ใจ	มีความตั้งใจ รู้จักควบคุมตนเอง
4 - 5 ปี	ครอบครัว	มีความคิดริเริ่ม สามารถพัฒนาความรู้สึกผิดชอบชั่วดี สามารถควบคุมความคิดริเริ่มของตนเอง	มีความรู้สึกผิด มีความสับสน มีความหวาดระแวง	มีแนวทางในชีวิต และมีจุดมุ่งหมายของชีวิต
6 - 11 ปี	เพื่อนบ้าน เพื่อนที่โรงเรียน	มีความขยันหมั่นเพียร รู้จักหน้าที่ที่มีวิธีการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น	มีความรู้สึกด้อย สิ้นหวังทอดอาลัย มีนิสัยในการทำงานไม่เหมาะสม	มีวิธีการทำงานที่เหมาะสมและมี ความสามารถ
12 - 20 ปี	กลุ่มเพื่อนในวัยเดียวกัน บุคคลและสิ่งที่ยึดถือเป็นแบบอย่าง	มีความเข้าใจและรู้จักตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง เรียนรู้บทบาทต่างๆ ในสังคม	มีความสับสน ไม่เข้าใจในบทบาทของตนเอง มีอุดมคติ	มีความเชื่อสัตย์ และจงรักภักดี

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ระดับพัฒนาการ	สิ่งแวดล้อมที่สำคัญ	ลักษณะพัฒนาการ		ผลที่เกิดจากขั้นพัฒนาการ
		ผลความสำเร็จ	ผลความล้มเหลว	
วัยผู้ใหญ่ตอนต้น	เพื่อนสนิท คู่รัก คู่ชีวิต การแข่งขัน ความร่วมมือ	มีความสามารถ มีความใกล้ชิด เข้าใจและรู้จักตนเอง มีความเต็มใจที่จะผูกพันกับบุคคลอื่น	มีความโดดเดี่ยว อ้างว้างไม่สามารถผูกพันกับผู้อื่น กลัว การสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง มีพฤติกรรมที่สับสน ไม่มีจุดมุ่งหมาย	มีความผูกพันรักใคร่และมีความรัก สามารถที่จะให้และรับความรัก และสามารถที่จะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
วัยกลางคน	การแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบในครอบครัว	มีความสามารถในการสร้างหลักฐานมั่นคง สามารถทำประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ให้การดูแลบุคคลอื่นได้อย่างมีความภาคภูมิใจและพึงพอใจ	มีความเฉื่อยชา หมกมุ่นแต่ตนเอง บุคคลอื่นอย่างผิวเผิน เห็นประโยชน์ของตนเป็นใหญ่	ทำประโยชน์และให้การดูแลบุคคลอื่นได้อย่างเป็นผลสำเร็จ
วัยสูงอายุ	คนในวัยเดียวกัน	มีความมั่นคงสมบูรณ์ในตน มีความเชื่อในคุณค่าของการทำประโยชน์ให้กับมวลชน เห็นความสำคัญของชีวิต	มีความหมดหวัง ทอดอาลัย สิ้นหวัง ขาดศรัทธาทั้งในตนเองและบุคคลอื่น	มีการเสียสละ ตัดใจได้ และมีความฉลาดรอบรู้

ความจำเป็นที่ต้องปรับตัวของบุคคลนั้น อีริคสัน เห็นว่าส่วนใหญ่เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ทางความรู้ ความสามารถ และการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคม โดยสิ่งแวดล้อมจะสามารถช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวได้อย่างราบรื่น หรือทำการขัดขวางหรือผลักดันบุคคลไปในทิศทางที่ทำให้ปรับตัวไม่ได้ก็ได้ เมื่อมาถึงขั้นวัยรุ่น (อายุ 13-19 ปี) ตามทฤษฎีของอีริคสันในช่วงอายุนี้อะไรสิ่งเกิดขึ้นใหม่อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ

คือ ความต้องการทางเพศ และความต้องการความอิสระ ซึ่งทำให้วัยรุ่นดิ้นรนและหลักการบังคับทางสังคม ผู้ที่ปรับตัวได้จะเป็นผู้ที่แสดงความสมดุลระหว่างความต้องการของสังคมกับความ ต้องการส่วนตัว สำหรับผู้ที่ปรับตัวไม่ได้มักจะมีปัญหาทางจิตใจ หรือมีปัญหาสังคม

2.2 ทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์

การศึกษาเรื่องพัฒนาการมนุษย์ จะสะท้อนให้เห็นเรื่องของพฤติกรรมของบุคคล ในแต่ละวัย ซึ่งในขณะเดียวกันก็สามารถศึกษาพฤติกรรมด้านการปรับตัวได้ด้วย

เพียเจต์ ได้ทำการศึกษาเรื่องพัฒนาการมนุษย์และแบ่งระดับพัฒนาการทางสังคมของชีวิตมนุษย์ออกเป็น 3 ระยะ คือ

1. ระยะแรก เด็กจะถือตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentrism) ซึ่งถือว่าเป็นระยะแรกของการพัฒนาการทางสังคม ระยะนี้อยู่ในวัยทารกและในวัยเด็กตอนต้น

2. ระยะที่สอง เด็กเริ่มเรียนรู้ที่จะเข้าสู่ความสัมพันธ์ในสังคมอย่างแท้จริง เด็กจะค่อยๆลดการถือตนเองเป็นศูนย์กลาง ระหว่างอายุ 6-12 ปี ความสัมพันธ์ใกล้ชิดของเด็กจะไม่จำกัดอยู่แต่บิดามารดา แต่จะขยายไปสู่เพื่อนฝูง ครู และบุคคลอื่นในสังคม ความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระยะนี้เป็นช่วงสำคัญของชีวิต และจะเป็นเครื่องบอกอนาคตของชีวิตสังคมของเด็กในภายหน้า

3. ระยะที่สาม เป็นระยะที่เด็กมีการยอมรับนับถือระหว่างกัน ระยะนี้เป็นขั้นพัฒนาการขั้นสุดท้ายด้านสังคม ได้แก่ การที่เรามีการยอมรับนับถือผู้อื่นว่ามีความสัมพันธ์เท่าๆ กับมีภาวะเป็นสมาชิกของสังคมเหมือนกัน มีความคิดอ่านเป็นของตนเอง และมีการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย ความเปลี่ยนแปลงนี้เริ่มตั้งแต่วัยรุ่นไปจนถึงวัยผู้ใหญ่

2.3 ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเป็นอีกหนึ่งทฤษฎีที่อธิบายเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตลอดจนอธิบายอิทธิพลของสังคมต่อพฤติกรรมมนุษย์ไว้อย่างชัดเจนและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษากการปรับตัวทางสังคมของมนุษย์

Sullivan (1984) กล่าวว่า บุคลิกภาพของบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อใดก็ได้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และอิทธิพลของสังคม เขาถือว่าอิทธิพลของมนุษย์มีการ

เปลี่ยนแปลงและปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ด้วยการเรียนรู้ ซึ่ง Sullivan ได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของบุคคลกับสังคมในระยะเวลาต่างๆ ของชีวิต ที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและการปรับตัวดังนี้

1. วัยทารก เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 2 ปี วัยนี้เป็นวัยแห่งความต้องการความสบายกาย (Body Satisfaction) ความพอใจของเด็กจะอยู่ที่การใช้ปากดูด และอมเป็นปฏิกริยาเดียวกับที่ผู้ใหญ่ปฏิบัติกับตนเองโดยตรง

2. วัยเด็กตอนต้น ระยะเวลาตั้งแต่อายุประมาณ 2 - 4 ปี ระยะเวลาเด็กเริ่มจะเรียนรู้ภาษาการเล่นรวมกลุ่มกับเพื่อนและเริ่มเรียนรู้บทบาททางเพศ

3. วัยเด็ก อายุประมาณ 4 - 11 ปี เด็กวัยนี้เริ่มปลีกตัวออกจากบิดา มารดา และสนใจที่จะไปร่วมกิจกรรมกับบุคคลอื่นโดยเฉพาะกับเพื่อนวัยเดียวกัน วัยนี้จะเรียนรู้เกี่ยวกับการแข่งขันร่วมมือ และรู้จักควบคุมพฤติกรรม

4. วัยย่างเข้าสู่วัยรุ่น อายุประมาณ 11 - 13 ปี เด็กวัยนี้ต้องการมีเพื่อนเพศเดียวกัน ระยะเวลาี้มีความสำคัญต่อพัฒนาการด้านมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นอย่างมาก

5. วัยรุ่นตอนต้น อายุประมาณ 13-17 ปี วัยนี้มีความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ หากได้รับการเลี้ยงดูเป็นแบบเก็บกดทางด้านนี้มากเกินไป อาจทำให้เด็กเกิดความขัดแย้งภายในจิตใจและมีบุคลิกภาพแบบรักร่วมเพศ

6. วัยรุ่นตอนปลาย อายุประมาณ 17 - 20 ปี เด็กวัยนี้สนใจทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเพศตรงข้าม สร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนในลักษณะผู้ใหญ่ แต่ยังไม่ได้รับความสำเร็จทางสังคมอย่างสมบูรณ์ เพราะเด็กยังไม่มีอาชีพเป็นหลักฐาน ต้องรู้จักเก็บกดความรู้สึกและความต้องการทางเพศ

7. วัยผู้ใหญ่ อายุตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป เป็นระยะที่สร้างความสัมพันธ์ในเรื่องความรักกับผู้อื่น บุคคลจะพัฒนาความสัมพันธ์กับบุคคลต่างเพศในลักษณะให้ความพึงพอใจในชีวิตและลึกซึ้ง

จากการศึกษาของ อีริคสัน เพียร์เจท์ และชัลลิแวน ทำให้ทราบว่าพัฒนาการเกี่ยวกับบุคลิกภาพของบุคคล และพัฒนาการด้านสังคมนั้น จะเริ่มมีการพัฒนาตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยผู้ใหญ่ สำหรับการพัฒนาดังกล่าวแล้วจะเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงวัยและอายุของบุคคล อีกทั้งในเรื่องของการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล ยังได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์เรียนรู้ทางสังคม ตลอดจนการที่บุคคลได้มีโอกาสพบปะ มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนบุคลิกภาพของบุคคล แต่ถ้าพัฒนาการบุคคลไม่สมบูรณ์หรือเกิดการ

ชงักงันก็จะทำให้ไม่สามารถปรับตัวได้ และอาจส่งผลต่อความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของบุคคล

2.4 ทฤษฎีการปรับตัวของ Roy

Andrew และ Roy (1991 อ้างถึงใน นิเทศก์ เจริญภักดิ์ชูรณ์, 2543) ได้อธิบายถึงการปรับตัวทางสังคมไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมการตอบสนองของบุคคลเมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองหรือสิ่งแวดล้อมของตนเอง เพื่อปรับสภาพสมดุลทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่ง Roy เชื่อว่าคนเราประกอบด้วย กาย จิต สังคม เป็นหน่วยเดียวกันที่ไม่อาจแบ่งแยกกันได้ องค์ประกอบทั้งสามนี้มีความสัมพันธ์ต่อกัน ทำงานผสมผสานเป็นหน่วยเดียวกัน เพื่อคงสภาพปกติสุขหรือภาวะสุขภาพดี สาเหตุใดก็ตามที่มีผลต่อกายย่อมส่งผลกระทบต่อจิตใจและสังคมด้วย ดังนั้นบุคคลจึงต้องมีการปรับตัว เพื่อรักษาสมดุลของร่างกาย จิตใจ และสังคม บุคคลที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัวจะมีความมั่นคงในชีวิต พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นคือ มีสุขภาพดี ยอมรับความเป็นจริง มีความพึงพอใจในชีวิต ส่วนผู้ที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัวก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ ไม่ยอมรับความจริง เศร้าซึม กลไกที่บุคคลใช้ในการปรับตัวเพื่อรักษาสมดุลประกอบด้วยสองส่วน คือ

1. กลไกการควบคุม (Regulator Mechanism) เป็นกลไกการปรับตัวที่เกิดขึ้นอัตโนมัติโดยที่บุคคลไม่รู้สึกตัว เป็นการทำงานร่วมกันของระบบประสาท ระบบต่อมไร้ท่อ การรับรู้ และการตอบสนองเพื่อที่จะควบคุมการทำงานของร่างกายให้อยู่ในภาวะสมดุล

2. กลไกการรับรู้ (Cognator Mechanism) เป็นกลไกการปรับตัวที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ ซึ่งเกี่ยวกับกระบวนการทางจิต สังคม ที่บุคคลใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับภาวะเครียด บุคคลจะเรียนรู้การปรับตัวในส่วนนี้จากทักษะการเข้าสังคม ประสบการณ์แก้ปัญหาในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงและระดับการศึกษาซึ่งเป็นการทำงานของสมองในระดับสูง

กลไกการปรับตัวทั้ง 2 ส่วนจะเกิดควบคู่กันเสมอ ทำงานร่วมกันเสมือนว่าเป็นหน่วยเดียวกัน โดยสิ่งที่เราที่ผ่านเข้ามาทางกลไกควบคุมแล้วส่งต่อไปที่กลไกการรับรู้

Roy ได้วิเคราะห์ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ตามหลักของมาสโลว์ (Maslow's Hierachy of Needs) มาเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจธรรมชาติของคน ซึ่งเชื่อว่ามีมนุษย์ต้องการปรับตัวเพื่อคงไว้ซึ่งความต้องการพื้นฐานที่เป็นดัชนีบ่งชี้ความมั่นคงของชีวิต ซึ่งได้

จากการที่บุคคลมีความมั่นคงทางด้านร่างกายและความมั่นคงทางด้านสังคม สามารถแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลจากกลไกการควบคุมและกลไกการรับรู้ แบ่งเป็น 4 ด้านคือ

1. พฤติกรรมการปรับตัวตามความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นการตอบสนองของบุคคลทางด้านร่างกาย พฤติกรรมจะปรากฏออกมาเป็นการทำงานของเนื้อเยื่อ อวัยวะและระบบซึ่งประกอบเป็นร่างกายของมนุษย์ เพื่อตอบสนองความมั่นคงทางด้านร่างกาย ซึ่งพิจารณาได้จากการตอบสนองขั้นพื้นฐาน (Basic Need) ได้แก่ ความต้องการออกซิเจน อาหาร การขับถ่าย การทำกิจกรรมและการพักผ่อน การตอบสนองในด้านต่างๆ ต้องอาศัยความรู้สึก การควบคุมน้ำและเกลือแร่ การทำงานของระบบประสาทและระบบต่อมไร้ท่อ โดยมีกลไกการควบคุมเป็นตัวเชื่อมโยงการทำงาน และตอบสนองออกมาเป็นพฤติกรรมการปรับตัว เป้าหมายสูงสุดของการดำรงชีวิตในภาวะปกติสุขคือสมดุล ซึ่งมนุษย์พยายามปรับรักษาภาวะเช่นนี้ไว้ ถ้าผลการปรับตัวไม่สามารถก่อให้เกิดการตอบสนองในทางบวกได้ก็จะปรากฏเป็นพฤติกรรม การปรับตัวในทางลบหรือล้มเหลว (Maladaptation Behavior)

2. พฤติกรรมการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ (Self-Concept) นอกเหนือจากการปรับตัวเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการทางด้านร่างกาย มนุษย์จำเป็นต้องมีความต้องการทางจิตใจ (Psychic Integrity) และสิ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางจิตใจคือ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองอันเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ ตลอดจนการปะทะสัมพันธ์กับผู้อื่น ในทางจิตวิทยาเชื่อว่าพฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์เป็นผลจากความนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเอง บุคคลที่มีความเชื่อมั่นและมองเห็นคุณค่าของตนจะมีการปรับตัวต่อสภาวะกดดันต่างๆ ดีกว่าบุคคลที่มีความรู้สึกต่อตนเองในทางลบ

3. พฤติกรรมการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ (Role Function) การแสดงบทบาทหน้าที่ต่างๆ ของบุคคลได้เหมาะสมทั้งทางด้านพฤติกรรม การแสดงออก อารมณ์และความรู้สึก เป็นการตอบสนองความต้องการและเพื่อคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม (Social Integrity) ในสถานการณ์ใดก็ตามที่บุคคลไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตนได้ บุคคลต้องมีการปรับตัว เพื่อให้การแสดงบทบาทของตนเป็นไปตามปกติ หากจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยการปรับตัวของบุคคลนั้น

4. การปรับตัวด้านการพึ่งพาระหว่างกัน (Interdependence) ความจริงทางสังคมอีกประการหนึ่งคือ การที่คนเราต้องการมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ถือว่าเป็นความต้องการพื้นฐานของบุคคลที่คงไว้ซึ่งความมั่นคงทางสังคม (Social

Integrity) ด้วยประการหนึ่ง ความพอเหมาะระหว่างการพึ่งพาตนเอง (Dependence) การพึ่งพาผู้อื่น (Independence) และการให้ผู้อื่นได้พึ่งพาตน มีส่วนช่วยให้เกิดความมั่นคงทางด้านจิตใจ และสังคม โดยปกติบุคคลพยายามคงไว้ซึ่งความเป็นตัวของตัวเองและยอมพึ่งพาอาศัยผู้อื่นในขอบเขตที่ตนเองและสังคมยอมรับ

ฉะนั้นทฤษฎีการปรับตัวของ Roy จึงมีประโยชน์ในการช่วยอธิบายว่าการปรับตัว นอกจากจะเกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการทางด้านร่างกาย และความมั่นคงทางด้านสังคมแล้ว ยังเกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการความมั่นคงทางด้านจิตใจ และสิ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางด้านจิตใจ คือ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง อันเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ตลอดจนการปะทะสัมพันธ์กับผู้อื่น

สรุปได้ว่าการปรับตัวของมนุษย์นั้นเกิดขึ้นภายในตนเองเพราะมนุษย์นั้นเป็นผู้มีสติปัญญา และเหตุผล สามารถพัฒนาตนเองได้โดยการเรียนรู้พร้อมกับการพัฒนาการของชีวิตในแต่ละช่วงวัย การปรับตัวนั้นบุคคลจะต้องมีความเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเองและผู้อื่น โดยมีพื้นฐานการปรับตัวที่ดีมาจากความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว

3. สาเหตุของการปรับตัวทางสังคม

นิภา นิธยาน (2530) กล่าวว่า การปรับตัวเกิดจากสาเหตุที่มนุษย์ต้องเผชิญกับแรงผลักดันที่มีอิทธิพลสำคัญกับการปรับตัว 2 ประการ คือ

1. แรงผลักดันภายนอก หรือข้อเรียกร้องอันเกิดจากสภาพแวดล้อม และแรงผลักดันที่ข้อเรียกร้องของสังคมหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์กัน
2. แรงผลักดันภายใน ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นภายในตัวบุคคล ซึ่งเกิดจากสภาพทางสรีระ ได้แก่ ความต้องการสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพ เช่น อาหาร น้ำ อากาศ ความอบอุ่น การนอนหลับพักผ่อนที่เพียงพอ อีกประการหนึ่ง คือ จากประสบการณ์ทางสังคมที่บุคคลนั้นได้เรียนรู้ในอดีตหรือประสบการณ์ที่ผ่านมา เรียกอีกนัยหนึ่งว่า เหตุจูงใจทางสังคม ได้แก่ ความต้องการจะมีเพื่อนฝูง ความต้องการความรัก ความต้องการความสำเร็จ และการเป็นที่ยกย่องนับถือ ซึ่งแรงกระตุ้นภายในทั้งสองประการดังกล่าวนี้มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันในการทำให้บุคคลเกิดความสุขหรือความทุกข์ ตลอดจนในการกำหนดพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของบุคคลด้วย

กันยา สุวรรณแสง (2533) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการปรับตัวมีดังนี้

1. แรงขับและความต้องการ (Drive and Need) ในชีวิตของบุคคลมีความต้องการพื้นฐาน เช่น ความต้องการทางกาย (Physical Need) และความต้องการทางจิต (Psychological Need) ความต้องการทั้งสองนี้ทำให้เกิดแรงขับ เช่น เกิดความหิว เป็นแรงขับให้มนุษย์ดิ้นรนแสวงหา เพื่อสนองความอยากของตน ถ้าเกิดปัญหาอุปสรรคมาขัดขวางไม่สามารถบำบัดความอยากได้ ร่างกายก็จะแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้คลายความกระวนกระวายอันเนื่องมาจากความอยาก พฤติกรรมที่แสดงออกมาเพื่อคลายความทรมานทรมานนี้ เรียกว่า การปรับตัว

2. แรงกระตุ้นจากสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว หรือการที่มีสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้คนมีปัญหาในการปรับตัวให้ทันตามสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มนุษย์ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสังคม มีปัญหาเข้ามาให้แก้ตลอดเวลา ถ้าแก้ได้ก็มีความสุข ถ้าแก้ไม่ได้ก็เกิดความคับข้องใจ กระวนกระวายใจ จึงหาทางปรับตัวโดยวิธีการต่างๆ

3. เจตคติ ความสนใจ จุดมุ่งหมายของตนเปลี่ยนแปลงไป จึงจำเป็นต้องปรับพฤติกรรมให้เข้าใจเจตคติ ความสนใจ หรือจุดมุ่งหมายนั้น

ศุภลักษณ์ จารุรัตน์จามร (2534) ได้อธิบายสาเหตุของการปรับตัวไว้ว่า สาเหตุที่ทำให้บุคคลต้องเกิดการปรับตัวมี 2 ประการใหญ่ๆ ได้แก่

1. สาเหตุทางกายภาพ เช่น อากาศร้อนเกินไป หรืออากาศหนาวจัดเกินไปหรือร่างกายได้รับบาดเจ็บ ทำให้ร่างกายต้องปรับสภาพให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และอาจปรากฏออกมาในลักษณะต่างๆ กัน เช่น ความเหนื่อยล้า ความเฉื่อยชา หรือความตกใจกลัว เป็นต้น

2. สาเหตุทางจิตวิทยา แม้จะไม่มีผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายโดยตรงแต่ก็มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ได้แก่

2.1 ความคับข้องใจ (Frustration) หมายถึง สภาวะที่เกิดขึ้นจากการมีอุปสรรคที่ไม่สามารถไปถึงเป้าหมาย ผลที่เกิดขึ้นเป็นเหตุให้เกิดอารมณ์ด้านลบ เช่น โกรธ ก้าว วิตกกังวล เครียด ซึ่งสัมพันธ์กับสรีระของบุคคล ทำให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ กัน อุปสรรคหรือสาเหตุที่ทำให้เกิดความคับข้องใจ ได้แก่

2.1.1 สาเหตุทางกายภาพ (Physical Factors) เป็นความคับข้องใจที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิตเป็นอุปสรรค เช่น สภาพดินฟ้าอากาศ ฝนแล้ง น้ำท่วม เป็นเหตุ

ให้เกิดความคับข้องใจแก่เกษตรกร คนที่รีบเดินทางแต่ฝนตกหรือรถเสีย ทำให้ล่าช้า ก่อให้เกิดความคับข้องใจแก่คนนั้น

2.1.2 สาเหตุทางจิตวิทยา (Psychological) เป็นความคับข้องใจซึ่งเกิดจากอุปสรรคดังนี้

2.1.2.1 สาเหตุทางสังคม (Social Factors) เป็นความคับข้องใจอันเป็นผลมาจากการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม หรืออยู่ในสังคมต้องมีความสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยกัน สาเหตุทางสังคมต้องก่อให้เกิดความคาดหวัง ความกดดันให้เกิดความคับข้องใจ ตัวอย่างเช่น เด็กที่มีน้องใหม่ ความรักความเอาใจใส่จากมารดาจึงถูกแบ่งไป ทำให้เด็กเกิดความต้องการทางใจและความต้องการทางสังคม หากเด็กไม่ได้รับการตอบสนองเต็มที่ ย่อมก่อให้เกิดความคับข้องใจ เป็นต้น

2.1.2.2 สาเหตุสภาพส่วนบุคคล (Personal Factors) เป็นความคับข้องใจอันเกิดจากความจำกัด ความบกพร่อง หรือการขาดทางร่างกาย เช่น มีความพิการ เกิดการเจ็บป่วยเป็นเวลานาน การขาดเสน่ห์หรือความงาม การขาดเชาวน์ปัญญา เป็นต้น หากวางเป้าหมายไว้เกินสภาพส่วนบุคคลย่อมทำให้ไม่สามารถไปถึงเป้าหมายได้ ตัวอย่างเช่น คนที่เชาวน์ปัญญาไม่ดี เรียนไม่เก่ง แต่อยากเรียนระดับอุดมศึกษา คนที่ไม่สวย อยากเป็นเทพี เป็นต้น

2.2 ความขัดแย้ง (Conflict) หมายถึง สภาวะที่เกิดขึ้นมีสาเหตุ 2 สาเหตุขึ้นไป ซึ่งมีความสำคัญเท่าๆ กัน เกิดขึ้นในเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน และไม่สามารถเลือกตอบสนองสาเหตุทั้งหมดในครั้งเดียวกันได้จึงจำเป็นต้องเลือกเพียงสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง ความขัดแย้งนี้เกิดขึ้นเมื่อเหตุการณ์หรือเป้าหมายที่ต้องการที่พึงปรารถนาที่น่าสนใจดึงดูดใจหลายๆ อย่างเกิดขึ้นพร้อมกัน บุคคลต้องการจะหลีกเลี่ยงทั้งหมด แต่ก็จำเป็นต้องเลือกสภาพใดสภาพหนึ่ง นอกจากนี้ความขัดแย้งยังเกิดขึ้นเมื่อมีเหตุการณ์หรือเป้าหมายเดียวกันแต่มีทั้งต้องการไม่ต้องการ พึงปรารถนา ไม่พึงปรารถนา ดึงดูดใจ ไม่ดึงดูดใจ อยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดทัศนคติสองทางก้ำกึ่งกัน สภาพการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นบ่อยๆ ในชีวิตประจำวัน คนเราจะปรับตัวเมื่อเกิดความไม่สบายใจ ความวิตกกังวล ความคับข้องใจ และความเครียด

วราภรณ์ ตระกูลสถิตย์ (2545) กล่าวถึงสาเหตุที่ก่อให้เกิดการปรับตัว ว่ามีสาเหตุมาจาก

1. เพื่อความอยู่รอดของชีวิต ตลอดชั่วชีวิตของบุคคลหนึ่งๆ ย่อมผ่านช่วงชีวิตมามากมาย พบกับความเปลี่ยนแปลงทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเริ่มตั้งแต่

ปฏิสนธิ เป็นตัวอ่อนอยู่ในครรภ์มารดา เจริญเติบโตมาเป็นทารกแรกเกิดและเติบโตมาจนถึงทุกวันนี้ เราทุกคนต้องพบกับสภาพความเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด ซึ่งทุกคนจะต้องปรับตัวเพื่อจะอยู่รอดให้ได้ในแต่ละช่วงชีวิต เช่น เมื่อเป็นทารกแรกเกิด ก็ดูแลที่กินนมมารดาเพียงอย่างเดียว เมื่อโตขึ้นสักหน่อย ราวๆ 3 เดือน มารดาก็เริ่มจะให้อาหารอื่นทดแทน เริ่มบ้วนข้าว กลัวย น้ำ และอื่นๆ ลักษณะการปรับตัวเช่นนี้เหตุผลคือ ความจำเป็นต้องปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวเรา เพื่อความอยู่รอดของชีวิต

2. เพื่อดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การปรับตัวช่วยให้เรายอมรับสภาพการณ์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วพยายามหาวิธีแก้ไข ขจัดปัดเป่าปัญหาหรือสภาพการณ์ที่ค่อนข้างเลวร้าย หรือสภาพการณ์ที่เลวร้ายมากๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเราให้บรรเทาเบาบางลง ซึ่งอาจจะพยายามแก้ไขด้วยตนเอง หรือมีการแสวงหาคูคลองอื่นมาช่วยแก้ไขปัญหา สุดท้ายเมื่อปัญหาคลีคลายมีการแก้ไขแล้ว ความคิดความรู้สึกของเราก็จะดีขึ้น ผ่อนคลายความตึงเครียดลงไป เมื่อความทุกข์หายความสุขสบายใจย่อมเกิดขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า สาเหตุของการปรับตัวของคนเรานั้น มีสาเหตุมาจากตัวเราเองและสิ่งแวดล้อม ในอันที่จะสนองตอบความต้องการเบื้องต้นที่สำคัญ ได้แก่ ความต้องการทางร่างกาย ความต้องการทางจิตใจ และความต้องการทางสังคม โดยส่วนใหญ่คนเราจะปรับตัวเพื่อแก้ปัญหาและข้อขัดข้องใจของตนเอง เช่น ปรับตัวเมื่อเกิดความไม่สบายใจ ความวิตกกังวล ความคับข้องใจ และความเครียด เพื่อตอบสนองความต้องการแห่งตนหรือเพื่อผ่อนคลายสภาวะของจิตใจให้เบาบางลง

4. ลักษณะของกระบวนการปรับตัวทางสังคม

วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์ (2545) กล่าวถึงลักษณะของกระบวนการปรับตัวว่ามีดังนี้

1. การปรับตัวที่สมบูรณ์ หรือการปรับตัวแบบบูรณาการ (Integrating Adjustment) เป็นลักษณะการปรับตัวของบุคคลเมื่อเผชิญกับสภาพปัญหาหรืออุปสรรคแล้วสามารถแก้ไขปัญหาหรือขจัดอุปสรรคนั้นได้ โดยที่ตนเองมีความสุขใจ การปรับตัวแบบนี้มีได้หมายถึงว่า การแก้ปัญหาของบุคคลนั้นสามารถแก้ไขได้ บางครั้งปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะไม่ได้รับการแก้ไขจนเสร็จสิ้น หากแต่บุคคลที่เผชิญปัญหานั้นสามารถยอมรับปัญหานั้นได้ ปรับสภาพความคิดความรู้สึกได้ ก็ถือว่าเป็นการปรับตัวที่สมบูรณ์แบบเช่นเดียวกัน

2. การปรับตัวแบบไม่สมบูรณ์ หรือการปรับตัวแบบไม่บูรณาการ (Non-integrative Adjustment) เป็นการปรับตัวที่บุคคลไม่สามารถเผชิญกับปัญหานั้นได้ รวมทั้งไม่สามารถแก้ปัญหาอื่นๆ ได้ ซึ่งบุคคลพอจะมีวิธีคลายความตึงเครียดลงได้บ้าง แต่ยังคงมีความเครียด ความไม่สบายใจ ความทุกข์ใจเหลืออยู่ การปรับตัวแบบนี้ยังคงมีความทุกข์ความค้ำคาใจอยู่ จึงเป็นการปรับตัวที่ไม่สมบูรณ์แบบและจำเป็นต้องอาศัยกลไกทางจิตหรือกลไกการป้องกันตนเองมาใช้เพื่อช่วยผ่อนคลาย หรือลดความตึงเครียดลงไป (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, 2533)

อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ (2532) ได้แบ่งการปรับตัวออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ปรับตัวเอง (Self Adjustment) ได้แก่ การที่บุคคลจะปรับตัวเองได้ดี ต้องมีลักษณะดังนี้

1.1 ความเป็นตัวของตัวเอง (Self Reliance) หมายถึง การที่บุคคลทำอะไรได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งผู้อื่น เป็นอิสระจากผู้อื่น มีความมั่นคงทางอารมณ์และรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง

1.2 การมองเห็นคุณค่าของตน (Sense of Personal Worth) หมายถึง การที่บุคคลเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ผู้อื่นเชื่อในความสามารถของเขา มีความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า มีความพอใจและเชื่อมั่นในความสามารถและความมีเหตุผลของตนเอง

1.3 ความรู้สึกเป็นอิสระของตนเอง (Sense of Personal Freedom) หมายถึง การที่บุคคลพอใจในอิสรภาพ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ตัดสินใจในการกระทำ และวางแผนชีวิตของตนเอง รวมทั้งมีเสรีภาพในการคบเพื่อนและการใช้จ่าย

1.4 ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Feeling of Belonging) หมายถึง การที่บุคคลได้รับความอบอุ่นในครอบครัว ในหมู่เพื่อนฝูง จึงทำให้มีความภูมิใจในบ้าน ในโรงเรียน เป็นต้น

1.5 ความรู้สึกไม่มีแนวโน้มที่จะถอยหนี (Nonwithdrawing Tendencies)

1.6 ความรู้สึกไม่มีอาการทางประสาท (Nonnervous Symptom)

2. การปรับตัวทางสังคม (Social Adjustment) หมายถึง การที่บุคคลปรับเข้ากับสังคมได้ดีต้องประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้

2.1 ปทัสฐานทางสังคม (Social Standard) หมายถึง การที่บุคคลมีความเคารพในสิทธิของผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม บุคคลประเภทนี้จะเข้าใจความถูกต้องของสังคม

2.2 ทักษะทางสังคม (Social Skills) หมายถึง การที่บุคคลปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นได้ดี เป็นที่ชื่นชอบของผู้อื่น และมีความสนใจในปัญหาต่างๆ และสนใจในกิจกรรมต่างๆ

2.3 แนวโน้มทางสังคม (Social Tendencies) หมายถึง การที่บุคคลปรับตัวเข้ากับสถานการณ์หรือสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม

2.4 ความสัมพันธ์ในครอบครัว (Family Relations) หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกว่าจะได้รับความรัก การดูแลอย่างดีในครอบครัว มีความอบอุ่นปลอดภัย และมั่นใจในตนเองในความสัมพันธ์กับบุคคลในบ้าน

2.5 ความสัมพันธ์ในโรงเรียน (School Relations) หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกว่าจะได้รับความรักจากครู มีความสุขในการอยู่ร่วมกับเพื่อนนักเรียน รู้สึกว่างานในโรงเรียนเหมาะสมกับความสนใจและวุฒิภาวะของตน

2.6 ความสัมพันธ์กับชุมชน (Community Relations) หมายถึง การที่บุคคลเข้าร่วมกับเพื่อนบ้านได้อย่างมีความสุข มีส่วนร่วมในการปรับปรุงชุมชนของตนเอง เข้าสมาคมกับคนแปลกหน้าได้ มีความพอใจในกฎเกณฑ์ และสวัสดิภาพของชุมชน

นิกา นิธยาณ (2533) ได้กล่าวถึงลักษณะของเด็กวัยรุ่นที่ปรับตัวได้ดีและมีสุขภาพจิตดี ว่ามีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มีความเชื่อมั่นและความรู้สึกมั่นคง เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเองอย่างเต็มที่ มีความภาคภูมิใจในตนเอง ไม่มีปมด้อย ไม่กลัวเกรงตำแหน่งความยิ่งใหญ่ หรือการก้าวร้าวระรานของผู้ใดก็ตาม ในขณะที่เดียวกันก็รู้จักยอมรับความสามารถและความสำเร็จของผู้อื่นที่เหนือกว่าตน มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่นด้วยความจริงใจ การวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นเท่าที่มีในบางครั้งก็ทำไปด้วยความยุติธรรมโดยไม่มีเจตนาที่จะทำลายผู้อื่นเพื่อยกตนเอง มีความกล้าที่จะเผชิญชีวิต แม้ว่าจะมีเหตุการณ์ร้ายแรงเกิดขึ้นในบางขณะก็ไม่ท้อแท้ใจ กล้าที่จะต่อสู้เต็มกำลังและความสามารถ

2. มีลักษณะอบอุ่นเป็นมิตร รักใคร่ผู้อื่นและได้รับความรักตอบแทน มีลักษณะนิสัยน่ารัก เมตตากรุณาต่อผู้อื่นด้วยน้ำใสใจจริง มิใช่เพื่อหวังผลตอบแทน

3. มีความรู้สึกตระหนักในคุณค่าและภาระหน้าที่ที่ปฏิบัติ รู้จักใช้ความสามารถ และสติปัญญาอย่างเต็มที่ในการศึกษาเล่าเรียน และในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน
4. พร้อมทั้งจะรับประสบการณ์ใหม่ๆ และสนใจในกิจกรรมรอบตัว มีความสุขในสิ่งต่าง ๆ ตามความถนัดและความสนใจ
5. รู้จักรักษาสุขภาพอนามัยและสุขภาพร่างกายเสมอ
6. มีความกล้าที่จะเผชิญความจริงในชีวิต ไม่พยายามหลบหนีปัญหาต่างๆ ที่จะนำความทุกข์ใจและความผิดหวังมาให้ ตลอดจนกล้าที่จะเผชิญความจริงเกี่ยวกับสภาพของตนเองที่นำความทุกข์ใจมาให้
7. มีจิตใจหนักแน่นมั่นคง ไม่ทอดถอยและหวาดหวั่น พร้อมทั้งจะแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเต็มกำลังความสามารถ
8. มีความสามารถในการปรับตัวได้ดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางครอบครัวและสังคมได้ง่าย
9. มีอารมณ์ซึ่งช่วยส่งเสริมแทนที่จะขัดขวางสวัสดิภาพของชีวิต ไม่มีอารมณ์กลัวหรือโกรธในบางครั้ง แต่รู้จักยับยั้งและควบคุมอารมณ์ได้
10. ปราศจากนิสัยในทางจิตที่กระทบกระเทือนบุคลิกภาพ ไม่ลงโทษตัวเองเมื่อทำผิด แต่จะจดจำประสบการณ์ไว้เป็นบทเรียนที่มีค่า ไม่หวาดระแวงสงสัยผู้อื่น ไม่เคร่งเครียดหรือวิตกกังวลเกินเหตุ

Roger (1962) ได้แบ่งลักษณะของวัยรุ่นที่มีการปรับตัวทางสังคมที่เป็นปัญหาไว้ดังนี้ คือ

1. วัยรุ่นที่ไม่ค่อยขี้อายดีจะร่วมอยู่ในกลุ่ม เช่น วัยรุ่นที่มีวุฒิภาวะเร็วมักไม่ค่อยสนใจกิจกรรมของเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน บางคนมักจะกลัวความตรงไปตรงมาของเพื่อนๆ จึงทำให้ต้องหลีกเลี่ยงไป บางคนมีความรู้สึกที่เพื่อนๆ ซึ่งซึ่งตน จะไม่มีความสุข จะมีความทุกข์ใจ เพราะขาดความเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม
2. วัยรุ่นที่สังคมเมินเฉย พวกนี้ขาดแรงกระตุ้นให้มีส่วนร่วมในกลุ่ม การสร้างสรรค์ทางสังคมอาจเพิ่มขึ้น ถ้าได้ทำงานร่วมกับกลุ่มเล็กๆ น้อยๆ ในการรับผิดชอบงาน และสร้างให้เขามีความเชื่อมั่นในตนเอง จะทำให้ทักษะทางสังคมมีสูงขึ้นจนเพียงพอที่จะเข้ากับสถานการณ์ได้

3. วัยรุ่นที่สังคมชิงชัง พวกนี้ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม แต่ถูกขัดขวาง เพราะเขาไม่รู้จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้อื่นได้อย่างไร เพราะขาดคุณสมบัติที่จำเป็นหรือขาดทักษะ ในทางสังคมที่จะทำให้เขาประสบความสำเร็จ

จากลักษณะการปรับตัวดังกล่าว สรุปได้ว่า ลักษณะของบุคคลที่ปรับตัวได้ดี จะเป็นคนที่มีความรู้สึกนึกคิดและมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการ ของตนเอง โดยจะมีลักษณะดังนี้คือ เป็นตัวของตัวเอง เข้าใจและยอมรับตนเองและผู้อื่น รวมทั้งสามารถรับรู้ประสบการณ์ต่างๆ ตามความเป็นจริงและสร้างความความสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้ดี ส่วนลักษณะของบุคคลที่มีปัญหาการปรับตัว จะเป็นบุคคลที่มีลักษณะไม่กล้าแสดงออก เก็บตัวหรือถอยหนี เข้ากับกลุ่มเพื่อนไม่ได้ ทำงานกับกลุ่มเพื่อนไม่ได้ มีความวิตกกังวล มักมี ปัญหาด้านสุขภาพ เจ็บป่วยบ่อยและมีความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองไปในทางลบ

5. ประเภทของการปรับตัวทางสังคม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย ได้มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคม โดยแบ่งประเภทหรือลักษณะของการปรับตัวทางสังคมออกเป็นดังนี้

เกศณี ตีพพะมงคล (2545) ได้แบ่งประเภทของการปรับตัวทางสังคมเป็น 6 ด้าน ได้แก่

1. มาตรฐานทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลเข้าใจในระเบียบข้อบังคับ หรือกฎเกณฑ์ ที่ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคลว่าควรปฏิบัติอย่างไร เป็นแนวทางให้บุคคลยอมรับและยึดถือเพื่อให้บุคคลปฏิบัติร่วมกัน บุคคลสามารถปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ เคารพในสิทธิผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เข้าใจใน ระเบียบปฏิบัติของสังคมที่ถูกต้อง

2. ทักษะทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลสามารถสร้างทักษะของการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลได้ทุกกลุ่ม มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม สนใจปัญหา และกิจกรรม ต่างๆ ทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลคือ รู้จักและไว้วางใจผู้อื่น ติดต่อกับบุคคล อื่นอย่างตรงไปตรงมาและถูกต้อง ไม่มีความลำเอียง เต็มใจที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ ซึ่งกันและกันอย่างเปิดเผยเพื่อความเข้าใจอันดี มีการยอมรับและสนับสนุนซึ่งกันและกัน สามารถเข้าใจบุคคลอื่นรับรู้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่าง มีเหตุผล เคารพและยอมรับในบุคคลอื่น ยอมรับบุคคลอื่นโดยไม่ตัดสินว่าถูกหรือผิด และซื่อสัตย์ ต่อตนเองและผู้อื่น

3. แนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม หมายถึง การที่บุคคลมีการกระทำที่ตรงกันข้ามกับคนส่วนใหญ่ เป็นการกระทำที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม บุคคลนั้นจะชอบต่อต้านสังคม ดื้อดึง ชอบทะเลาะวิวาททำลาย ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ยุติธรรมต่อผู้อื่น ทำตามความพอใจของตนโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมทางลบของการปรับตัวทางสังคม

4. ความสัมพันธ์ในครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกว่าได้ความรัก การดูแลอย่างดีจากครอบครัว และมีพฤติกรรมการแสดงออกเข้ากับสมาชิกครอบครัวได้ดี รู้สึกอบอุ่นปลอดภัย มั่นใจในความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว พึงพอใจในสภาพของบ้าน ได้รับการยกย่องและเข้าใจจากทางบ้าน

5. ความสัมพันธ์ในโรงเรียน หมายถึง การที่บุคคลมีพฤติกรรมแสดงออกเข้ากับสมาชิกในโรงเรียนได้ดี โดยเฉพาะครูและเพื่อน รู้สึกมีความสุขเมื่ออยู่กับเพื่อน รู้สึกว่าโรงเรียนเหมาะสมกับตน รู้สึกว่าตนได้รับความรักจากครู

6. ความสัมพันธ์ในชุมชน หมายถึง การที่บุคคลมีพฤติกรรมแสดงออกเข้ากับสมาชิกชุมชนได้ดี มีส่วนร่วมในการปรับปรุงชุมชน มีความพอใจในกฎเกณฑ์และสวัสดิภาพของสังคม เข้าสังคมกับคนแปลกหน้าได้ สามารถติดต่อสังสรรค์กับเพื่อนบ้านได้อย่างมีความสุข มีส่วนร่วมในงานของชุมชน

มธุรส ธีญญเฉลิม (2550) ได้แบ่งเกณฑ์ในการปรับตัวทางสังคมเป็น 4 ประการ ดังนี้

1. มีการแสดงออกที่เหมาะสมเป็นไปตามความคาดหวังของกลุ่ม ซึ่งจะทำให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม เช่น ประพฤติตนอยู่ในกฎระเบียบ

2. มีความสามารถปฏิบัติตัวเข้ากับกลุ่มต่างๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เป็นผู้ใหญ่กว่าหรือเพื่อนๆ โดยสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ในกลุ่มได้อย่างราบรื่น

3. มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลต่างๆ ต่อการเข้าร่วมสังคมและต่อบทบาทของตนเองในสังคม สนุกสนานกับการรวมกลุ่ม ไม่ลำบากใจกับการทำงานร่วมกับเพื่อนๆ

4. มีความพึงพอใจในบทบาทของตนทั้งในการเป็นผู้นำและผู้ตาม และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นเสมอ

พรพรรณ จันทรง (2541) ได้กำหนดกรอบของการปรับตัวทางสังคมไว้ 9 ด้าน คือ

1. ปฏิบัติตัวเข้ากับบุคคลต่างๆ ได้ทุกคน

2. มีการแสดงออกที่เป็นไปตามปทัสฐานของสังคม
3. พอใจในการติดต่อกับสังคมและพอใจในบทบาทของตนเอง
4. เข้าใจและยอมรับผู้อื่น
5. มีทัศนคติที่ดีต่อการเข้าสังคม ผู้อื่น และบทบาททางสังคมของตนเอง
6. มีพฤติกรรมกล้าแสดงออกและมีอิสระในการกระทำ
7. มีความคิดที่จะช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักเป็นผู้ให้และผู้รับ
8. ให้ความร่วมมือกับหมู่คณะทั้งในการคิดและการกระทำ
9. รับผิดชอบต่อการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีในทุกโอกาส

อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ (2532) กล่าวว่า การที่บุคคลจะปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีต้องประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้

1. ปทัสฐานทางสังคม (Social Standard) หมายถึง การที่บุคคลมีความเคารพในสิทธิของผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม บุคคลประเภทนี้จะเข้าใจความถูกต้องของสังคม
2. ทักษะทางสังคม (Social Skills) หมายถึง การที่บุคคลปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นได้ดี เป็นที่ชื่นชอบของผู้อื่น และมีความสนใจในปัญหาต่างๆ และสนใจในกิจกรรมต่างๆ
3. แนวโน้มทางสังคม (Social Tendencies) หมายถึง การที่บุคคลปรับตัวเข้ากับสถานการณ์หรือสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม
4. ความสัมพันธ์ในครอบครัว (Family Relations) หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกว่าจะได้รับความรัก การดูแลอย่างดีในครอบครัว มีความอบอุ่นปลอดภัย และมั่นใจในตนเองในความสัมพันธ์กับบุคคลในบ้าน
5. ความสัมพันธ์ในโรงเรียน (School Relations) หมายถึง การที่บุคคลรู้สึกว่าจะได้รับความรักจากครู มีความสุขในการอยู่ร่วมกับเพื่อนนักเรียน รู้สึกว่างานในโรงเรียนเหมาะสมกับความสนใจและวุฒิภาวะของตน
6. ความสัมพันธ์กับชุมชน (Community Relations) หมายถึง การที่บุคคลเข้าร่วมกับเพื่อนบ้านได้อย่างมีความสุข มีส่วนร่วมในการปรับปรุงชุมชนของตนเอง เข้าสมาคมกับคนแปลกหน้าได้ มีความพอใจในกฎเกณฑ์ และสวัสดิภาพของชุมชน

สาธิต ใจตรง (2548) ได้แบ่งการปรับตัวทางสังคมออกเป็น 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านการเข้าใจตนเองและผู้อื่น หมายถึง ความพยายามของนักเรียนในการรับรู้ความคิด อารมณ์ และความรู้สึกรับรู้ของตนเองและผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ และสามารถแสดงพฤติกรรมได้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ

2. ด้านการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น หมายถึง ความพยายามของนักเรียนในการสร้างความประทับใจต่อผู้อื่น เพื่อให้เกิดการยอมรับและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้แก่ การกล่าวทักทายอย่างสุภาพ การแสดงท่าทางที่ยิ้มแย้มแจ่มใส การให้กำลังใจเพื่อน การยกย่องชมเชย

3. ด้านการจัดการความขัดแย้งระหว่างบุคคล หมายถึง ความพยายามของนักเรียนในการแก้ไขจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยพฤติกรรมที่เหมาะสมในการเผชิญความขัดแย้ง ด้วยการไม่หลีกเลี่ยง ไม่ใช่อำนาจ แต่ใช้ในลักษณะหันหน้าเข้าหากันแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก พยายามเข้าใจ ร่วมกันหาสาเหตุและแนวทางที่จะยุติ

4. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง ความพยายามของนักเรียนในการแสดงปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสถานการณ์หรือกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การเล่นเกม กีฬา กิจกรรมของชุมนุม ทำงานกลุ่มในห้องร่วมกับเพื่อนด้วยความสบายใจและประสบความสำเร็จด้วยดี รวมทั้งเห็นประโยชน์ของบทบาทสมาชิกในการเข้ากลุ่ม

5. ด้านการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข หมายถึง ความพยายามของนักเรียนในการแสดงความรู้สึกรัก เข้าใจ ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้แก่ ความพึงพอใจ การแบ่งปัน เห็นใจในความเดือดร้อนของผู้อื่น การให้อภัยกัน และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการยกโทษให้กับผู้ที่ทำความผิด

ทอร์ป และคณะ (1953 อ้างถึงใน ขนิษฐา ชื่นนิยม, 2542) กล่าวถึงลักษณะการปรับตัวทางสังคมว่าเป็นความคิด ความรู้สึก หรือพฤติกรรมของบุคคลอื่นๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ

1. มาตรฐานทางสังคม (Social standard) หมายถึงระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎเกณฑ์ที่ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคลว่าควรเป็นอย่างไร เป็นแนวทางให้บุคคลยอมรับและยึดถือเพื่อให้บุคคลปฏิบัติร่วมกัน

2. ทักษะทางสังคม (Social skill) หมายถึง ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม เป็นความสามารถที่แต่ละคนจะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะเป็นเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา หรือลูกค้า ผู้ที่มีทักษะทางสังคมดีนั้นสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนและคนแปลกหน้า เป็นที่ชื่นชอบของผู้อื่น มีความสนใจปัญหาต่างๆ และสนใจในกิจกรรมต่างๆ

3. แนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม (Anti social tendencies) หมายถึง การกระทำที่ตรงกันข้ามกับคนส่วนใหญ่ เป็นการกระทำที่ไม่เป็นไปตามความคาดหวัง

ของสังคม ซึ่งจะมีบุคลิกภาพแบบตื้อตึง ไม่ให้ความร่วมมือ ชอบทะเลาะวิวาท ทำลาย อยู่ติธรรม เป็นต้น

4. ความสัมพันธ์ในครอบครัว (Family relation) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของ สถาบันครอบครัวไว้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกทางสังคมที่ทุกคนต้องเกี่ยวข้อง ชีวิต ครอบครัวที่รักใคร่กลมเกลียวและอบอุ่นมั่นคง ย่อมเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาบุคลิกภาพ ที่ดี บุคคลที่เติบโตมาพร้อมความทรงจำที่มีความสุขเกี่ยวกับประสบการณ์ในชีวิตครอบครัวคือ ได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรักใคร่สม่าเสมอจากบิดา มารดา บุคคลจะมีความรู้สึกมั่นคงทางจิตใจ มีความไว้วางใจในผู้อื่น มองโลกในแง่ดี ทำให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดีด้วย และเผชิญปัญหาด้วยความมั่นใจ ซึ่งลักษณะที่แสดงถึงการมีประสบการณ์ที่ดี มีการปรับตัวเข้ากับครอบครัวได้ดี ก็คือบุคคลรู้สึกว่าได้ได้รับความรัก การดูแลอย่างดีในครอบครัว รู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย มั่นใจในความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว

5. ความสัมพันธ์ในโรงเรียน (Social relation) หมายถึงเมื่อเด็กเข้าโรงเรียน สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียนจะเริ่มมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ นับตั้งแต่ความสัมพันธ์กับเพื่อน ครู ความรู้สึกของเพื่อนและครูที่มีต่อตน รวมทั้งวิธีที่บุคคลเหล่านี้ปฏิบัติต่อตน ล้วนเป็นสิ่ง สำคัญในการกำหนดความรู้สึกที่มีต่อตนเอง ตอนวัยรุ่นบุคคลจะมีสิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน มากกว่าสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ดังนั้นบุคคลต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมในโรงเรียน อันได้แก่ การมี ความสุขเมื่ออยู่ที่โรงเรียน สามารถเข้ากับเพื่อนและครูได้ดี รู้สึกว่าโรงเรียนเหมาะสมกับตนเอง

6. ความสัมพันธ์ในชุมชน (Community relation) นอกจากสังคมของครอบครัว และสังคมของโรงเรียน ที่บุคคลต้องมีสัมพันธ์ภาพด้วยแล้ว ยังมีสังคมของชุมชนซึ่งเป็นสังคมที่ บุคคลต้องพบปะและติดต่ออยู่เสมอ ดังนั้นบุคคลจะต้องปรับตัวให้เข้ากับชุมชนด้วย ซึ่งลักษณะ ของบุคคลที่สามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนได้ดีคือ สามารถติดต่อสังสรรค์กับเพื่อนบ้านได้อย่างมี ความสุข มีความพอใจในกฎเกณฑ์ สวัสดิภาพของชุมชน มีส่วนร่วมในงานของชุมชน

อนรรฆวี ปิยะกาญจน์ (2551) ได้แบ่งการปรับตัวทางสังคมออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการแสดงออกที่เหมาะสม หมายถึง บุคคลผู้ที่มีการแสดงออกทาง พฤติกรรมและความคิดที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และพร้อมที่จะแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดได้

2. ด้านการปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น หมายถึง บุคคลผู้ที่มีความสามารถในการ ปฏิสัมพันธ์ พูดคุย หรือทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3. ด้านการเข้าร่วมสังคม หมายถึง บุคคลผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อการร่วมสังคม และต่อบทบาทของตนเองในสังคม สามารถยอมรับข้อบกพร่องของตนเองและผู้อื่นได้

4. ด้านความพึงพอใจในบทบาทของตนเอง หมายถึง บุคคลผู้ที่สามารถเป็นทั้งผู้นำและผู้ตาม และเชื่อว่าทุกคนมีศักยภาพและความสามารถที่แตกต่างกัน

วีระเชษฐ ฝ่องพันธ์ (2546) ได้แบ่งการปรับตัวทางสังคมออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

1. การปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของบุคคลให้ถูกต้องเหมาะสมตามกฎหมาย กติกา และมารยาทการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

- 1.1 วิถีประชาหรือวิถีชาวบ้าน
- 1.2 จารีตหรือกฎศีลธรรม
- 1.3 กฎหมาย

2. การปรับตัวทางสังคมด้านทักษะสังคม หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของบุคคลตามกระบวนการทางสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

- 2.1 การติดต่อสื่อสาร
- 2.2 การแข่งขัน
- 2.3 การขัดแย้ง
- 2.4 การร่วมมือ
- 2.5 การสมานลักษณะหรือการผ่อนปรนเข้าหากัน
- 2.6 การกลืนกลายเป็นการผสมกลมกลืนกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข

3. การปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่จะเป็นปฏิกิริยาต่อสังคม หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของบุคคลที่ขัดแย้งกับมาตรฐานทางสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

- 3.1 พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
- 3.2 พฤติกรรมที่เป็นปฏิกิริยาต่อผู้อื่น
- 3.3 พฤติกรรมที่ทำลายตัวเอง
- 3.4 พฤติกรรมที่ล่องละเมิดกฎศีลธรรมของสังคม
- 3.5 พฤติกรรมที่ทำลายสังคม

3.6 พฤติกรรมที่เกิดจากการผิดปกติทางร่างกาย

4. การปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของบุคคลที่มีต่อสมาชิกในครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

- 4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่
- 4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก
- 4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง
- 4.4 ความระหว่งสมาชิกในครอบครัว

5. การปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์ในวิทยาลัย หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของบุคคลในสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

- 5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับบรรยากาศการเรียนการสอน
- 5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์
- 5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างศึกษากับการเข้าร่วมกิจกรรม
- 5.4 ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 5.5 ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับเจตคติต่อวิทยาลัย

6. การปรับตัวทางสังคมด้านความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของบุคคลในชุมชน แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

- 6.1 การติดต่อสื่อสาร
- 6.2 การปฏิบัติตน
- 6.3 ความรู้สึก
- 6.4 เจตคติที่มีต่อชุมชน

ชลธิชา มินทร์พยัคฆ์ (2546) ได้แบ่งการปรับตัวทางสังคมออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. การปรับตัวของนักเรียนที่มีต่อครู หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนทั้งในด้านส่วนตัวของครู การสอน การปกครองชั้นเรียน

2. การปรับตัวของนักเรียนที่มีต่อเพื่อน หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนในการทำงานหรือการสังสรรค์กับเพื่อน ทั้งเพศเดียวกันและต่างเพศ

3. การปรับตัวของนักเรียนที่มีต่อบุคคลทั่วไป หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนในด้านการติดต่อ ประสานงาน เข้าร่วมกิจกรรมที่สัมพันธ์กับบุคคลทั่วไป มีเจตคติที่ดีต่อบุคคลอื่น

เทียมแข ชุมทอง (2548) ได้แบ่งการปรับตัวทางสังคมออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. การปรับตัวที่มีต่อครู หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียน ทั้งในด้านการสอนและการปกครองชั้นเรียนของครู
2. การปรับตัวที่มีต่อเพื่อน หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนในการทำงาน ทำกิจกรรมและการอยู่ร่วมกับเพื่อนๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน
3. การปรับตัวที่มีต่อบุคคลทั่วไป หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนในด้านการติดต่อประสานงานกับบุคคลอื่น

วรัญญา นนทะเสน (2548) แบ่งการปรับตัวทางสังคมออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

1. ด้านมาตรฐานทางสังคม หรือบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norm) เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและมีความสำคัญยิ่ง เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติของคนในสังคมหนึ่งๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป และเป็นสิ่งที่สังคมคาดหวังให้คนในสังคมปฏิบัติตาม ซึ่งนักสังคมวิทยาได้แบ่งมาตรฐานทางสังคมออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- 1.1 วิถีประชาหรือวิถีชาวบ้าน (Folkways) เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน ได้แก่ การพูด การกิน การเดิน หรือการแต่งกาย ที่ปฏิบัติกันมาจนเป็นนิสัยและเป็นมาตรฐานในการดำเนินชีวิตในสังคม

- 1.2 กฎศีลธรรมหรือจารีต (More) เป็นมาตรฐานสังคมที่สำคัญโดยเป็นกฎของสังคมที่กำหนดว่าการกระทำใดถูก การกระทำใดผิด การกระทำใดเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่ว เป็นกฎเกณฑ์และข้อห้ามที่มีความสำคัญต่อสวัสดิภาพของสังคม การฝ่าฝืนจารีตถือว่ามีผลกระทบต่อสังคมโดยส่วนรวม

- 1.3 กฎหมาย (Laws) เป็นระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนอย่างเป็นทางการ มีองค์เฉพาะที่ทำหน้าที่คอยบังคับควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตาม

2. ด้านทักษะทางสังคม เป็นกระบวนการทางสังคมที่มีขึ้น เมื่อมีการปะทะสังสรรค์หรือมีปฏิริยาตอบโต้ระหว่างบุคคลในรูปแบบของความคิดหรือการกระทำ ทักษะทางสังคมแบ่งออกได้ 6 ลักษณะ คือ

- 2.1 การติดต่อสื่อสาร (Communication) การติดต่อสื่อสารจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป การติดต่อสื่อสารนับเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกหรือเจตคติของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลให้มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

- 2.2 การแข่งขัน (Competition) เป็นความพยายามของบุคคลหรือกลุ่มคนในการกระทำพฤติกรรมใดๆ ในรูปของการแข่งขัน โดยมี 2 ลักษณะ คือ การแข่งขันโดยรู้สึกตัว และการแข่งขันโดยไม่รู้สึกรู้ตัว

2.3 การขัดแย้ง (Conflict) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความสนใจ ความคิด หรือผลประโยชน์ไม่ตรงกัน

2.4 การร่วมมือ (Cooperation) เป็นการกระทำร่วมกันและรวมพลังทั้งหมดเพื่อ เหตุผลร่วมกัน

2.5 การสमानลักษณะ (Accommodation) คือ การประนีประนอม ตกลง ยินยอมหรือปรับความเข้าใจกัน การสमानลักษณะเกิดขึ้นได้ 4 วิธี คือ การประนีประนอม การอดกลั้น การให้ผู้อื่นขาด และการบังคับ

2.6 การกลืนกลาย (Assimilation) หมายถึงการปรับปรุงหรือการผสมผสาน เป็นวิธีการที่ผสมผสานความเชื่อและความประพฤติที่แตกต่างกันออกไปของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ได้มีการปะทะสังสรรค์และมีประสบการณ์ร่วมกันเป็นเวลายาวนานพอสมควร ทำให้ความ แตกต่างกันทางด้านความรู้สึกนึกคิด เจตคติ ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือวัฒนธรรม ที่เคยอยู่ลดน้อยลงตามลำดับ

3. ด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่จะเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม เป็นพฤติกรรมที่ขัดแย้งจาก มาตรฐานของสังคมและก่อให้เกิดการต่อต้านหรือลงโทษผู้กระทำผิด อันมีผลกระทบต่อส่วนรวม พฤติกรรมที่จะเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมแบ่งออกได้ คือ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม พฤติกรรมที่เป็น ปฏิปักษ์ต่อผู้อื่น พฤติกรรมที่ทำลายตัวเอง พฤติกรรมที่ทำลายสังคม พฤติกรรมที่ล่วงละเมิดกฎ ศีลธรรมของสังคม และพฤติกรรมที่เกิดจากความผิดปกติทางร่างกาย

4. ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว แบ่งออกได้เป็น ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับ แม่ ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง และความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกในครอบครัว

5. ด้านความสัมพันธ์ในโรงเรียน แบ่งออกได้เป็น ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน กับบรรยากาศการเรียนการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ความสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียนกับการเข้าร่วมกิจกรรม ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเจตคติต่อโรงเรียน

6. ความสัมพันธ์กับชุมชน ชุมชนมีลักษณะเช่นเดียวกับสังคมแต่เป็นสังคมขนาดเล็ก โดยเป็นกลุ่มคนใดคนหนึ่งที่อยู่อาศัยอยู่ร่วมกัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับชุมชนซึ่งจะ ก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ เอาใจใส่ต่อกัน เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน ให้เกียรติซึ่งกันและ กัน เกิดการยอมรับกันเป็นผลให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและ ปราศจากข้อขัดแย้งกับบุคคลอื่น

จากการศึกษาลักษณะและประเภทของการปรับตัวทางสังคมข้างต้น พบว่ามีผู้วิจัยหลายท่านแบ่งประเภทการปรับตัวทางสังคมไว้ต่างๆ กันหลายด้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ประเภทการปรับตัวทางสังคมจากที่ได้มีการศึกษา ดังต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.2 การสังเคราะห์ประเภทการปรับตัวทางสังคม

ผู้วิจัย	ด้านมาตรฐาน ทางสังคม	ด้านทักษะ ทางสังคม	ด้านแนวโน้มพฤติกรรม ที่เป็นปฏิบัติต่อสังคม	ด้านแนวโน้มการ เปลี่ยนแปลงทางสังคม
เกศนี ดิพพะมงคล, 2545	✓	✓	✓	
มูรส ธัญญเฉลิม, 2550	✓	✓		
พรพรรณ จันทรง, 2545	✓	✓		
อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ, 2532	✓	✓		✓
สาธิต ใจตรง, 2548	✓	✓	✓	
ทอรัพ และคณะ, 1953 (อ้างถึงใน ขนิษฐา ชื่นเนียม, 2542)	✓	✓	✓	
วรัญญา นนทะแสน, 2548	✓	✓	✓	
วีระเชษฐ ฝ่องพันธ์, 2546	✓	✓	✓	
อนรรฆวี ปิยะกาญจน์, 2551	✓	✓		
นิชชีมา ทนศิริ, 2551				
ชลิดา มินทร์พยัคฆ์, 2546		✓		
เทียมแข ชุมทอง, 2548		✓		
พีระศักดิ์ ผาถินบุศย์, 2543				
พัชรินทร์ ชมพูวิเศษ, 2550	✓	✓		✓
ณัฐฐา สวยสด, 2549	✓	✓	✓	
ดำรงวิทย์ แสงศรีเรือง, 2542	✓	✓	✓	

จากการศึกษาและการสังเคราะห์ประเภทการปรับตัวทางสังคม ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทการปรับตัวทางสังคมในการศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปี

ที่ 1 ในโรงเรียนประจำ ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านมาตรฐานทางสังคม ด้านทักษะทางสังคม ด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิบัติต่อสังคม และด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม ได้แก่ ความสามารถของนักเรียนในการปรับตัวให้ถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน กฎระเบียบของหอพัก กฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน กิจกรรมประจำวัน และมารยาทการอยู่ร่วมกันในสังคมหรือบรรทัดฐานทางสังคม โดยการมีพฤติกรรมแสดงออกที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น

2. การปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม ได้แก่ ความสามารถของนักเรียนในการปรับตัวตามกระบวนการทางสังคม เป็นการแสดงออกในเรื่องการปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นในโรงเรียน การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในโรงเรียน รวมถึงความสามารถในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในกลุ่มได้อย่างราบรื่น

3. การปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิบัติต่อสังคม หมายถึงความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนที่ขัดแย้งกับมาตรฐานทางสังคม เป็นการแสดงออกหรือการกระทำของนักเรียนที่ตรงข้ามกับคนส่วนใหญ่ เช่น การต่อต้าน ดื้อดึง ขอบทะเลาะวิวาท ทำลายตนเอง ทำลายสังคม ไม่ให้ความร่วมมือ ทำตามความพอใจของตนโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น

4. การปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึงความสามารถในการปรับตัวของนักเรียนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยนักเรียนมีพฤติกรรมและการแสดงออกที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม

6. สภาพแวดล้อมในโรงเรียนกับการปรับตัวทางสังคม

เด็กวัยรุ่น เป็นวัยแห่งการศึกษาและต้องใช้ชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เมื่อเข้าสู่โรงเรียน เด็กวัยรุ่นจะมีประสบการณ์ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น นอกจากโรงเรียนจะให้ความรู้ทางด้านวิชาการแล้ว โรงเรียนยังได้เพิ่มเติมและถ่ายทอดรายละเอียดต่างๆ ในสังคมที่สลับซับซ้อนเพิ่มขึ้นจากครอบครัว โรงเรียนจะสร้างให้เด็กมีค่านิยมในการติดต่อสื่อสารกับสังคมขนาดใหญ่ นอกจากนั้นเด็กวัยรุ่นจะเรียนรู้บทบาทหน้าที่ และลำดับขั้นการปกครองในโรงเรียน การปฏิบัติตนต่อครู เพื่อนและบุคคลอื่นๆ เด็กวัยรุ่นจะต้องเรียนรู้ระบบโรงเรียนของพวกเขา โดยเฉพาะโรงเรียนประจำซึ่งมีความสลับซับซ้อนมากกว่าโรงเรียนทั่วไป นักเรียนประจำจะต้องเรียนรู้การใช้ชีวิตในการอยู่ร่วมกันในโรงเรียนและในหอพักที่นักเรียนอาศัยอยู่ ซึ่งเปรียบเหมือน

บ้านที่มีครูคอยดูแล รวมถึงเรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นในโรงเรียน เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในโรงเรียนได้อย่างมีความสุข อาจกล่าวได้ว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีความสำคัญยิ่งต่อการปรับตัวของนักเรียน เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถานที่ที่เด็กจะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่เป็นเวลานานเพื่อการเล่าเรียนในแต่ละวัน โดยเฉพาะโรงเรียนประจำซึ่งนักเรียนจะต้องใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนทั้งเวลาเรียนและเวลาอน ดังนั้นสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนจึงมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของนักเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียนว่าส่งผลต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนในโรงเรียนประจำอย่างไรบ้าง

6.1 ความหมายของสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

สานิต รัตตัญญู (2533) ได้สรุปความหมายของสภาพแวดล้อมในโรงเรียนไว้ว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียนเป็นสภาพการณ์ต่างๆ ในโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์หรือบุคลิกภาพของครูที่มีต่อนักเรียน การเรียนการสอน การให้บริการนักเรียน กิจกรรมนักเรียน อาคารสถานที่ สังคมกลุ่มเพื่อน การปกครอง ที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และพัฒนาการทุกด้านของนักเรียน

อัญชลี ทองจันทร์ (2546) ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมของโรงเรียนไว้ว่า หมายถึงสภาพการณ์ต่างๆ ในโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และพัฒนาการด้านต่างๆ ของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยสภาพบรรยากาศภายในโรงเรียน สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน

มยุรี สิงห์ไพเราะ (2536) ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมของโรงเรียนไว้ว่า หมายถึงบรรยากาศหรือสภาพการณ์ต่างๆ ในโรงเรียน ทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของ หรือตัวบุคคล ตลอดจนจนถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งผลต่อพัฒนาการของโรงเรียนในทุกๆ ด้าน

ลักขณา สรวิวัฒน์ (2545) กล่าวถึงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนว่ามีดังนี้

1. สภาพของโรงเรียน ควรอยู่ห่างไกลจากที่จอแจ ไม่มีมลภาวะต่างๆ ตลอดจนไม่อยู่ใกล้แหล่งมั่วสุมต่างๆ นอกจากนี้ภายในโรงเรียนควรจัดให้มีอาคารสถานที่ที่มีความสะอาด เช่น มีสนามกีฬา มีสวนหย่อม รมไม้ รวมทั้งสวัสดิการที่ดี เช่น ในเรื่องอาหาร น้ำดื่มสะอาด ห่อน้ำ ห้องส้วม ห้องพยาบาล บรรยากาศในชั้นเรียนน่าเรียน มีชั้นหนังสือ หรือนิตยสารต่างๆ และปราศจากสิ่งรบกวนทั้งมวล เช่น เสียง กลิ่น ควีน

2. ครู เป็นบุคคลที่สำคัญบุคคลหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลต่อเด็ก โดยเด็กมักจะยึดถือครูเป็นตัวแบบ ดังนั้นครูจะต้องมีความเป็นกันเอง ให้ความรัก ความเอาใจใส่ ความเมตตา กรุณา แก่เด็ก สามารถสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าเรียน โดยใช้แรงจูงใจ การเสริมแรงที่เหมาะสม มีอุปกรณ์การสอนที่ดึงดูดความสนใจ นอกจากนี้ครูยังต้องส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความสามารถ โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ช่วยเหลือเด็กให้มีพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม และสามารถเข้ากับเพื่อนในห้องเรียนได้

3. เพื่อน เป็นสิ่งที่เด็กทุกคนต้องการ การที่เด็กจะสามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนได้ เป็นที่ยอมรับของเพื่อนก็จะมีความรู้สึกอบอุ่นใจ มีความเชื่อมั่น มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลทั่วไป เด็กจึงพยายามเรียนรู้และหาวิธีที่จะให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าเด็กถูกเพื่อนรังเกียจเด็กจะรู้สึกอับอาย ขาดความอบอุ่น ไม่มีความมั่นใจ และเกิดความคับข้องใจจนเกิดการมองผู้อื่นไปในแง่ร้ายจนเด็กเองจะไม่มีความสุข

4. ระเบียบวินัยของโรงเรียน การมีวินัยเป็นสิ่งที่ดีและส่งเสริมสุขภาพจิต จึงควรที่จะปลูกฝังให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยในตนเอง แต่ถ้าครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสมไม่ถูกต้องตามกาลเทศะ นักเรียนไม่เข้าใจถึงปัญหา สุขภาพจิตที่ไม่ดีของนักเรียนก็จะเกิดขึ้น ระเบียบวินัยต่างๆ จึงควรเหมาะสมกับเด็กนักเรียนวัยนั้นๆ ที่จะสามารถปฏิบัติได้จริง

จากความหมายของสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน สามารถสรุปได้ว่า หมายถึง สภาพการณ์ต่าง ๆ ในโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่และพัฒนาการด้านต่างๆ ของนักเรียน ซึ่งได้แก่ สภาพบรรยากาศของโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครู เพื่อน การจัดการเรียนการสอน การให้บริการนักเรียน กิจกรรมนักเรียน การปกครองหรือระเบียบวินัยของโรงเรียน

6.2 ความสำคัญของสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

โรงเรียนเป็นสถานที่ที่เด็กได้พบสิ่งแวดล้อมหลายอย่าง เช่น ได้มีการสมาคมติดต่อกับครูและเพื่อนนักเรียนในวัยต่างๆ ได้อ่านหนังสือในห้องสมุด ได้ดูภาพยนตร์และโทรทัศน์ และได้ฟังวิทยุที่ครูจัดขึ้นเพื่อประกอบการสอน ซึ่งล้วนแต่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษทั้งสิ้น ช่วยให้เด็กมีประสบการณ์มีความเจริญงอกงามในด้านต่างๆ และครูมีส่วนในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนโดยมุ่งผลทางการศึกษา (อัญชลี ทองจันทร์, 2546) เช่น

1. ฝึกอบรมให้เด็กรู้จักดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างราบรื่น โดยการรู้จักปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสภาพการณ์ต่างๆ ได้อย่างดี

2. ส่งเสริมให้เด็กมีประสบการณ์กว้างขวางขึ้น โดยการจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษาขึ้นทั้งในและนอกหลักสูตร

3. ส่งเสริมให้เด็กศึกษาด้วยตนเอง เช่น ใ้รู้จักศึกษาหาความรู้จากห้องสมุดของโรงเรียน หรือมุมห้องสมุดในโรงเรียน

4. ส่งเสริมให้เด็กรู้จักตอบหรือซักถามปัญหาต่างๆ ด้วยความมั่นใจ และกระตือรือร้นสนใจ ทั้งนี้ครูจะต้องแสดงความสนใจ ไม่แสดงความเบื่อหน่ายหรือตำหนิติเตียนให้เด็กหมดความมานะพยายาม

5. ให้กำลังใจแก่เด็ก ให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตน เช่น จัดหมู่เด็กเรียนเก่ง เด็กเรียนอ่อนในการเรียนวิชาทักษะ เพื่อช่วยให้เด็กแต่ละคนประสบผลสำเร็จในการเรียนตามความถนัดและความสามารถของตน

6. ศึกษาให้เข้าใจเด็กแต่ละคน เพื่อหาทางส่งเสริมหรือแก้ไขตามความเหมาะสม

7. ให้ความสนิทสนมเป็นกันเองแก่เด็ก เพื่อให้เด็กรักและไว้วางใจครู เชื่อถือและกระทำตาม

8. ให้โอกาสเด็กได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน จัดให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความคิดริเริ่ม รู้จักแก้ปัญหา รู้จักตัดสินใจและใช้เหตุผลด้วยตนเอง

9. จัดสิ่งแวดล้อมที่ให้ประโยชน์ในแง่การศึกษา เช่น จัดห้องสมุดของโรงเรียน หรือมุมห้องสมุดของโรงเรียน และส่งเสริมให้เด็กค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง จัดกิจกรรมเพื่อให้โอกาสศึกษาค้นคว้า เช่น อภิปราย หรือรายงาน

10. ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน เพื่อรับทราบปัญหาของเด็ก ร่วมกันและร่วมมือกันแก้ไข โดยการพบปะผู้ปกครองเป็นครั้งคราว

วิรัช วรรณรัตน์ (2523 อ้างถึงใน อัญชลี ทองจันทร์, 2546) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมกับการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนว่า โรงเรียนมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของนักเรียนเป็นอันดับสองรองลงมาจากบ้าน วัตถุประสงค์ของการศึกษา ก็เพื่อจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้เป็นที่พึงปรารถนาของสังคม และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของนักเรียน มีดังนี้

1. พฤติกรรมการบริหารโรงเรียน เป็นการแสดงออกซึ่งกิจกรรมการบริหารของผู้บริหารและครูใหญ่เป็นสำคัญ เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อครูและนักเรียน พฤติกรรมเหล่านี้ หากให้ความสนใจและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ก็จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้ดีขึ้น

2. พฤติกรรมของครู ครูประจำชั้นเป็นผู้ที่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด พฤติกรรมของครูเป็นแบบอย่างที่นักเรียนมักเอาเป็นแบบในการประพฤติปฏิบัติ ครูที่ดีจะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้ดีขึ้นได้

3. สภาพแวดล้อมในโรงเรียน เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมนักเรียนที่สำคัญอย่างหนึ่ง เช่น การจัดบริเวณโรงเรียนไม่สวยงาม ไม่มีระเบียบก็จะไม่ช่วยให้นักเรียนเปลี่ยนบุคลิกภาพให้เป็นที่พึงปรารถนาได้ หากจัดสภาพแวดล้อมให้น่าอยู่สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย มีสภาพเหมือนกับบ้านของนักเรียนก็มีส่วนช่วยให้นักเรียนได้ประสบการณ์ที่เจริญงอกงามต่อไป โดยต้องให้นักเรียนมีส่วนในการจัดสภาพแวดล้อม

4. กระบวนการเรียนการสอน หากได้มีการวางแผนหรือกำหนดเป้าหมายล่วงหน้าไว้ก่อนเกี่ยวกับความต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบุคลิกภาพของนักเรียนในเรื่องใด ก็ดำเนินการสอนตามขั้นตอนและกิจกรรมให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการให้มากที่สุด

5. แบบแผนพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียน ตามปกตินักเรียนที่เข้าใหม่ในแต่ละโรงเรียนมีจำนวนไม่เกิน 1 ใน 4 ของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมด และนักเรียนเข้าใหม่จะพยายามเลียนแบบพฤติกรรมบุคลิกภาพของนักเรียนเก่า ถ้าแบบแผนพฤติกรรมบุคลิกภาพของนักเรียนเก่าโดยส่วนรวมอยู่ในเกณฑ์ดี ก็จะสามารถดึงดูดให้นักเรียนใหม่ปฏิบัติตามด้วยโรงเรียนจึงควรพยายามให้แบบแผนพฤติกรรมและบุคลิกภาพของนักเรียนโดยส่วนรวม อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจอยู่เสมอ จะมีส่วนช่วยให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพไปในทางที่พึงปรารถนาได้ง่ายขึ้น

วิรัช วรรณรัตน์ (2523 อ้างถึงใน มยุรี สิงห์โทราช, 2536) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมกับการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนว่า โรงเรียนมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนเป็นอันดับสองรองลงมาจากบ้าน วัตถุประสงค์ของการศึกษาก็เพื่อจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้เป็นที่พึงปรารถนาของสังคม และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ปัจจัยที่ทำให้โรงเรียนมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของนักเรียน มีดังนี้

1. พฤติกรรมการบริหารโรงเรียน เป็นการแสดงออกซึ่งกิจกรรมการบริหารของผู้บริหารและครูใหญ่เป็นสำคัญ เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อครูและนักเรียน พฤติกรรมเหล่านี้ หากให้ความสนใจและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ก็จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

2. พฤติกรรมครู ครูประจำชั้นเป็นผู้ที่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด พฤติกรรมของครูเป็นแบบอย่างที่นักเรียนมักเอาเป็นแบบในการประพฤติปฏิบัติ ครูที่ดีจะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนให้ดีขึ้นได้

3. สภาพแวดล้อมในโรงเรียน เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมนักเรียนที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่ง เช่น การจัดบริเวณโรงเรียนไม่สวยงาม ไม่มีระเบียบก็จะไม่ช่วยให้นักเรียนเปลี่ยนบุคลิกภาพให้เป็นที่พึงปรารถนาได้ หากจัดสภาพแวดล้อมโรงเรียนให้น่าอยู่สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย มีสภาพเหมือนกับบ้านของนักเรียน ก็จะมีส่วนช่วยให้นักเรียนได้ประสบการณ์ที่เจริญงอกงามต่อไป โดยต้องให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อม

4. กระบวนการเรียนการสอน หากได้มีการวางแผนหรือกำหนดเป้าหมายล่วงหน้าไว้ก่อนเกี่ยวกับความต้องการเปลี่ยนพฤติกรรมและบุคลิกภาพของนักเรียนในเรื่องใด ก็ดำเนินการสอนตามขั้นตอนและกิจกรรมให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการให้มากที่สุด

5. แบบแผนพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียน ตามปกตินักเรียนที่เข้าใหม่ในแต่ละโรงเรียน มีจำนวนไม่เกิน 1 ใน 4 ของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมด และนักเรียนเข้าใหม่จะพยายามเลียนแบบพฤติกรรม บุคลิกภาพของนักเรียนเก่า ถ้าแบบแผนพฤติกรรมบุคลิกภาพของนักเรียนเก่าโดยส่วนรวมอยู่ในเกณฑ์ดี ก็จะสามารถดึงดูดให้นักเรียนใหม่ปฏิบัติตามด้วยโรงเรียนจึงควรพยายามให้แบบแผนพฤติกรรมและบุคลิกภาพของนักเรียนโดยส่วนรวม อยู่ในเกณฑ์น่าพอใจอยู่เสมอ จะมีส่วนช่วยให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพไปในทางที่พึงปรารถนาได้ง่ายขึ้น

อาจสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการหลอมรวมพฤติกรรม เจตคติ ค่านิยม สติปัญญาและและการปรับตัวต่อสังคมของนักเรียนเป็นอย่างมาก

6.3 รูปแบบของสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้แบ่งรูปแบบของสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ที่มีส่วนช่วยส่งเสริมการเรียนการสอน และการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน ไว้หลายท่านดังนี้

ชิรวัฒน์ นิจนตร (2526 อ้างถึงใน อัญชดี ทองจันทร์, 2546) ได้แบ่งสภาพแวดล้อมในโรงเรียนออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง อาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้าง วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ และอาณาบริเวณที่มีอยู่ รวมไปถึงลักษณะการจัด การตกแต่ง และการใช้พื้นที่ หรือสิ่งก่อสร้างต่างๆ

2. สภาพแวดล้อมทางด้านสังคม คือ การปฏิสัมพันธ์หรือการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลต่างๆ ภายในโรงเรียน ซึ่งหมายถึงบรรยากาศในโรงเรียน

3. สภาพแวดล้อมทางจิตใจ หมายถึง ลักษณะการรับรู้ของบุคคลที่เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่าสอดคล้องกับความคิดและความต้องการของเขาหรือไม่มากนักน้อยเพียงไร เช่น การรับรู้เกี่ยวกับความสมเหตุสมผลระหว่างการทำของเขา กับผลที่ได้รับ

อนันต์ นามทองตัน (2534) ได้แบ่งสภาพแวดล้อมในโรงเรียนประถมศึกษา ออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. สภาพแวดล้อมด้านกายภาพ ประกอบด้วย อาคารเรียน บริเวณโรงเรียนและอาคารประกอบต่างๆ
2. สภาพแวดล้อมด้านการจัดกิจกรรมวิชาการ ประกอบด้วย พฤติกรรมของครู การจัดกระบวนการเรียนการสอน และการจัดห้องเรียนและวัสดุอุปกรณ์
3. สภาพแวดล้อมด้านการบริหารการจัดการ ประกอบด้วย การบริหาร การบริการและการประชาสัมพันธ์

นงเยาว์ พงษ์ประดิษฐ์ (2534) ได้แบ่งสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยครู พิบูลสงครามที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักศึกษา ออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. สภาพแวดล้อมด้านบรรยากาศการเรียนการสอน
2. สภาพแวดล้อมด้านความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน
3. สภาพแวดล้อมด้านกิจกรรม
4. สภาพแวดล้อมด้านการบริหาร
5. สภาพแวดล้อมด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก

ฐิติรักษ์ วิเศษศิลป์ (2537) ได้แบ่งสภาพแวดล้อมในโรงเรียนออกเป็น 3 ด้านคือ

1. สภาพบรรยากาศด้านการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ กิจกรรมต่างๆ เนื้อหา ระเบียบวินัย หลักสูตร สภาพในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และอุปกรณ์การเรียน
2. ความสัมพันธ์กับครู
3. ความสัมพันธ์กับเพื่อน

สมศรี บุญอรุณรักษา (2539) ได้แบ่งสภาพแวดล้อมในโรงเรียนออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน และสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

1.1 การสอนของครู ได้แก่ ครูสอนไม่เข้าใจ ครูสอนเร็ว ครูมุ่งแต่สอนโดยไม่ซักถามนักเรียน ครูให้เจตนามากเกินไป ครูสอนไม่ตรงกับเนื้อหาที่เรียน ครูไม่ทบทวนบทเรียนให้ครูพูดเสียงเบา และครูบางคนเจ้าระเบียบ

1.2 การมอบหมายงานและการบ้าน ได้แก่ ครูให้การบ้านหรือแบบฝึกหัดมากเกินไป ครูอธิบายงานหรือการบ้านไม่ชัดเจน และครูไม่ตรวจการบ้าน

1.3 บรรยากาศการเรียนการสอน ได้แก่ เพื่อนๆ ในห้องชอบคุยและเล่นกัน ครูขาดสอนบ่อยๆ ครูสนใจแต่นักเรียนที่เรียนดี กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนไม่น่าสนใจ ครูไม่ให้ความใกล้ชิดและเป็นกันเอง อากาศในห้องเรียนอบอ้าว สภาพห้องเรียนไม่มีความเป็นระเบียบ และครูไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วม

2. สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียน

2.1 ระเบียบวินัยของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเข้าเร็วเกินไป ฝ่ายปกครองเข้มงวดจนนักเรียนไม่สามารถปรับตัวได้ และพิจารณาการลงโทษนักเรียนโดยไม่มีหลักเกณฑ์

2.2 ด้านอาคารสถานที่ ได้แก่ ขาดห้องปฏิบัติการด้านต่างๆ บริเวณโรงเรียนคับแคบ ไม่มีที่พักผ่อนหย่อนใจ ห้องน้ำไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน อาคารเรียนไม่แข็งแรง บริเวณโรงเรียนไม่สะอาดเท่าที่ควร สนามเล่นไม่เพียงพอ

2.3 ด้านจริยธรรม ได้แก่ ครูและนักเรียนขาดคุณธรรมต่างๆ ในโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการส่งเสริมจริยธรรม

จากแนวทศนะดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวทางวิจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวของนักเรียนในโรงเรียนประจำ ด้านสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนออกเป็น 3 ด้าน คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางจิตใจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง อาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ และอาณาบริเวณที่มีอยู่ รวมไปถึงลักษณะการจัด การตกแต่ง และการใช้พื้นที่ หรือสิ่งก่อสร้างต่างๆ

2. สภาพแวดล้อมทางด้านสังคม คือ การปฏิสัมพันธ์หรือการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลต่างๆ ภายในโรงเรียน ซึ่งหมายถึงบรรยากาศในโรงเรียน

3. สภาพแวดล้อมทางจิตใจ หมายถึง ลักษณะการรับรู้ของบุคคลที่เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่าสอดคล้องกับความคิดและความต้องการของตนเองหรือไม่มากนักน้อยเพียงไร เช่น การรับรู้เกี่ยวกับความสมเหตุสมผลระหว่างการทำของเขา กับผลที่ได้รับ

7. การปรับตัวของวัยรุ่น

เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่น เด็กจะเริ่มมีบทบาทในสังคมมากขึ้น และวัยรุ่นกำลังอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนทางอารมณ์ในสังคมที่เด็กคลุกคลีอยู่ด้วยก็ต้องเปลี่ยนแปลงตาม ดังนั้นการที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมจึงมักจะก่อปัญหาต่างๆ ขึ้นกับผู้ใหญ่และตัวเด็กเองอยู่เสมอ

สุชา จันทรเอม (2529) ได้กล่าวถึงสังคมที่วัยรุ่นเกี่ยวข้องกับซึ่งด้วยนั้นพอจะสรุปได้ดังนี้

1. บ้าน เด็กเกิดมาและเจริญเติบโตอยู่ในบ้านหลายปี ก่อนที่จะเข้าโรงเรียนและอยู่บ้านอีกหลายปี ก่อนจะแยกออกไป เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น เด็กพยายามปลีกตนออกจากสังคมภายในบ้าน และหันไปสมาคมกับเพื่อนที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน ในระยะนี้เด็กจะคล้อยตามเพื่อนฝูงมากกว่าเห็นตามบิดามารดา หรือญาติพี่น้องภายในครอบครัว เริ่มสนิทสนมกับบิดามารดาน้อยลง บางครั้งทำให้เด็กคิดว่าตนกับบิดามารดาไม่สามารถทำความเข้าใจกันได้ จึงทำให้วัยรุ่นไม่กล้าปรึกษาเรื่องส่วนตัวกับบิดามารดา หรือปกปิดบิดามารดาเมื่อทำความผิด

2. โรงเรียน ชีวิตครึ่งหนึ่งของเด็กต้องอยู่ในโรงเรียน เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดเวลา วัยรุ่นทุกคนอยากเรียนอยากศึกษาทั้งนั้น แต่บางคนไม่ได้ศึกษาเนื่องจากความจำเป็นบางอย่าง เช่น ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ หรือความสามารถทางสมองมีน้อย การที่เด็กต้องอยู่ที่โรงเรียนมากก็ย่อมมีช่องทางที่จะสร้างปัญหาต่างๆ ภายในโรงเรียนได้มากเช่นเดียวกับปัญหาภายในครอบครัว ปัญหาสำคัญของเด็กที่เกี่ยวกับโรงเรียนก็คือ ปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาของเด็กเอง และปัญหาเกี่ยวกับการเรียนวิชาต่างๆ

3. เพื่อนฝูง เด็กวัยนี้รู้สึกว่าการคบเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญมาก ดังนั้นอิทธิพลของกลุ่มนี้จึงมีต่อเด็กมากเช่นกัน การคบเพื่อนและคบเพื่อนต่างเพศเป็นความต้องการของวัยรุ่น วัยรุ่นมักคบเพื่อนที่มีรสนิยม มีทัศนคติคล้ายคลึงกันและขนาดของร่างกายเท่าๆ กัน เด็กชายจะรวมกลุ่มกับเด็กผู้ชายด้วยกันก่อน เด็กผู้หญิงก็จะรวมกลุ่มและมีกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

4. สื่อมวลชนต่างๆ ซึ่งปัจจุบันมีสื่อมากมายที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ในปัจจุบันอย่างรวดเร็ว เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ สิ่งเหล่านี้จัดเป็นเครื่องชักจูงความประพฤติของเด็กให้เป็นไปในทางที่ดีและเสียหายได้

5. ตัวเด็กเอง จัดว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของปัญหาวัยรุ่น ซึ่งอยู่ในวัยที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่ และเริ่มรับผิดชอบพฤติกรรมของตนเอง นอกจากนี้เด็กวัยนี้ยังมีสติปัญญาที่

2.7 การใช้เวลาวางนันทนาการ เช่น การได้ทำงานอดิเรก เล่นสนุกสนานกับเพื่อนฝูง เป็นสมาชิกของชุมชนหรือหมู่คณะ

2.8 การมีแนวปรัชญาชีวิต เช่น สร้างความหมายให้กับชีวิต มีทัศนคติต่อโลกและหลักเกณฑ์ความประพฤติศีลธรรมจรรยา ความคิดเกี่ยวกับศาสนา

ประยูร มณีศรี (2532) ได้กล่าวถึงปัญหาการปรับตัวของวัยรุ่นในด้านต่างๆ พอสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการเจริญเติบโตของร่างกาย อัตราการเจริญเติบโตของเด็กๆ ะยะนี้เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เด็กวัยรุ่นทั้งหญิงและชายเกิดความไม่สบายใจเป็นอย่างมาก ในเรื่องรูปร่างที่ปรากฏภายนอกนั้นเป็นเรื่องสำคัญยิ่งสำหรับเด็กวัยรุ่น ปัญหาเหล่านี้ได้แก่ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงน้ำหนัก น้ำเสียง ปัญหาที่เกิดจากขนที่ขึ้นตามร่างกาย ปัญหาหน้าหนักตัวและ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางอวัยวะเพศ ปัญหาเหล่านี้ทำให้วัยรุ่นเกิดปมด้อย ไม่อยากเข้าสังคมกับเพื่อนๆ ชอบเก็บตัว และส่งผลเสียต่อพฤติกรรมและบุคลิกภาพของวัยรุ่นได้

2. ปัญหาการปรับตัวด้านอารมณ์หรือจิตใจ เป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายทั้งนั้น ทำให้เด็กเกิดความไม่สบายใจไปด้วย โดยทั่วไปแล้วเด็กวัยรุ่นมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงได้ง่าย ถ้าเด็กเป็นผู้มีอารมณ์ที่ดีจะทำให้จิตใจแจ่มใส แต่ถ้าเด็กมีอารมณ์ฉุนเฉียวโกรธง่าย มีความกลัวสภาวะการณ์หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งมากเกินไป จะเป็นอันตรายต่อตัวเด็กและสังคมอย่างยิ่ง โรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กนับว่ามีอิทธิพลต่ออารมณ์ของเด็กมาก จึงควรสร้างสิ่งแวดล้อมให้ดี และเหมาะสมกับการปรับตัวของเด็กวัยรุ่น

9. การดูแลเด็กวัยรุ่น

ในการดูแลเด็กวัยรุ่นให้เป็นคนที่มีคุณภาพนั้น ควรมุ่งดูแลเพื่อตอบสนองความต้องการของเด็กให้เด็กมีความเป็นอยู่ที่ดี มีคุณภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และเนื่องจากเด็กวัยรุ่นเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญาจะต้องมีการพัฒนาให้ครบทุกๆ ด้าน ตามการเปลี่ยนแปลงของเด็กเช่นกัน เพื่อที่จะทำ ให้เด็กวัยรุ่นได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญในการที่จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนา สังคมและประเทศชาติต่อไปในอนาคต สามารถสรุปการเลี้ยงดูเด็กวัยรุ่นทั้งการดูแล ในบ้าน ครอบครัว และสังคมที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้ (สุชา จันท์เอม, 2529)

1. ครอบครัว บิดามารดาควรช่วยเหลือวัยรุ่นในปกครองของตน โดยอาจถือแนวทางปฏิบัติดังต่อไปนี้

1.1 สร้างความสัมพันธ์อันดีภายในบ้าน บิดามารดาควรมีความรักใคร่ปรองดองซึ่งกันและกัน ควรหลีกเลี่ยงการแยกกันอยู่หรือการหย่าร้าง หรือการทะเลาะเบาะแว้งกันภายในบ้าน รวมทั้งการให้หลักประกันแก่ครอบครัวในด้านการเงินและสังคม บิดามารดาควรประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน เป็นตัวอย่างอันดีแก่บุตรธิดาของตน นอกจากนี้ ควรให้ความรักแก่บุตรเท่าเทียมกัน และไม่ควรทอดทิ้งบุตรมากเกินไป ควรหาเวลารับประทานอาหารภายในบ้านพร้อมกัน เมื่อบุตรและบิดามารดามีความสนิทสนมกัน เด็กก็จะเล่าปัญหาให้บิดามารดาฟังจะได้ช่วยแก้ปัญหาก่อนที่จะลุกลามต่อไป นอกจากนี้ บิดามารดาและบุตรควรมีกิจกรรมที่สนใจร่วมกัน เช่น การทำงานอดิเรก ปลูกต้นไม้ ดูหนัง ดูละคร เป็นต้น เด็กที่มีความสุขพอจะไม่ใช่เด็กที่เที่ยวเกะกะอยู่ตามถนนหรือสถานที่อันไม่สมควร

1.2 บิดามารดาหรือผู้ปกครอง ควรถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานของตนเอง บิดามารดาไม่ควรหวังพึ่งครูด้านเดียว ทั้งนี้เพราะปัจจุบันครูไม่อาจตามไปดูแลเด็กได้ทั่วถึงเมื่อเด็กพ้นรั้วโรงเรียนไปแล้ว บิดามารดาจึงควรให้ความร่วมมือ และถือเป็นหน้าที่อันสำคัญที่จะต้องเอาใจใส่ดูแลความเป็นอยู่ของวัยรุ่นของตนให้มาก

1.3 บิดามารดาควรให้เด็กรู้สึกเสมอว่าตนเป็นสมาชิกที่สำคัญคนหนึ่งของบ้าน ให้เด็กรู้จักรับผิดชอบ ได้มีส่วนรู้เห็นเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของครอบครัว ฝึกให้เด็กรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของตน พยายามอบรมให้เด็กรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง เริ่มจากสิ่งง่ายๆ เช่น รู้จักเลือกเสื้อผ้าสิ่งของเครื่องใช้ เลือกคบเพื่อน เลือกวิชาเรียน เลือกวิชาชีพ และการเลือกคู่ในที่สุด โดยมีผู้ปกครองเป็นผู้แนะแนวทางให้

2. โรงเรียน ควรหาหนทางช่วยเหลือเด็กดังต่อไปนี้

2.1 ครูทุกคนควรมีพื้นความรู้ในวิชาจิตวิทยาวัยรุ่น โดยเฉพาะครูในโรงเรียนมัธยมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัยรุ่นมาก เพื่อจะได้ศึกษาให้ลึกซึ้งถึงธรรมชาติและจิตใจของเด็กที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ขึ้นมา แทนที่ครูจะพรัว่าศิษย์ของตนเป็นคนเลวไม่เอาถ่าน และคงจะเรียนดีไม่ได้ เหล่านี้ ซึ่งเป็นกรแสดงว่าครูไม่เข้าใจเด็ก นักการศึกษาเชื่อว่า ถ้าครูมีความเข้าใจเด็กจะช่วยแก้ไขอบรมเด็กให้เป็นคนดีได้มาก ครูในปัจจุบันจึงเห็นความสำคัญในจิตวิทยามากขึ้น เพื่อที่จะได้เข้าใจเด็กของตนให้ดีขึ้นนั่นเอง

2.2 ครูควรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเด็ก เมื่อครูมีความเข้าใจถึงจิตใจของเด็กแล้ว ครูยังต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกับเด็กอีกด้วย เด็กบางคนไม่สามารถปรึกษาปัญหา

บางอย่างกับบิดามารดา เพราะบิดามารดาอาจไม่มีเวลาว่าง หรืออาจไม่มีความรู้พอที่จะให้คำแนะนำในปัญหาบางประการได้ เด็กก็จะเข้าหาครูซึ่งเป็นผู้ที่มีทั้งความเข้าใจและมีความรู้พอที่จะช่วยแก้ไขปัญหาเด็กได้

2.3 หลักสูตร วิชาที่จัดสอนขึ้นในโรงเรียนมัธยม ควรจัดขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อชีวิตนักเรียน ในขณะที่วิชาต่างๆ ได้เพิ่มแขนงขึ้นมากมาย โรงเรียนก็ควรจัดวิชาเลือกขึ้น เพื่อให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจ ตามความถนัด และเพื่อเตรียมตัวสำหรับการเลือกอาชีพด้วย เด็กวัยนี้แทนที่จะเป็นผู้รับฝ่ายเดียว ครูควรสอนให้เด็กแสดงออกด้วย ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมบุคลิกภาพของเด็กไม่ให้เป็นคนขี้อาย นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น กีฬา ดนตรี การสังคม ฯลฯ การให้เด็กมีกิจกรรมทำมากๆ ในโรงเรียน จะช่วยให้เด็กไม่ไปเกาะเกาะในสถานที่อื่นไม่เหมาะสมอีกด้วย

2.4 การแนะแนว โรงเรียนควรจัดให้มีการแนะแนวช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคลในโรงเรียน ทั้งในปัญหาทางการศึกษา ปัญหาส่วนตัว และปัญหาทางสังคม โรงเรียนที่มีบริการนี้จะช่วยแก้ปัญหาแก่เด็กที่ไม่สามารถจะแก้ปัญหาของตนเองได้ และในรายที่มีปัญหาเรื่องความประพฤติ ครูประจำชั้นหรือครูใหญ่จะส่งเด็กผู้นั้นไปหาครูแนะแนวเพื่อให้ทำการศึกษาเป็นรายบุคคล ให้ทราบถึงปัญหา และจะได้จัดการแก้ไข เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่มีปัญหาและแก่ส่วนรวมด้วย โรงเรียนที่มีบริการแนะแนว จะช่วยลดจำนวนปัญหาของเด็กและการลงโทษเด็กให้น้อยลงด้วย

2.5 สมาคมครูและผู้ปกครอง มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกัน รวมทั้งหาทางส่งเสริมเด็กและหาทางป้องกันปัญหาซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้ การปฏิบัติดังกล่าวถ้าได้รับความร่วมมือทั้งสองฝ่าย จะช่วยลดปัญหาวัยรุ่นได้มาก

3. พฤติกรรมที่เกิดจากการรวมกลุ่มของวัยรุ่น มักเป็นภัยแก่สังคม ถ้าหากไม่มีการควบคุมดูแลที่ดี ดังนั้น การที่จะป้องกันไม่ให้เกิดวัยรุ่นนี้แสดงพฤติกรรมไปในทางที่ไม่ดีควรหาทางแก้ไขดังนี้

3.1 โรงเรียนควรรหาทางให้เด็กร่วมกันทำกิจกรรม นั่นคือ จัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรขึ้น เด็กจะได้เพลิดเพลินและไม่ประกอบกิจกรรมในทางที่ไม่ดี

3.2 โรงเรียนควรจัดให้มีการศึกษาประเภทสหศึกษา เพื่อให้วัยรุ่นทั้งสองเพศได้รู้จักคุ้นเคยและทำงานร่วมกัน เด็กจะได้คุ้นเคยกับเพศตรงข้ามและพูดจากับเพศตรงข้ามโดยไม่มี ความกระดากอาย เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กติดต่อกับเพื่อนต่างเพศโดยอยู่ในสายตาคู

3.3 ควรให้การศึกษารื่องเพศแก่เด็กอย่างถูกต้องตามหลักวิชา และควรสอนเมื่อถึงวัยอันควร ในการสอนเพศศึกษา ครูควรค่อยๆ เพิ่มขึ้นตามลำดับตามวัยและความสามารถในการรับรู้ของเด็ก

3.4 ควรจัดให้มีการอบรมจริยศึกษาแก่วัยรุ่นอยู่เสมอ เพื่อปลูกฝังให้เด็กคำนึงถึงศีลธรรมอันดีงามอยู่ตลอดเวลา ไม่ควรปล่อยปละละเลยเด็ก เพราะเด็กวัยนี้ความคิดอ่านทั้งหลายยังอยู่ในวงแคบ อาจทำให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดผิดไปโดยปราศจากความเข้าใจอันถูกต้องได้

4. สื่อมวลชนต่างๆ ซึ่งถือเป็นเครื่องชักจูงความประพฤติของเด็กให้เป็นไปได้ทั้งในทางที่ดีและในทางที่เสียหายได้ ดังนั้น ควรมีการควบคุมสื่อมวลชน เพื่อร่วมกันสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้แก่เด็ก ดังนี้

4.1 หนังสือพิมพ์ควรเสนอเรื่องราวอย่างตรงไปตรงมา และถูกต้องตามหลักวิชาการ เสนอเรื่องราวตามความเป็นจริงและใช้ภาษาที่สุภาพ

4.2 หนังสืออ่านเล่น บทละครภาพยนตร์ ละครวิทยุโทรทัศน์ ตลอดจนรายการดนตรี ควรให้อรรถรสทางศิลปะวรรณคดีและวัฒนธรรมในด้านต่างๆ

4.2 การควบคุมภาพยนตร์และการแสดงต่างๆ ที่มาจากต่างประเทศอันเป็นภัยต่อจิตใจของเด็ก ควรแยกประเภทไปว่าภาพยนตร์ประเภทใดเด็กดูแล้วไม่เป็นภัยแก่จิตใจของเด็ก และประเภทใดที่อนุญาตให้ดูเฉพาะผู้ใหญ่เท่านั้น นอกจากนี้ ควรจะได้มีการควบคุมสิ่งตีพิมพ์ต่างๆ ที่เห็นว่าจะเป็นภัยต่อเด็กอย่างจริงจัง

5. ตัวเด็กเอง ตัวเด็กจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของปัญหาวัยรุ่น วัยรุ่นไม่ใช่เด็กเล็กที่ช่วยตัวเองไม่ได้ แต่อยู่ในวัยที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่ และเริ่มรับผิดชอบในพฤติกรรมของตนเองได้แล้ว นอกจากนี้ เด็กวัยนี้ยังมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด ได้รับการศึกษาที่ดีกว่าแต่ก่อน ย่อมเข้าใจดีว่าระบอบประชาธิปไตยนั้นสิทธิย่อมควบคู่มากับความรับผิดชอบเสมอ เด็กได้รับความรักใคร่เอ็นดูจากบิดามารดา และบิดามารดาก็ได้ส่งเสียบุตรให้เล่าเรียนจนประสบความสำเร็จ ด้วยความร่วมมือมือของโรงเรียนและสังคมสมัยนี้ ก็มีส่วนช่วยให้เด็กได้รับความสุขขึ้น ฉะนั้น เด็กจึงควรคิดว่าตนมีความรับผิดชอบต่อบิดามารดา ครูอาจารย์ สังคมและตนเองเพียงใด อนึ่ง วัยรุ่นเป็นวัยที่เหมาะสมแก่การค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือหลายประเภท การที่จะตัดสินใจว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดควร ควรตัดสินใจด้วยสติปัญญา อันเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนประจำ

โรงเรียนประจำมิได้เป็นเพียงโรงเรียน หากยังเป็นบ้านสำหรับเด็กๆ ดังนั้นภารกิจของโรงเรียนนอกเหนือจากการเรียนการสอนจึงครอบคลุมไปถึงการอบรมปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม อุบาสัยอันดีงาม ระเบียบวินัย การพัฒนานุคลิกภาพและการจัดให้นักเรียนอยู่ในโรงเรียนด้วยความอบอุ่นและความเป็นอยู่ที่ดี โรงเรียนประจำจึงมีบทบาทมากกว่าโรงเรียนไปกลับทั่วไป ในด้านการดูแลนักเรียน เพราะจะต้องดูแลนักเรียนทั้งการเรียนการสอน การอบรม และดูแลความเป็นอยู่ในเรื่องที่พักอาศัย เมื่อมีนักเรียนจากหลากหลายพื้นที่ต้องมาอยู่ร่วมกัน อยู่ภายใต้กฎระเบียบเดียวกัน อาจทำให้นักเรียนเหล่านี้ประสบกับปัญหาในการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและสังคมในโรงเรียนได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียนได้เช่นกัน

โรงเรียนประจำได้ถือกำเนิดมากับการจัดการศึกษาของไทย ในรูปแบบเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ ตั้งแต่อดีตที่วัดเป็นศูนย์รวมขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนและสังคม โดยพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้จัดการศึกษาอบรมศีลธรรมจรรยาให้กับเยาวชน ปัจจุบันมีโรงเรียนประจำหลายแห่งทั้งภาครัฐและเอกชน โรงเรียนประจำเป็นโรงเรียนที่จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะของโรงเรียนที่แตกต่างจากโรงเรียนไปกลับ การศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนประจำมีหัวข้อที่ศึกษาดังนี้

1. หลักการและจุดมุ่งหมายของโรงเรียนประจำ
2. โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนประจำ
3. ความพร้อมในการดำเนินงานของโรงเรียนประจำ
4. การจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียนประจำ
5. กิจกรรมประจำวันของนักเรียนประจำ
6. ลักษณะของครูโรงเรียนประจำ
7. บทบาทของพ่อแม่ (ผู้ปกครอง)
8. ประโยชน์ของโรงเรียนประจำ
9. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียนโรงเรียนประจำ

1. หลักการและจุดมุ่งหมายของโรงเรียนประจำ

วรวิทย์ วคินสรากร (2539) อธิบายถึงหลักการและจุดมุ่งหมายของโรงเรียนประจำดังนี้

หลักการของโรงเรียนประจำ

1. โรงเรียนประจำมิใช่เพียงสถานที่ซึ่งให้นักเรียนได้พักพิงอาศัยอยู่เท่านั้น แต่ต้องเป็นสถานที่ซึ่งให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาและอบรมบ่มนิสัยอย่างเต็มที่ด้วย

2. จะต้องมีความพร้อมของครูอาจารย์เป็นผู้ปกครองควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา

3. จะต้องมีการระเบียบที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสม

4. จะต้องมีความพร้อมของสถานที่ที่มีบริเวณกว้างขวาง เหมาะสมและเพียงพอกับจำนวนนักเรียน

5. จะต้องฝึกให้นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกันตามวิถีทางประชาธิปไตยได้

จุดมุ่งหมายของโรงเรียนประจำ (วรวิทย์ วคินสรากร, 2539)

1. ให้การศึกษาแก่นักเรียนตามจุดมุ่งหมายของโรงเรียนนั้นๆ เพื่อให้มีความเจริญงอกงามสมบูรณ์ครบถ้วนทั้งสี่ด้าน คือ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

2. ให้นักเรียนได้รับการอบรมบ่มนิสัยอย่างเต็มที่

3. ให้ครูอาจารย์ผู้ปกครองเป็นตัวอย่างและเป็นผู้นำที่ดี

4. ให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนให้มีระเบียบวินัยที่ดี

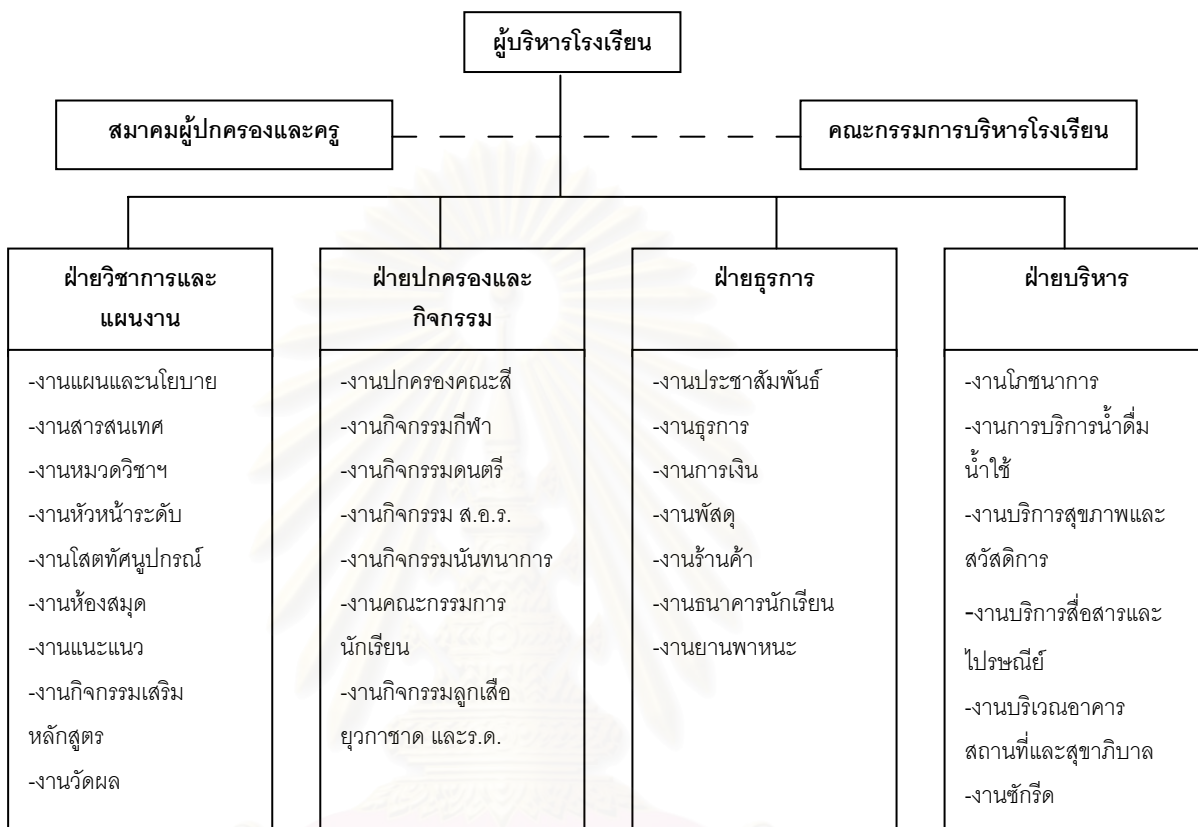
5. ให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนการอยู่ร่วมกันแบบประชาธิปไตย เพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย

จากหลักการและจุดมุ่งหมายของโรงเรียนประจำสรุปได้ว่า โรงเรียนประจำตั้งขึ้นตามจุดมุ่งหมายเฉพาะของโรงเรียนนั้นๆ นอกเหนือจากจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนแล้วยังมีบทบาทหน้าที่ในการดูแล อบรม ฝึกระเบียบวินัยให้นักเรียน และดูแลให้นักเรียนใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนประจำ

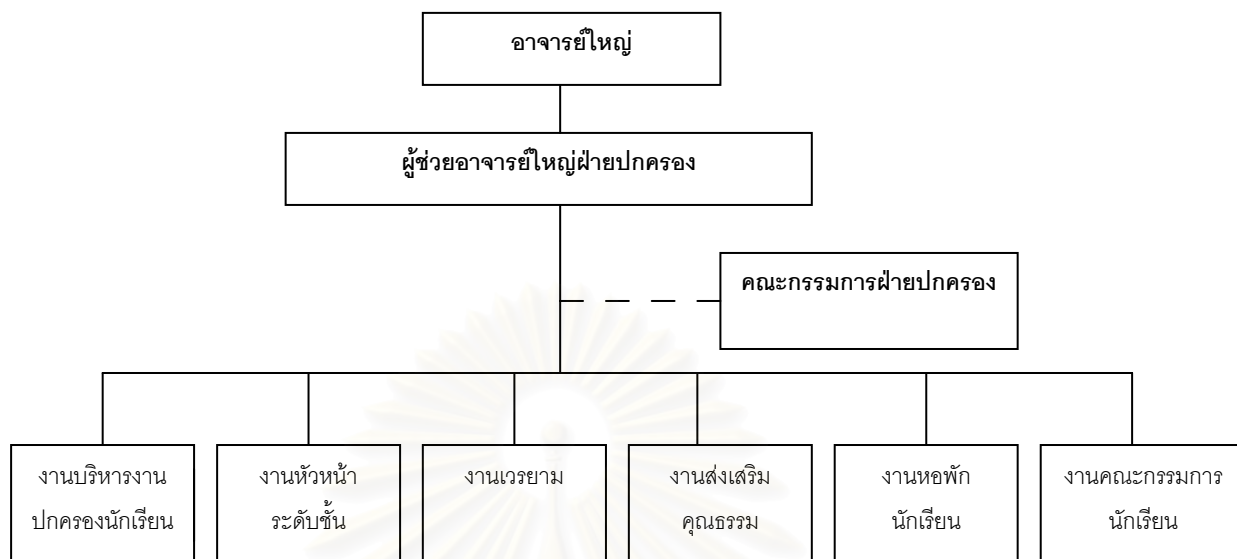
ผู้ที่รับผิดชอบในการบริหารงานโรงเรียนประจำควรตระหนักถึงข้อเท็จจริงว่าภารกิจของโรงเรียนประจำนั้นแตกต่างกับโรงเรียนโดยทั่วไป การกำหนดหน่วยงานขึ้นรับผิดชอบตามเนื้องานที่แท้จริงจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะวางโครงสร้างการบริหารงานอย่างไรต้อง

แน่ใจว่ามีผู้รับผิดชอบดูแลในกิจการนักเรียนประจำครอบคลุมงานทั้งหมด ไม่ปล่อยให้ช่องว่าง และเกิดปัญหาขึ้นได้ ขอบยกตัวอย่างภาพการบริหารงานโรงเรียนประจำ แสดงดังแผนภาพที่ 2.1

แผนภาพที่ 2.1 แผนภูมิการบริหารโรงเรียนประจำรูปแบบที่ 1 (วินัย พัฒนรัฐ, ไม่ปรากฏปีพิมพ์ อ้างถึงใน อารี ทองทัฬ, 2531)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 2.2 การบริหารและการจัดการเรื่องหอพัก (มหิดลวิทยานุสรณ์, 2539)

การกำหนดโครงสร้างการบริหารโรงเรียนประจำแต่ละแห่งนั้น โรงเรียนต้องวิเคราะห์งานของโรงเรียน กำหนดหน่วยงาน จำแนกหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจนและมอบหมายผู้รับผิดชอบ แม้การจัดองค์การจะมีพัฒนาการไปตามสภาพปัจจุบันขององค์การอยู่เสมอ การจัดโครงสร้างการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพต้องทำตั้งแต่เริ่มงานบริหารโรงเรียน หากไม่ได้ให้ความสำคัญแก่เรื่องนี้จะเกิดปัญหาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขึ้นอย่างแน่นอน เพราะโรงเรียนประจำมีภารกิจเพิ่มเติมจากโรงเรียนไปกลับ หลายประการด้วยกัน การจัดสายงานและการจำแนกหน้าที่ให้ชัดเจนจะช่วยให้บุคลากรมีความเข้าใจระบบงาน การประสานงานและบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคลทำให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพ ราบรื่น ไม่สับสน เป็นประโยชน์ต่อการดูแลนักเรียนประจำเป็นอย่างมาก

3. ความพร้อมในการดำเนินงานโรงเรียนประจำ

ในการจัดตั้งโรงเรียนประจำ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมความพร้อมในการดำเนินการให้รอบคอบไม่ควรเปิดโรงเรียนไปก่อนแล้วแก้ปัญหาภายหลัง เพราะความไม่พร้อมต่างๆ ย่อมกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของนักเรียน ตลอดจนคุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียน องค์ประกอบพื้นฐานที่ควรมีความพร้อมได้แก่

1. ความพร้อมในด้านงบประมาณ

ควรมีการเตรียมการความพร้อมในด้านงบประมาณการก่อตั้งโรงเรียนให้แน่ชัด และต่อเนื่องติดตามการบริหารงบประมาณให้เป็นไปตามแผนงานการจัดตั้งโรงเรียน จัดเงินงบประมาณสนับสนุนเพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินการไปได้ เช่น ค่าสาธารณูปโภค เบี้ยเลี้ยงครู เหว เป็นต้น

ควรมีการกำหนดการจัดเก็บเงินบำรุงการศึกษาที่เหมาะสมเพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินกิจการไปได้อย่างมีคุณภาพ

2. ความพร้อมทางด้านบุคลากร

โรงเรียนประจำมีความจำเป็นต้องได้รับการจัดสรรอัตรากำลังทั้งครูและลูกจ้างให้เหมาะสมกับปริมาณงาน นอกจากเกณฑ์การจัดสรรของโรงเรียนทั่วไป ควรมีการวิเคราะห์งาน และจัดสรรอัตรากำลังตามข้อเท็จจริงในการดำเนินงาน

ในปีการศึกษา 2538 กรมสามัญศึกษาได้มอบหมายคณะทำงานให้วิเคราะห์งานของโรงเรียนประจำ คณะทำงานได้พิจารณาว่าสัดส่วนของครู : จำนวนนักเรียนประจำที่ต้องดูแล ได้แก่ 1: 80 คน

การวิเคราะห์งานของโรงเรียนประจำนั้นควรกำหนดอัตรากำลังให้พอเพียงทั้งครูและลูกจ้างในหน้าที่ที่จำเป็นต่างๆ เช่น แม่ครัว แม่บ้าน นักการภารโรง เป็นต้น

นอกจากความพร้อมด้านอัตรากำลังแล้วการฝึกอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจงานของโรงเรียนประจำมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โรงเรียนและกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา มีความจำเป็นต้องทำแผนงานพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานในโรงเรียนประจำ นอกจากการฝึกอบรมแล้วการนิเทศงานภายในโรงเรียน และการนิเทศงานจากหน่วยราชการที่ควบคุมดูแลงานอยู่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง

3. ความพร้อมทางด้านอาคารสถานที่

โรงเรียนประจำควรจัดสร้างอาคารสถานที่ที่จำเป็นให้เสร็จก่อนรับนักเรียนเข้าเรียน อาคารสถานที่ที่จำเป็นอย่างยิ่ง ได้แก่ อาคารเรียนและโรงฝึกงาน หอพักนักเรียน หอประชุม ที่ทำงานและที่พักผ่อนของนักเรียน สนามกีฬา เช่น สระว่ายน้ำ สนามกรีฑา สนามบาสเกตบอล สนามวอลเลย์บอล สนามเทนนิส ระบบสาธารณูปโภค เช่น น้ำ ไฟฟ้า ถนน ทางระบายน้ำ ระบบบำบัดน้ำเสีย

ทั้งนี้ อาคารสถานที่ทั้งหมดควรมีการวางผังอาคารและภูมิทัศน์อย่างดี ถูกหลักสถาปัตยกรรมและการวางผังโดยที่สถาปนิกและวิศวกรผู้ออกแบบควรได้รับข้อมูลถึงประโยชน์

ใช้สอยและลักษณะเฉพาะของโรงเรียนประจำอย่างชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการออกแบบและวางผังให้เหมาะสมกับการใช้งานจริง

เมื่อเริ่มใช้อาคารสถานที่แล้ว โรงเรียนต้องมีความพร้อมในการซ่อมบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพดีเหมาะสมต่อการใช้งานอยู่เสมอ การเตรียมหน่วยงานซ่อมบำรุงรักษานี้ต้องมีการเตรียมการไว้ให้ดี มิฉะนั้นจะเป็นอุปสรรคต่อการจัดสภาพความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่นักเรียน

4. ความพร้อมทางด้านงานบริการนักเรียน

เพื่ออำนวยความสะดวกให้บริการที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในโรงเรียนประจำของนักเรียนโรงเรียนประจำจะต้องเตรียมความพร้อมในการจัดบริการต่างๆ แก่นักเรียน เช่น บริการด้านสุขภาพ อนามัย และการรักษาพยาบาล บริการด้านอาหารและโภชนาการ บริการซัก รีดเสื้อผ้านักเรียน บริการด้านไปรษณีย์ พัสดุภัณฑ์และโทรศัพท์ บริการร้านค้าของใช้ที่จำเป็นแก่นักเรียน บริการด้านการรับฝากเงินใช้ส่วนตัวของนักเรียน

4. การจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียนประจำ

กิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญที่โรงเรียนประจำต้องจัดเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มนักเรียน นักเรียนจะเรียนในโรงเรียนประจำอย่างมีความสุขหากมีกิจกรรมที่น่าสนใจให้นักเรียนมีส่วนร่วม กิจกรรมที่โรงเรียนสามารถจัดให้นักเรียนมีหลายด้าน เช่น

1. กิจกรรมสันทนาการ เช่น ดนตรี การแสดง
2. กิจกรรมพัฒนาบุคลิกภาพ เช่น การประกวดมารยาท การประกวดการแต่งกายดี การฝึกอบรมให้นักเรียนพูดด้วยวาจาไพเราะ
3. กิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เช่น การเข้าค่าย ปฏิบัติธรรม การทำบุญ การยกย่องผู้กระทำความดีต่างๆ
4. กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัย เช่น การแข่งขันกีฬาประจำบ้าน การประกวดบ้านสะอาด กายบริหารประจำวัน
5. กิจกรรมส่งเสริมความรู้ความสามารถ เช่น การเชิญวิทยากรมาบรรยาย ทัศนศึกษา การฝึกอบรมผู้นำนักเรียน การส่งเสริมอาชีพอิสระระหว่างเรียน เป็นต้น

แม้มีกิจกรรมหลากหลายที่สามารถจัดให้แก่นักเรียนได้ โรงเรียนจำเป็นต้องมีบุคลากรเพียงพอที่จะเป็นผู้ดำเนินการหรือเป็นที่ปรึกษาในการจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียน และควรมีแผนงานการจัดกิจกรรมที่ชัดเจนเพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

5. กิจกรรมประจำวันของนักเรียนประจำ

โรงเรียนประจำต้องคำนึงถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน นักเรียนควรได้รับความอบอุ่น ได้มีโอกาสใกล้ชิดกับครู มีปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับนักเรียน การกำหนดกิจกรรมประจำวันของนักเรียนให้ชัดเจนทำให้นักเรียนทราบแนวปฏิบัติที่ตรงกัน อันเป็นการฝึกระเบียบวินัยในตนเองของนักเรียนได้อย่างดี โรงเรียนควรวิเคราะห์และพัฒนากำหนดกิจกรรมประจำวันให้เป็นประโยชน์ต่อการฝึกอบรมนักเรียนและเพื่อให้นักเรียนมีชีวิตที่เป็นสุขที่โรงเรียนด้วย

วินัย พัฒนรัฐ (ไม่ปรากฏปีพิมพ์ อ้างถึงใน อารี ทองทัฬห, 2531) ได้ยกตัวอย่างกิจกรรมประจำวันของนักเรียนประจำไว้ในเอกสารการบริหารโรงเรียนประจำดังนี้

เวลา 05.30 น.	ตื่นนอน ทำธุระกิจส่วนตัว และแต่งกายตามระเบียบของโรงเรียน
เวลา 06.60 น.	เข้าแถวเชิญธงชาติ อบรม 5 นาที
เวลา 07.00 น. – 07.50 น.	เรียนคาบที่ 1
เวลา 07.50 น. – 08.30 น.	รับประทานอาหารเช้า
เวลา 08.30 น. – 09.20 น.	เรียนคาบที่ 2
เวลา 09.20 น. – 10.10 น.	เรียนคาบที่ 3
เวลา 10.10 น. – 10.30 น.	พักดื่ม น้ำ หรือรับประทานอาหารว่าง
เวลา 10.30 น. – 11.20 น.	เรียนคาบที่ 4
เวลา 11.20 น. – 12.10 น.	เรียนคาบที่ 5
เวลา 12.10 น. – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น. – 13.50 น.	เรียนคาบที่ 6
เวลา 13.50 น. – 14.40 น.	เรียนคาบที่ 7
เวลา 14.40 น. – 15.30 น.	เปลี่ยนเครื่องแต่งกายเป็นชุดปฏิบัติกิจกรรม

เวลา 15.30 น. – 17.00 น.	ปฏิบัติกิจกรรมออกกำลังกายและกิจกรรมอื่นๆ ตาม กลุ่มสนใจ (กีฬา,ดนตรี,ส.อ.ร.ฯลฯ)
เวลา 17.00 น. – 17.40 น.	อาบน้ำ เปลี่ยนเครื่องแต่งกาย
เวลา 18.00 น.	เชิญธงลง
เวลา 18.10 น. – 19.00 น.	รับประทานอาหารเย็น
เวลา 19.00 น. – 21.00 น.	ศึกษาตามลำพัง
เวลา 21.00 น. – 21.30 น.	สวดมนต์,อบรม
เวลา 21.30 น. – 22.00 น.	นอน

(ตารางเวลาดังกล่าวอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมหรือฤดูกาล)

6. ลักษณะของครูโรงเรียนประจำ

เนื่องด้วยภารกิจของโรงเรียนประจำในการดูแลนักเรียนมีอยู่ตลอดเวลาที่นักเรียนพักอาศัยอยู่ในโรงเรียน ครูจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดูแลนักเรียน ครูมิได้มีหน้าที่เพียงแต่การสอนเท่านั้น ครูยังต้องให้ความใกล้ชิด ดูแลความเป็นอยู่ในหอพักให้มีความอบอุ่น ช่วยเหลือแก้ไขปัญหานักเรียน ดูแลสุขภาพอนามัยให้นักเรียน เป็นแบบอย่างในด้านบุคลิกภาพที่ดี ปลุกฝังอุปนิสัยที่ดี คุณธรรม จริยธรรมให้แก่นักเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของนักเรียน ปรับแก้ไขพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมของนักเรียน

ครูของโรงเรียนประจำต้องมีเมตตาธรรม และมีความรักความศรัทธาในงานที่ปฏิบัติอย่างสูง เพราะภารกิจไม่สามารถทำเพียงให้ครบตามหน้าที่หากต้องปฏิบัติด้วยจิตใจที่มีความศรัทธาต่อหน้าที่ ยกตัวอย่างเช่น บางครั้งนักเรียนป่วยมากและยังติดต่อผู้ปกครองไม่ได้ เมื่อนำนักเรียนส่งโรงพยาบาลแล้ว ตามหน้าที่ครูยังเฝ้าไข้ลูกศิษย์แทนบิดามารดา ทั้งๆ ที่หมดเวลาปฏิบัติงานแล้ว นั่นแสดงให้เห็นว่าครูปฏิบัติงานนั้นด้วยความเมตตาและความผูกพันที่มีต่อลูกศิษย์ โรงเรียนประจำจำเป็นต้องมีครูที่เช่นนี้ให้มาก เพื่อให้เด็กๆ ได้รับความรัก ความอบอุ่น และมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีเมื่ออยู่ในโรงเรียน ครูโรงเรียนประจำจึงควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความประพฤติอยู่ในศีลธรรมอันดี
2. มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนได้
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี
4. มีความรู้ความสามารถดี

5. มีความเข้าใจในปรัชญาและเป้าหมายในการจัดการศึกษาของโรงเรียน และร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนอย่างดี
6. มีความเสียสละ อุทิศเวลาให้แก่นักเรียนได้อย่างเต็มที่
7. มีความเมตตาต่อนักเรียน เอาใจใส่ รับผิดชอบ ดูแลนักเรียนอย่างดีและสม่ำเสมอ
8. มีความสามัคคีทำงานร่วมกับหมู่คณะได้อย่างดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี
9. มีความรู้ความเข้าใจหลักจิตวิทยาวัยรุ่น
10. ไม่แสวงหาประโยชน์จากนักเรียนและผู้ปกครองทั้งทางตรงและทางอ้อม

7. ประโยชน์ของโรงเรียนประจำ

จากเอกสารเรื่องการบริหารงานโรงเรียนประจำของ วินัย พัฒนรัฐ (ไม่ปรากฏปีพิมพ์ อ้างถึงใน อารี ทองทัฬห, 2531) สามารถสรุปประโยชน์ของโรงเรียนประจำได้ดังต่อไปนี้

1. นักเรียนได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักปรับตัวเข้ากับหมู่คณะและเพื่อน
2. นักเรียนไม่ต้องเสียเวลาไปกับการเดินทาง ทำให้มีเวลาให้กับการศึกษามากขึ้น
3. นักเรียนได้ฝึกฝนการดูแลตนเอง การแก้ปัญหาด้วยตนเอง
4. นักเรียนได้ฝึกฝนความมีระเบียบวินัยจากวิถีชีวิตในหอพักนักเรียน
5. นักเรียนมีโอกาสได้พัฒนาตนเองจากกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดให้ เช่น ดนตรี กีฬา
6. นักเรียนได้รับการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีและคุณธรรม จริยธรรมจากโรงเรียน
7. นักเรียนได้รับการดูแลด้านสุขภาพ อนามัย โภชนาการจากโรงเรียน
8. นักเรียนได้รับความปลอดภัยจากการพักอาศัยในโรงเรียน

8. บทบาทของครอบครัวต่อโรงเรียนประจำ

แม้โรงเรียนประจำจะมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาอบรมนักเรียนประจำ ครอบครัวของนักเรียนก็ได้ลดความสำคัญในการดูแลนักเรียนเอง นักเรียนควรมีโอกาสได้กลับไปอยู่กับครอบครัวในวันหยุดให้บ่อยที่สุดเท่าที่จะทำได้นอกเหนือจากระยะปิดภาคเรียน

โรงเรียนประจำต้องสร้างระบบข้อมูลทะเบียนประวัตินักเรียนที่ดี เพื่อให้การติดต่อกับผู้ปกครองสะดวกและรวดเร็ว โรงเรียนและผู้ปกครองต้องร่วมมือกันในการดูแลนักเรียน

อย่างใกล้ชิดจึงควรมีการจัดกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครองเสมอ เช่น การประชุมชี้แจง การเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองแสดงความคิดเห็น การจัดกิจกรรมโรงเรียนเพื่อให้ผู้ปกครองมาร่วมงาน การมอบวารสารข่าวสารของโรงเรียนให้ผู้ปกครอง เป็นต้น

ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหา เช่น ด้านสุขภาพ การเรียน หรือด้านความประพฤติ ผู้ปกครองและโรงเรียนต้องร่วมมือกันอย่างแท้จริงในการแก้ปัญหาโดยมีการปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิดและร่วมมือกันแก้ไขปัญหอย่างต่อเนื่อง

จะเห็นได้ว่าสำหรับผู้ปกครองนักเรียนประจำแล้วเมื่อนำนักเรียนมาสมัครเรียนเป็นนักเรียนประจำผู้ปกครองได้กลายเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของโรงเรียนไปด้วย และจะต้องมีการประสานความร่วมมือในการดูแลนักเรียนร่วมกับโรงเรียนไปตลอดระยะเวลาที่นักเรียนยังเป็นนักเรียนประจำอยู่

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2539) กล่าวไว้ในหนังสือศึกษิตแห่งศตวรรษที่ 21 : แนวคิดปฏิรูปการศึกษาไทยว่า

“ครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในสภาพของการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนในสังคม ครอบครัวอันประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก และญาติพี่น้อง ทำให้เกิดการเรียนรู้ สร้างคุณค่า ค่านิยม บรรทัดฐาน วัฒนธรรม อุปนิสัย ทั้งยังเป็นที่ทำให้รูปแบบพฤติกรรม ให้เป้าหมายและอุดมการณ์ในการดำเนินชีวิต การดูแลจากครอบครัวที่อบอุ่นและเอาใจใส่ สามารถสร้างคนให้เป็นทรัพยากรของชาติที่มีคุณค่าทำให้คนมีสุขภาพแข็งแรง จิตใจ และสติปัญญาแจ่มใส ครอบครัวจึงมีอิทธิพลมาก”

ดังนั้นควรตระหนักว่าสถาบันการศึกษาหรือองค์กรใดๆ ก็ตามมีส่วนร่วมในการให้การศึกษอบรมเยาวชน เพื่อให้เติบโตขึ้นเป็นประชากรที่มีคุณภาพของสังคม แต่มิได้หมายความว่าสถาบันการศึกษาจะสามารถทดแทนบทบาทอันสำคัญของครอบครัวได้เพราะบทบาทย่อมแตกต่างกัน

9. ผลกระทบอันอาจเกิดขึ้นจากการเรียนในโรงเรียนประจำ

สามารถสรุปผลกระทบที่เกิดจากการเรียนในโรงเรียนประจำได้ดังนี้

1. การจากครอบครัวมาเป็นนักเรียนประจำอาจทำให้นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวได้ แม้ว่าปรับตัวกับการอยู่ที่โรงเรียนได้แล้ว นักเรียนส่วนใหญ่มักจะมีความคิดถึงครอบครัวอยู่เสมอ

2. การเป็นนักเรียนประจำทำให้นักเรียนอยู่ห่างไกลจากบิดามารดา ทำให้บิดามารดา ผู้ปกครอง มีเวลาและโอกาสที่จะให้ความเอาใจใส่ อบรม ดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่มาจากจังหวัดที่ห่างไกลจากโรงเรียนมาก จะมีโอกาสกลับไปเยี่ยมบ้านน้อยครั้งในแต่ละภาคเรียน

3. หอพักของโรงเรียนประจำมักใช้ห้องนอนรวม ซึ่งส่วนใหญ่บรรจุสมาชิกของแต่ละห้องหรือที่เรียกว่า “บ้าน” นั้นมาก ทำให้นักเรียนไม่มีสถานที่ที่เป็นส่วนตัว

4. จำนวนนักเรียนประจำมีมาก ครูอาจดูแลนักเรียนโดยรวม โดยที่ไม่มีเวลาให้ความสนใจกับนักเรียนเป็นรายบุคคล

5. การพักอาศัยรวมทำให้การรักษาสุขภาพอนามัยทำได้ยากกว่าการอยู่กับครอบครัว อาจเกิดการแพร่ระบาดของโรค เช่น หวัด ตาแดง ได้

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ และการศึกษาข้ามกรณี

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยที่แสวงหาความจริงในสภาพที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติ (Naturalistic inquiry) ซึ่งเป็นการสอบสวน มองภาพรวมทุกมิติ (Holistic perspective) ด้วยตัวผู้วิจัยเอง เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่สนใจกับสภาพแวดล้อมนั้น โดยให้ความสำคัญกับข้อมูลที่เป็นความรู้สึกนึกคิด คุณค่าของมนุษย์ และความหมายที่มนุษย์ให้ต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive analysis) โดยมีขั้นตอนรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมตัวทำงานในภาคสนาม
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล
4. การเขียนรายงาน
5. การวิเคราะห์ข้ามกรณี (Cross case study)

1. การเตรียมตัวทำงานในสนาม

“สนาม” ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ พื้นที่ที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาอาจเป็นชุมชน หมู่บ้าน กลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งซึ่งจะตอบปัญหาที่เราต้องการได้ ผู้วิจัยต้องเตรียมตัวเข้าสนาม เริ่มตั้งแต่เตรียมภาษาท้องถิ่น การแต่งกายที่ผสมกลมกลืนกับคนในสังคมนั้นซึ่งจะทำให้อยู่ในที่

นั้นได้ดี รวมทั้งเตรียมอุปกรณ์อื่นๆ ที่จำเป็น เช่น สมุดบันทึก ดินสอ กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง เมื่อเข้าสนามอาจบอกหรือไม่บอกว่าคุณวิจัยเป็นใครก็ได้ เพราะหากคนในสนามทราบว่าเราเป็นใคร อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงข้อมูลได้ แต่หากบอกวิธีที่ดีที่สุด คือ การบอกความจริงว่าเราเป็นใคร มาทำอะไร อาจมีจุดหมายแนะนำหรือใช้คนอื่นเป็นสื่อกลางก็ได้ มีการสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกกับคนในสังคมนั้นเพื่อให้เกิดความคุ้นเคย เช่น การเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น หลังจากนั้นเริ่มทำงานอาจเริ่มต้นด้วยการทำแผนที่ (mapping) ของชุมชนโดยการเดินสำรวจ การเลือกตัวอย่างที่จะศึกษา สิ่งต่างๆ เหล่านี้เรียกว่าขั้นตอนของการเข้าสนามซึ่งนักวิจัยต้องศึกษาและเตรียมพร้อมทั้งก่อนเข้าสนามและในขณะที่อยู่ในสนาม ซึ่งมีรายละเอียดของขั้นตอนสำคัญของการเข้าสนาม มีดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเลือกสนาม

ในการเข้าสนาม ผู้วิจัยจะต้องดูก่อนว่าสนามนั้นเหมาะสมหรือไม่ สามารถที่จะตอบปัญหาที่ต้องการได้หรือไม่ นั่นคือสนามนั้นต้องมีปัญหาที่เราต้องการศึกษาไม่ใช่เลือกอย่างสุ่มๆ ขั้นที่สองต้องดูความเป็นไปได้ในแง่ของขนาดของสนามที่จะเข้าไปศึกษา คือต้องไม่ใหญ่เกินไป ถ้าสนามนั้นใหญ่เกินไปอาจต้องแบ่งเอาเฉพาะบางแห่ง ขั้นที่สามดูในแง่ของความซับซ้อนของปรากฏการณ์ในชุมชนนั้นๆ และดูถึงความสะดวกในแง่ของที่ตั้งสนามด้วยว่า การเดินทางลำบากหรือไม่ หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงเลือกที่พัก ซึ่งนักวิจัยอาจพักอยู่ในชุมชนก็ได้ แต่ไม่ควรอยู่ที่นั่นตลอดเวลา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ด้วย เช่น ความเต็มใจของเจ้าของบ้าน ชนิดหรือเรื่องที่จะทำวิจัย เมื่อผู้วิจัยเลือกที่พักแล้ว ขั้นต่อไปก็ต้องดูในเรื่องของเวลาในการเข้าสนาม โดยต้องหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดช่วงเวลาที่อยู่ในสนาม คือ จะเข้าสนามช่วงไหน ใช้เวลานานเท่าใด และจะออกจากสนามในช่วงใด นักวิจัยต้องคำนึงถึงกิจกรรมที่ตนควรเข้าไปมีส่วนร่วมซึ่งระหว่างที่อยู่ในสนาม นักวิจัยจะต้องไม่แบ่งแยกเวลาระหว่างกิจกรรมวิจัยกับกิจกรรมส่วนตัว แต่จะต้องถือว่าเวลาทั้ง 24 ชั่วโมงในแต่ละวันของการทำวิจัยไม่มีเวลาเลิกงาน เพราะชุมชนที่เราศึกษาไม่ได้แบ่งเวลาและปัญหาของการวิจัยที่เราสนใจก็ไม่ได้ขึ้นกับเวลา

ขั้นที่ 2 ขั้นแนะนำตัว

ลักษณะของบทบาทของผู้วิจัยที่ใช้กันอยู่มี 2 ลักษณะ คือ ไม่บอกว่าเป็นใคร และบอกว่าเป็นใคร การเลือกบทบาทชนิดเปิดเผยหรือปกปิดขึ้นกับการคาดการณ์ว่า ถ้าคนในชุมชนทราบบทบาทของนักวิจัยแล้ว จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงข้อมูลหรือการเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมของคนในชุมชนหรือไม่ แต่บทบาทที่ดีที่สุดคือ บทบาทชนิดเปิดเผย เพราะการบอกบทบาทที่ตรงไปตรงมาทำให้ผู้วิจัยไม่ต้องโกหก ไม่ต้องเกร็งมาก และสิ่งที่พึงระวังคือ การกำหนดบทบาทของเราจะมีผลต่อพฤติกรรมและการแสดงออกอื่นๆ โดยในการแนะนำตัวของผู้วิจัยมีขั้นตอนดังนี้

- (1) บอกกับคนในสนามว่าเรามาทำอะไร วิธีที่ดีที่สุดคือการบอกความจริง
- (2) บอกกับคนในสนามที่เราศึกษาว่า เราจะทำให้เขาเสียเวลาหรือไม่หรือเสียเวลาเท่าใด ต้องให้สิทธิในการตัดสินใจว่าจะยอมให้ทำวิจัยหรือไม่
- (3) บอกว่าจะเอาข้อค้นพบไปทำอะไร
- (4) บอกถึงสาเหตุที่ต้องเลือกสนามนี้
- (5) บอกถึงผลที่เขาจะได้จากเรา

ขั้นที่ 3 ขั้นสร้างความสัมพันธ์ (Rapport)

การเก็บข้อมูลภาคสนามจะต้องเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์ และไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยอารมณ์ผูกพันมากเกินไป เพราะจะทำให้สูญเสียความเป็นกลาง ซึ่งจะทำให้การแปลข้อมูลเกิดอคติ (bias) ข้อมูลเชื่อถือไม่ได้ ถ้าเข้าไปโดยไม่มีอารมณ์ผูกพัน เราก็อาจจะไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ที่เราจะไปศึกษาวิจัยกับตัวผู้วิจัยเอง การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกวิจัย เป็นสิ่งสำคัญมากที่จะทำให้เกิดความไว้วางใจ เช่น การเข้าไปในหมู่บ้านครั้งแรกไม่ควรไปจดบันทึก หรือถือกล้องถ่ายรูปเข้าไป เพราะชาวบ้านเขาไม่รู้ว่าเราเป็นใคร เขาจะสงสัยแล้วก็จะปิดบัง ต้องระวังเรื่องวัฒนธรรมของท้องถิ่น วัฒนธรรมของหมู่บ้าน อย่าเอาวัฒนธรรมของคนเมืองเข้าไปตัดสินการกระทำของชาวบ้าน ทำที่ต่างๆ ของเราจะต้องระมัดระวัง พยายามพูดเรื่องของเขาก่อน คุยสารทุกข์สุกดิบ การทำมาหากินของเขาแล้วค่อยโยงมาหาเรื่องที่เราต้องการ สำหรับนักวิจัยใหม่ๆ นั้นควรระวังมีดระวังกิริยาท่าทางมาก เพราะชาวบ้านจะคอยดู เขามักจะเข้ามาถามว่ามาทำไม เราจะโกหกก็ไม่ได้ บอกความจริงทั้งหมดก็ไม่ได้ ต้องตอบแบบกลางๆ แต่ปัจจุบันในส่วนนี้ง่ายขึ้น เพราะการทำวิจัยแพร่หลายไปในหมู่บ้านต่างๆ มาก ดังนั้น การสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นก่อนการเก็บข้อมูลจึงเป็นเรื่องที่จะต้องกระทำ เพราะมันเกี่ยวโยงไปถึงความลึกซึ้งและความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล

ในการที่จะเข้าไปศึกษาในสนาม ควรจะมีการเตรียมตัวทั้งในแง่ของการหาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนหรือสังคมนั้นและการเตรียมตัวของนักวิจัยเอง และเตรียมอุปกรณ์หรือเครื่องมือต่างๆ ที่จะใช้ในการเก็บข้อมูล โดยเมื่อนักวิจัยเข้าไปในสนามแล้ว สิ่งสำคัญที่นักวิจัย

จำเป็นต้องทำก่อนคือ การแนะนำตัวเอง ประการต่อไปคือการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนหรือสังคมที่เราเข้าไปศึกษา เพราะจะเป็นสื่อที่นำไปสู่ข้อมูลได้ ขั้นตอนเหล่านี้เป็นสิ่งที่นักวิจัยควรศึกษาและเตรียมความพร้อม ทั้งก่อนเข้าสนามและขณะอยู่ในสนาม การเข้าสนามที่ดีจะช่วยให้สะดวกและสามารถที่จะสร้างความสัมพันธ์ สังเกต หรือเข้าใจปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาได้ง่ายขึ้น

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อลงพื้นที่เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้ผู้วิจัยหยุดพักการใช้แนวคิดหรือทฤษฎีที่ได้ศึกษามาไว้ชั่วคราว โดยนำตัวเองเข้าไปสัมผัสปรากฏการณ์และพยายามเข้าใจถึงวิถีอธิบายปรากฏการณ์แบบคนใน (insider) โดยใช้วิธีการสังเกตและการสัมภาษณ์เป็นหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การสังเกต (Observation) การสังเกตเป็นวิธีการเบื้องต้นในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมของบุคคล โดยอาศัยประสาทสัมผัส (Sensation) ของผู้สังเกตโดยตรง แต่ในกรณีวิจัยเชิงคุณภาพมักใช้การสังเกตควบคู่ไปกับวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลอื่นๆ ด้วย จุดเด่นสำคัญของการสังเกตก็คือทำให้รู้พฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นธรรมชาติ เป็นข้อมูลโดยตรงตามสภาพความเป็นจริง จัดเป็นข้อมูลแบบปฐมภูมิ ซึ่งมีความน่าเชื่อถือมาก การสังเกตซ้ำๆ ในเหตุการณ์เดียวกันประกอบกับการซักถามและการตรวจสอบต่างๆ ทำให้การสังเกตเป็นประโยชน์ในการวิจัยมาก การสังเกตในวิจัยเชิงคุณภาพมี 2 แบบ คือ

2.1.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participation observation) คือ การสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคนที่ศึกษา มีการกระทำกิจกรรมด้วยกันจนกระทั่งเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและความหมายที่คนเหล่านั้นให้ต่อปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผู้วิจัยศึกษา ซึ่งเมื่อสังเกตแล้วจะต้องมีการซักถามและการจดบันทึกข้อมูล (notetaking) ด้วย ข้อดีของการสังเกตแบบนี้คือ จะได้ข้อมูลที่แท้จริง เนื่องจากผู้ที่ถูกศึกษาไม่ทราบว่าจะถูกสังเกต พฤติกรรมที่แสดงออกมาจะเป็นไปตามธรรมชาติ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมจะต้องประกอบไปด้วยกระบวนการสามขั้นตอน คือ การสังเกต การซักถาม และการจดบันทึก นอกเหนือจากการเฝ้าดูแล้ว นักวิจัยจะซักถามบางสิ่งบางอย่างที่ไม่อาจเข้าใจได้จากการสังเกต โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเกี่ยวกับความหมายหรือสัญลักษณ์ การซักถามนี้คือการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการนั่นเอง หลังจากนั้นจึงทำการจดบันทึกข้อมูล

2.1.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participation observation) คือ การสังเกตที่ผู้สังเกตไม่ได้เข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับหรือกิจกรรมกับกลุ่มคนที่ศึกษา โดยไม่ต้องทำให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกกรบกรวนเพราะอาจทำให้พฤติกรรมผิดไปจากปกติได้ ซึ่งอาจใช้ในระยะเวลาแรกของการวิจัยแล้วใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในระยะเวลาหลัง วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม สามารถเก็บข้อมูลในระยะเวลาที่สั้นกว่าและเปลืองทุนทรัพย์น้อยกว่าการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

การสังเกตโดยปกติมีสิ่งที่ต้องสังเกตอยู่ 6 ประการ ได้แก่

1. การกระทำ (acts) คือ การใช้ชีวิตประจำวัน การรับประทานอาหาร การปฏิบัติภารกิจอื่นๆ ในชีวิตประจำวัน

2. แบบแผนการกระทำ (activities) คือ การกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการ มีขั้นตอนจนเป็นแบบแผน ซึ่งให้เห็นสถานภาพ บทบาทและหน้าที่ของสมาชิก

3. ความหมาย (meaning) คือ การให้ความหมายของการกระทำหรือแบบแผนพฤติกรรมนั้น

4. ความสัมพันธ์ (relationship) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนหรือสังคมนั้น

5. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิก (participation) คือ การที่บุคคลยอมร่วมมือในกิจกรรมนั้นๆ

6. สภาพสังคม (setting) คือ ภาพรวมทุกแง่ทุกมุมที่สามารถประเมินได้

วิธีการสังเกตทั้งสองแบบนี้ ต่างก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อสังเกตพฤติกรรมและเหตุการณ์ในลักษณะที่สำคัญๆ เพื่อจะหาความสัมพันธ์และความหมายของปรากฏการณ์สังคมในการสังเกตผู้วิจัยจะต้องเลือกใช้วิธีการสังเกตตามความเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีคุณภาพและมีความสมบูรณ์ตามต้องการ

2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) คือ การสนทนาซักถามอย่างมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ต้องการ ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะช่วยอธิบายสิ่งที่นักวิจัยพบเห็นหรือสังเกตได้แต่ยังไม่เข้าใจให้แจ่มแจ้งยิ่งขึ้น การสัมภาษณ์เป็นการเจาะลึกประเด็นต่างๆ ที่ผู้วิจัยสนใจ อาจใช้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ มีหลายประเภท อาจแบ่งได้ดังนี้

2.2.1 การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (formal interview) หรือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้เตรียมคำถามและข้อกำหนดไว้แน่นอนตายตัว

โดยปกตินักวิจัยเชิงคุณภาพมักจะไม่ใช้วิธีการนี้เป็นหลัก เพราะไม่ได้ช่วยให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและครอบคลุมเพียงพอโดยเฉพาะในแง่ของวัฒนธรรม ความหมายและความรู้สึกนึกคิด

2.2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview) มักจะใช้ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม โดยเตรียมคำถามกว้างๆ มาล่วงหน้า การสัมภาษณ์แบบนี้อาจแบ่งออกได้อีก คือ การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indepth interview) การตะล่อมกล่อมเกล่า (probe) เป็นการซักถามที่ล้วงเอาส่วนลึกของความคิดออกมา และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant interview) โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนแบบเจาะจงเพราะมีข้อมูลที่ดี ลึกซึ้ง กว้างขวางเป็นพิเศษ รวมถึงการเงี่ยหูฟัง (eavesdropping) จากคำสนทนาของผู้อื่นโดยผู้วิจัยไม่ต้องตั้งคำถามเองก็เป็นเทคนิคของการวิจัยเชิงคุณภาพอีกอย่างหนึ่ง ในการสัมภาษณ์มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การแนะนำตัว การสร้างความสัมพันธ์ การบันทึกคำตอบ การใช้ภาษา ตลอดจนจนเวลาและสถานที่ที่ใช้สัมภาษณ์

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการจัดให้คนที่เลือกจากประชากรที่ต้องการศึกษาจำนวนไม่มากนัก มาร่วมวงสนทนากัน เพื่ออภิปรายพูดคุยกัน โดยมีประเด็นการสนทนาไปยังเรื่องที่สนใจศึกษาในการจัดสนทนากลุ่มอย่างเป็นระบบ อาจเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มจำนวน 7-12 คน ที่มีลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ หรือวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน มาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นปัญหาเดียวกัน ระหว่างการพูดคุย มีพิธีกรเป็นผู้ดำเนินการ มีผู้จัดบันทึกเป็นผู้จดย่อเนื้อหาการสนทนา และมีเทปบันทึกเสียงบันทึกรายละเอียดของการพูดคุย เมื่อเสร็จสิ้นการสนทนา ผู้จัดบันทึกจะถอดรายละเอียดจากเทปที่บันทึกไว้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ต่อไป

การสนทนากลุ่มเป็นรูปแบบการสัมภาษณ์ชนิดหนึ่ง ที่ใช้สำหรับผู้ที่ถูกสัมภาษณ์กลุ่มเล็กๆ มักใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในกรณีที่ต้องการได้ข้อมูลจากการพิจารณากลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา ผู้ที่นำมาใช้ในการทำสนทนากลุ่มจะเป็นบุคคลที่ผู้ศึกษาคาดว่าจะเป็นผู้ที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยปกติจะใช้ผู้เข้าร่วมสนทนาประมาณ 8-12 คน หากใช้จำนวนน้อยกว่า 8 คน จะถือว่ากลุ่มตัวอย่างยังไม่เป็นตัวแทน แต่ถ้าใช้มากกว่า 12 คน จะทำให้เกิดปัญหายุ่งยากในการดำเนินงาน (วานิช มาลัยและอรสา ปานขาว, 2548) ส่วนการจัดสนทนากลุ่ม คือ การที่จัดให้มีกลุ่มคนที่เป็นผู้รู้มีลักษณะทาง เศรษฐกิจ สังคม อาชีพ หรือ คุณลักษณะภูมิหลังต่างๆ ที่ใกล้เคียงกันที่สุด และคาดว่าเป็นกลุ่มที่สามารถตอบประเด็นคำถามที่นักวิจัยสนใจได้ดีที่สุด มีสมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่ม มีจำนวน 7-8 คน

เป็นกลุ่มที่มีลักษณะโต้ตอบและโต้แย้งกันดีที่สุด ก่อให้เกิดการสนทนา ที่เปิดกว้างที่จะให้ทุกคนไม่อายคนวิพากษ์วิจารณ์ได้ดีที่สุด ส่วนในกรณีที่มีสมาชิก 9-12 คน ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ วงสนทนาอาจจะมีการแบ่งกลุ่มย่อย หันหน้าเข้าสนทนากันเอง แต่ในกรณีนี้อาจจะลำบากในการนั่งสนทนาเป็นกลุ่ม และยากต่อการสรุป

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น จะต้องใช้อย่างระมัดระวังโดยต้องคำนึงถึงการเลือกผู้ดำเนิน การสนทนากลุ่มนั้นควรเป็นผู้ที่พูดและฟังภาษาท้องถิ่นได้ และต้องมีความเหมาะสมกับหัวข้อเรื่องที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ควรให้ผู้เข้าร่วมอยู่ร่วมกลุ่มโดยตลอดตั้งแต่ต้นจนจบ และเนื่องจากการจัดการสนทนากลุ่มนี้ไม่สามารถใช้กับการศึกษาวิจัยได้ทุกเรื่อง หากผู้ที่จะนำมาใช้ได้พิจารณาให้รอบคอบ โดยคำนึงถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดก่อนที่จะเลือกวิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการนี้ก็จะทำให้งานวิจัยที่ออกมามีคุณภาพ

2.4 วิธีการอื่นๆ นอกจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว อาจใช้วิธีการอื่นๆ ได้ เช่น แบบสำรวจ แบบสอบถาม การศึกษาจากเอกสารซึ่งปกติจำแนกเป็นเอกสารขั้นต้นและเอกสารชั้นรอง โดยเอกสารขั้นต้น คือ เอกสารที่เป็นต้นฉบับ ส่วนเอกสารชั้นรอง คือ เอกสารที่มีผู้รวบรวมเอาไว้แล้ว

3. การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ขั้นตอนต่อไปที่จะต้องทำ คือ การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งอาจทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลก็ได้ ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

3.1 การเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูล สิ่งที่ผู้วิจัยต้องทำเป็นอันดับแรก คือการถอดเทปข้อมูลที่ได้อย่างละเอียด ห้ามมีการข้ามประโยคบางประโยคที่ผู้วิจัยตัดสินเองว่า “ไม่มีความสำคัญ” เพราะข้อมูลบางอย่างอาจนำมาใช้ในการตรวจสอบในภายหลังได้ นอกจากนั้นทุกครั้งที่ของการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยต้องคำนึงถึงเงื่อนไขต่างๆ เพื่อการเตรียมพร้อมในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2542)

(1) การวิเคราะห์ข้อมูลต้องเริ่มกระทำพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล และต้องดำเนินต่อไปภายหลังการเก็บข้อมูลสิ้นสุดลง ทั้งนี้เนื่องจากงานวิจัยเชิงคุณภาพไม่มีกรอบแนวคิด

หรือทฤษฎีที่ตายตัวเป็นตัวกำหนด เป็นการศึกษาปรากฏการณ์จากหลายมิติเพื่อให้เห็นภาพรวมของสิ่งที่เกิดขึ้น การมองจากหลายมิตินี้เอง เป็นการใช้แนวคิดทฤษฎีที่หลากหลายในการพิจารณาปรากฏการณ์ โดยระหว่างที่ผู้วิจัยกำลังเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่อาจนำแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่ได้ทบทวนวรรณกรรมมาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกัน การวิเคราะห์ข้อมูลขณะเก็บรวบรวมข้อมูลยังช่วยในการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมที่ไม่ครบถ้วน ให้ครบถ้วนพอที่จะตอบคำถามการวิจัยได้

(2) การวิเคราะห์ข้อมูลต้องมีข้อมูลจากมุมมองคนใน ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพทุกครั้ง ต้องวิเคราะห์ตามข้อมูลที่ได้จากมุมมองของ “คนใน” ซึ่งในที่นี้หมายถึงผู้ที่ให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย โดยเรียกมุมมองนี้ว่า emic (ส่วนมุมมอง “คนนอก” ในการวิจัยคุณภาพ หมายถึงมุมมองของผู้วิจัย ที่เรียกว่า etic) เพื่อให้ได้ข้อสรุปจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อสรุปของปรากฏการณ์จริงตามความคิดเห็นของผู้ที่อยู่ในปรากฏการณ์นั้นๆ จริง ซึ่งก็หมายถึงผู้ให้ข้อมูล (informants) นั่นเอง

(3) การวิเคราะห์ข้อมูลอาจต้องอาศัยสมมติฐานชั่วคราว (working hypothesis) จำนวนมาก ที่ผู้วิจัยคิดขึ้นเองโดยมีพื้นฐานจากการทบทวนวรรณกรรมอยู่ตลอดเวลา ในการตั้งสมมติฐานชั่วคราวนั้นเป็นไปเพื่อการเตรียมสมมติฐานรองรับผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งยังเป็นการฝึกกระบวนการคิดอย่างมีระบบ และมีแนวทางจากทฤษฎีอื่นๆ ที่มีโอกาสเป็นไปได้ในงานวิจัยของผู้วิจัยรวมทั้งการสร้างสรรคของผู้วิจัยเอง เช่น การศึกษาประสบการณ์ของการเป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ตั้งครรภ์ จากการเก็บข้อมูลอาจพบว่า ความรู้ที่ไม่เพียงพออาจทำให้มารดาที่ติดเชื้อเอชไอวีต้องการทำแท้ง เพื่อลดภาวะเสี่ยงต่อการคลอดบุตรที่ติดเชื้อเอชไอวีได้ นี่คือสมมติฐานที่ตั้งขึ้นภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วพบว่ามารดาเหล่านั้นมีความกลัวจากความรู้ไม่เพียงพอ

(4) ผู้วิจัยต้องเป็นผู้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองข้อนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นงานวิจัยที่ต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นไปพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูล ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจำเป็นต้องอาศัยสมมติฐานชั่วคราว ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลจึงต้องอาศัยผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้ที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และรู้ปัญหาการวิจัยเป็นอย่างดี

3.2 การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความมั่นใจในความเชื่อถือได้ของข้อมูล เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล และเพื่อประเมินคุณภาพของข้อมูลว่าอยู่ในระดับที่จะนำมาวิเคราะห์และตอบปัญหาของการวิจัยได้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2542) มีรายละเอียดดังนี้

(1) การตรวจสอบเพื่อหาความเชื่อถือได้ของข้อมูล มีหลายวิธีการที่สามารถกระทำได้ เช่น การให้ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) เป็นผู้ตรวจสอบข้อมูลที่ได้ โดยให้อ่านข้อมูลตามที่ถูกวิจัยเก็บรวบรวมได้ อีกวิธีที่นิยมใช้คือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งได้แก่ (ประณีต ส่งวัฒนา, วิภาวี คงอินทร์, และเพลินพิศ สุวานิชวัฒนา, 2543)

(1.1) การตรวจสอบด้วยข้อมูลหลายแหล่ง (data triangulation) เช่น การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลายคนในเรื่องเดียวกัน แล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบว่ามีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกันอย่างไร

(1.2) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้วยวิธีการเก็บข้อมูลหลายวิธี (methodological triangulation) เช่น ใช้วิธีการสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกต และการจดบันทึก

(1.3) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้วยการใช้ทฤษฎีหรือกรอบแนวคิดที่ต่างกัน (theoretical triangulation) เป็นการใช้กรอบแนวคิดหรือทฤษฎีหลายทฤษฎีมาอธิบายข้อค้นพบที่ได้จากสมมติฐานที่ตั้งไว้มาขยายขณะดำเนินการเก็บข้อมูลหรือวิเคราะห์ข้อมูล เช่น การใช้กรอบแนวคิดการดูแลตนเองของโอเร็ม มาอธิบายหรือยืนยันผลของข้อมูล ร่วมกับใช้ทฤษฎีการปรับตัวของรอยมาช่วยยืนยันสิ่งที่ค้นพบเพียงแต่มีจุดเน้นคนละด้าน แต่ข้อค้นพบที่ได้คือผู้ป่วยมีพฤติกรรม การสร้างเสริมสุขภาพที่เหมาะสมมากกว่าเดิม หรือการใช้ทฤษฎีความจำเป็นพื้นฐานของมาสโลว์ชั้น Self actualisation มาอธิบายยืนยันการเป็นผู้สูงอายุที่เกษียณและอยู่ในช่วงของการมองชีวิตข้างหลังอย่างภูมิใจและมีความสุข พร้อมทั้งจะช่วยเหลือสังคมตามหลักทฤษฎีทางสังคมของอิริคสัน

(1.4) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้วยนักวิจัยหลายคน (investigator triangulation) เพื่อลดความลำเอียงของข้อค้นพบและยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลให้ได้มากที่สุด

(2) การตรวจสอบเพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและคุณภาพของข้อมูล เป็นการประเมินว่าข้อมูลที่ได้มา มีความครบถ้วนและมีคุณภาพเพียงพอที่จะตอบคำถามวิจัยได้ ซึ่งจะแตกต่างจากการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ เพราะความน่าเชื่อถือเป็นการตรวจว่าข้อมูลที่ได้มา มีความเป็นจริง

มาน้อยเพียงใด แต่การตรวจสอบความครบถ้วนและคุณภาพของข้อมูล เป็นการตรวจว่าข้อมูลที่
ได้สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ได้จริงและมีความครบถ้วนเพียงพอซึ่งมีวิธีการตรวจสอบความ
ครบถ้วนและคุณภาพของข้อมูลด้วยกันหลายวิธี แต่วิธีที่นิยมตามลักษณะของข้อมูลที่ได้ 3 วิธี
ได้แก่ (สุภางค์ จันทวานิช, 2542)

(2.1) การพิจารณาข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นหรือทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์
เพราะข้อมูลเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงทัศนคติของผู้พูดต่อหัวข้อที่กำลังพูดถึง นอกจากนั้นยังแสดง
สถานะทางอารมณ์และค่านิยมของผู้พูดด้วย ดังนั้น การที่จะตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มา มีความ
ครบถ้วนและมีคุณภาพนั้น ต้องใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมด้วยเพราะการสัมภาษณ์เพียงอย่าง
เดียวอาจได้ข้อมูลที่ไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้จริง

(2.2) การพิจารณาข้อมูลที่เป็นการให้รายละเอียดหรือเล่าเหตุการณ์
เหตุการณ์ต่างๆ ผู้เล่าอาจไม่ได้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง จึงเล่าเหตุการณ์แบบที่เขาได้ฟังมาและ
เขาคิดว่าเกิดขึ้น ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีการเพิ่มเติมเกินความเป็นจริง ส่วนข้อมูลบางอย่างผู้เล่าเห็น
เหตุการณ์และเล่าตรงตามความจริงมากที่สุด แต่มีความโน้มเอียงส่วนตัวที่เลือกรับรู้หรือถ่ายทอด
เฉพาะข้อมูลที่เขาสนใจหรือเห็นว่าสำคัญเท่านั้น และท้ายสุดยังมีข้อมูล บางอย่างที่คุณเล่าแบบ
คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงแต่มีความตั้งใจเช่นนั้น เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องไป
การตรวจสอบความครบถ้วนและคุณภาพของข้อมูลเหล่านี้สามารถทำได้โดย ใช้การคิดอย่างมี
วิจารณญาณ (critical thinking) ของผู้วิจัยเองที่ต้องมองว่ามีความเป็นไปได้เพียงใดที่จะมี
เหตุการณ์อย่างที่เขาเกิดขึ้นจริง จากนั้นผู้วิจัยจะต้องพยายามแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อยืนยัน
เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น อีกวิธีที่นิยมใช้คือการพิจารณาความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของผู้เล่า
เหตุการณ์ ซึ่งค่อนข้างเสี่ยง เพราะบางครั้งคนที่น่าเชื่อถือมากที่สุดกลับกลายเป็นคนที่เชื่อถือไม่ได้
เลย วิธีสุดท้ายที่นิยม คือ การหาข้อมูลเกี่ยวกับความโน้มเอียงส่วนตัวหรืออคติของผู้เล่า เช่น หาก
พบว่าชาวบ้าน 1 คน มีความเชื่อเกี่ยวกับระบบการให้บริการสุขภาพของสถานีนอมาลัยจะด้วย
เหตุผลใดก็ตาม หากผู้วิจัยถามเกี่ยวกับบริการของสถานีนอมาลัย ผู้วิจัยจะได้แต่ข้อมูลเชิงลบจาก
ชาวบ้านรายนี้ แม้ว่าในความเป็นจริง การบริการบางอย่างหรือเจ้าหน้าที่นอมาลัยบางคนอาจเป็นผู้
ที่ให้บริการที่ดีเยี่ยมตามความคิดเห็นของชาวบ้านรายอื่นหรือตามมุมมองของผู้วิจัยเองก็ตาม
นั้นแสดงให้เห็นว่าข้อมูลที่ชาวบ้าน 1 ราย พุดต้องผนวกความอคติส่วนตัวของเขาลงไปด้วย ดังนั้น
ผู้วิจัยคงต้องฟังหูไว้หู อย่าด่วนตัดสินใจสรุปข้อมูลทันที

(2.3) การตรวจสอบความครบถ้วนหรือเพียงพอของข้อมูลด้วยวิธีการพิจารณา
ความอิ่มตัวของข้อมูล (data saturation) ซึ่งพิจารณาได้จากข้อมูลที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก อาจ

ทดสอบกับทฤษฎีที่ทบทวนวรรณกรรมแล้วพบว่าครบถ้วนตามทฤษฎีนั้นๆ หรืออาจมีความครบถ้วน โดยเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก แม้จะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรายอื่นๆ เมื่อผู้วิจัยได้เตรียมการและความพร้อมรวมทั้งตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดแล้วขั้นตอนต่อไป คือ ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะต้องกระทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนั้นงานวิจัยเชิงคุณภาพจึงมีความเป็นพลวัตสูง ผู้วิจัยจะต้องมีสมมติที่ดีและมุ่งมั่นในการทำวิจัย เพราะต้องระลึกลึกอยู่เสมอว่าผู้วิจัยคือ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Morse & Field 1996) และในขณะเดียวกันผู้วิจัยก็คือผู้ที่ต้องวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะต้องทำดัชนีข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด ต้องไม่ลืมว่าการรายงานลักษณะของกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล (ในการใช้คำเรียกกลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ จะใช้คำว่าผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ร่วมในการวิจัยมากกว่าการใช้คำว่ากลุ่มตัวอย่าง) จะต้องมีการรายงานลงในงานวิจัยด้วยเช่นกันเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลของงานวิจัยครั้งนี้คือใคร ลักษณะในภาพรวมและลักษณะเฉพาะของกลุ่มเป็นอย่างไร นอกจากการทำดัชนีที่เกี่ยวกับลักษณะของผู้ให้ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะต้องทำดัชนีข้อมูลที่เป็นแนวคิดหรือหัวข้อสมมติฐานที่ได้ด้วย ภายหลังจากการทำดัชนีและสร้างข้อสรุปชั่วคราวดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยพบว่าข้อมูลบางอย่างที่ไม่ได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ หรือไม่มีส่วนในการตอบคำถามการวิจัยได้ ข้อมูลเหล่านั้นจะต้องถูกกำจัดออกไปโดยปริยาย การเรียนรู้ที่จะกำจัดข้อมูลจะช่วยให้นักวิจัยจัดบันทึกข้อมูลครั้งต่อไป ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเริ่มรู้ว่าอะไรเป็นข้อมูลที่ต้นต้องการและไม่ต้องการเมื่อผ่านขั้นตอนของการทำดัชนี การสร้างข้อสรุปชั่วคราวและการกำจัดข้อมูลไปแล้ว แนวคิดหลักของวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพมีดังนี้ (Morse & field, 1996)

(1) การวิเคราะห์เพื่อหาแก่นของเนื้อหาหรือความคิดรวบยอด (Thematic analysis)

โดยปกติแก่นของเนื้อหาหรือแก่นของข้อมูลอาจไม่ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนโดยคำพูด แต่จะซ่อนอยู่ในคำพูดหรือข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูล เช่น กรณีการสัมภาษณ์ครูในโรงเรียนแห่งหนึ่งพบว่า การทำงานในฐานะครูในยุคปฏิรูปการศึกษาเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความตั้งใจสูง มีความอดทนและสนองนโยบายการปฏิรูปได้ ดังนั้นครูจึงให้ข้อมูลว่ารู้สึกเหมือนถูกบีบบังคับ

ทำให้ไม่อยากทำงาน แทนที่ได้ในเรื่องนี้คือครูเกิดความคับข้องใจในการทำงานในหน้าที่ครู ซึ่งคำว่า “คับข้องใจ” ไม่ได้ปรากฏอยู่ในคำพูดของครู แต่เป็นคำที่แฝงอยู่ในความรู้สึก ทำที่ และคำพูดข้างต้น วิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งแก่นของข้อมูล หรือความคิดรวบยอดดังกล่าวสามารถกระทำได้โดยการอ่านข้อมูลที่มีอยู่ทั้งหมดซ้ำแล้วซ้ำอีก

(2) การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) การวิเคราะห์ในลักษณะนี้มีความใกล้เคียงกับการวิเคราะห์เพื่อหาความคิดรวบยอด แต่มีจุดที่แตกต่างกันเล็กน้อย กล่าวคือมีการกำหนดหัวข้อ (Topics) ไว้แล้วคล้ายๆ กับมีกรอบของการวิเคราะห์ไว้บ้างแล้วตามหัวข้อที่ผู้วิจัยได้มีการทบทวนวรรณกรรมไว้ นั่นคือการกำหนดหัวข้อหลัก และหัวข้อย่อยไว้ก่อน แล้วจึงบรรจุรายละเอียดของข้อมูลที่ได้ลงในแต่ละหัวข้อให้เหมาะสม อย่างไรก็ตาม วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสามารถกระทำได้อีกรูปแบบ คือรูปแบบที่ไม่มีหัวข้อตามกรอบแนวคิดหรือตามการทบทวนวรรณกรรมมาก่อน แต่เป็นหัวข้อที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากข้อมูลที่ได้จริงๆ กล่าวคือเป็นหัวข้อที่ซ่อนเร้นอย่างเป็นรูปธรรมในข้อมูลที่มีอยู่ หมายถึงมีค่าของหัวข้อย่อยดังกล่าวแทรกอยู่ในข้อมูลที่ได้อย่างชัดเจน แต่ไม่ได้มีอยู่ก่อนหน้านั้นในกรอบแนวคิดที่ทบทวนวรรณกรรมไว้

(3) การวิเคราะห์ตามข้อคำถาม (Question analysis) การวิเคราะห์ในลักษณะนี้เป็นที่นิยมเช่นเดียวกัน โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดตามข้อคำถามแต่ละข้อ โดยใส่รายละเอียดของข้อมูลที่เป็นคำตอบของแต่ละคำถามของผู้ให้ข้อมูลทุกคนไว้ด้วยกัน จะทำให้มองเห็นอย่างชัดเจนว่ามีความคล้ายคลึงแตกต่างหรือมีข้อมูลที่เป็นเหตุเป็นผลกันอย่างไร เมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนทั้งหมดแล้ว ขั้นตอนสุดท้ายคือการสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2542; Morse & Field, 1996; Taylor 1998) ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะได้ข้อค้นพบเบื้องต้นที่เป็นข้อสรุปย่อยๆ ผู้วิจัยจะต้องนำข้อสรุปเหล่านั้นมาเชื่อมโยงกันเพื่อออกมาเป็นบทสรุปที่สามารถตอบคำถามการวิจัยได้ การกระทำเช่นนี้ต้องทำอย่างเป็นระบบและมีความรอบคอบ ความสำเร็จของการสร้างบทสรุปอยู่ที่ความสมบูรณ์ของข้อมูลที่เป็นข้อสรุปย่อย ประกอบกับการมองอย่างรอบคอบและรอบด้านทุกมุมมองของผู้วิจัย จากนั้นจึงพิสูจน์บทสรุปนั้นว่าเป็นบทสรุปที่ดีที่สุดแล้ว โดยพิจารณาจากหลักการดังนี้ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2542)

(3.1) ตรวจสอบความเป็นตัวแทนของข้อมูล ผู้วิจัยต้องพิจารณาว่าบทสรุปนั้นเป็นตัวแทนของข้อมูลที่ได้มาจริงหรือไม่ หรือผู้วิจัยได้ข้อมูลจากบางแหล่งมากเกินไปจนเกิดความลำเอียงในการสร้างบทสรุป

(3.2) ตรวจสอบผลข้างเคียงที่อาจเกิดจากตัวผู้วิจัย เช่น ตรวจว่าบทสรุปที่ได้มา เกิดจากการที่ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในสถานการณ์หรือเข้าไปอยู่ในสถานการณ์เป็นช่วงเวลา

สิ้นเกินไป จนทำให้ผู้อื่นรวมทั้งผู้ให้ข้อมูลมีปฏิกิริยาที่ผิดปกติหรือมีการแสวงงจนได้ข้อมูล “ปลอม” และเกิดการสรุปจากข้อมูลปลอมนั้น

(3.3) ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเ้าอีกครั้ง

(3.4) ประเมินคุณภาพของข้อมูลที่ได้ว่าเป็นข้อมูลที่มีน้ำหนัก เชื่อถือได้ และสามารถพิสูจน์ให้คนอื่นยอมรับได้ ทั้งนี้มีการจำแนกความแตกต่างระหว่างข้อมูลดีและข้อมูลอ่อนไว้ดังนี้

ข้อมูลดี ได้แก่

- (1) ได้ข้อมูลมาในระยะหลังของการเก็บข้อมูลหลังจากคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลแล้ว
- (2) เป็นข้อมูลที่ได้เห็นหรือได้ฟังด้วยตนเอง
- (3) เป็นข้อมูลของพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ที่สังเกตได้
- (4) นักวิจัยได้รับความไว้วางใจ
- (5) ผู้ให้ข้อมูลมีความยินดี เต็มใจ
- (6) ผู้ให้ข้อมูลอยู่กับผู้วิจัยตามลำพังขณะให้ข้อมูล

ข้อมูลอ่อน ได้แก่

- (1) ได้ข้อมูลมาตั้งแต่ระยะแรกของการเก็บข้อมูลในช่วงเข้าสนาม
- (2) เป็นข้อมูลที่มีผู้มาเล่าอีกทีหนึ่ง
- (3) เป็นข้อมูลจากการรายงาน
- (4) นักวิจัยถูกหวาดระแวง
- (5) ผู้ให้ข้อมูลถูกจู่โจมจากผู้วิจัย
- (6) ผู้ให้ข้อมูลอยู่ต่อหน้าคนอื่นขณะให้ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป วิธีหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบนี้ มี 3 ชนิด คือ การวิเคราะห์แบบอุปนัย การจำแนกชนิดของข้อมูล และการเปรียบเทียบข้อมูล (สุภางค์ จันทวานิช, 2545)

4.1 การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) คือวิธีตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เช่น วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ในสังคม เมื่อ นักวิจัยได้เห็นรูปธรรมหรือเหตุการณ์หลายๆ เหตุการณ์ แล้วก็ลงมือสร้างข้อสรุป ถ้าข้อสรุปนั้นยังไม่ได้รับการตรวจสอบยืนยันก็ถือเป็นสมมติฐานชั่วคราว ถ้าหากได้รับการยืนยันแล้วก็ถือเป็นข้อสรุปซึ่งมีความเป็นนามธรรมระดับต้นๆ ข้อสรุปที่สร้างขึ้นในขั้นตอนนี้เรียกว่า สมมติฐานชั่วคราว (working hypothesis)

4.2 การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis)

คือการจำแนกข้อมูลเป็นชนิดๆ การจำแนกแบ่งได้ 2 แบบ คือ แบบที่ใช้ทฤษฎีและแบบไม่ใช้ทฤษฎี

4.2.1 แบบใช้ทฤษฎี คือ การจำแนกชนิดในเหตุการณ์หนึ่งๆ โดยยึดแนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบในการจำแนก ซึ่งแยกออกเป็นการกระทำ กิจกรรม ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม และสภาพสังคมเป็นแนวทางในการจำแนก (Lofland, 1971; อ่างใน สุภางศ์ จันทวานิช) มีรายละเอียดดังนี้

(1) การกระทำ (acts) คือ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ไม่ยาวนานหรือต่อเนื่อง

(2) กิจกรรม (activities) คือ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง และมีความผูกพันกับบุคคลบางคนหรือบางกลุ่ม

(3) ความหมาย (meanings) คือ การที่บุคคลอธิบายหรือสื่อสารหรือให้ความหมายเกี่ยวกับการกระทำและกิจกรรม

(4) ความสัมพันธ์ (relationship) คือ ความเกี่ยวข้องระหว่างบุคคลหลายๆ คน ในสังคมที่ศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

(5) การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (participation) คือ การที่บุคคลมีความผูกพัน และเข้าร่วมกิจกรรม หรือมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

(6) สภาพสังคม (setting) คือ สถานการณ์ หรือสภาพการณ์ที่การกระทำหรือกิจกรรมที่ทำการศึกษาก่อเกิดอยู่

ในการวิเคราะห์ผู้วิจัยจะต้องวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งและรอบคอบ ต้องพยายามตอบคำถามว่า สิ่งที่เราวิเคราะห์ (ซึ่งอาจเป็นสถานการณ์ กิจกรรม ความสัมพันธ์ ฯลฯ) นั้นมีรูปแบบอย่างไร เกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะเหตุใด และจะมีผลกระทบต่อสถานการณ์ กิจกรรม หรือความสัมพันธ์อย่างไร ซึ่งสาเหตุและผลกระทบของเหตุการณ์หรือกิจกรรม หรือความสัมพันธ์ ไม่ได้มีสาเหตุเดียวและจะไม่กระทบเรื่องเดียว ผลกระทบจะเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ อีกด้วย โดยในการตอบคำถามจะได้ทั้งจากการสังเกตและการสัมภาษณ์

4.2.2 แบบไม่ใช้ทฤษฎี คือ การจำแนกข้อมูลที่จะวิเคราะห์ตามความเหมาะสมกับข้อมูล อาจใช้สามัญสำนึกหรือประสบการณ์ของผู้วิจัย ผู้วิจัยจะจำแนกข้อมูลเป็นชนิดต่างๆ ตามประเภทที่สัมพันธ์กับแบบแผนชีวิตที่นักวิจัยสังเกตเห็น

4.3 การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison)

คือ การใช้วิธีการเปรียบเทียบ โดยการนำข้อมูลมาเปรียบเทียบเป็นปรากฏการณ์ เริ่มมีความเป็นนามธรรมมากขึ้น ขั้นตอนในการเปรียบเทียบมี 4 ขั้นตอน คือ เปรียบเทียบเหตุการณ์ประเภทต่างๆ ประมวลประเภทของข้อมูลและคุณลักษณะของประเภทเข้าด้วยกัน ขยายวงของการเปรียบเทียบแล้วเลือกพบเหตุการณ์ที่เป็นกุญแจสำคัญ และสร้างข้อสรุปเกี่ยวกับข้อมูลนั้นๆ

การวิเคราะห์เป็นกระบวนการที่รวมกิจกรรมหลายๆ อย่างเพื่อทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ หาความเกี่ยวข้องของปรากฏการณ์ หาคำอธิบายและข้อสรุปเพื่อตอบคำถามผู้วิจัย โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญในการวิเคราะห์ คือ ตัวข้อมูล แนวความคิดในการวิเคราะห์ และประเด็นหรือปัญหาที่จะวิเคราะห์ สิ่งที่ผู้วิจัยควรตระหนักคือ การมีกรอบความคิดหรือทฤษฎีที่หลากหลายจะมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยวิเคราะห์ข้อมูลได้ลึกซึ้งและสร้างข้อสรุปที่หนักแน่น

4. การเขียนรายงาน

ในขั้นสุดท้ายของการวิจัย คือ การเขียนรายงานผลการวิจัย เพื่อนำเสนอผลงานที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและวิจัยว่าได้ค้นพบความจริงหรือได้ความรู้ใหม่ๆ อะไรบ้าง การเขียนรายงานต้องเตรียมเนื้อหาให้มีสาระครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ต้องวางเค้าโครงของรายงานก่อนแล้วจึงลงมือเขียนและต้องให้สอดคล้องกับประเภทของผู้อ่าน มีความถูกต้อง รัดกุม ชัดเจน มีความกลมกลืน ต่อเนื่อง เชื่อมโยงโดยหลักเหตุผล เน้นประเด็นสำคัญ และภาษาที่ใช้ต้องเป็นวิชาการหรือเป็นแบบทางการไม่ใช่ภาษาพูด หากมีข้อความใดน่าสนใจมีความหมายที่เป็นภาษาพูดให้ใช้เครื่องหมาย “.....” ได้

การเขียนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากรายงานวิจัยเชิงคุณภาพจะมีการบรรยายทั้งในด้านสถานที่และบริบทต่างๆ เป็นจำนวนมาก การเขียนรายงานวิจัยจะต้องช่วยให้ผู้อ่านสามารถติดตามกระบวนการทางตรรกะซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการไปจนตลอดในการเก็บข้อมูล รายงานการวิจัยเชิงคุณภาพจะมีลักษณะเป็นรูปแบบการวิชาการน้อยกว่าการวิจัยเชิงปริมาณ นั่นคือ จะมีลักษณะคล้ายกับการเล่าเรื่องหรือนวนิยายโดยมีศัพท์ทางวิชาการน้อยมาก รายงานการวิจัยเชิงคุณภาพจะบรรยายถึงความรู้สึกนึกคิด และประสบการณ์ของผู้เกี่ยวข้องอย่างมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยในรายงานการวิจัยจะมีข้อยกเว้นให้ผู้วิจัยสามารถใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง (เช่น ข้าพเจ้า) แทนตัวผู้วิจัยเพื่อให้สามารถแยกแยะความคิดเห็นของตนเองออกจากความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องได้

5. การศึกษาวิเคราะห์แบบข้ามกรณี (Cross-Case Study)

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษาหลายๆ กรณีเพื่อสำรวจความคล้ายคลึงและความแตกต่างของแต่ละกรณี จากมุมมองหรือประเด็นเดียวกัน (Chofield, 2000) การวิเคราะห์นี้จะทำให้ได้ข้อสรุปที่มีความตรงสามารถอ้างอิงได้ดี และน่าเชื่อถือกว่าการเปรียบเทียบข้อมูลในกรณีศึกษาเดียว การศึกษาแบบเปรียบเทียบนี้เป็นการประมวลความรู้ที่ได้จากกรณีศึกษาหลายๆ กรณี มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบข้ามหน่วย (Cross unit comparison) ซึ่งต่างจากการสังเคราะห์การศึกษาความแตกต่างภายในหน่วยเดียวกัน การเปรียบเทียบนี้ชี้ให้เห็นถึงความคล้ายคลึงหรือความแตกต่างของกระบวนการหรือปรากฏการณ์ การศึกษาเปรียบเทียบจากกรณีที่แตกต่างกันนี้จะทำให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในแต่ละกรณี และทำให้ได้ข้อค้นพบทางวิชาการเชิงศาสตร์ (Scientific discoveries)

นภสร ต้นบัวมดิลก (2548) กล่าวถึงการศึกษาแบบข้ามกรณีว่าเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาแบบรายกรณีหลายๆ กรณี แล้วนำข้อค้นพบที่ได้นั้นมาเปรียบเทียบในส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกันเพื่อให้เกิดความชัดเจนและอ้างอิงได้สู่กรณีอื่นๆ ที่มีลักษณะที่คล้ายกันจะทำให้ข้อค้นพบที่ได้นั้นมีความชัดเจนและละเอียดลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังสามารถสรุปอ้างอิงได้มากกว่าการศึกษาเพียงกรณีเดียว

การศึกษาวិเคราะห์แบบข้ามกรณีจะทำให้สามารถอ้างอิงได้มากขึ้น เนื่องจากการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาที่เฉพาะกรณีจึงทำให้มีข้อจำกัดในการอ้างอิง (Denzin, 1983) การศึกษาแบบข้ามกรณีนี้ทำให้ได้ข้อค้นพบที่สามารถอธิบายได้มากกว่าการศึกษาเพียงกรณีเดียว เนื่องจาก กรณีศึกษามีความแตกต่างหลากหลาย โดยต้องใช้การวิเคราะห์อย่างระมัดระวังซึ่งจะช่วยให้คำตอบมีเหตุผลกับคำถามวิจัย ทำให้ได้ข้อค้นพบมากกว่าที่จะศึกษาเพียงกรณีเดียว

Glaser and Strauss (1970 อ้างถึงใน นภสร ต้นบัวมดิลก, 2548) กล่าวไว้ว่า เหตุผลหลักของการวิเคราะห์แบบข้ามกรณีเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถอธิบายได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาเห็นว่ากรณีศึกษามีจำนวนค่อนข้างน้อยก็ควรจะมีการเพิ่มกรณีศึกษาให้มากกว่า 1 แห่ง เมื่อนำเสนอผลการวิจัยโดยมีการเปรียบเทียบหลายกลุ่มจะได้มีข้อมูลที่เหมาะสมมากเพียงพอที่จะอธิบายได้ โดยผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเรื่องราวที่ศึกษาจากหลายกรณีนั้น แต่ละกรณีถ้านำมาจัดลำดับกันแล้วจะอยู่ในระดับใด สามารถคาดการณ์หรือพยากรณ์ได้ว่าข้อสรุปที่เป็นไปได้และเหมาะสมที่สุดคืออะไร จะมีอะไรเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้น

การศึกษาหลายกรณียังทำให้ผู้วิจัยได้เห็นกรณีที่แตกต่างกันและสามารถอธิบายสิ่งนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเป็นการสร้างทฤษฎีการตรวจสอบโดยใช้ความเหมือนและความแตกต่างกันในการอธิบายแบบข้ามกรณี กระบวนการในการวิเคราะห์แบบนี้เป็นวิธีที่แนะนำให้ทำ เพราะง่ายและรวดเร็วมากในการวิเคราะห์กรณีศึกษามากกว่าการศึกษากรณีเดียว เพราะการวิเคราะห์หลายกรณีไม่เพียงทำให้กระจ่างชัดเท่านั้น แต่ยังช่วยลดเงื่อนไขเฉพาะของการศึกษาเชิงคุณภาพในเรื่องของการอ้างอิงได้น้อยอีกด้วย โดยจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเชื่อมโยงกรณีที่คล้ายคลึงกันและอ้างอิงได้ว่าอาจจะทำให้ได้ข้อค้นพบเช่นเดียวกันได้

สรุปได้ว่าการศึกษาวิเคราะห์แบบข้ามกรณี เป็นการศึกษากรณีศึกษาที่มากกว่าหนึ่งกรณี โดยมีความแตกต่างหลากหลายในกรณีการศึกษา ซึ่งจะมีกรณีศึกษาเท่าไรก็ได้ แต่จะศึกษาในประเด็นหรือข้อสนใจเดียวกัน โดยจะวิเคราะห์ข้ามหน่วยเชื่อมโยงกรณีที่ศึกษาและเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างกันของแต่ละกรณี และอ้างอิงในปรากฏการณ์ที่ค้นพบสู่กรณีอื่นๆ ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จะมีความละเอียดลึกซึ้งที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยจะต้องใช้ความรอบคอบในการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบข้ามกรณี

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวและการปรับตัวทางสังคม

อรุณี ไสตกิจนิษฐ์วงศ์ (2545) ได้ทำการศึกษาเจตคติต่อปัญหาสุขภาพจิตวัยรุ่น และการปรับตัวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมีเจตคติต่อปัญหาสุขภาพจิตวัยรุ่นและการปรับตัวอยู่ในระดับปานกลาง เจตคติต่อปัญหาสุขภาพจิตวัยรุ่นและการปรับตัวมีความสัมพันธ์กันเชิงบวก และปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ผลการเรียนเฉลี่ย ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ลักษณะของครอบครัว วิธีการอบรมเลี้ยงดู ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ขนาดโรงเรียน กฎระเบียบในโรงเรียน และการทำกิจกรรมกับกลุ่มเพื่อน มีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อปัญหาสุขภาพจิตวัยรุ่นและการปรับตัวของนักเรียน

ราตรี พงษ์สุวรรณ (2540) ได้สรุปผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปรับตัวว่าวัยรุ่นที่เป็นนิสิต นักศึกษา มีความสนใจ มีความต้องการ และปัญหาเกี่ยวกับด้านการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม การเรียนการสอน และกลุ่มเพื่อน โดยเฉพาะปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับ

สภาพแวดล้อมพบว่า นิสิตนักศึกษาต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพห้องเรียน สถานที่เรียน และการทำกิจกรรมต่างๆ ส่วนการปรับตัวให้เข้ากับระบบการเรียนการสอน การปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อนพบว่า นิสิตนักศึกษาขาดความเชื่อมั่นในการคบเพื่อน ทั้งเพื่อนเพศเดียวกันและต่างเพศ

วรารภรณ์ นิธิจันทร์ (2539) ได้ศึกษาปัญหาการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรเพศและระดับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีปัญหาการปรับตัวเรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านโรงเรียน ด้านการเงิน การงาน และอนาคต ด้านความกังวลเกี่ยวกับตนเอง ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนทั้งชายและหญิง ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยทั่วไป ด้านสุขภาพและพัฒนาร่างกาย และด้านบ้านและครอบครัว โดยนักเรียนเพศชายและเพศหญิง มีปัญหาการปรับตัวแตกต่างกันในด้านสุขภาพและพัฒนาร่างกาย ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นโดยทั่วไป ด้านบ้านและครอบครัว

กฤตินี ทรงสิทธิรักษ์ (2546) ได้ทำการศึกษาปัญหาการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยรวมและเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ด้านความสัมพันธ์กับอาจารย์ ด้านวิธีการสอน ด้านการใช้บริการของหอสมุด ด้านหลักสูตรและการสอน และด้านอาคารสถานที่ จำแนกตามตัวแปรเพศ กลุ่มสาขาวิชา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิต ภูมิฐานะ และอาชีพของผู้ปกครอง ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีปัญหาการปรับตัวโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นิสิตมีปัญหาการปรับตัวด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ด้านความสัมพันธ์กับอาจารย์ และด้านการใช้บริการของหอสมุด อยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านอารมณ์ ด้านวิธีการเรียน และด้านหลักสูตรและการสอน นิสิตมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และด้านอาคารสถานที่ นิสิตมีปัญหาอยู่ในระดับมาก และพบว่า นิสิตเพศชายมีปัญหาการปรับตัวแตกต่างกับนิสิตเพศหญิง อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนนิสิตที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีภูมิฐานะต่างกัน และมีผู้ปกครองที่มีอาชีพต่างกันมีปัญหาการปรับตัวไม่แตกต่างกัน

พาสณา ฝโลศลปี (2535) ได้สำรวจปัญหาการปรับตัวในเด็กวัยรุ่นกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามเพศและช่วงระยะพัฒนาร่างกายของวัยรุ่น พบว่าเด็กวัยรุ่นตอนต้นเพศชายประสบปัญหามากที่สุดด้านโรงเรียน และประสบปัญหาการปรับตัวน้อยที่สุดด้านบ้านและครอบครัว เด็กวัยรุ่นตอนต้นเพศหญิงประสบปัญหาการปรับตัวมากที่สุดด้านโรงเรียน และประสบปัญหาการปรับตัวน้อยที่สุดด้านสุขภาพและพัฒนาร่างกาย เด็กวัยรุ่นตอนกลางเพศชายประสบปัญหาการปรับตัวมากที่สุดด้านอนาคตเกี่ยวกับอาชีพและการศึกษา

และประสบปัญหาน้อยที่สุดด้านการปรับตัวทางเพศ เด็กวัยรุ่นตอนกลางเพศหญิงประสบปัญหาการปรับตัวมากที่สุดด้านการปรับตัวทางการเรียนและด้านอนาคตเกี่ยวกับอาชีพและการศึกษา และประสบปัญหาการปรับตัวน้อยที่สุดด้านการเงิน สภาพความเป็นอยู่ และการงาน ส่วนเด็กวัยรุ่นตอนปลายทั้งชายและหญิงประสบปัญหาการปรับตัวมากที่สุดทางด้าน การเรียนและประสบปัญหาการปรับตัวน้อยที่สุดด้านบ้านและครอบครัว

จุฬาลักษณ์ รุ่งวิริยะพงษ์ (2542) ได้ศึกษาการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ในการปรับตัวด้านการเรียนพบว่า กลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษามีผลต่อการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การปรับตัวด้านสังคมพบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตร อายุ รายได้ของครอบครัว และระดับการศึกษาของบิดามารดามีผลต่อการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การปรับตัวด้านส่วนตัวและอารมณ์พบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตร อายุ กลุ่มสาขาวิชา รายได้ของครอบครัว และระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของมารดา และสภาพที่อยู่อาศัยของนิสิตมีผลต่อการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การปรับตัวด้านความรู้สึกผูกพันต่อสถานศึกษาและการปรับตัวโดยรวมพบว่า อายุ กลุ่มสาขาวิชาที่ศึกษา รายได้ของครอบครัว และระดับการศึกษาของบิดามารดามีผลต่อการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าการปรับตัวในแต่ละด้านและการปรับตัวโดยรวมยกเว้นด้านสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการเรียนเทอมแรกของนิสิตในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อัญชลี ทองจันทร์ (2546) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดเพชรบุรี โดยการวิเคราะห์เส้นทาง ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมากที่สุดคือ คือ สภาพแวดล้อมในโรงเรียน รองลงมาคือมโนภาพแห่งตน การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนแต่ส่งผลทางลบ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน นอกจากนี้สภาพแวดล้อมในโรงเรียนยังมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการปรับตัวโดยผ่านทางมโนภาพแห่งตน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมโนภาพแห่งตนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

อารี ทองทัฬ (2531) ได้ศึกษาการปรับตัวทางสังคมในสถานศึกษากับปัญหาสุขภาพจิตของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม และโรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการปรับตัวทางสังคมในสถานศึกษา กลุ่มนักเรียนชายมีปัญหาในการปรับตัวกับเพื่อน กับครู

กิจกรรม กฎระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน สำหรับกลุ่มนักเรียนหญิงมีปัญหาในการปรับตัวกับครู และโดยสรุปกลุ่มนักเรียนหญิงมีปัญหาการปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่ากลุ่มนักเรียนชาย

ฐิติรักษ์ วิเศษศิลปานนท์ (2537) ได้ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์ โดยศึกษากับเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุดรธานี ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 6 -17 ปี พบว่า เด็กกำพร้าที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เหมาะสม คือ อยู่ในสภาพบรรยากาศการเรียนที่เหมาะสม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับครูและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนสามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีกว่าเด็กกำพร้าที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่ไม่เหมาะสม

สมศรี บุญอรุณรักษา (2539) ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ เพศ ระดับชั้น ประเภทของโรงเรียน ศาสนา สภาพแวดล้อมในโรงเรียน อัตมโนทัศน์ ภูมิหลังของครอบครัวและสถานที่ตั้งของโรงเรียน กับการปรับตัวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเครือคาทอลิก พบว่า สภาพแวดล้อมในโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุมาลี สุวรรณภักดี (2541) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะส่วนตัว ปัจจัยด้านทัศนคติต่อวิชาชีพพยาบาล ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในวิทยาลัย และปัจจัยด้านเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา กับการปรับตัวของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลในเขตภาคใต้ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข โดยทำการศึกษากับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมวิทยาลัย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Helman (2000) ได้ตรวจสอบโปรแกรมการช่วยเหลือด้านการปรับตัวในมหาวิทยาลัยที่จัดให้กับนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และคณะวิศวกรรมปีแรก โดยเป็นการตรวจสอบโปรแกรมการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตด้านสังคมและด้านการเรียนเพื่อจะค้นหาความสัมพันธ์กับการปรับตัวด้านการเรียน การปรับตัวด้านสังคม และการปรับตัวโดยรวมถึง เกรดเฉลี่ย โดยใช้แบบสอบถามการปรับตัวในมหาวิทยาลัย (The Student Adaptation to College Questionnaire) เพื่อวัดการปรับตัวของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย และสำรวจโปรแกรมที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อวัดระดับการปรับตัวด้านการเรียนและด้านสังคมของนักศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์การถดถอยพหุคูณ พบว่าการปรับตัวด้านการเรียนและด้านสังคมไม่สัมพันธ์โดยตรงกับโปรแกรมการเรียนรู้

การดำเนินชีวิต และเมื่อทดสอบด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า การปรับตัวด้านการเรียนและด้านสังคมเป็นตัวทำนายการปรับตัวโดยรวมและเกรดเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Holman และ Wandrei (1993) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนตัวและตัวทำนายที่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวในนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวทำนายการปรับตัวของนักศึกษาในด้านสถานการณ์ที่บ้าน การทำงานของครอบครัว ความแตกต่างเฉพาะบุคคล โครงสร้างของการใช้ชีวิต ผลการศึกษาพบว่า บุคลิกภาพเป็นตัวทำนายการปรับตัวได้ดีกว่าโครงสร้างของการใช้ชีวิต นักศึกษาทั้งเพศหญิงและเพศชายที่มีความรู้สึกทางบวกกับครอบครัวจะปรับตัวได้ดี เพศชายจะมีบุคลิกภาพแบบอิสระมากกว่าเพศหญิง เพศหญิงมีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพมากกว่าเพศชาย และพบว่าเพศชายกับเพศหญิงมีความแตกต่างกันในการปรับตัว

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว พบว่า การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านโรงเรียน ซึ่งได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางจิตใจ เนื่องจากนักเรียนต้องใช้ชีวิตในโรงเรียนเป็นเวลานาน และต้องมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลต่างๆ ในสังคมภายในโรงเรียน ดังนั้น การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนในโรงเรียนประจำจึงเป็นเรื่องสำคัญ หากนักเรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคม และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน โดยมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลต่างๆ และดำรงไว้ซึ่งสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นๆ ในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี นักเรียนก็จะสามารถใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนได้อย่างมีความสุข โดยไม่มีปัญหาหรือข้อขัดแย้งใดๆ เกิดขึ้น ที่ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนหรือการใช้ชีวิตในโรงเรียน

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์ข้ามกรณี

โครงการวิจัย การศึกษาคั้งที่ 2 เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทางการศึกษา (2549; Second Information Technology in Education Study: SITES 2006) เป็นการศึกษาวิจัยระดับนานาชาติเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบนวัตกรรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการเรียนการสอนของแต่ละประเทศและระหว่างประเทศ โดยใช้การวิเคราะห์แบบข้ามกรณี (Cross Case Analysis) ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนของทั่วโลก โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนประมาณ 20 ประเทศที่เข้าร่วมโครงการ ทำให้ได้สารสนเทศ

เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เครื่องมือหรือโครงสร้างพื้นฐานทาง ICT ที่มี และวิธีการใช้ในการเรียนการสอน ปัญหาและอุปสรรคที่พบเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เข้าใจถึงสถานภาพการสอนในปัจจุบันและเข้าใจว่าเทคโนโลยีสนับสนุนการสอนได้อย่างไร ซึ่งจะทำให้ นักการศึกษาและผู้ที่กำหนดนโยบายทางการศึกษามีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นถึงจุดที่ต้องการ การพัฒนาและสนับสนุนเพิ่มเติม โดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ในนามของประเทศไทยได้เข้าร่วมในการศึกษาในระดับนานาชาติครั้งนี้ และดำเนินการ ภายใต้การดูแลของสมาคมนานาชาติเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (The International Association for the Evaluation of Educational Achievement หรือ IEA

องอาจ นัยพัฒน์, มีชัย เอี่ยมจินดา และธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรตามโครงการสอนภาษาไทยในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงประเมิน โดยอาศัยรูปแบบการศึกษาเฉพาะกรณี เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (quantitative and qualitative case studies) สืบค้นหาความรู้ ความจริงเกี่ยวกับคุณภาพของหลักสูตรภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (สำหรับการสอนภาษาไทยใน เวียดนาม) ณ มหาวิทยาลัยแห่งชาติเวียดนามในสังกัดรัฐบาล 3 แห่งได้แก่ มหาวิทยาลัย สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่นครโฮจิมินห์ มหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่กรุง ฮานอย และมหาวิทยาลัยต่างประเทศที่กรุงฮานอย และมหาวิทยาลัยของเอกชน 1 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยภาษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ ณ นครโฮจิมินห์ (HUFLIT) โดยในการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินของมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งเป็นรายกรณี (single case study) และ ของมหาวิทยาลัยทั้ง 4 แห่ง กระทำในลักษณะ “เชื่อมข้าม” รายกรณีศึกษาแต่ละแห่งเข้าด้วยกัน (cross-case studies) ซึ่งทำให้การสืบค้นหาคุณภาพของหลักสูตรได้รับสารสนเทศผลการประเมินที่มีรายละเอียดลุ่มลึกเห็น “ภาพพจน์” (lifelike description) ถึงกระบวนการ ดำเนินงานตามหลักสูตรและครอบคลุมครบถ้วนอย่างแน่นหนาในทุกมิติ (thick description) ที่เกี่ยวข้องับประเด็นคำถามหรือโจทย์การประเมินที่ต้องการสืบค้นหาคำตอบ

Sikkle และ Veen (2001) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบแบบข้ามกรณีในเรื่อง ของความร่วมมือในการสนับสนุนการทำงานร่วมกันในสาขาวิชาที่แตกต่างกัน ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 7 สาขาวิชา เพื่อศึกษาถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศร่วมกันว่า ก่อน การใช้ผู้เรียนในแต่ละสาขาวิชา มีพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างไร และหลังจากที่ใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศแล้วประสพผลสัมฤทธิ์ในด้านใดบ้าง ขณะที่ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

เกิดความรู้สึกอย่างไร มีปัญหาในการใช้ระบบหรือไม่ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้โมเดล 4E ได้แก่ 1) Effective 2) Ease of use 3) Engagement 4) Environment โดยใน 4 ปัจจัยนี้จะทำให้ผู้วิจัยทราบว่าการร่วมมือกันในการทำงานโดยให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนั้น ผู้เรียนมีความรู้สึกและคิดว่าเกิดผลดีหรือไม่อย่างไร และจะแก้ไขหรือพัฒนาระบบต่อไปอย่างไรให้การทำงานร่วมกันมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เมื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบข้ามกรณีแล้วทำให้ผู้วิจัยทราบว่ามีความเข้าใจบ้างที่ประสบความสำเร็จจากความร่วมมือในการสนับสนุนการทำงานแบบนี้และในกรณีที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้นเป็นเพราะเหตุใด สามารถอธิบายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี และในท้ายที่สุดยังสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการให้การสนับสนุนร่วมกันในการทำงานของมหาวิทยาลัยโดยให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพในการเรียนสาขาวิชาต่างๆ

Ncta (2004) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสอนของครูที่สอนวิชาด้านสังคมศาสตร์ ในภูมิภาคอาเซียน โดยกรณีศึกษามีความแตกต่างกันในเรื่องของขนาดและสถานที่ตั้งของโรงเรียนแต่มีประเด็นในการพิจารณาร่วมกันคือ ด้านชุมชน โรงเรียน เขตเมือง และการให้การสนับสนุนของรัฐ ใช้ตารางเมทริกซ์แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลแบบข้ามกรณีเพื่อให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของข้อค้นพบที่ได้

William และ คณะ (2004) ได้ทำการวิจัยเรื่องความเป็นผู้นำและการติดต่อกันระหว่างเขตในการพัฒนาอย่างมืออาชีพ ได้เปรียบเทียบกรณีศึกษา 3 โรงเรียนที่อยู่ต่างกัน โดยมีผู้นำชุมชนทำการพัฒนาชุมชนด้วยการชักชวนและผลักดันให้ครูผู้สอนในโรงเรียนเกิดการพัฒนการสอนของตนเองและให้ครูได้มีโอกาสฝึกอบรมความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการสอนมากขึ้น ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากทั้ง 3 โรงเรียนมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงวิธีการของครูแต่ละโรงเรียนว่ามีวิธีที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรในการพัฒนาตนเอง และพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้น

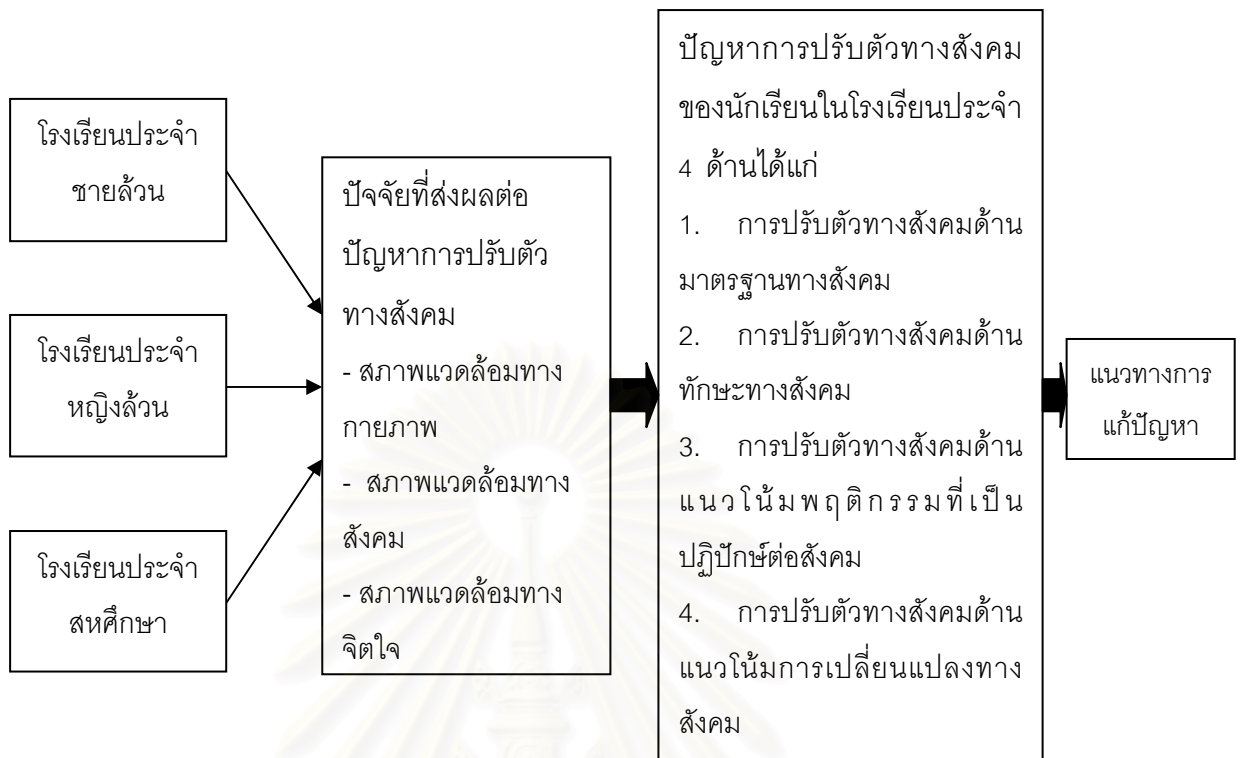
Vell S. Wright (n.d.) ศึกษาเรื่องของครูที่สอนพีชคณิตที่ต้องการจะช่วยเหลือนักเรียนให้เข้าใจเนื้อหามากยิ่งขึ้นจึงได้คิดค้นวิธีการแบบต่างๆ โดยแบ่งการสอนออกเป็น 6 กรณีแล้วทำการวิเคราะห์ผลการวิจัยแบบข้ามกรณีเพื่อให้เห็นถึงวิธีการที่ดีที่สุดที่จะพัฒนาการเรียนการสอนและยังสามารถเห็นถึงผลจากการสอนทั้ง 6 กรณีว่าแบบใดมีจุดเด่นจุดด้อยอะไรบ้าง

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์แบบข้ามกรณี มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความเหมือน ความต่าง หรือจุดเด่น และจุดด้อย ของข้อค้นพบในแต่ละกรณี

ซึ่งกรณีนี้ที่ศึกษามีความต่างกันหลากหลายกรณี จะมีจำนวนกรณีเท่าใดก็ได้แล้วแต่ผู้วิจัยต้องการศึกษา หรือจำนวนที่มีในเรื่องหรือประเด็นนั้นๆ ดังนั้นในการศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์แบบข้ามกรณีเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนหรือความต่างของปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำใน 3 กรณี ได้แก่ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา

ตอนที่ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม ดังแสดงไว้ในเอกสารตอนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับประเภทการปรับตัวทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์ได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) การปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม (2) การปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม (3) การปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิบัติต่อสังคม และ (4) การปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ (1) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (2) สภาพแวดล้อมทางสังคม และ (3) สภาพแวดล้อมทางจิตใจ การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ ได้แก่ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา โดยศึกษาเปรียบเทียบแบบข้ามกรณี จากการศึกษาดังกล่าวและสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ตามแผนภาพที่ 2.3 ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2.3 กรอบความคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทำการศึกษาเปรียบเทียบแบบข้ามกรณี (Cross-Case Study) ระหว่างโรงเรียนประจำ 3 แบบ คือ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์และเปรียบเทียบปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ ได้แก่ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้ ขั้นตอนแรก คือ การศึกษาก่อนลงภาคสนาม ขั้นตอนที่สอง คือ การศึกษาภาคสนาม และขั้นตอนที่สาม คือ การจัดกระทำข้อมูลซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนดำเนินการวิจัยได้ดังแผนภาพที่ 3.1

แผนภาพที่ 3.1 สรุปขั้นตอนดำเนินการวิจัย

จากตารางสรุปขั้นตอนดำเนินการวิจัย แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนดำเนินการวิจัย โดยสังเขป ผู้วิจัยจึงนำเสนอรายละเอียดเพิ่มเติมของขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาก่อนลงภาคสนาม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาก่อนลงภาคสนาม โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเลือกพื้นที่กรณีศึกษา การสร้างเครื่องมือในการวิจัย การติดต่อขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูล การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม และการเขียนแผนการศึกษาภาคสนาม โดยมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาแบบข้ามกรณี (Cross-Case Study) ศึกษาถึงแนวคิด วิธีการ และการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อกำหนดกรอบในการสังเกต แนวคำถามในการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูล

2. การเลือกพื้นที่กรณีศึกษา พื้นที่กรณีศึกษาคือโรงเรียนประจำ 3 แบบ ได้แก่ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา โดยคัดเลือกโรงเรียนประจำตามเกณฑ์การเลือกกรณีศึกษา ดังนี้

(1) เป็นโรงเรียนประจำในสังกัดสำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน หรือสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) เป็นโรงเรียนประจำที่มีการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา

(3) เป็นโรงเรียนที่มีการดำเนินงานมานานมากกว่า 10 ปี และประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับทั่วไป

(4) ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนให้ความร่วมมือ เต็มใจ และให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยคัดเลือกโรงเรียน 3 โรงเรียนจากโรงเรียนประจำทั้งหมดในสังกัดสำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนและสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กรณีศึกษาที่ 1 เป็นโรงเรียนประจำชายล้วน กรณีศึกษาที่ 2 เป็นโรงเรียนประจำหญิงล้วน และกรณีศึกษาที่ 3 เป็นโรงเรียนประจำสหศึกษา

3. การสร้างเครื่องมือวิจัย ประกอบไปด้วยแผนการศึกษาภาคสนาม กรอบการศึกษาภาคสนาม แบบสังเกตสภาพแวดล้อมและลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน แนวทางการสัมภาษณ์ครูผู้ดูแลนักเรียนประจำ แนวทางการสัมภาษณ์ครูผู้สอน แนวทางการสัมภาษณ์ครูประจำชั้น แนวทางการสัมภาษณ์ครูแนะแนวหรือครูจิตวิทยา แนวทางการ

สัมภาษณ์นักเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน แบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากเอกสารและประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม นำให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาและตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและการใช้ภาษาสื่อความหมาย จากนั้นผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพและผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนการเก็บข้อมูลภาคสนาม

4. การติดต่อขออนุญาตในการเข้าไปเก็บข้อมูลพื้นที่กรณีศึกษาในโรงเรียนทั้ง 3 โรงเรียน โดยติดต่อทางโทรศัพท์เพื่อชี้แจงและทำความเข้าใจกับทางโรงเรียนก่อน จากนั้นจึงนำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากภาคควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แจ้งให้ผู้บริหารโรงเรียนทราบอย่างเป็นทางการ โดยผู้วิจัยนำไปส่งด้วยตนเองในเขตกรุงเทพมหานคร และส่งทางไปรษณีย์ในเขตต่างจังหวัด

5. การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม

(1) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของกรณีศึกษาทั้ง 3 โรงเรียน จากเว็บไซต์โรงเรียนศึกษาแผนที่และการเดินทางในการไปเก็บข้อมูลภาคสนาม

(2) ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนแต่ละโรงเรียนเพื่อนัดวันเวลาที่จะไปเก็บข้อมูล โดยคำนึงถึงความสะดวกของโรงเรียนกรณีศึกษาเป็นหลัก

(3) เลือกแหล่งผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยขอความร่วมมือกับผู้บริหารหรือผู้ประสานงานในการระบุผู้ให้ข้อมูลหรือครูที่ผู้วิจัยต้องการสัมภาษณ์ ซึ่งได้แก่ ครูที่ดูแลนักเรียนประจำระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูผู้สอนและครูประจำชั้นระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูแนะแนวหรือครูจิตวิทยา นักเรียนกรณีตัวอย่างชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีปัญหาการปรับตัวทางสังคม

(4) เตรียมรายละเอียดต่างๆ ในการดำเนินการเก็บข้อมูล เช่น แบบบันทึกการสังเกต แบบบันทึกการสัมภาษณ์ แบบบันทึกเอกสาร เป็นต้น

(5) เตรียมแนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์และอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น สมุดบันทึก เทปบันทึกเสียง เป็นต้น

6. การเขียนแผนการศึกษาภาคสนาม

ผู้วิจัยได้วางแผนการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยกำหนดช่วงระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ และแหล่งข้อมูลดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แผนการศึกษาภาคสนาม

ระยะเวลา	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล
ช่วงที่ 1		
พื้นที่กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนประจำชายล้วน (สัปดาห์ที่ 1 เดือน พฤศจิกายน)	(1) เข้าพบผู้บริหารชี้แจง วัตถุประสงค์ เพื่อขออนุญาตเก็บ ข้อมูล และสร้างความสัมพันธ์	ผู้ให้ข้อมูล (1) ผู้บริหารหรือหัวหน้างาน นักเรียนประจำ
พื้นที่กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนประจำหญิงล้วน (สัปดาห์ที่ 2 เดือน พฤศจิกายน)	(2) เก็บข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของ โรงเรียน สภาพทั่วไปของโรงเรียน	(2) ครูประจำชั้นระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1
พื้นที่กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียนประจำสหศึกษา (สัปดาห์ที่ 2 เดือน พฤศจิกายน)	การดำเนินงานเกี่ยวกับนักเรียน ประจำ การดูแลนักเรียนประจำ และตารางกิจกรรมประจำวันของ นักเรียนประจำ	(3) ครูผู้สอนสาระต่างๆ ใน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (4) ครูผู้ดูแลนักเรียนประจำใน หอพัก
พื้นที่กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียนประจำสหศึกษา (สัปดาห์ที่ 3 เดือน พฤศจิกายน)	(3) เก็บข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการ ปรับตัวทางสังคมและปัญหาการ ปรับตัวทางสังคมในด้านต่างๆ ของ นักเรียนประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	(5) ครูแนะแนวหรือครูจิตวิทยา ข้อมูลเอกสาร (1) คู่มือแนะนำโรงเรียน (2) เอกสารเกี่ยวกับโครงสร้าง การบริหารงานนักเรียนประจำ (3) รายงานการประชุมระดับชั้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
สัปดาห์ที่ 4 เก็บรวบรวม ข้อมูลภาคสนามที่ได้ลงพื้นที่ ในช่วงที่ 1 และลงเก็บข้อมูล เพิ่มเติม		
ช่วงที่ 2		
พื้นที่กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนประจำชายล้วน (สัปดาห์ที่ 1 เดือนธันวาคม)	(1) สร้างความสัมพันธ์กับนักเรียนที่ เป็นกรณีศึกษา โดยการเข้าไป พูดคุยอย่างเป็นกันเอง	ผู้ให้ข้อมูลหลัก (1) ตัวอย่างนักเรียนที่มีปัญหา การปรับตัวทางสังคม
พื้นที่กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนประจำหญิงล้วน (สัปดาห์ที่ 1 เดือนธันวาคม)	(2) สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อที่ เก็บรวบรวมข้อมูลระดับลึกของ ตัวอย่างนักเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรม ที่เกิดจากปัญหาการปรับตัวทาง สังคม	ผู้ให้ข้อมูลสนับสนุน (1) ครูประจำชั้น (2) ครูผู้สอน (3) ครูผู้มีหน้าที่ดูแลนักเรียนใน หอพัก
พื้นที่กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียนประจำสหศึกษา (สัปดาห์ที่ 3 เดือนธันวาคม)		

ระยะเวลา	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล
สัปดาห์ที่ 4 เก็บรวบรวม ข้อมูลเพิ่มเติม	(3) สัมภาษณ์นักเรียนตัวอย่างที่มี ปัญหาการปรับตัวทางสังคม ในเชิง ลึกเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคม ด้านต่างๆ และปัจจัยที่ส่งผลต่อ ปัญหาการปรับตัวทางสังคม	
ช่วงที่ 3	สนทนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางการ	ผู้ร่วมสนทนา ได้แก่
พื้นที่กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนประจำชายล้วน (สัปดาห์ที่ 1 เดือนมกราคม)	แก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของ นักเรียนประจำในแต่ละโรงเรียน	(1) ครูผู้ดูแลนักเรียนประจำ (2) ครูประจำชั้น นักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 1
พื้นที่กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนประจำหญิงล้วน (สัปดาห์ที่ 2 เดือนมกราคม)		(3) ครูผู้สอนสาระต่างๆ ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1
พื้นที่กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียนประจำสหศึกษา (สัปดาห์ที่ 3 เดือนมกราคม)		(4) ครูแนะแนวหรือครูจิตวิทยา ในโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

ในการศึกษาภาคสนามผู้วิจัยแบ่งช่วงการศึกษาได้ 3 ช่วงย่อยๆ ได้แก่ ช่วงแรก คือศึกษาบริบทของโรงเรียน และประเด็นปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนจากครู ช่วงที่สอง คือ การศึกษากรณีตัวอย่างจากนักเรียน และช่วงที่สาม คือ การทำสนทนากลุ่มกับครู ได้แก่ ครูผู้ดูแลนักเรียนประจำในหอพัก ครูผู้สอนนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูประจำชั้นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 และครูแนะแนว โดยในแต่ละช่วงผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลให้ครบทั้ง 3 กรณีก่อนแล้วจึงดำเนินการในช่วงต่อไป ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้ช่วงระยะเวลาในการเก็บข้อมูลแต่ละโรงเรียนแตกต่างกันมากนัก และเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด ในการศึกษาภาคสนามมีรายละเอียดเกี่ยวกับการเข้าสู่สนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การเข้าสู่สนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเข้าสู่สนามโดยการเปิดเผยสถานภาพที่แท้จริงของการเป็นนิสิตปริญญาโทเพื่อขออนุญาตเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลในสนาม ได้แก่ โรงเรียนนครณีสึกษาที่ 1 โรงเรียนชายล้วน โรงเรียนนครณีสึกษาที่ 2 โรงเรียนหญิงล้วน และโรงเรียนนครณีสึกษาที่ 3 โรงเรียนสหศึกษา โดยผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลโรงเรียนนครณีสึกษาที่ 1 เป็นแห่งแรก เพราะโรงเรียนมีความพร้อมให้ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลตามแผนการของผู้วิจัย และเก็บข้อมูลที่โรงเรียนนครณีสึกษาที่ 2 และนครณีสึกษาที่ 3 ตามลำดับในแต่ละขั้นตอนของแผนการศึกษาภาคสนาม การเข้าสู่สนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้เข้าไปสร้างความสัมพันธ์กับสนามดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนประจำชายล้วน

เนื่องจากผู้วิจัยทำงานในโรงเรียนนครณีสึกษาที่ 1 จึงรู้จักกับสนามและครูในโรงเรียนเป็นอย่างดีแล้ว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการขออนุญาตเก็บข้อมูลในการศึกษาวิจัยต่อผู้อำนวยการโรงเรียน โดยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเสนอโครงร่างวิจัยให้ผู้อำนวยการ หลังจากได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อขอสัมภาษณ์ครูประจำชั้น ครูผู้สอน ครูผู้ดูแลนักเรียนประจำ และครูแนะแนว หลังจากนั้นจึงนัดวันสัมภาษณ์ครูทั้งหมด โดยเลือกวันและเวลาที่ครูว่างและสะดวกในการให้สัมภาษณ์ โดยในการสัมภาษณ์ครูแต่ละคนมีลักษณะพูดคุยแบบเป็นกันเอง เนื่องจากครูและผู้วิจัยรู้จักกันมาก่อนแล้วจึงไม่ต้องทำความรู้จักสร้างความสัมพันธ์กันอีกทำให้ง่ายในการเก็บข้อมูล ตลอดจนผู้วิจัยสามารถสัมภาษณ์ได้แบบลึกซึ้งโดยผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่ต้องกลัวข้อมูลจะถูกเผยแพร่

ผู้วิจัยได้ติดต่อขอเอกสารการประชุมระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่อผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ซึ่งโรงเรียนมีการประชุมครูในแต่ละระดับชั้นเป็นประจำทุกเดือนถึงพฤติกรรมและการเรียนของนักเรียน รวมทั้งขอคู่มือเอกสารเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือด้วยดีจากครูในโรงเรียน ทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปด้วยความราบรื่น

กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนประจำหญิงล้วน

ผู้วิจัยได้ติดต่อขอเก็บข้อมูลด้วยการแนะนำตัว แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัยและขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยการโทรศัพท์ติดต่อ จากนั้นจึงนำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมอบให้โรงเรียนด้วยตนเอง

หลังจากที่ผู้วิจัยได้รับการติดต่อจากโรงเรียนให้สามารถเข้าไปเก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้เข้าไปในโรงเรียนโดยได้รับการต้อนรับและการแนะนำโรงเรียนจากครูหัวหน้างานนักเรียนประจำ ผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์โดยการพูดคุยและสัมภาษณ์ครูหัวหน้างานนักเรียนประจำเรื่องการดูแลนักเรียนประจำและได้สังเกตบริบททั่วไปของโรงเรียน รวมถึงขอสังเกตกิจกรรมประจำวันของนักเรียนประจำ ซึ่งครูหัวหน้างานนักเรียนประจำได้พาผู้วิจัยไปสังเกตการณ์ในช่วงเย็นที่นักเรียนรับประทานอาหารเช้าที่โรงอาหารของนักเรียนประจำและเดินแถวกลับหอพัก โดยผู้วิจัยได้เดินแถวไปกับนักเรียนและไปสังเกตการณ์ที่หอพัก จากนั้นครูหัวหน้างานนักเรียนประจำได้แนะนำให้รู้จักกับครูประจำหอพักที่ดูแลนักเรียนประจำระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้สร้างความสัมพันธ์โดยการพูดคุยถึงงานนักเรียนประจำและขอนัดสัมภาษณ์ในวันถัดไป หลังจากที่ได้สัมภาษณ์ครูประจำหอพักแล้ว ผู้วิจัยได้ขอสัมภาษณ์ครูผู้สอนและครูประจำชั้นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยได้รับความช่วยเหลือจากครูหัวหน้าระดับชั้น ในกรณีวันและเวลาเพื่อสัมภาษณ์ครูคนอื่นๆ ในวันถัดไป

กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียนประจำสหศึกษา

ผู้วิจัยได้ติดต่อขอเก็บข้อมูลด้วยการแนะนำตัว แจ้งวัตถุประสงค์ในการวิจัยและขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยการโทรศัพท์ติดต่อ จากนั้นจึงส่งหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปให้โรงเรียนทางไปรษณีย์

เมื่อได้รับอนุญาตจากโรงเรียนให้เข้าไปเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เข้าไปแนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์รวมทั้งเสนอโครงร่างและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อครูหัวหน้ากิจการนักเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือจากครูในโรงเรียนที่เป็นครูสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นหัวหน้าสาระการเรียนรู้ และเป็นครูฝ่ายปกครอง ซึ่งเป็นผู้คอยประสานงานและดูแลตลอดระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ความสัมพันธ์ของผู้วิจัยกับครูในโรงเรียนเป็นไปด้วยดี เนื่องจากครูผู้ประสานงานคอยแนะนำให้รู้จักกับครูในโรงเรียน รวมถึงได้มีโอกาสรับประทานอาหารกลางวัน อาหารเย็น และอาหารเข้ากับครูในโรงเรียน

ผู้วิจัยได้สังเกตบริเวณโรงเรียนจากการแนะนำของครูผู้ประสานงาน ตามสถานที่ต่างๆ อาคารเรียน รวมถึงหอพักนักเรียนหญิง หอพักนักเรียนชาย ซึ่งผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปสังเกตหอพักนักเรียนด้านใน และสังเกตกิจกรรมประจำวันของนักเรียนประจำ ได้แก่ รับประทานอาหารเช้า เข้าแถวหน้าเสาธง เข้าเรียน รับประทานอาหารเช้า รับประทานอาหารกลางวัน เล่นกีฬา รับประทานอาหารเย็น และช่วงเวลาทำการบ้านอ่านหนังสือที่หอพักก่อนเข้านอน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับการแนะนำและความช่วยเหลืออย่างดีจากครูผู้ประสานงานและครูผู้ดูแลหอพัก

หลังจากผู้วิจัยได้สังเกตบริบทของโรงเรียนโดยทั่วไปและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับครูในโรงเรียนแล้ว ผู้วิจัยจึงนัดสัมภาษณ์ครูฝ่ายกิจการนักเรียน ครูผู้สอนนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูประจำชั้นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูผู้ดูแลหอพักประจำ และครูแนะแนว หลังจากนั้นจึงได้นัดวันสัมภาษณ์นักเรียน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและแบบเจาะลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และจากการวิเคราะห์เอกสาร โดยมีอุปกรณ์ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ สมุดบันทึก เทปบันทึกเสียง ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูลดังตารางที่ 3.2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.2 รายละเอียดการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ระยะเวลา/วัน เดือน ปี	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล
ช่วงที่ 1 กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียน ประจำชายล้วน (5-21 พ.ย. 2551)	1) แนะนำตัวแจ้งวัตถุประสงค์ มอบ หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล และ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนสร้าง ความสัมพันธ์พร้อมนัดวันสัมภาษณ์ครู 2) สำรวจสภาพทั่วไปของโรงเรียน สังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรม ประจำวันของนักเรียนประจำด้วยการ สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม 3) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนจาก เอกสารและคู่มือของโรงเรียน 4) เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัวทาง สังคมและปัญหาการปรับตัวทางสังคม ของนักเรียนประจำด้วยการสัมภาษณ์ อย่างไม่เป็นทางการและสัมภาษณ์แบบ เจาะลึกกับครู	แหล่งข้อมูลบุคคล 1) ครูดูแลหอพักนักเรียนประจำ จำนวน 5 คน 2) ครูหัวหน้าระดับชั้นมัธยม ศึกษปีที่ 1 3) ครูประจำชั้นและครูผู้สอนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 คน 4) ครูที่ปรึกษานักเรียนประจำใน หอพัก จำนวน 2 คน 5) ครูแนะแนว 1 คน 6) ครูจิตวิทยา 1 คน แหล่งข้อมูลเอกสาร 1) เอกสารและคู่มือโรงเรียน 2) รายงานการประชุมระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1
กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียน ประจำหญิงล้วน (24-27 พ.ย. 2551) (27-29 ม.ค. 2552) (3 ก.พ. 2552)		แหล่งข้อมูลบุคคล 1) ครูหัวหน้างานนักเรียนประจำ 2) ครูผู้ดูแลนักเรียนประจำ มัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 คน 3) ครูหัวหน้าระดับชั้นมัธยม ศึกษปีที่ 1 4) ครูประจำชั้นและครูผู้สอนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 คน 5) ครูแนะแนว 1 คน แหล่งข้อมูลเอกสาร เอกสารและคู่มือโรงเรียน

ระยะเวลา/วัน เดือน ปี	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล
กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียน ประจักษ์ศึกษา (16-20 ธ.ค. 2551)		แหล่งข้อมูลบุคคล 1) ครูหัวหน้าฝ่ายกิจการนักเรียน 2) ครูผู้ดูแลหอพักนักเรียน ประจำ จำนวน 2 คน 3) ครูประจำชั้นและครูผู้สอนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 7 คน 4) ครูแนะแนว 1 คน แหล่งข้อมูลเอกสาร เอกสารและคู่มือโรงเรียน
ช่วงที่ 2		
กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียน ประจักษ์ชายล้วน (24 ธ.ค. 2551)	เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัวทาง สังคมและปัญหาการปรับตัวทางสังคม ของนักเรียนประจำด้วยการสัมภาษณ์	นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัว ทางสังคม จำนวน 2 คน
กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียน ประจักษ์หญิงล้วน (3 ก.พ. 2552)	อย่างไม่เป็นทางการและสัมภาษณ์แบบ เจาะลึกกับนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัว ทางสังคม	นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัว ทางสังคม จำนวน 1 คน
กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียน ประจักษ์ศึกษา (20 ธ.ค. 2551)		นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัว ทางสังคม จำนวน 4 คน
ช่วงที่ 3		
กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียน ประจักษ์ชายล้วน (20 ม.ค. 2552)	เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการหาแนวทาง เพื่อแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียน ประจำ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group)	แหล่งข้อมูลบุคคล 1) ครูหัวหน้าระดับชั้นมัธยม ศึกษปีที่ 1 2) ครูที่ปรึกษานักเรียนประจำ จำนวน 2 คน 3) ครูแนะแนว จำนวน 1 คน 4) ครูจิตวิทยา จำนวน 1 คน 5) ครูสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 คน

ระยะเวลา/วัน เดือน ปี	กิจกรรม	แหล่งข้อมูล
กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียน ประจำหญิงล้วน (8 ม.ย. 2552)		แหล่งข้อมูลบุคคล 1) ครูหัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 2) ครูแนะแนว จำนวน 1 คน 3) ครูผู้ดูแลนักเรียนประจำ จำนวน 1 คน 4) ครูสอนนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 คน
กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียน ประจำสหศึกษา (17 ม.ค. 2552)		แหล่งข้อมูลบุคคล 1) ครูหัวหน้าฝ่ายกิจการนักเรียน จำนวน 1 คน 2) ครูผู้ดูแลหอพักนักเรียนประจำ จำนวน 2 คน 3) ครูประจำชั้นนักเรียนและครูผู้สอนนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 คน

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียดเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 แหล่งข้อมูลในการศึกษา มีทั้งหมด 3 แหล่ง ดังนี้

1) แหล่งข้อมูลที่ 1 ได้แก่ ครูผู้ดูแลนักเรียนประจำ ครูประจำชั้นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูแนะแนว และครูจิตวิทยา จำนวน 33 คน ดังต่อไปนี้

โรงเรียนกรณีศึกษาที่ 1 ได้แก่ ครูผู้ดูแลหอพัก จำนวน 5 คน ครูที่ปรึกษานักเรียนประจำหอพัก จำนวน 2 คน ครูประจำชั้นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 4 คน ครูหัวหน้าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 คน ครูแนะแนวและครูจิตวิทยา จำนวน 2 คน

โรงเรียนกรณีศึกษาที่ 2 ได้แก่ ครูผู้ดูแลนักเรียนประจำ จำนวน 3 คน ครูประจำชั้นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 คน และครูแนะแนว 1 คน

โรงเรียนกรณีศึกษาที่ 3 ได้แก่ ครูผู้ดูแลหอพักนักเรียนประจำ จำนวน 2 คน ครูประจำชั้นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 7 คน และครูแนะแนว 1 คน

2) แหล่งข้อมูลที่ 2 นักเรียนโรงเรียนกรณีศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีปัญหาการปรับตัวทางสังคม รวม 7 คน ดังนี้

นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวทางสังคม โรงเรียนกรณีศึกษาที่ 1 จำนวน 2 คน
 นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวทางสังคม โรงเรียนกรณีศึกษาที่ 2 จำนวน 1 คน
 นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวทางสังคม โรงเรียนกรณีศึกษาที่ 3 จำนวน 4 คน
 การคัดเลือกนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวทางสังคม ได้แก่ การสัมภาษณ์ครูแต่ละโรงเรียน โดยนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวทางสังคม ได้แก่ นักเรียนที่ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับกฎระเบียบของโรงเรียนและของหอพัก นักเรียนที่ไม่สามารถปฏิบัติตามกิจกรรมประจำวัน นักเรียนที่ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น และนักเรียนที่มีพฤติกรรมขัดแย้งกับสังคม

3) แหล่งข้อมูลที่ 3 ข้อมูลเอกสาร ได้แก่ เอกสารเกี่ยวกับโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี ได้แก่ เอกสารการดำเนินงานของโรงเรียน คู่มือนักเรียนประจำ รายงานประจำปี และรายงานการประชุมระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การสัมภาษณ์

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เน้นการพูดคุยอย่างเป็นกันเอง โดยลักษณะการสัมภาษณ์เป็นดังนี้

(1) การสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ โดยให้ผู้ให้ข้อมูลตอบอย่างอิสระ

(2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อค้นหาข้อมูลที่ผู้วิจัยสนใจเป็นพิเศษ

(3) การสัมภาษณ์แบบตะล่อมกลมกล่อมเกล่า เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยต้องใช้ความระมัดระวังในการใช้คำถามเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลเผยข้อมูลออกมามากที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ (1) แนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ครู เกี่ยวกับประเด็นการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำและปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำในโรงเรียน 4 ด้าน คือ ด้านมาตรฐานทางสังคม ด้านทักษะทางสังคม ด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม และด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (2) แนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์นักเรียน เกี่ยวกับประเด็นการอยู่โรงเรียนประจำ การปรับตัวทางสังคม ปัญหาการปรับตัวทางสังคม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านมาตรฐานทางสังคม ด้านทักษะทางสังคม ด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม และด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำ ดังแสดงไว้ในภาคผนวก ข

2) การสังเกต

ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยยึดกรอบแนวคิดของ Lofland (1971) อ้างถึงใน นิตา ชูโต, 2540) ดังนี้

(2.1) การกระทำ (acts) ผู้วิจัยสังเกตการทำกิจกรรมประจำวันของนักเรียนประจำ และพฤติกรรมของนักเรียนประจำ

(2.2) กิจกรรม (activities) ผู้วิจัยสังเกตกิจกรรมของนักเรียนประจำ และตารางกิจกรรมประจำวันของนักเรียนประจำ

(2.3) ความหมาย (meanings) ผู้วิจัยสังเกตความหมายของการกระทำกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนประจำ

(2.4) การมีส่วนร่วม (participation) ผู้วิจัยสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมประจำวันและกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียนประจำ

(2.5) ความสัมพันธ์ (relationship) ผู้วิจัยสังเกตความสัมพันธ์ของนักเรียนประจำกับเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง และครู

(2.6) สถานที่ (settings) ผู้วิจัยสังเกตลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต ประกอบด้วย แบบสังเกตสภาพทั่วไปของโรงเรียน แบบสังเกตกิจกรรมประจำวันของนักเรียนประจำ และแบบสังเกตลักษณะพฤติกรรมของนักเรียน

3) การสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ คือ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา โดยการสนทนากลุ่มครู

ผู้ดูแลนักเรียนประจำ ครูประจำชั้นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูผู้สอนนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูแนะแนว นักจิตวิทยาในโรงเรียน และครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม คือ ประเด็นการสนทนากลุ่ม ได้แก่ (1) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ และ (3) เสนอแนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ

การสนทนากลุ่มมีลักษณะเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อย่างกว้างขวางของครูในโรงเรียนด้วยตนเองและกับผู้วิจัย การถกประเด็นสนทนามีความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็นเพื่อช่วยกันหาแนวทางในการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ โดยมีผู้ร่วมการสนทนา คือ ตัวแทนครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตัวแทนครูผู้สอนนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 และตัวแทนครูผู้ดูแลนักเรียนประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ขั้นตอนที่ 3 การจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามมาลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งจะทำความเข้าใจไปกับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนสุดท้ายคือนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แบบข้ามกรณีเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างในประเด็นที่ศึกษาทั้ง 3 กรณี โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. การลดทอนข้อมูล (data reduction)

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และการบันทึกในภาคสนามมาวิเคราะห์แล้วเลือกประเด็นที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษา แล้วจัดแยกข้อมูลเป็นหมวดหมู่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านมาตรฐานทางสังคม ด้านทักษะทางสังคม ด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิกิริยาต่อสังคม และด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อง่ายต่อการสรุปและตรวจสอบในประเด็นการปรับตัวทางสังคม และปัญหาการปรับตัวทางสังคม

2. การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาถึงความถูกต้อง ความพอเพียง และความน่าเชื่อถือได้ โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูล

จากหลายๆ วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นเดียวกัน และโดยการสัมภาษณ์จากบุคคลหลายคน ได้แก่ การสัมภาษณ์ครูผู้สอน การสัมภาษณ์ครูประจำชั้น การสัมภาษณ์ครูผู้ดูแลนักเรียนประจำ การสัมภาษณ์นักเรียน และการสนทนากลุ่มที่มีแหล่งข้อมูลต่างกัน แหล่งเวลาต่างกัน แหล่งสถานที่ต่างกัน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบว่าเหมือนหรือต่างกันหรือไม่

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

3.1 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และจากเอกสารมาวิเคราะห์ตามประเด็นในการศึกษา

3.2 การจำแนกประเภทของข้อมูล (Typological Analysis) ผู้วิจัยจำแนกข้อมูลแบบใช้ทฤษฎีและไม่ใช้ทฤษฎี โดยจำแนกข้อมูลที่วิเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษา

3.3 การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการลงภาคสนามเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปของงานวิจัย

3.4 การวิเคราะห์แบบข้ามกรณี (Cross-case Analysis) นำข้อมูลที่ได้จากการสรุปของกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี มาเปรียบเทียบกัน โดยนำเสนอข้อมูลเป็นตารางเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างกันของประเด็นที่ศึกษา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ: การศึกษาข้ามกรณี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์และเปรียบเทียบปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ ได้แก่ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 บริบทของโรงเรียนประจำ ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมและการเปรียบเทียบปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ และตอนที่ 4 แนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ

ตอนที่ 1 บริบทของโรงเรียนประจำ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่น่าสนใจในตอนต้นที่ 1 นี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับบริบทของโรงเรียนประจำ 3 รูปแบบ ได้แก่ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา ดังนี้

1.1) บริบทของโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนประจำชายล้วน

สภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนกรณีศึกษาที่ 1 เป็นโรงเรียนประจำชายขนาดกลาง สังกัดสำนักงานบริหารคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2453 เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยนักเรียนทุกคนต้องอยู่ประจำตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จนสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งหมดประมาณ 795 คน ได้แก่

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 89 คน
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 105 คน
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 94 คน
4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 80 คน
5. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 90 คน
6. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 98 คน
7. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 83 คน
8. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 83 คน
9. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 74 คน

บริเวณโรงเรียนมีอาณาเขตกว้างขวาง ภายในโรงเรียนมีความเป็นระเบียบ สะอาดเรียบร้อย มีสภาพแวดล้อมที่ดี บรรยากาศร่มรื่น มีต้นไม้ พันธุ์ไม้หลากหลายชนิด มีสระน้ำ มีระบบนิเวศวิทยาที่ดีมาก โดยโรงเรียนมีเนื้อที่ทั้งหมด 99 ไร่ 1 งาน 68 ตารางวา มีอาคารทั้งหมดดังนี้

1. หอประชุม 1 หลัง
2. อาคารเรียน 10 หลัง
3. อาคารที่พักนักเรียน 11 หลัง
4. อาคารที่พักผู้บริหาร 1 หลัง
5. อาคารที่พักครู 1 หลัง
6. อาคารบริการวิชาการ 2 หลัง
7. อาคารสำนักงาน 2 หลัง
8. อาคารบริการ 9 หลัง
9. สนามกีฬากลางแจ้ง 18 สนาม
10. อาคารสนามกีฬาในร่ม 3 หลัง
11. จำนวนห้องเรียน (วิชาการ ดนตรี ศิลปะ) 105 ห้อง

โครงสร้างบริหารภายใน

โรงเรียนกรณีศึกษาที่ 1 แบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายดูแลหอพัก ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจกรรม และฝ่ายบริหาร

วิสัยทัศน์

เป็นโรงเรียนประจำชายที่มุ่งพัฒนานักเรียนให้เป็นสุภาพบุรุษ โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ ก้าวทันเทคโนโลยี รวมทั้งพัฒนานักเรียนให้ดำรงตนในสังคมอย่างมีความสุขบนพื้นฐานแห่งความพอเพียง

ภารกิจ

1. ส่งเสริมแนะนำให้เด็กรู้จักปกครองตนเองด้วยการมีวินัย รู้จักแบ่งเวลา และรู้จักปกครองตนเองโดยไม่เบียดเบียนกัน ทั้งนี้ โดยมุ่งพัฒนาความเข้มแข็งทางอุปนิสัยที่มีความซื่อตรงคงมั่น เข้าใจที่จะแยกแยะผลประโยชน์ส่วนรวมกับผลประโยชน์ส่วนตัวได้
2. ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยสร้างสภาพการณ์และกระบวนการการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม ห้องเรียน ความเชื่อ ทศนคติด้านบวกของครูที่มีต่อเด็ก ลีลาการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน การมีหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้มีทางเลือกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิต ทักษะและความคล่องแคล่วด้านภาษาและคอมพิวเตอร์ มีการประเมิน-วัดผลที่พิจารณาทักษะและความสามารถอย่างรอบด้าน โดยเน้นการพัฒนาอุปนิสัยและบุคลิกภาพด้วย
3. เพิ่มความสำคัญแก่การเรียนรู้และกิจกรรมทางวิชาการมากขึ้น เพื่อให้เกิดคุณภาพกับวิถีชีวิตทางศิลปะ วัฒนธรรม สังคม กีฬา ดนตรี
4. ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้และดำรงตนบนพื้นฐานแห่งความพอเพียงทั้งในและนอกห้องเรียน จนพัฒนาเป็นนิสัยความเคยชิน
5. พัฒนาครูให้มีคุณภาพในการเป็นแบบอย่าง และช่วยในการชี้แนะนักเรียนให้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการมุ่งให้ครูสามารถให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางความประพฤติ ตลอดจนจนการให้คำแนะนำในการพัฒนาความถนัด ความรู้ ความสามารถของแต่ละบุคคล
6. สร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และพัฒนาความร่วมมือระหว่างนักเรียน ครูดูแล ควบคุมหอพัก ครู พนักงาน ผู้ปกครอง นักเรียนเก่า ตลอดจนบุคคล และ/หรือ องค์กรทั้งภายในและภายนอกประเทศ ในอันที่จะเพิ่มขีดความสามารถและคุณภาพในการให้บริการทางการศึกษาของโรงเรียน
7. พัฒนาระบบการบริหารจัดการให้มีความโปร่งใส มีคุณภาพมาตรฐานสากล มีประสิทธิภาพ-ประสิทธิผล มีความรับผิดชอบในการให้บริการทางการศึกษา สร้างและรักษาความเป็นชุมชนที่ส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม มีการอยู่ร่วมกันด้วยความหวังดี เมตตา

เชื้ออาหารต่อกัน ร่วมมือร่วมใจกันปรับปรุงคุณภาพของบริการทางการศึกษาอย่างเข้มแข็งต่อเนื่อง โดยมีการประเมินทุกๆ ด้าน และในทุกระดับอย่างสม่ำเสมอ

เป้าหมายทางยุทธศาสตร์

โรงเรียนมีเป้าหมายการพัฒนาอุปนิสัยของนักเรียนเป็นฐานหลัก ได้แก่

1. การพัฒนาบุคลิกภาพและนิสัยความเคยชินอันเป็นผลเนื่องมาจากการบ่มเพาะกล่อมเกลาคูอุปนิสัย
2. ความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร และทักษะที่จำเป็นสำหรับชีวิตซึ่งจะต้องปลูกฝังไว้เพื่อประโยชน์ระยะยาวตลอดชีวิต
3. การให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของความเป็นอิสระ ควบคู่ไปกับการพึ่งอิงพึ่งกันกับผู้อื่น

ยุทธวิธีที่ใช้ในการดำเนินการเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายทางยุทธศาสตร์นี้ได้มีการคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงขยายตัวขององค์ความรู้ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จึงกำหนดให้ “ทักษะนำสาระ” โดยเน้นการพัฒนาทักษะชีวิต ซึ่งเป็นทักษะที่ต้องอยู่ในกรอบของหลักการ อันเป็นคุณธรรม มิใช่เป็นเพียงค่านิยม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ด้านความเข้มแข็ง

1. ระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา
2. ขยัน มุ่งมั่น กระตือรือร้นและพัฒนาตนเอง
3. อดทน อดกลั้น
4. รู้จักวางแผน การจัดระบบชีวิต ประหยัด อดออม ไม่ฟุ้งเฟ้อ
5. มีเหตุผล มีวิจารณ์ญาณ และกล้าที่จะไม่ตามค่านิยมที่ไม่สร้างสรรค์
6. มีความร่าเริงแจ่มใส

ด้านศีลธรรม

1. เมตตา กรุณา
2. เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่
3. มีสติ ไม่ประพฤติชั่ว และละอายต่อการทำชั่ว
4. สุภาพ อ่อนโยน ถ่อมตน
5. รู้จักให้อภัย

ด้านสังคม

1. ไม่เอาเปรียบผู้อื่น ไม่คดโกง
2. ให้เกียรติ ให้ความสำคัญและเคารพสิทธิผู้อื่น
3. ประพฤติตนให้เหมาะสมกับกาลเทศะ
4. รักษาสาธารณะสมบัติ
5. รู้หน้าที่และบทบาทของตนและปฏิบัติตามนั้น
6. เสียสละเพื่อส่วนรวม
7. สามัคคี ทำงานเป็นทีม

การดูแลนักเรียนประจำ

การดูแลนักเรียนประจำแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มเด็กเล็กและกลุ่มเด็กโต เด็กเล็กคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และเด็กโตคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เด็กเล็กและเด็กโตจะเรียนหนังสือและพักอาศัยแยกกัน โดยมีสะพานเชื่อมต่อระหว่างฝั่งมัธยมและฝั่งประถม ซึ่งฝั่งมัธยมมีอาณาบริเวณกว้างขวางกว่าฝั่งประถม อาคารสำคัญต่างๆ ตั้งอยู่ฝั่งมัธยม เด็กนักเรียนประจำมีหอพักเป็นที่อยู่อาศัยตั้งอยู่ภายในบริเวณโรงเรียน โดยเด็กเล็กแบ่งนักเรียนพักอาศัยออกเป็น 3 หอพัก แต่ละหอพักมีนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนเด็กโตแบ่งนักเรียนพักอาศัยออกเป็น 6 หอพัก ในแต่ละหอพักจะมีนักเรียนทุกระดับชั้นคละกันไปโดยมีจำนวนนักเรียนเท่าๆ กันในแต่ละหอพัก

การดูแลเด็กเล็กในแต่ละหอพัก จะมีหัวหน้าครูประจำหอพักละ 1 คน และครูดูแลนักเรียนประจำหอพักอีก 4 คน คอยดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด เนื่องจากเด็กเล็กยังดูแลตัวเองไม่ค่อยได้ รวมทั้งยังต้องปรับตัวอีกมากในการอยู่ประจำและการที่ต้องอยู่ห่างไกลจากครอบครัว จึงต้องมีครูที่คอยทำหน้าที่ดูแลปกครองจัดระบบการอยู่ประจำให้นักเรียน รวมถึงการเป็นเสมือนพ่อแม่ คอยเอาใจใส่ดูแล อบรมให้นักเรียนสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าไปอยู่หอพักเด็กโตต่อไป

ในการดูแลปกครองเด็กโตแต่ละหอพัก โรงเรียนให้นักเรียนปกครองกันเอง โดยเลือกนักเรียนที่เห็นสมควรจะควบคุมกันได้ตั้งขึ้นเป็นหัวหน้าในแต่ละหอพัก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนระดับชั้นสูงสุด เพื่อดูแลตักเตือนว่ากล่าวนักเรียนในหอพัก ให้เป็นไปตามระเบียบของโรงเรียน เป็นระบบรุ่นพี่ปกครองรุ่นน้อง และในแต่ละหอพักจะมีครูผู้ช่วยดูแลควบคุมอีก 1 คน หัวหน้าหอพักมีได้ไม่จำกัดจำนวน บางหอพักก็มาก บางหอพักก็น้อย ขึ้นอยู่กับความสามารถ

ของนักเรียนในหอพักนั้นๆ หัวหน้าเหล่านี้เมื่อได้รับการแต่งตั้งแล้ว จะอยู่ในตำแหน่งตลอดไปจนจบการศึกษา

หัวหน้านักเรียนมี 2 ประเภท คือ หัวหน้าที่จำกัดอำนาจเพียงภายในหอพักของตัวเอง และหัวหน้าโรงเรียนที่ไม่จำกัดอำนาจ สามารถดูแลทั่วทั้งนักเรียนได้ทั่วไปทุกหอพัก หัวหน้าโรงเรียนโดยมากเลือกตั้งขึ้นมาจากหัวหน้าใหญ่ของหอพักหนึ่งๆ ในหอพักหนึ่งๆ ก็มีลำดับอาวุโสภายในของตัว และนักเรียนจะต้องเชื่อฟังและเคารพซึ่งกันและกันตามลำดับอาวุโส ในหอพักของเด็กโตแต่ละหอพักจะมีครูที่ทำหน้าที่คอยให้คำปรึกษา ดูแลนักเรียนในเรื่องต่างๆ ทั้งเรื่องการเรียนรู้และเรื่องส่วนตัวอื่นๆ ทั่วไป เป็นผู้คอยให้คำปรึกษาและแก้ปัญหาให้นักเรียนอย่างใกล้ชิดเมื่อนักเรียนมีปัญหาและไม่สามารถแก้ปัญหาได้ โดยในแต่ละหอพักจะมีครูที่ปรึกษาหอพักละ 2 คน และจะเข้าไปดูแลนักเรียนที่หอพักสัปดาห์ละประมาณ 2 วัน

การเข้ามาเป็นนักเรียนประจำ โรงเรียนมุ่งหวังให้นักเรียนเข้าหอพักประจำเด็กเล็กเพื่อเป็นพื้นฐาน และเริ่มอบรมอย่างเข้มงวดจนกว่าจะถึงเวลาเข้าหอพักประจำเด็กโตได้ จึงเลื่อนเข้ามาอยู่ในหอพักประจำเด็กโต เด็กโตกับเด็กเล็กมีสถานที่เล่น สถานที่นอน สถานที่รับประทานอาหาร สถานที่เรียนแยกกัน โดยโรงเรียนตั้งใจจะให้หอพักประจำเด็กเล็กนี้เป็นที่รับปะนอนนักเรียนเข้าหอพักประจำเด็กโตต่อไป ส่วนผู้ที่ไม่เคยผ่านหอพักเด็กเล็กตามปกติจะเข้าหอพักเด็กโตได้ยาก นอกจากผู้นั้นจะสืบสายมาจากนักเรียนเก่า หรือมีพี่น้องโดยตรงอยู่ในโรงเรียนแล้ว จะได้รับการผ่อนผันเป็นพิเศษเป็นรายคนไป ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ที่เข้าสู่อุหอพักเด็กโตมีจิตใจเข้มแข็งต่อระเบียบวินัยเสียก่อน เมื่อมาเข้าหอพักเด็กโตจะได้รู้ฐานะของตนเอง และจะได้เข้าระเบียบปกครองกันเองต่อไป

ตารางกิจกรรมประจำวันตามเวลาปกติของโรงเรียนประจำชายล้วน

05.45 – 06.30 น.	ตื่นนอน / ทำภารกิจส่วนตัว
07.00 – 07.50 น.	เรียนคาบที่ 1
08.00 – 08.30 น.	รับประทานอาหารเช้า
08.30 – 09.00 น.	สวดมนต์ / ประชุมตอนเช้า
09.00 – 13.25 น.	เรียนคาบที่ 2-6
13.30 – 14.00 น.	รับประทานอาหารกลางวัน
14.15 – 15.30 น.	กิจกรรมภาคบ่าย (ดนตรี – ศิลป - คอมพิวเตอร์)

16.00 – 17.30 น.	กีฬา
18.15 – 18.30 น.	รับประทานอาหารค่ำ
19.00 – 20.30 น.	เข้าห้องทำการบ้าน / อ่านหนังสือ
20.45 – 21.15 น.	ประชุมหอพัก / เด็กเล็กเข้านอน
22.00 – 23.00 น.	ปิดไฟเข้านอน

หลังจากตื่นนอน นักเรียนจะปฏิบัติภารกิจส่วนตัว โดยใช้เวลาประมาณ 30 นาที เมื่อถึงเวลาเรียนคาบแรกนักเรียนจะตั้งแถวกันเพื่อเดินไปเรียนที่ตึกเรียน ในแต่ละหอพัก เวลาตั้งแถวอาจจะไม่พร้อมกัน ขึ้นอยู่กับการดูแลภายในแต่ละหอพักประจำนั้นๆ เมื่อถึงเวลาเรียนคาบแรกนักเรียนจะเดินไปเรียนที่ตึกเรียน และเมื่อหมดเวลาเรียนคาบแรกนักเรียนจะกลับมารับประทานอาหารเข้าที่หอพักของนักเรียนในแต่ละหอพัก หลังจากนั้นก็จะเดินแถวขึ้นหอประชุม สวดมนต์ และทำกิจกรรมตอนเช้าโดยพร้อมเพรียงกันบนหอประชุมโรงเรียน ซึ่งเด็กเล็กจะเดินเข้ามาไปร่วมกิจกรรมบนหอประชุมกับเด็กโต หลังจากนั้นนักเรียนจะเข้าชั้นเรียนตามปกติ และในระหว่างคาบเรียนนักเรียนจะมีช่วงเวลาพักรับประทานอาหารว่างประมาณ 20 นาที จนหมดเวลาเรียนคาบสุดท้าย นักเรียนจะกลับมารับประทานอาหารกลางวันที่หอพักของนักเรียนในเวลาประมาณ 13.30 น. เมื่อรับประทานอาหารเสร็จ นักเรียนจะมีเวลาพักผ่อนและปฏิบัติภารกิจส่วนตัว โดยใช้เวลาประมาณ 40 นาที หลังจากนั้นนักเรียนทุกคนต้องกลับไปทำกิจกรรมต่อที่ตึกเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้เลือกทำกิจกรรมตามความสนใจของตนเอง เช่น กิจกรรมดนตรี ศิลปะ และเมื่อถึงเวลาเล่นกีฬานักเรียนต้องเปลี่ยนชุดกีฬาและลงไปเล่นกีฬาทุกคนในเวลา 16.00 น. โดยจะมีกีฬาให้นักเรียนเล่นหลากหลายตามช่วงเวลาในแต่ละฤดูกาล เช่น กีฬารักบี้ บาสเก็ตบอล ฟุตบอล สควอช แบดมินตัน และจะมีการแข่งขันกีฬาระหว่างหอพักในแต่ละฤดูกาลด้วย หลังจากหมดเวลาเล่นกีฬานักเรียนจะกลับมาที่หอพักของนักเรียนในเวลาประมาณ 17.30 น. ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว และรับประทานอาหารเย็นพร้อมกันในแต่ละหอพัก เสร็จแล้วนักเรียนจะเข้าห้องทำการบ้านและอ่านหนังสือ เมื่อเสร็จภารกิจแล้ว นักเรียนจะสวดมนต์ก่อนเข้านอนโดยพร้อมเพรียงกัน โดยเด็กเล็กเวลาเข้านอนประมาณ 21.30 น. เด็กโตเวลาเข้านอนประมาณ 22.00 น.

นักเรียนประจำทุกคนต้องอยู่ประจำที่โรงเรียน 2 สัปดาห์จึงจะได้กลับบ้านหนึ่งครั้ง สัปดาห์ที่นักเรียนอยู่ประจำโรงเรียนในวันเสาร์และวันอาทิตย์ จะมีกิจกรรมพิเศษสำหรับนักเรียน คือ วันเสาร์นักเรียนจะร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือกิจกรรมชมรม ส่วนวันอาทิตย์ได้จัดกิจกรรมขึ้นพิเศษ เช่น การฟังบรรยายต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น การออกไปทัศนศึกษานอก

สถานที่ ส่วนเวลาที่เหลือจะเป็นเวลาอิสระของนักเรียนหรือแล้วแต่ที่หอพักของนักเรียนจะจัดกิจกรรมพิเศษขึ้น สำหรับนักเรียนในหอพักของตนเอง

1.2) บริบทของโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนประจำหญิงล้วน

สภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนกรณีศึกษาที่ 2 เป็นโรงเรียนหญิงขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานบริหารคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2472 เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัยถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีทั้งนักเรียนไป-กลับและนักเรียนประจำ โดยมีจำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2551 ประมาณ 3,109 คน และมีนักเรียนประจำตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประมาณ 144 คน ดังต่อไปนี้

1. นักเรียนชั้นอนุบาล จำนวน 303 คน
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 1,356 คน มีนักเรียนประจำ 36 คน
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 784 คน มีนักเรียนประจำ 90 คน
4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 666 คน มีนักเรียนประจำ 18 คน

บริเวณโรงเรียนมีความเป็นระเบียบสะอาดเรียบร้อย แบ่งเป็น 2 ฝั่ง โดยฝั่งหนึ่งคือตึกเรียน ส่วนอีกฝั่งหนึ่งคือโรงอาหารของนักเรียนประจำและเป็นหอพักประจำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา รวมถึงเป็นที่ตั้งสนามเด็กเล่นของนักเรียนชั้นอนุบาลและนักเรียนชั้นประถม ภายในบริเวณโรงเรียนค่อนข้างแคบเพราะมีอาคารต่างๆ มากเมื่อเทียบกับพื้นที่ โดยโรงเรียนมีเนื้อที่ทั้งหมด 14 ไร่ 43 ตารางวา มีอาคารทั้งหมดดังนี้

1. อาคารเรียน 2 ชั้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. อาคารเรียน 4 ชั้น ทะเบียวนวัตกรรม-มัธยมศึกษาตอนปลาย-สารสนเทศ-ยิมเนเซียม 2
3. อาคาร 3 ชั้น โสตทัศนศึกษา-มัธยมศึกษาตอนปลาย
4. อาคารเรียน 3 ชั้น ประถมศึกษา
5. อาคารเรียน 4 ชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น
6. อาคารเรียน 5 ชั้น การศึกษาปฐมวัย
7. อาคาร 3 ชั้น ฝ่ายบริหารจัดการ

8. อาคาร 3 ชั้น สำนักปฏิบัติการบริหารโรงเรียน-ห้องสมุด-วิทยาศาสตร์-
ยิมเนเซียม 1

9. อาคารโรงครัว

10. หอประชุม

11. อาคารยิมเนเซียม 3

12. สระว่ายน้ำ

13. สโมสร

14. อาคารอเนกประสงค์

โครงสร้างบริหารภายใน

แบ่งโครงสร้างการบริหารงานเป็น 7 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายการศึกษาปฐมวัย ฝ่าย
วิชาการ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายบริหารจัดการ ฝ่ายบริการ ฝ่ายบริหารโรงเรียน ฝ่ายการเงินและ
บัญชี

วิสัยทัศน์

ดำเนินการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการ
จัดการศึกษา มุ่งจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การบูรณาการ การพัฒนา
ทักษะกระบวนการคิดและการทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาให้นักเรียนที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เป็นกุลสตรีไทยที่ทันสมัย ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรม มีกิจกรรมายาทที่ดีรู้จักกาลเทศะ รักษ์และ
แสดงออกทางศิลปวัฒนธรรมไทยได้อย่างเหมาะสม มีวิจรรณญาณรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลก
ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดูแลสร้างเสริมสุขภาพ ส่วนตน ครอบครัว และชุมชน
มีจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์ธรรมชาติ พลังงานและสิ่งแวดล้อม รู้จักสิทธิและหน้าที่ของการเป็น
พลเมืองดีในสังคมระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สามารถนำความรู้
ประสบการณ์และทักษะไปใช้ในการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตอย่างพอเพียง
ตลอดจนการแก้ปัญหา พัฒนาและสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชุมชน

พันธกิจ

1. บริหารจัดการศึกษาตามนโยบายและระเบียบของมูลนิธิของโรงเรียน
2. จัดทำและประชาสัมพันธ์แผนพัฒนาโรงเรียนไปยังทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการ
จัดการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางบริหารจัดการศึกษาอย่างมีเอกภาพและเป็นระบบ

3. ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน ได้แก่ ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าและชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างเต็มศักยภาพ

4. ส่งเสริมและสนับสนุนขวัญกำลังใจให้บุคลากรของโรงเรียนมุ่งมั่นพัฒนาในวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง

5. ส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้แบบบูรณาการ การพัฒนาทักษะกระบวนการคิดและการทำงานร่วมกัน ตลอดจนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับระดับพัฒนาการของนักเรียน มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนด

6. ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการอบรมสั่งสอนทั้งในและนอกเวลาเรียนให้นักเรียนที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกุลสตรีไทยที่ทันสมัย ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรม มีกิริยามารยาทที่ดี รู้จักกาลเทศะ รักและแสดงออกทางศิลปวัฒนธรรมไทยได้อย่างเหมาะสม มีวิจรรณญาณและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ

7. ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและสนับสนุนการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกช่วงชั้น ตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนด เพื่อพัฒนาให้นักเรียนที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดูแลและสร้างเสริมสุขภาพส่วนตน ครอบครัว และชุมชน มีจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงานและสิ่งแวดล้อม รู้จักสิทธิและหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีในสังคมระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

8. ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเข้าไปในมาตรฐานการเรียนรู้ ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกช่วงชั้น เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ ประสบการณ์และทักษะไปใช้ในการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ตลอดจนการแก้ปัญหา พัฒนา และสร้างสรรค์ความเจริญให้กับชุมชน

เป้าหมาย

1. โรงเรียนมีโครงสร้าง ระบบบริหารจัดการ และแผนพัฒนาโรงเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีเอกภาพ เป็นระบบครบวงจร

2. โรงเรียนมีการจัดตั้งองค์กรและคณะกรรมการทางการศึกษาอันประกอบด้วย
นักการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ศิษย์เก่า ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาชีพต่างๆ
ในชุมชน ให้มีบทบาทในการให้คำปรึกษา ส่งเสริม สนับสนุน และมีส่วนร่วมในการพัฒนา
คุณภาพในการจัดการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ
3. บุคลากรทุกคนมีความมุ่งมั่น ขวัญและกำลังใจในการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง
4. บุคลากรฝ่ายการสอนทุกคนสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็น
ศูนย์กลาง การบูรณาการ การพัฒนาทักษะกระบวนการคิดและการทำงานเป็นกลุ่มได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ
5. บุคลากรฝ่ายการสอนทุกคนสามารถเลือก กำหนดและจัดการเรียนรู้ใน
รูปแบบที่หลากหลายและสอดคล้องกับระดับพัฒนาการของนักเรียน มาตรฐานการเรียนรู้ และ
สาระการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
กำหนดไว้
6. นักเรียนทุกคนมีความเป็นกุลสตรีไทยที่ทันสมัย ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรม
มีกิริยามารยาทที่ดี รู้จักกาลเทศะ รักและแสดงออกทางศิลปวัฒนธรรมไทยได้อย่างเหมาะสม
ตลอดจนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ
7. นักเรียนทุกคนสามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารทั้งภาษาไทยและ
ภาษาต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ
8. นักเรียนทุกคนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สามารถคิดวิเคราะห์
สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ และสามารถแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์
9. นักเรียนทุกคนสามารถดูแลและสร้างเสริมสุขภาพส่วนตน ครอบครัวและ
ชุมชน
10. นักเรียนทุกคนมีจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน และ
สิ่งแวดล้อม
11. นักเรียนทุกคนรู้จักสิทธิและหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีในสังคมระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
12. โรงเรียนมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีการบูร
ณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเข้าไปในมาตรฐานการเรียนรู้
ทุกช่วงชั้นอย่างสมดุล

13. นักเรียนทุกคนสามารถนำความรู้ ประสบการณ์และทักษะไปใช้ในการศึกษา ต่อ การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ตลอดจนสามารถแก้ปัญหา พัฒนา และสร้างสรรค์ความเจริญให้กับชุมชน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน คือเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนให้มี คุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่มุ่งพัฒนานักเรียนให้ เป็น “กุลสตรีไทยที่ทันสมัย” ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะด้านความเป็นกุลสตรีไทย ประกอบด้วย

- นักเรียนมีกิริยามารยาทที่ดี มีสัมมาคารวะ และรู้จักกาลเทศะ
- นักเรียนมีความเมตตา กรุณา อ่อนน้อมถ่อมตน กตัญญูกตเวทีต่อผู้มี

พระคุณ และมีจิตใจอดทนอดกลั้น

- นักเรียนมีวินัย ซื่อสัตย์ ประหยัด และดำรงชีวิตอย่างพอเพียง
- นักเรียนรักและภูมิใจในขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิ

ปัญญาไทย

- นักเรียนรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

2. คุณลักษณะด้านความทันสมัย เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่จำเป็นต่อการ

ดำรงอยู่ในสังคมยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย

- นักเรียนใฝ่เรียนรู้ รักการค้นคว้า มีวิจาร์ณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ

- นักเรียนปฏิบัติตามสิทธิ บทบาท และหน้าที่ของตนเองในสังคมระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

- นักเรียนมีจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

และสิ่งแวดล้อม

การดูแลนักเรียนประจำ

โรงเรียนกรณีศึกษาที่ 2 เป็นโรงเรียนหญิงล้วนที่มีทั้งนักเรียนประจำ และนักเรียน ไป-กลับ ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนไป-กลับ มีนักเรียนประจำเป็นส่วนน้อย ในปีการศึกษา 2551 มีนักเรียนประจำประมาณ 144 คน รับนักเรียนประจำตั้งแต่ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนประจำส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มาจาก ต่างจังหวัดหรือบ้านอยู่ห่างไกลจากโรงเรียน โดยผู้ปกครองไม่สะดวกในการรับส่งนักเรียน จึงมี

ความจำเป็นที่จะต้องมาอยู่หอพักประจำในโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วนักเรียนประจำจะลดลงเมื่ออยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากนักเรียนมีความจำเป็นต้องออกไปเรียนพิเศษข้างนอก เพื่อเตรียมตัวสอบเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ทำให้ไม่สะดวกในการพักอยู่ในหอพักนักเรียนประจำ เพราะนักเรียนประจำจะไม่สามารถออกไปข้างนอกได้

เนื่องจากนักเรียนประจำเป็นนักเรียนส่วนน้อยที่มีความจำเป็นต้องมาอยู่อาศัยในหอพัก ดังนั้น กฎระเบียบหรือกิจวัตรประจำวันของนักเรียนประจำจึงอาจไม่เคร่งครัดเหมือนโรงเรียนประจำที่นักเรียนต้องอยู่ประจำทุกคน ทำให้กิจกรรมประจำวันในแต่ละวันของนักเรียนไม่หนักจนเกินไปเพียงแต่นักเรียนต้องอยู่ในกรอบหรือตารางเวลาเท่านั้น หอพักอาศัยของนักเรียนประจำแบ่งเป็น 2 ฝั่ง คือ ฝั่งประถมศึกษาและฝั่งมัธยมศึกษา นักเรียนฝั่งประถมจะพักอาศัยอยู่ด้วยกันทั้งหมดโดยอยู่คนละฝั่งกับนักเรียนมัธยม

นักเรียนประจำตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จะพักอาศัยอยู่หอพักเดียวกัน ซึ่งเป็นอาคารสูง 6 ชั้น และแบ่งเป็นห้องๆ แต่ละห้องจะมีนักเรียนพักอยู่ด้วยกันประมาณ 3 - 4 คน นักเรียนประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จะพักอยู่ชั้น 1, 2 และ 3 โดยจะอยู่ชั้นเดียวกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 4 ในชั้นหนึ่งๆ จะมีนักเรียนประมาณ 15 ถึง 20 คน โดยนักเรียนชั้นเดียวกันจะพักอยู่ห้องเดียวกัน ทำให้นักเรียนมีความเป็นส่วนตัวและมีอิสระมากขึ้นกว่าเมื่อก่อน เนื่องจากเมื่อก่อนนักเรียนจะนอนรวมกัน แต่เมื่อย้ายมาอยู่อาคารใหม่ที่มีการแบ่งเป็นห้องๆ ทำให้นักเรียนมีความสะดวกสบายมากขึ้น การดูแลนักเรียนประจำมีหัวหน้างานนักเรียนประจำดูแล และมีครูประจำที่ดูแลนักเรียนประจำชั้นละหนึ่งคน ในอัตราส่วนที่ครูดูแลนักเรียนประมาณ 15 - 20 คน จึงทำให้ครูประจำดูแลนักเรียนได้อย่างใกล้ชิดและทั่วถึง นักเรียนมีปัญหาอะไรก็สามารถเข้าพบครูประจำได้ตลอดเวลา ครูที่ดูแลนักเรียนประจำจะอยู่ดูแลนักเรียนตั้งแต่เย็นวันอาทิตย์จนถึงเย็นวันศุกร์ หลังจากนั้นก็มีครูเวรมาดูแลนักเรียนที่อยู่หอพักในเย็นวันศุกร์ วันเสาร์และวันอาทิตย์ เนื่องจากมีนักเรียนส่วนหนึ่งที่ไม่ได้กลับบ้าน เนื่องจากการเดินทางไม่สะดวกเพราะอยู่ไกล จึงไม่สามารถกลับบ้านทุกสัปดาห์ได้เหมือนนักเรียนคนอื่น นักเรียนที่อยู่หอพักวันเสาร์และวันอาทิตย์จะมีครูไป-กลับ ที่โรงเรียนจัดเวรให้ดูแล โดยครูจะจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำร่วมกัน เช่น ดูหนัง ฝึกทำขนมต่างๆ เป็นต้น

ตารางกิจกรรมประจำวันของนักเรียนประจำในโรงเรียนหญิงล้วน

05.30 – 06.00 น.	ตื่นนอน / ทำภารกิจส่วนตัว
06.30 – 07.00 น.	รับประทานอาหารเช้าที่โรงเรียน

08.00 – 08.30 น.	เข้าแถวเคารพธงชาติ กิจกรรมหน้าเสาธง
08.30 – 09.00 น.	เรียนคาบที่ 1
09.00 – 10.00 น.	เรียนคาบที่ 2
10.30 - 10.40 น.	พักดื่มนม
10.40 – 11.40 น.	เรียนคาบที่ 3
11.40 – 12.40 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
12.40 – 13.40 น.	เรียนคาบที่ 4
13.40 – 14.40 น.	เรียนคาบที่ 5
14.40 – 14.50 น.	พัก 10 นาที
14.50 – 15.50 น.	เรียนคาบที่ 6
15.50 – 16.50 น.	เรียนพิเศษ (วิชาการ)
16.50-17.30 น.	กิจกรรมตามความสนใจ เช่น กีฬา ดนตรี
17.30 – 18.00 น.	รับประทานอาหารเย็น
18.00 – 18.30 น.	เดินแถวกลับหอพัก
18.30-20.00 น.	เรียนพิเศษตามความสมัครใจ
21.30 – 22.00 น.	เด็กเล็กปิดไฟเข้านอน
22.30-23.30 น.	เด็กโตปิดไฟเข้านอน

หลังจากตื่นมาตอนเช้านักเรียนจะมีเวลาประมาณ 30 นาที ในการปฏิบัติภารกิจส่วนตัว หลังจากนั้นนักเรียนต้องลงมาเข้าแถวพร้อมกันเพื่อเดินแถวไปรับประทานอาหารเข้าที่โรงอาหารรวมของนักเรียนประจำร่วมกับนักเรียนประจำชั้นประถมศึกษา โดยโรงอาหารตั้งอยู่ฝั่งประถมศึกษา หลังจากนักเรียนรับประทานอาหารเสร็จนักเรียนจะไปตักเรียนหรือห้องเรียนตามปกติ นักเรียนจะมีเวลาส่วนตัว จนถึงเวลาเข้าแถวและคาบเรียนหลังจากนั้นนักเรียนก็จะอยู่ที่ตักเรียน เรียนหนังสือตามปกติและปฏิบัติตามกิจกรรมประจำวันทุกวันเหมือนเด็กไป-กลับคนอื่น ๆ หลังจากนักเรียนเรียนคาบสุดท้าย นักเรียนประจำในระดับชั้นประถมศึกษา และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จะต้องเรียนพิเศษวิชาการอีกประมาณ 1 ชั่วโมง รวมกับนักเรียนไป-กลับ แต่นักเรียนไป-กลับทางโรงเรียนไม่ได้บังคับเหมือนนักเรียนประจำ ส่วนนักเรียนประจำชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนไม่บังคับ เนื่องจากนักเรียนมีกิจกรรมค่อนข้างมาก หลังจากเรียนพิเศษวิชาการ นักเรียนจะเรียนกิจกรรมตามความสนใจ ได้แก่ ดนตรีไทย ดนตรี

สากล เทควันโด วាយน้ำ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ทางโรงเรียนไม่ได้บังคับ หากนักเรียนคนใดไม่เรียนก็จะนั่งทำการบ้าน อ่านหนังสือ หรือมีเวลาส่วนตัว แต่นักเรียนยังกลับหอพักไม่ได้ จนถึงเวลารับประทานอาหารเย็นนักเรียนต้องไปทานพร้อมกันที่โรงอาหารรวมของนักเรียนประจำ หลังจากรับประทานอาหารเย็นเสร็จนักเรียนจะเดินแถวกลับหอพักพร้อมกัน โรงเรียนจัดให้นักเรียนเรียนพิเศษสำหรับผู้สนใจ เช่น ภาษาอังกฤษ คณิต วิทยาศาสตร์ จะเรียนเป็นกลุ่ม บางวิชาก็กลุ่มเล็ก บางวิชาก็กลุ่มใหญ่ แต่จะไม่บังคับให้เรียน นักเรียนจะเรียนหรือไม่เรียนก็ได้ ส่วนนักเรียนที่ไม่เรียนจะทำกิจกรรมอย่างอื่น เช่น ดูโทรทัศน์ ทำการบ้าน หรืออ่านหนังสือในห้องของนักเรียน และเมื่อถึงเวลาเข้านอน นักเรียนจะสวดมนต์พร้อมกันและในแต่ละห้องต้องปิดไฟนอนตามปกติ

1.3) บริบทของโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียนประจำสหศึกษา

สภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนกรณีศึกษาที่ 3 เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาแบบประจำ ประเภทสหศึกษา ขนาดกลาง สังกัดรัฐบาลหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2535 เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยนักเรียนทุกคนต้องอยู่ประจำอยู่ที่โรงเรียนจนสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งหมดประมาณ 615 คน ดังต่อไปนี้

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 144 คน
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 140 คน
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 131 คน
4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 72 คน
5. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 68 คน
6. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 608 คน

โรงเรียนมีอาณาบริเวณกว้างขวาง มีสภาพภูมิศาสตร์และอากาศที่ดี ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 30 กิโลเมตร ด้านหน้าโรงเรียนติดถนนทางหลวง ด้านหลังติดภูเขาและด้านข้างเป็นที่ดินของเอกชน สภาพชุมชนโดยรอบโรงเรียนในระยะ 10 กิโลเมตร เป็นชนบท แต่ละหมู่บ้านจะอยู่กระจัดกระจายไปตามเส้นทางที่ถนนตัดผ่าน โรงเรียนมีเนื้อที่ทั้งหมด 115 ไร่ 2 งาน 66 ตารางวา มีอาคารทั้งหมดดังนี้

1. อาคารเรียน 3 ชั้น
2. อาคารเรียน 4 ชั้น
3. หอพักนักเรียน 1, 3 ชั้น
4. หอพักนักเรียน 2, 3 ชั้น
5. หอพักนักเรียน 3, 3 ชั้น
6. หอพักนักเรียน 4, 3 ชั้น
7. อาคารสำนักงาน
8. บ้านพักครูแบบแฟลต
9. บ้านพักภารโรงแบบแฟลต
10. โรงอาหารแบบพิเศษ
11. อาคารเฉลิมพระเกียรติ
12. อาคารซักรีด
13. บ้านพักภารโรงแบบแฟลต

โครงสร้างบริหารภายใน

แบ่งโครงสร้างการบริหารงานเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายบริหารงานวิชาการ ฝ่ายงานบุคลากรและงบประมาณ ฝ่ายกิจการนักเรียน และฝ่ายกลุ่มงานบริหารทั่วไป

วิสัยทัศน์

ผู้เรียนมีคุณธรรม คุณภาพ ความโดดเด่นทางวิชาการ และมีความรับผิดชอบ ในตนเองสูงเป็นที่ยอมรับและเชื่อมั่นจากทุกภาคส่วนบนพื้นฐานระบบบริหารจัดการที่มี ประสิทธิภาพ และวัฒนธรรมองค์กรเข้มแข็ง บุคลากรทางการศึกษาเป็นมืออาชีพ และการมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วน

พันธกิจ

1. พัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนที่มุ่งเน้นคุณธรรม คุณภาพ ความ รับผิดชอบในตนเอง และความเป็นเลิศทางวิชาการ
2. พัฒนาระบบบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพ และสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้ เข้มแข็งบนพื้นฐานบุคลากรการศึกษาแบบมืออาชีพ
3. ส่งเสริมครอบครัว ชุมชน องค์กร และสถาบันทางสังคมให้มีส่วนร่วมในการจัด การศึกษา และพัฒนาผู้เรียน

เป้าประสงค์

1. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบรรลุตามมาตรฐานที่โรงเรียนกำหนด
2. ผู้เรียนและโรงเรียนเป็นที่ยอมรับในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและภูมิภาค
3. ผู้เรียนสามารถสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของสังคมทุกภาคส่วน
4. เป็นสถานศึกษาที่มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเป็นศูนย์กลางแห่งความเป็นเลิศด้านการศึกษา
5. โรงเรียนสามารถพึ่งตนเองได้และมีวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งบนพื้นฐานการเรียนรู้อย่างยั่งยืน
6. บุคลากรได้รับความเชื่อมั่นและไว้วางใจจากนักเรียนและผู้ปกครองรวมทั้งองค์กรจากภายนอกว่าเป็นมืออาชีพ
7. ทุกภาคส่วนร่วมบริหาร และจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. รักการเรียนรู้
2. รักความเป็นไทย
3. มีระเบียบวินัย
4. ใฝ่คุณธรรม
5. มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตดี

การดูแลนักเรียนประจำ

โรงเรียนกรณีศึกษาที่ 3 เป็นโรงเรียนประจำประเภทสหศึกษา มีทั้งนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย ซึ่งนักเรียนทุกคนต้องอยู่ประจำที่โรงเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 การดูแลนักเรียนประจำแบ่งออกเป็นหอหญิงและหอชาย ได้แก่ หอหญิง 1 หอหญิง 2 หอหญิง 3 และหอหญิง 4 ส่วนหอชายแบ่งเป็นหอชาย 1 หอชาย 2 หอชาย 3 และหอชาย 4

การจัดนักเรียนให้อยู่หอพักในแต่ละหอพักจะมีนักเรียน 2 ระดับชั้น และจัดให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นพักอยู่หอพักเดียวกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากต้องการให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้เป็นแบบอย่างและดูแลนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ตอนต้นด้วย โดยหอหญิง 1 เป็นหอพักสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 5 หอหญิง 2 เป็นหอพักที่จัดขึ้นพิเศษสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 5 และ 6 หอหญิง 3 เป็นหอพักสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 และหอหญิง 4 เป็นหอพักสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

ส่วนนักเรียนชายก็จัดเช่นเดียวกัน คือ หอชาย 1 เป็นหอพักสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 5 หอชาย 2 เป็นหอพักที่จัดขึ้นพิเศษสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 5 และ 6 หอชาย 3 เป็นหอพักสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4 และหอชาย 4 เป็นหอพักสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

การจัดนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้พักกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น โรงเรียนจะคัดเลือกนักเรียนที่มีความประพฤติดี เรียนดี ทั้งนี้เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่น้องทั้งในด้านการเรียนและการใช้ชีวิต และให้สามารถดูแลวากล่าวตักเตือนรุ่นน้องได้ ส่วนนักเรียนที่มีความประพฤติไม่ค่อยดีโรงเรียนจะจัดให้นักเรียนพักรวมกันในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 เพื่อไม่ให้เป็นแบบอย่างแก่รุ่นน้อง

การดูแลนักเรียนประจำในแต่ละหอพัก จะมีครูประจำดูแลหอพักละ 1 คน เรียกว่า “ครูประจำหอพัก” ครูประจำหอพักจะมีหน้าที่ดูแลนักเรียนที่หอพักเพียงอย่างเดียวจะไม่มีหน้าที่สอน โดยดูแลนักเรียนในอัตราส่วนครู 1 คนต่อนักเรียนประมาณ 80 คน ครูประจำหอพักมีหน้าที่ดูแลนักเรียนในเรื่องต่างๆ เช่น ดูแลความเป็นอยู่ในหอพักให้เป็นระบบและเป็นเวลาตามตารางกิจกรรมประจำวัน ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหอพัก และเป็นพี่ปรึกษาให้นักเรียนในเรื่องต่างๆ ทั้งเรื่องเรียนและเรื่องส่วนตัว ดังนั้น ครูที่ดูแลนักเรียนที่หอพักจะมีความใกล้ชิดกับนักเรียนเป็นอย่างดี หากมีปัญหาใดๆ เกิดขึ้น ครูหอพักจะมีหน้าที่คอยช่วยเหลือนักเรียน โดยครูหอพักจะดูแลนักเรียนประจำทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ และจะมีครูเวรที่เป็นครูสอนผลัดเปลี่ยนกันมาช่วยดูแลนักเรียนที่หอพักในช่วงเวลากลางคืนและวันเสาร์-อาทิตย์

ฝ่ายบริหารกิจการนักเรียน จะแจกแบบบันทึกพฤติกรรมนักเรียนให้กับหัวหน้าเวร เพื่อบันทึกพฤติกรรมนักเรียนเป็นรายเดือน

นักเรียนประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จะต้องอยู่ประจำที่โรงเรียน 3 สัปดาห์จึงจะกลับบ้าน 1 ครั้ง ส่วนระดับชั้นอื่นๆ นักเรียนสามารถขออนุญาตกลับบ้านได้ 2 สัปดาห์ต่อครั้ง หรือทุกสัปดาห์หากนักเรียนมีความจำเป็นต้องกลับบ้าน แต่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จะขออนุญาตกลับบ้านไม่ได้ เนื่องจากนักเรียนเพิ่งเข้ามาอยู่ประจำจึงต้องอยู่โรงเรียนเพื่อปรับตัวให้เข้า

กับระบบการอยู่ประจำรวมถึงการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนก่อน จนกว่าจะขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนจึงจะสามารถกลับบ้านได้เช่นเดียวกับชั้นอื่น

ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ที่นักเรียนอยู่โรงเรียน โรงเรียนจะจัดกิจกรรมพิเศษให้นักเรียนทำร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อสร้างความสนุกสนานและความสามัคคีตลอดจนการให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อสาธารณะ

ตารางกิจกรรมประจำวันของนักเรียนประจำสหศึกษา

05.30 – 06.30 น.	ตื่นนอน เพลงปลำณ ทำเวร, ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
06.30 – 06.45 น.	อนุญาตให้นักเรียนลงมาศึกษาค้นคว้าที่ ห้องสมุด ได้ แต่ไม่อนุญาตให้มาในบริเวณโรงเรียน
06.45 – 06.50 น.	เข้าแถวหน้าหอพัก เพื่อเดินมาโรงเรียนพร้อม กัน
06.50 – 07.00 น.	เริ่มเปิดเพลง บ้านรวมรัก มาร์ชชมรมฯ
07.00 – 07.30 น.	เข้าโรงอาหาร รับประทานอาหารเช้า (นักเรียนนำกระเป๋าเข้าไปในโรงอาหารด้วย)
07.30 – 08.00 น.	รับประทานอาหารเช้าเสร็จแล้ว ให้นักเรียนนำ กระเป๋าไปเก็บหน้าห้องวิชาที่เรียนคาบแรก เข้าแถวทำกิจกรรมหน้าเสาธง
08.00 -10.30 น.	เรียนคาบที่ 1- 3
10.30 – 10.40 น.	ช่วงพักดื่มนม
10.40 – 12.20 น.	เรียนคาบที่ 4 -5
12.20 – 12.50 น.	รับประทานอาหารกลางวัน (การรับประทานอาหารเป็นแบบอาหารจาน เดียว นักเรียนต้องเข้าแถวรับอาหาร นักเรียน หญิงเข้าแถวด้านซ้าย นักเรียนชายเข้าแถว ด้านขวามือ)

12.20 - 13.05 น.	เปิดร้านค้าสวัสดิการ
13.10 – 15.40 น.	เรียนคาบที่ 6 - 8
15.40 – 16.30 น.	รับประทานอาหารว่าง / เปิดหอนอน ปฏิบัติภารกิจส่วนตัว
16.30-17.30 น.	กิจกรรมกีฬา ในวันอังคาร / วันพฤหัสบดี
18.00 -18.20 น.	นักเรียนส่งเสื้อผ้าซัก
18.20 – 18.30 น.	เปิดเพลงบ้านรวมรัก / เพลงมาร์ชชมรมฯ
18.30 – 19.00 น.	เข้าโรงอาหารรับประทานอาหารเย็น
19.30 – 20.00 น.	นักเรียนลง study / ทำกิจกรรมตามจุดต่างๆ ที่ขออนุญาตไว้
20.00 – 20.30 น.	เวลาส่วนตัว / ดูโทรทัศน์
21.00 -21.30 น.	รวมนักเรียนเพื่อเช็คชื่อ / ประชุม / สวดมนต์ / ดื่มนมและแจกเสื้อผ้า
21.30 – 22.00 น.	เมื่อทำกิจกรรมเรียบร้อย ปิดหอนอน
22.00 – 23.00 น.	ปิดไฟเรือนนอน / ปิดไฟห้อง study

หลังจากนักเรียนตื่นนอนนักเรียนจะต้องทำภารกิจส่วนตัว รวมถึงต้องช่วยกันทำความสะอาดหอพักและทำความสะอาดห้องน้ำทุกเช้า โดยนักเรียนจะแบ่งเวรกันทำ และเมื่อถึงเวลารับประทานอาหารเข้านักเรียนจะต้องลงมาเข้าแถวพร้อมกันในแต่ละหอพัก แล้วเดินมารับประทานอาหารพร้อมกันที่โรงอาหาร ซึ่งเป็นโรงอาหารรวมของโรงเรียน หลังจากนั้นหอพักจะปิดจนถึงเวลาประมาณ 15.30 น. หอพักจึงจะเปิดอีกครั้ง ดังนั้นนักเรียนจะไม่สามารถกลับขึ้นหอพักได้อีกในช่วงเวลาเรียน

การรับประทานอาหารเช้าและอาหารเย็น นักเรียนสามารถอยู่ในโรงอาหารได้ 15 นาที จึงจะออกจากโรงอาหารได้ และจะต้องออกจากโรงอาหารทั้งหมดภายในเวลา 30 นาที ยกเว้นในวันอาทิตย์จะอนุญาตให้ใช้เวลาอยู่ในโรงอาหารได้ 40 นาที ในกรณีที่นักเรียนเข้าโรงอาหารช้าหรือมาสาย จะถูกส่งชื่อให้ฝ่ายปกครอง หรือฝ่ายบริหารกิจการนักเรียนเพื่อหักคะแนนความประพฤติ

หลังจากรับประทานอาหารเช้าเสร็จนักเรียนจะเข้าเรียนตามปกติ จนถึงเวลาเลิกเรียนจึงจะสามารถกลับหอพักได้ในเวลาประมาณ 15.30 น. หลังจากนั้นนักเรียนจะมีเวลา

พักผ่อนส่วนตัวและทำภารกิจของตัวเอง เช่น ซักผ้า ส่งผ้าซัก ดูโทรทัศน์ แต่ในวันอังคารและวันพฤหัสบดีหลังจากนักเรียนกลับหอพักแล้วนักเรียนต้องเปลี่ยนชุดเพื่อมาเล่นกีฬา นักเรียนสามารถเล่นกีฬาได้ตามความสนใจ หลังจากนั้นหอพักจะเปิดอีกครั้งในเวลาประมาณ 17.30 น. นักเรียนจะปฏิบัติภารกิจส่วนตัวแล้วลงจากหอพักเพื่อมารับประทานอาหารเย็นพร้อมกันในเวลา 18.30 น. หลังจากนั้นนักเรียนจะเดินแถวกลับหอพัก และเมื่อถึงเวลา 19.30 น. นักเรียนทุกคนต้องเข้าห้องทำการบ้านหรืออ่านหนังสือ และในเวลาประมาณสองทุ่มครึ่งนักเรียนทุกคนต้องเข้าประชุมกันในแต่ละวัน ว่านักเรียนคนใดมีปัญหาอะไร หรือพูดคุยกันระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้องเพื่อชี้แจงเรื่องต่างๆ รวมถึงสวดมนต์และเข้านอนในเวลา 22.00 น. หากนักเรียนคนใดต้องการอ่านหนังสือหรือทำการบ้านก็สามารถอยู่ในห้องทำการบ้านได้จนถึงเวลา 23.00 น. หลังจากนั้นหอพักจะปิดไฟทั้งหมด

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมและการเปรียบเทียบปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมและการเปรียบเทียบปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ ผู้วิจัยนำเสนอผลตามโรงเรียนกรณีศึกษา โดยในแต่ละกรณีแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม (2) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะสังคม (3) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม และ (4) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังนี้

2.1 กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนประจำชายล้วน

นักเรียนโรงเรียนชายล้วนเข้ามาอยู่ประจำที่โรงเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือนักเรียนบางคนเข้ามาเมื่ออยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หรือ 6 ดังนั้น นักเรียนจึงมีการปรับตัวในระดับหนึ่งก่อนที่จะเข้ามาอยู่หอพักประจำเด็กในหรือเด็กโตเมื่อขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เมื่อนักเรียนเข้ามาอยู่หอพักเด็กโตนักเรียนต้องปรับตัวกับระบบการดูแลหรือการปกครองที่เป็นระบบรุ่นพี่ปกครองรุ่นน้อง รวมไปถึงการใช้ชีวิตในโรงเรียนประจำ ซึ่งมีระเบียบวินัยที่เคร่งครัด และมีการอบหรือตารางกิจกรรมประจำวันที่นักเรียนต้องปฏิบัติตามเวลา ทำให้นักเรียนไม่ได้รับความสะดวกสบายและมีอิสระเหมือนอยู่บ้าน และความเป็นส่วนตัวของ

นักเรียนจะลดน้อยลง เพราะนักเรียนจะต้องมีชีวิตอาศัยอยู่ร่วมกับผู้อื่น ต้องรู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือกัน และที่สำคัญนักเรียนต้องรู้จักการช่วยเหลือตัวเองควบคู่ไปกับการรู้จักพึ่งอิงพึ่งกันกับผู้อื่น จึงจะทำให้ นักเรียนสามารถใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนได้อย่างมีความสุข หากนักเรียนไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเหล่านี้ได้ นักเรียนก็จะเกิดความไม่สบายใจ อึดอัดจนทำให้ตนเองไม่สามารถดำรงตนอย่างมีความสุขได้ ทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพจิต และเกิดปัญหาด้านอื่นๆ ตามมา

เมื่อนักเรียนขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนจะต้องข้ามจากหอพักเด็กเล็กมาอยู่ในหอพักเด็กโต จะมีนักเรียนบางคนเท่านั้น ซึ่งเพิ่งเข้ามาอยู่ประจำในโรงเรียนเมื่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนเหล่านี้จะยังไม่สามารถเข้ามาอยู่ในหอพักเด็กโตเหมือนเพื่อนได้ นักเรียนจะต้องเข้าไปอยู่ในหอพักเด็กเล็กก่อน ทั้งนี้เพื่อให้ นักเรียนสามารถปรับตัวกับการอยู่ในโรงเรียนประจำให้ได้ก่อนจนกว่าจะขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนจึงจะสามารถย้ายมาอยู่หอพักประจำเด็กโตได้ โดยในปัจจุบันหอพักประจำเด็กโตแบ่งออกเป็น 6 หอพัก ในแต่ละหอพักจะมีนักเรียนจำนวนเท่าๆ กัน และในหอพักหนึ่งๆ จะมีนักเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เพิ่งเข้ามาอยู่ในหอพักเด็กโต จะต้องปรับตัวให้เข้ากับระบบของการอยู่ในหอพักเด็กโตให้ได้ ซึ่งความเป็นอยู่ในหอพักเด็กโตจะต่างจากหอพักเด็กเล็ก ระบบของหอพักเด็กโตไม่มีครูมาคอยดูแลเหมือนหอพักเด็กเล็ก เพราะฉะนั้นจึงทำให้นักเรียนรู้สึกที่นักเรียนมีอิสระมากขึ้น เพราะไม่มีครูคอยบอกคอยจ้ำจี้จ้ำไช จนบางครั้งทำให้นักเรียนไม่สามารถปรับตัวในเรื่องเวลาได้ว่าเวลาไหนนักเรียนต้องทำอะไร ซึ่งนักเรียนจะมีปัญหาในเรื่องของการแบ่งเวลาในระยะแรก ทำให้เกิดผลกระทบต่อ การเรียนตามมา

ระบบการปกครองนักเรียนในหอพักเด็กโตจะมีหัวหน้าที่เป็นนักเรียนชั้นสูงสุดดูแลปกครองน้องในหอพัก และมีครูผู้ชาย 1 คนดูแลควบคุมอีกชั้นหนึ่ง เมื่อนักเรียนเข้ามาอยู่ในหอพักเด็กโตนักเรียนต้องปรับตัวเข้ากับกฎระเบียบภายในหอพักแต่ละหอของนักเรียน ปรับตัวให้เข้ากับระบบรุ่นพี่รุ่นน้องในหอพัก ปรับตัวให้เข้ากับความเป็นอยู่หรือกิจกรรมต่างๆ ที่หนักกว่าเด็กเล็กมาก นักเรียนจึงพบกับอุปสรรคปัญหาเรื่องต่างๆ เหล่านี้ โดยจากการวิเคราะห์พบว่าเมื่อนักเรียนเข้ามาอยู่ในหอพักเด็กโตนักเรียนจะรู้สึกกดดัน เครียด ก้าว เก็บกด และรู้สึกเกร็งจนทำให้นักเรียนไม่อยากเข้าหอพักเมื่อนักเรียนมาเรียนที่ตึกเรียนหรือเวลานักเรียนกลับบ้าน สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“เปิดมาใหม่ ๆ เด็กจะตื่นเต้น แล้วตั้งความคาดหวังไว้ว่าถ้าเข้ามาฝั่งมัธยมแล้วเขาจะสนุก แต่พอเข้ามาอยู่ในหอพักเด็กใน เขามาเจอระเบียบหรือกฎ กติกาของหอพักเขาก็จะเกร็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่มีเด็กโตเป็นหัวหน้า เด็กก็จะเกิดความเครียด เกร็ง กลัวว่าจะทำผิด แต่ถ้าเกินหนึ่งเดือนไปแล้วเด็กยังร้องไห้ และรู้สึกที่ไม่อยากเข้าหอพักแสดงว่าเด็กต้องมีอะไรอยู่ ก็จะตรวจสอบกันไป เพราะอาจมีความเป็นไปได้ว่าเด็กคนนั้นจะถูกแกล้ง”

(ครูดูแลหอพัก ศ, 21 พ.ย.2551)

“แรกๆ เขาจะไม่มีความสุข จะปรับตัวอยู่ประมาณสองเดือนแรก บางคนก็เทอมหนึ่ง แม้แต่ครูดูแลหอพักเองเค้าก็จะไม่ค่อยพูด ไม่กล้า เพราะกลัวพี่ แต่พอเริ่มคุ้นเขาจะกล้าเข้ามาถามมาคุย บางคนก็มีอาการคล้ายกับเก็บกด เกร็ง บางทีจะไม่พูดอะไร แต่จะไปบอกพ่อแม่ว่าไม่อยากอยู่ อยากจะออก เพราะเขารู้สึกกดดัน”

(ครูดูแลหอพัก จ, 21 พ.ย. 2551)

“เนื่องจากเด็ก ม.1 เป็นเด็กเล็กสุดในหอพักและมีพี่ปกครองเป็นลำดับ อีกห้าชั้น ซึ่งถ้าเราวางระบบอย่างดี ไม่มีการข่มเหงน้อง น้องก็จะอยู่อย่างไม่กดดัน”

(ครูดูแลหอพัก พ, 20 พ.ย. 2551)

“เวลาเด็กออกมานอกหอพัก แล้วเมื่อถึงเวลากลับเข้าหอเด็กจะไม่อยากกลับ อย่างเช่น เวลาเด็กไปโมดูลเด็กจะสนุกจนไม่อยากเข้าโรงเรียน เพราะจะต้องมาเผชิญอะไรที่หอ ไม่เหมือนอยู่ข้างนอกเขาจะได้ปลดปล่อย ไม่กดดัน”

(ครูที่ปรึกษานักเรียนในหอพัก, 18 พ.ย. 2551)

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำชายล้วน ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอเป็น 4 ด้าน คือ การปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม การปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม การปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม และการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังต่อไปนี้

1) ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม ได้แก่ การปรับตัวในเรื่องกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ และข้อบังคับของโรงเรียนและของหอพัก กิจกรรมประจำวัน และการปรับตัวทางสังคมในด้านมารยาททางสังคมหรือบรรทัดฐานทางสังคม ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไม่ค่อยทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียนหรือกฎระเบียบของหอพัก โดยเฉพาะกฎระเบียบในหอพัก เนื่องจากนักเรียนเพิ่งเข้ามาอยู่หอพักเด็กโต ซึ่งจากการที่นักเรียนเคยโตสุดในหอพักเด็กเล็ก แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในหอพักเด็กโตนักเรียนอยู่ระดับชั้นต่ำสุดและมีรุ่นพี่ปกครองดูแล ดังนั้น นักเรียนจึงกลัวและไม่กล้าทำผิดกฎระเบียบของหอพัก นอกจากนักเรียนจะไม่ทราบในกฎระเบียบนั้นๆ เพราะหากนักเรียนทำผิดกฎระเบียบในหอพักนักเรียนจะถูกพี่หัวหน้าหรือรุ่นพี่ลงโทษ ซึ่งการลงโทษหนักเบาขึ้นอยู่กับหอพักนั้นๆ สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“เด็ก ม.1 จะไม่ทำผิดกฎระเบียบเลยเวลาอยู่ในหอพัก เนื่องจากเขาเป็นน้องเล็กสุดดังนั้นเขาจะไม่กล้า เขาจะเงิบมากเวลาอยู่ในหอพัก ไม่เหมือนเด็กโต ซึ่งจะทำผิดกฎระเบียบโดยที่รู้ว่าผิด แต่เด็กเล็กนี่ถ้าเมื่อไหร่ที่เขาทำตามกฎระเบียบ ซึ่งน้องจะเชื่อฟังคำสั่งของพี่และปฏิบัติตามโดยดี”

(ครูดูแลหอพัก ศ, 21 พ.ย.2551)

“เด็ก ม.1 ที่เข้ามาแรกๆ จะเงิบไม่ค่อยพูด จะกลัวพี่ และมักจะไม่กล้าทำผิดกฎระเบียบต่างๆ บางทีบางคนเขาก็จะเกร็ง คือจะคล้ายๆ ว่าอยู่ที่หอพักเด็กเล็กจะมีครูคอยดูแล พอเขาเข้ามาเนี่ยเขาก็มีอิสระมากขึ้นกว่าเด็กเล็ก แต่ขณะเดียวกันมันก็ขึ้นอยู่กับพี่หัวหน้า หรือพี่ ม.6 ว่าแต่ละหอพักเป็นอย่างไร ถ้าพี่หัวหน้าใจดีหน่อย เขาก็จะสบายๆ แต่ถ้าเกิดพี่หัวหน้าเจ้าระเบียบเขาก็จะกลัวถูกลงโทษ”

(ครูดูแลหอพัก พ, 20 พ.ย.2551)

“เด็กเล็กจะไม่มีปัญหาในเรื่องกฎระเบียบเลย เพราะเขาจะกลัวพี่ พวกที่มีปัญหาเรื่องระเบียบวินัยคือเด็กโต โดยเฉพาะเด็ก ม.5 พวกนี้จะโตแล้วรู้อะไรเยอะเลยมักจะทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน”

(ครูดูแลหอพัก ด, 19 พ.ย.2551)

ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนด้านกฎระเบียบของโรงเรียน พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กระทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียน ได้แก่ นักเรียนนำอาหารออกมาจากโรงพักรับประทานอาหารว่าง แล้วนำมาทานในห้องเรียน ห้องคอมพิวเตอร์ หรือแม้กระทั่งในห้องสอบ ซึ่งตามกฎระเบียบของโรงเรียนแล้วนักเรียนจะไม่สามารถนำอาหารออกมาจากโรงพักรับประทานอาหารว่างได้ แต่ทั้งนี้เป็นเพราะกฎระเบียบในปัจจุบันได้หละหลวม และถูกละเลยไปเมื่อนักเรียนเห็นรุ่นพี่ทำจึงเกิดการเลียนแบบพฤติกรรม ซึ่งทำให้นักเรียนไม่ค่อยมีระเบียบวินัยสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ตอนนี้เห่า (โรงพักรับประทานอาหารว่าง) นักเรียนถืออาหารออกมาทานข้างนอก มาทานในห้องเรียนเด็ก ม.1 ก็เป็น ซึ่งตอนนี้กฎระเบียบหละหลวมไปมาก ไม่มีคนดูแล ทำให้เด็กไม่ค่อยมีระเบียบวินัย”

(ครูหัวหน้าระดับชั้น ม.1, 17 พ.ย. 2551)

“เดี๋ยวนี้นักเรียนไม่ค่อยมีระเบียบมากนัก คือระเบียบวินัยลดลง เด็กแย่ง เช่น เอาอาหารออกมาทานข้างนอกโรงอาหาร เดินกินอาหาร เดินคุยกันเสียงดังอะอะไว้วาย มองแล้วไม่มีความเป็นระเบียบวินัยเลย อาจเป็นเพราะพี่หละหลวมในการตักเตือน เพราะพี่ก็ทำ น้องก็เลยกล้า”

(การสนทนากลุ่ม, 19 ม.ค. 2552)

ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนด้านกิจกรรมประจำวัน พบว่า นักเรียนมีปัญหาในเรื่องของการแบ่งเวลา ซึ่งแรกๆ นักเรียนจะรู้สึกว่ามีอิสระมากขึ้นจากเด็กเล็ก เนื่องจากไม่มีครูคอยบอกคอยจ้ำจี้จ้ำไชเหมือนอยู่หอพักเด็กเล็ก แต่นักเรียนต้องทำตามกรอบตามระบบเวลาของหอพักเด็กโต ดังนั้นช่วงแรกๆ นักเรียนจึงไม่รู้ว่าเวลาไหนต้องทำอะไร ทำให้นักเรียนแบ่งเวลาไม่เป็น นอกจากนี้ยังพบปัญหาการปรับตัวเรื่องการเล่นกีฬา โดยนักเรียนจะต้องปรับตัวในการเล่นกีฬามากขึ้นจากเมื่อก่อนที่นักเรียนอยู่หอพักเด็กเล็ก เพราะการเล่นกีฬาในหอพักเด็กโตจะเล่นกีฬาน้อยกว่าเด็กเล็กมาก หากนักเรียนคนใดไม่แข็งแรงหรือไม่มีความอดทนมากพอ นักเรียนก็จะเกิดความเครียด ความกดดัน ซึ่งก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ยอมเข้ามาหอพักเด็กโต หรือบางคนปรับตัวไม่ได้จนทำให้ต้องลาออกไป สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“เมื่อเข้ามาเด็กโต จากที่เขาเคยถูกจ้ำจี้จ้ำไช เขาก็จะไม่มีใครคอยจ้ำจี้จ้ำไชอีก เขาจะมีเวลาอิสระค่อนข้างมาก ซึ่งจริงๆ แล้วเขาก็ไม่ได้มีอิสระ จะมีกิจกรรมให้ทำอยู่แล้วตามตาราง เพราะฉะนั้นเข้ามาแรกๆ เขาจะไม่รู้เลยว่า เวลานั้นๆ ต้องทำอะไร จึงต้องมีพี่หัวหน้าคอยบอก”

(ครูดูแลหอพัก จ, 20 พ.ย. 2551)

“เขาจะดีใจเวลาได้กลับบ้าน แต่พอเวลาจะกลับเข้าหอจะงอแงไม่อยากเข้าเพราะหนึ่งเข้ามาหอเด็กในเขาจะต้องวิ่งเยาะกว่าเด็กเล็กมาก เล่นกีฬาเต็มที กว่าเด็กเล็ก ทุกอย่างจะมีพี่คอยซึ่งตั้งต้องเป็นระบบเป๊ะๆ แม้ว่าเวลาจะเหมือนว่างกว่าแต่จะต้องทำไปตามระบบ แล้วก็มีพี่อีกห้าชั้น กระดิกไปไหนก็เจอแต่พี่ มันก็เหมือนหลอมเข้าไปในตัวว่าอันนั้นก็ได้ อันนี้ก็ไม่ได้”

(ครูดูแลหอพัก พ, 20 พ.ย. 2551)

“เขาก็กลมกลืนอยู่ได้ อาจจะมีว้ายังไม่ชิน แต่พอผ่านไปสักระยะหนึ่งเขาก็จะรู้ว่าช่วงไหนต้องทำอะไร ที่นี้เด็กจะเกร็งมากหรือไม่มากมันอยู่ที่ว่าเด็กโตเป็นอย่างไร พี่หัวหน้าเป็นอย่างไร ถ้าพี่ดีสอนน้องอย่างมีเหตุผล ใจเย็น น้องก็จะรู้และเข้าใจ โดยใช้เวลานาน แต่ถ้าพี่ค่อนข้างจะเอะอะและทำโทษ ทำโทษกันบ่อยๆ อันนั้นเด็กก็จะเกร็งและใช้เวลานานในการหายเกร็ง”

(ครูดูแลหอพัก ศ, 21 พ.ย. 2551)

“ส่วนใหญ่ประมาณ 80% ปรับตัวได้ แต่ 20% จะปรับตัวไม่ได้เลยหรือปรับได้แต่ยังเกิดพฤติกรรมที่ติดจากฝั่งประถมมา อย่างเช่น เขายังจัดระเบียบจัดเวลาไม่ได้ แบ่งเวลาทำงานไม่ได้ เขาก็บอกว่าผมไม่มีเวลาครับ การบ้านเยอะมาก ไม่รู้จะทำตอนไหน”

(ครูหัวหน้าระดับชั้น ม.1, 17 พ.ย. 2551)

ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนด้านมารยาททางสังคมหรือบรรทัดฐานของสังคม พบว่า นักเรียนมีปัญหาเรื่องการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียน โดยมีพฤติกรรมการแสดงออกต่างกันระหว่างการอยู่หอพักและนอกหอพักหรือการอยู่ในห้องเรียน ซึ่งเวลานักเรียนอยู่ในหอพักนักเรียนจะไม่กล้าพูดกล้าคุย จะเงิบ เนื่องจากนักเรียนจะรู้สึกกลัวและเกร็งตลอดเวลา เพราะภายในหอพักมีระบบรุ่นพี่รุ่นน้อง และมีพี่หัวหน้าปกครอง ทำให้นักเรียนกลัวทำผิด ซึ่งหากนักเรียนทำผิดจะถูกรุ่นพี่ลงโทษ นักเรียนจึงรู้สึกเครียดและกดดันเวลาอยู่ในหอพัก ดังนั้นเมื่อนักเรียนออกมาจากหอพักและอยู่ในชั้นเรียนนักเรียนจะรู้สึกคลายความกดดัน จนทำให้มาแสดงออกในชั้นเรียนด้วยความรู้สึกได้ปลดปล่อยความเครียดและความกดดัน เช่น พูดมาก

เวลาอยู่ในชั้นเรียน ส่งเสียงดังรบกวนในห้องเรียน หลับในห้องเรียน อ่านหนังสืออ่านเล่นหรือหนังสืออื่นๆ ขณะกำลังเรียน พุดจาหยาบคายและไม่มีกาลเทศะ สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“พฤติกรรมในหอพักกับในชั้นเรียนจะแตกต่างกัน บางคนนี่ในหอพักเรียบร้อยมากแต่ในห้องเรียนนี่จะไม่เป็นเหมือนในหอพักเลยคือจะแตกต่างกันไปเลย เวลาอยู่ในหอพักจะกลัวพี่ กลัวครูดูแลหอพัก แต่พออยู่ในห้องเรียนมีเพื่อนแล้วครูไม่ดู จึงทำให้กล้าและไม่กลัว มันก็เลยอาจไปแสดงออกที่ไม่เหมาะสมในห้องเรียน”

(ครูดูแลหอพัก ศ, 21 พ.ย.2551)

“นักเรียนจับกลุ่มคุยกันไม่ตั้งใจเรียนและหลับในชั้นเรียน มีการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียน เช่น ส่งเสียงดังรบกวนเพื่อนขณะครูทำการสอน ก่อวุ่นชั้นเรียน ไม่เชื่อฟังครู”

(รายงานการประชุมระดับชั้น ม.1, 30 ก.ค. 2551)

“ถ้าเด็กเข้าห้องเรียนแล้วหลับแสดงว่าเมื่อคืนไม่ได้นอน เพราะโดนพี่ใช้หรือถ้าเดินข้อมาก็อาจมีการช้อมหรือมีการทำโทษกัน”

(ครูดูแลหอพัก ศ, 20 พ.ย. 2551)

“จะมีบางคนที่แฉงๆ หน่อย คือโตกว่าเพื่อน เป็นวัยรุ่นก่อนเพื่อน ก็จะมีแฉงๆ เป็นตัวของตัวเอง ก็เลยมีการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมออกมา”

(ครูสอนภาษาอังกฤษ ม.1, 17 พ.ย. 2551)

2) ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม พบว่า การปรับตัวเข้ากับเพื่อนหรือความสัมพันธ์กับเพื่อนในระดับชั้นเดียวกันมักจะไม่ค่อยมีปัญหา เนื่องจากนักเรียนรู้จักกันและเป็นเพื่อนกันมาก่อนในชั้นประถมศึกษา และเมื่อนักเรียนเข้ามาอยู่ในหอพักเด็กโตนักเรียนต้องเจอสถานการณ์เหมือนกันหรือประสบกับสภาวะการณ์เดียวกัน เช่น การถูกทำโทษด้วยกัน ยกเว้นนักเรียนที่เพิ่งเข้ามาใหม่เมื่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เท่านั้น โดยนักเรียนใหม่ต้องพักในหอพักเด็กเล็กพร้อมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษา จึงไม่ได้อยู่ร่วมกับเพื่อนคนอื่นที่เคยเรียนชั้นประถมศึกษามาก่อนในโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 1 ในหอพักเด็กโต ซึ่งนักเรียนใหม่

เหล่านี้มักจะไม่มีปัญหาด้านความสัมพันธ์กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาในหอพักเด็กเล็ก เนื่องจากที่หอพักเด็กเล็กจะมีครูหอพักคอยดูแลอย่างใกล้ชิด สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“การปรับตัวด้วยตนเองของเขาเนี่ยดี โดนก็โดนด้วยกัน สถานการณ์ก็สถานการณ์เดียวกัน แต่ที่ต่างก็คือการปรับตัวเข้ากับพื้นที่อื่น โดยเฉพาะ ม.2 ม.3 แต่ม.2 นี้ยังมีความใกล้ ชั้นใกล้กันมีอะไรก็ยังคงคุยกัน”

(ครูดูแลหอพัก ศ, 21 พ.ย.2551)

“การปรับตัวกับเพื่อน พี่จะหลอมเข้าด้วยกันถ้าทำผิดก็จะถูกลงโทษด้วยกันทั้งหมด และถ้าเป็นชั้นติดกันเขาจะเป็นเพื่อนกัน ยกเว้นถ้าเกรกก็จะไปแกล้งเพื่อนแกล้งคนที่อ่อนแอกว่า ส่วน ม.3 ม.4 ม.5 ม.6 จะเป็นพี่ แต่ ม.1 กับ ม.2 จะเป็นเพื่อนกัน”

(ครูดูแลหอพัก จ, 21 พ.ย. 2551)

“ณ ปัจจุบันประชาธิปไตยมันมีมากขึ้น เพราะฉะนั้นการที่เพื่อนคนหนึ่งจะไปลวงล้าเพื่อนคนหนึ่งมันจะไม่ค่อยมี จะมีน้อยมาก แต่ก็ยังมีอยู่ มันเป็นลักษณะว่าการล้าเส้นกันมันมีน้อยกว่าในอดีต จะไม่ค่อยยุ่งกัน จะมีความเป็นส่วนตัวของแต่ละคน แต่ความเป็นส่วนตัวของนักเรียนประจำจะน้อย แต่ก็ยังมากกว่าในอดีต”

(ครูที่ปรึกษานักเรียนประจำหอพัก, 18 พ.ย. 2551)

“การปรับตัวเข้ากับเพื่อน เขาคบกันมาตั้งแต่ประถม เพราะฉะนั้นเขาก็จะปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ จะมีเด็กใหม่เป็นบางคนเท่านั้นที่จะเข้ากับเพื่อนได้บ้าง ไม่ได้บ้าง”

(ครูสอนภาษาอังกฤษ ม.1, 17 พ.ย. 2551)

ปัญหาความสัมพันธ์หรือการปรับตัวเข้ากับเพื่อนที่พบ ได้แก่ นักเรียนบางคนที่โตกว่าเพื่อน แข็งแรงกว่าเพื่อน จะข่มหรือแกล้งเพื่อนที่อ่อนแอกว่า โดยนักเรียนเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อเพื่อนมาก ทำให้คนที่ถูกแกล้งหรือถูกรังแกมักจะเป็นผู้ถูกระทำอยู่เสมอ จึงต้องแยกตัวออกจากกลุ่ม และนักเรียนที่เข้าใหม่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ยังปรับตัวเข้ากับเพื่อนใหม่ในหอพักเด็กเล็กไม่ได้ เนื่องจากยังอยู่ในช่วงของการปรับตัวเข้าหากัน สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“มาอยู่เด็กในเขาค่อนข้างที่จะมีเสรีภาพ มีสิทธิมากขึ้นกว่าอยู่เด็กเล็ก เขาก็จะเหมือนกับว่ายังวางตัวไม่ถูก บางคนก็จะแบบว่าใช้ในทางที่ผิด อย่างเช่นว่า ไปข่มขู่เพื่อนประมาทนั่น”

(ครูหัวหน้าระดับชั้น ม.1, 17 พ.ย. 2551)

“ไม่ค่อยชอบเขา ไม่สนิทด้วย เพราะเขาไม่ค่อยชอบเล่นกีฬา เหยาะเหยยะ ผมจะสนิทกับเพื่อนอีกคนในหอพักเด็กเล็กด้วยกันมากกว่า เพราะชอบเล่นกีฬาเหมือนกัน แต่เขาไม่ได้อยู่ห้องเดียวกับผม”

(นักเรียนโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 1, 24 ธ.ค. 2551)

“เด็กที่เข้ามาใหม่ตอน ม.1 ส่วนใหญ่ก็จะยังเงิบๆ อยู่ ยังไม่ค่อยกล้ากับเพื่อนที่อยู่มาก่อนและเขาไม่ได้อยู่ร่วมกับเพื่อนคนอื่นในหอพัก ดังนั้นเขาก็จะยังไม่สนิทกับเพื่อนมาก เพราะเพื่อนคนอื่นเขาอยู่ด้วยกันและรู้จักกันมาตั้งแต่ประถม”

(ครูสอนภาษาไทย ม.1, 17 พ.ย. 2551)

นอกจากนี้ยังพบว่า มีนักเรียนบางคนชอบเก็บตัวอยู่คนเดียว ไม่ปรับตัวเข้ากับเพื่อน คือ ไม่เข้ากลุ่มกับเพื่อน ไม่ว่าเพื่อนจะเล่นหรือทำกิจกรรม นักเรียนก็จะเฉยไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนคนอื่น จะชอบแยกตัวออกมาจากกลุ่ม ทำให้ไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“เขาจะเป็นเด็กที่คิดอะไรเกินตัวมาก เวลาจับฟังข้อมูลอะไรมาจะมาตีความต่อ แล้วคิดต่อแบบเกินจริง แล้วก็จะมีจินตนาการสูง คิดอะไรเป็นตุเป็นตะ ทำให้เพื่อนไม่ชอบ แล้วเขาก็จะตีตัวออกจากกลุ่ม”

(ครูดูแลหอพัก ศ, 21 พ.ย.2551)

“เขาจะเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ไม่ชอบเข้าสังคม ชอบแยกตัวเองออกมาทำงานคนเดียว”

(ครูสอนภาษาไทย ม.1, 17 พ.ย. 2551)

“เขาจะมีพฤติกรรมซึมเศร้า ขาดมนุษยสัมพันธ์กับคนอื่น มักชอบทำงานคนเดียวและเหม่อลอยในขณะที่เรียน ”

(รายงานการประชุมระดับชั้น ม.1,1 ต.ค. 2551)

ความสัมพันธ์กับรุ่นพี่หรือการปรับตัวเข้ากับรุ่นพี่ พบว่า นักเรียนจะกลัวและเกร็ง จะไม่กล้าพูดคุย หรือขัดคำสั่งของรุ่นพี่ รุ่นพี่สั่งให้ทำอะไรหรือใช้งานอะไรนักเรียนก็ต้องทำตาม โดยไม่สามารถปฏิเสธได้ ทำให้นักเรียนรู้สึกกดดันเมื่ออยู่กับรุ่นพี่หรือเวลาเผชิญหน้ากับ

รุ่นพี่ เนื่องจากระบบโรงเรียนประจำนักเรียนจะต้องเคารพเชื่อฟังรุ่นพี่ ซึ่งถือเป็นแนวปฏิบัติที่สืบทอดต่อกันมาของโรงเรียน สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“กับเพื่อนด้วยกันไม่มีปัญหาที่มีปัญหาจะเป็น ม.3 เพราะโตสุดของ ม.ต้น แล้วหัวหน้าจะให้ ม.3 ดูแล ม.ต้น เพราะฉะนั้น ม.3 จะเกร็ง เพราะถ้าน้องทำผิดเขาก็จะเดียดร้อน เพราะหัวหน้าจะทำโทษเขา ที่นี้วิธีการสอนของ ม.3 เนี่ย เขายังสอนไม่เป็น เขาก็จะใช้วิธีการข่มขู่หรือไม่ก็ทำร้าย ที่นี้มันก็จะมีผลว่าเด็ก ม.1 ก็เกร็งกับเด็ก ม.3 ในขณะที่ ม.2 บางคนเขาก็จะข่ม เพราะเขารู้สึกว่าเขาเข้ามาก่อน คือจริงๆ พื้นที่ความสัมพันธ์เดิมจากชั้นเด็กเล็กพอเข้ามาข้างในมันเปลี่ยนไปหมดเลย”

(ครูดูแลหอพัก ศ, 21 พ.ย.2551)

“ความสัมพันธ์กับพี่ระยะแรกจะเกร็งและกลัว ส่วนใหญ่เทอมหนึ่งผ่านไปแล้วจึงจะเริ่มคลายความกลัวลงไปบ้าง”

(ครูดูแลหอพัก จ, 21 พ.ย. 2551)

“เด็ก ม.1 กับพี่ คืออยู่ในระดับที่ไม่แน่ใจว่าน้องรักพี่หรือเปล่า แต่ควบคุมให้อยู่ในความเรียบร้อย แต่ในเรื่องความเป็นพี่เป็นน้องเนี่ยพี่ไม่แน่ใจว่ามีหรือเปล่า มันบอกยากเพราะว่าเด็ก ม.1 เองเขาจะไม่พูด แต่ ม.2 อาจจะมีว่าเขาแคร์พี่คนนี้เป็นพิเศษ คือมีความเป็นพี่เป็นน้องกันมากกว่า”

(ครูแนะแนว, 18 พ.ย. 2551)

ความสัมพันธ์กับครูดูแลหอพักหรือการปรับตัวเข้ากับครูดูแลหอพักจะเป็นไปในลักษณะที่ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กันมากนัก เกิดช่องว่างระหว่างนักเรียนกับครูดูแลหอพัก ซึ่งหากมีเหตุการณ์อะไรนักเรียนมักจะไม่พูดคุยหรือเข้าหาครูดูแลหอพัก เนื่องจากรุ่นพี่จะสอนมาว่าห้ามพูดคุยหรือฟ้องครูดูแลหอพัก เกี่ยวกับการถูกรุ่นพี่ใช้งานหรือถูกรุ่นพี่ทำโทษ เพราะถ้าหากรุ่นพี่ถูกครูดูแลหอพักประจำลงโทษ นักเรียนก็จะถูกรุ่นพี่ลงโทษด้วย ดังนั้นเวลาที่มีเรื่องอะไรที่กดดันนักเรียนมักจะเล่าให้ผู้ปกครองฟังแทน ซึ่งผู้ปกครองก็จะมาเล่าให้ครูดูแลหอพักฟัง โดยครูดูแลหอพักจะนำข้อมูลที่ได้รับมาไปหาวิธีการดำเนินการจัดการต่อไป สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“คือเมื่อก่อนจะมีปัญหาตรงที่ว่า พอเด็ก ม.1 เข้ามาปั๊บเด็กโตหรือหัวหน้าเขาจะสอนว่ามีอะไรห้ามเล่าให้ครูดูแลหอพักฟัง มีอะไรห้ามบอกครูดูแลหอพัก ห้ามบอกผู้ปกครอง เพราะฉะนั้นมีอะไรเขาก็จะไม่กล้าบอกครูดูแลหอพักหรือเล่าให้ครูดูแลหอพักฟัง ซึ่งต่างจากเมื่อตอนเขาอยู่เด็กเล็ก เขาจะกล้าคุยกล้าถาม พอเข้ามาอยู่เด็กในแรกๆ ก็ยังคุย แต่พอเริ่มถูกสอนเขาก็จะเริ่มไม่คุย และไม่เล่าให้ครูดูแลหอพักฟัง เพราะจะมีเด็กโตคอยถาม ว่าคุยอะไรกับครูดูแลหอพัก ฟังอะไรครูดูแลหอพัก”

(ครูดูแลหอพัก ศ, 21 พ.ย.2551)

ความสัมพันธ์หรือการปรับตัวเข้ากับครูพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ส่วนใหญ่จะไม่เกรงหรือกลัวครู จะเชื่อฟังหรือเคารพครูน้อยกว่าพี่ เช่น เวลาอยู่ในห้องเรียนนักเรียนไม่ตั้งใจเรียน คุยเสียงดัง หรือเล่นกันมาก ครูบอกหรือตักเตือนนักเรียนมักไม่ฟัง แต่ถ้าหากครูบอกว่าจะบอกพี่หัวหน้า นักเรียนจะเงยและฟังทันที เนื่องจากในโรงเรียนประจำจะมีระบบรุ่นพี่รุ่นน้อง เพราะฉะนั้นกลุ่มพี่จะมีอิทธิพลมากสำหรับนักเรียน สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ถ้ามีรุ่นพี่เดินมา มีครูเดินมา เขาจะทำความเคารพรุ่นพี่ก่อน เด็กเขาจะเชื่อฟังพี่มากกว่าครู มันเป็นวัฒนธรรมที่ถูกสอนกันมาว่าเด็กต้องเคารพพี่ ที่นี้ด้วยเพราะความกลัว มันเลยเพี้ยนไปกลายเป็นว่า เด็กเคารพพี่มากกว่าครู”

(ครูที่ปรึกษานักเรียนประจำหอพัก, 18 พ.ย. 2551)

“เวลาครูสอนในห้องเรียนแล้วเค้าคุยมากๆ ไม่ตั้งใจเรียน หรือเล่นมาก บางครั้งไม่ฟังครูสอนเลย จนครูต้องชูปะกอกเขาไปว่าจะไปบอกพี่หัวหน้า เขาถึงจะเงย”

(ครูสอนคอมพิวเตอร์ ม.1, 19 พ.ย. 2551)

“เดี๋ยวนี้เด็กไม่ค่อยมีจริยธรรม มีศีลธรรมเลย อย่างเวลากลับบ้านไปแล้ว กลับเข้าโรงเรียน เจอครูก็ไม่ค่อยไหว อย่างเวลาเข้าหอไม่ไหวกันเลย ต้องคอยบอก”

(สนทนากลุ่ม, 19 มกราคม 2552)

การปรับตัวในการทำงานร่วมกัน พบว่า นักเรียนจะมีปัญหาการทำงานกลุ่ม เนื่องจากการอยู่หอพักเป็นข้อจำกัดของการทำงานกลุ่ม โดยนักเรียนที่อยู่ห้องเดียวกันจะจับกลุ่มกันเป็นหอพัก แต่หากในห้องนั้นนักเรียนไม่มีเพื่อนที่อยู่หอพักเดียวกัน นักเรียนก็จะไม่ถูกจับกลุ่มหรือจะมีปัญหาเรื่องการทำงานกลับไปทำที่หอพัก เนื่องจากหากนักเรียนอยู่คนละหอพักจะทำให้

เกิดความลำบากในการทำงาน โดยเฉพาะนักเรียนใหม่ที่อยู่หอพักเด็กเล็กจะไม่ค่อยมีกลุ่มในการทำงานเนื่องจากนักเรียนไม่ได้อยู่ในหอพักเด็กโตเหมือนเพื่อน สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ในเรื่องของการทำงานกลุ่มโดยส่วนใหญ่จะเข้ากันได้ จะมีแค่บางคนที่เป็นเด็กใหม่ 3-4 คน ที่อยู่หอพักเด็กเล็กก็จะมีปัญหาในเรื่องการทำงานบ้าง เนื่องจากเวลาทำงานกลุ่มส่วนใหญ่จะมีการแบ่งกลุ่มกันตามหอพักที่อยู่”

(ครูหัวหน้าระดับชั้น ม.1, 17 พ.ย. 2551)

“นักเรียนใหม่มักจะมีปัญหาในการทำงานกลุ่มกับเพื่อน เพราะในการทำงานกลุ่มนักเรียนมักจับกลุ่มกับเพื่อนหอพักเดียวกัน และงานกลุ่มบางวิชานักเรียนต้องนำกลับไปทำที่หอพัก ทำให้นักเรียนที่อยู่หอพักเด็กเล็กมีปัญหาเรื่องการจับกลุ่มทำงาน”

(รายงานการประชุมระดับชั้น ม.1, 30 ก.ค. 2551)

“การทำงานกลุ่มถ้ามี ต้องเป็นหอพักเดียวกัน คือถูกจำกัดกลุ่มในการเลือกอยู่แล้วจะต้องเป็นหอพักเดียวกัน เพราะว่าถ้าต่างหอพักก็จะทำงานด้วยกันลำบาก แต่หากในหอพักแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม เขาก็จะเลือกคนที่เข้าได้กับเขามากกว่า”

(ครูแนะแนว, 18 พ.ย. 2551)

“เวลาจับกลุ่มกันทำงานจะพบว่า มีเพื่อนบางคนที่ไม่ค่อยมีเพื่อนชวนเข้ากลุ่มเลย แล้วเขาก็จะไม่สนใจจะนั่งเฉยๆ ไม่ยอมเข้ากลุ่มกับเพื่อน จนครูต้องบอกว่ากลุ่มไหนยังไม่ครบ แล้วต้องบอกให้เขาไปเข้ากลุ่ม โดยกลุ่มที่ยังไม่ครบก็จะมีชวน”

(ครูจิตวิทยา, 19 พ.ย. 2551)

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักเรียนมีการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นโดยการจัดการตนเองให้เรียบร้อย ให้ตกลงกันให้เสร็จในเวลาขณะนั้น นักเรียนจะพยายามปกปิดปัญหาไม่ให้พี่หัวหน้ารู้ เพราะหากพี่หัวหน้ารู้ นักเรียนจะถูกลงโทษทั้งหอพักและจะลงโทษหนัก สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ก็จะมีปัญหาความขัดแย้งกันบ้าง มีการชกต่อยกัน แต่ก็จัดการกันเร็วมาก เพราะถ้าเขาเกิดมีเรื่องกัน เขาก็จะถูกพี่ช่อมหรือลงโทษทั้งหมด เพราะฉะนั้นเขาก็จะช่วยกันปิดไม่ให้พี่รู้ จะเคลียร์กันเอง บางครั้งก็ให้ต่อยกันแต่เรื่องก็จะจบไปตรงนั้นเลย”

(ครูที่ปรึกษานักเรียนประจำหอพัก, 18 พ.ย. 2551)

“ก็มีทะเลาะกับเพื่อนบ้าง เขาชอบแกล้งผมชอบแซวชื่อพ่อชื่อแม่ ผมไม่ชอบ แต่เขาก็ไม่หยุด มันก็โมโห แต่ก็ไม่ค่อยกล้ามีเรื่องกันรุนแรง เพราะถ้าพี่รู้ว่าชกต่อยกันก็จะโดนพี่เล่นงานทุกคน”

(นักเรียนโรงเรียนกรณีศึกษาคนที่ 2, 25 ธ.ค. 2551)

3) ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม

ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ได้แก่ นักเรียนมีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น พุดจาหยาบคาย ก้าวร้าว ไม่มีกาลเทศะ ในการพูด หรือแม้กระทั่งพุดจาไม่เหมาะสมเมื่ออยู่ต่อหน้าครู และบางครั้งนักเรียนจะไม่ค่อยให้ความเคารพครู นอกจากนี้ยังพบว่า เมื่อนักเรียนเข้ามาอยู่ฝั่งมัธยม เวล่านักเรียนพบหรือเจอครูที่สอนชั้นประถมศึกษา นักเรียนจะไม่ค่อยไหวหรือทำความเคารพครู ซึ่งต่างจากการปฏิบัติต่อรุ่นพี่ โดยเมื่ออยู่ต่อหน้ารุ่นพี่นักเรียนจะให้ความเคารพมาก เช่น เวลาเดินผ่านรุ่นพี่นักเรียนจะโค้งคำนับ สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“นักเรียนพุดจាក้าวร้าว ปากจัด ควบคุมอารมณ์ตัวเองไม่ค่อยได้ ทำให้เพื่อนไม่ชอบ”

(ครูสอนภาษาไทย ม.1, 17 พ.ย. 2551)

“คนข้างนอกที่เขามองเข้ามาในโรงเรียน เขาจะพุดว่าเด็กโรงเรียนนี้ไม่เรียบร้อยเลย เดินไหนกเหวกเสียงดังไว้วาย พุดจาหยาบคาย”

(การสนทนากลุ่ม, 19 ม.ค. 2552)

“ถ้ามีรุ่นพี่เดินมามีครูเดินมาเขาจะเคารพรุ่นพี่ก่อน วัฒนธรรมอย่างนี้พี่คิดว่ามันไม่ถูก ถ้าไม่แก้มันจะเพี้ยนไป”

(ครูที่ปรึกษานักเรียนประจำหอพัก, 18 พ.ย. 2551)

“บุคลิกเขาจะเปลี่ยนคือ พอมาอยู่เด็กในแล้วยึด เพราะคิดว่าตัวเองโตแล้ว แต่ก็เป็นส่วนน้อย แล้วบางคนนี่จะไม่ไหวครูประถมเลย คือเหมือนพอเข้ามาอยู่เด็กในก็จะไม่รู้จักครูประถม”

(ครูหัวหน้าระดับชั้น ม.1, 17 พ.ย. 2551)

“แรกๆ เวลาครูที่ปรึกษาหอพักเข้าหอพักเด็ก ม.1 จะไม่ยกมือไหว้ ไม่ทักทายเลย คือไม่มีสัมมาคารวะ อาจเป็นเพราะเขาไม่รู้ เขาเลยไม่ปฏิบัติ ซึ่งมันสะท้อนให้เห็นว่าพี่ในหอพักไม่สอน”

(การสนทนากลุ่ม, 19 ม.ค. 2552)

“ปัจจุบันจริยธรรม คุณธรรมของเด็กหายไป อย่างเวลานักเรียนกลับบ้านแล้วกลับเข้าหอพักนักเรียนจะไม่ทักทาย ไม่ไหว้ครูเลย”

(การสนทนากลุ่ม, 19 ม.ค. 2552)

ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อผู้อื่น พฤติกรรมที่ล่วงละเมิดกฎศีลธรรมของสังคม และพฤติกรรมที่ทำลายสังคม ได้แก่ นักเรียนมีการตั้งตัวเป็นนักเลงเรียกค่าคุ้มครอง ชูดริตเงินจากเพื่อนคนอื่นที่อ่อนแอกว่า และลักษณะของนักเรียนที่นี้ถ้ากลุ่มส่วนใหญ่มีพฤติกรรมไม่ดีก็จะมีอิทธิพลอย่างมากที่จะดึงนักเรียนที่ดีให้มีพฤติกรรมที่ไม่ดีตามกลุ่มไปด้วย ดังนั้น หากนักเรียนไม่เข้มแข็งพอที่จะปฏิเสธ นักเรียนก็จะถูกดึงหรือชักจูงไปในทางไม่ดีได้ง่าย สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“มี ม.1 ที่ตั้งตัวเป็นมาเพี้ยเรียกค่าคุ้มครองจากเพื่อน แสดงว่าอยู่ในหอพักเขาอาจจะถูกกระทำมาแบบนี้ เด็กที่มีพฤติกรรมแบบนี้มักเป็นเด็กที่เล่นกีฬา เป็นเด็กที่แข็งแรง เลยไปแสดงกับเด็กที่อ่อนแอกว่า”

(ครูดูแลหอพัก ศ, 21 พ.ย.2551)

“ก็มีนักเรียน ม.1 ที่เขาชูดริตเงินจากเพื่อนมาทานขนมทานเห่า (อาหารว่าง) แล้วบางคนพอเยี่ยมานๆ เข้าก็ไม่ใช้ แล้วเขาก็จะรู้แล้วว่าคนไหนมีเงิน ก็จะคล้ายๆ บังคับให้เพื่อนเลี้ยง”

(ครูหัวหน้าระดับชั้น ม.1, 17 พ.ย. 2551)

“มีการแต่งตั้งหัวหน้ากลุ่มเรียกค่าคุ้มครองกับเพื่อนๆ ด้วยกัน วางตัวเป็นนักเลง โดยเฉพาะกับเพื่อนที่อ่อนแอกว่า”

(การสนทนากลุ่ม, 19 ม.ค. 2552)

ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านพฤติกรรมที่เกิดจากความผิดปกติของร่างกาย ได้แก่ นักเรียนที่เป็นเด็กสมาธิสั้น นักเรียนที่มีความผิดปกติในการควบคุมอารมณ์ตนเอง นักเรียนเหล่านี้จะมีปัญหาเวลาอยู่ร่วมกับเพื่อน จะโมโหและหงุดหงิดง่าย ทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม อาจถึงขั้นทำลายข้าวของหรือทะเลาะชกต่อยกับเพื่อน เนื่องจากไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ส่งผลต่อความสัมพันธ์กับเพื่อน ทำให้เพื่อนไม่ค่อยยอมรับ และเข้ากับกลุ่มเพื่อนไม่ได้ สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“พวกดี๊ดี ก้าวร้าวก็มี แต่พวกนี้จะเกิดจากความผิดปกติของตัวเอง เขาจะควบคุมอารมณ์ตัวเองไม่ได้ เด็กพวกนี้ถ้าเราใช้อารมณ์กับเขาจะไม่ได้ เพราะเราต้องเข้าใจว่าเขาผิดปกติ อย่างบางครั้งก็จะมีเด็กมาบอกว่า อาจารย์เวลาผมโมโหผมจะหยุดตัวเองไม่ได้”

(ครูที่ปรึกษานักเรียนประจำหอพัก, 18 พ.ย. 2551)

“มีนักเรียนคนหนึ่งเขาสมาธิสั้น อยู่ไม่นิ่ง ชอบหาเรื่องคนอื่น มีเรื่องทะเลาะกับเพื่อนเป็นประจำ ทำให้เพื่อนไม่ยอมรับ”

(ครูสอนภาษาไทย ม.1, 17 พ.ย. 2551)

4) ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสังคม พบว่า นักเรียนไม่มีปัญหาในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากโรงเรียนจัดกิจกรรมต่างๆ ทำให้นักเรียนได้ไปทัศนศึกษานอกโรงเรียนเป็นประจำ ดังนั้น นักเรียนจึงสามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และสามารถวางตัวได้ดีเวลานักเรียนออกไปพบปะกับสังคมภายนอก แต่จะพบปัญหาในลักษณะที่ว่าสังคมเพื่อนข้างนอกของนักเรียนจะแคบ หรือปิดไม่ยอมเปิดรับเพื่อนหรือคบเพื่อนที่อยู่นอกโรงเรียน เนื่องจากส่วนใหญ่แล้วนักเรียนจะใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียน เจอแต่เพื่อนในโรงเรียน ทำให้นักเรียนมักที่จะปิดตัวเองในการคบเพื่อนข้างนอก สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“โรงเรียนจัดกิจกรรมข้างนอกเยอะ ทั้งกิจกรรมในชั้นเรียน ในหอพัก หรือกิจกรรมชมรม ถ้าชั้นเดียวกันก็อาจจะชนไปบ้าง แต่ถ้าเป็นกิจกรรมชมรมหรือหอพัก ก็จะมีที่ค่อยช่วยดูแลกันไป”

(ครูดูแลหอพัก พ, 20 พ.ย. 2551)

“เด็กเรามีโอกาสมากกว่าเด็กอื่น ตามข่าวสารได้ทัน เพราะโรงเรียนเรามีกำลังมากพอที่จะรับมือกับเรื่องข่าวสารเทคโนโลยี หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่างๆ”

(ครูที่ปรึกษานักเรียนประจำหอพัก, 18 พ.ย. 2551)

“เราสามารถปรับตัวได้ดีเวลาออกไปทัศนศึกษาข้างนอก เขาจะวางตัวได้เหมาะสม ถ้าจะมีก็คือการเล่นกันเองมากเกินไปหน่อยเท่านั้นเอง”

(ครูหัวหน้าระดับชั้น ม.1, 17 พ.ย. 2551)

“พบปัญหาอย่างหนึ่ง คือ เด็กเราเวลาออกไปใช้ชีวิตข้างนอก เขาจะคบแต่เพื่อนโรงเรียนเดียวกัน อยู่กันเป็นกลุ่ม ซึ่งตรงนี้เป็นปัญหา มันเหมือนเป็นการปิดกั้นตัวเองไม่รับสิ่งใหม่ๆ เพื่อนใหม่ ดังนั้นสังคมของเพื่อนของนอกเขาค่อนข้างที่จะแคบ”

(ครูที่ปรึกษานักเรียนประจำหอพัก, 18 พ.ย. 2551)

จากผลการนำเสนอการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำชายล้วน สรุปได้ว่า นักเรียนมีปัญหการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม ได้แก่ เรื่องกฎระเบียบของโรงเรียนและกฎระเบียบของหอพัก พบว่านักเรียนไม่ค่อยกระทำผิดกฎระเบียบ โดยเฉพาะกฎระเบียบในการอยู่หอพัก เนื่องจากเมื่อนักเรียนอยู่หอพักนักเรียนจะรู้สึกกดดัน เครียด เก็บกด และเกร็ง ต่อการปรับตัวให้เข้ากับระบบการปกครองในหอพักเด็กโตที่มีระบบการปกครองแบบรุ่นพี่ปกครองรุ่นน้อง และมีรุ่นพี่ดูแลถึงห้าชั้น ดังนั้นจึงทำให้นักเรียนกลัวไม่กล้าทำผิด เพราะหากนักเรียนทำผิดนักเรียนจะถูกรุ่นพี่ทำโทษ การทำผิดกฎระเบียบของนักเรียนที่พบ ได้แก่ การนำอาหารไปรับประทานข้างนอกโรงอาหาร การเดินทางอาหาร ทำให้ไม่มีความเป็นระเบียบวินัย ส่วนปัญหาการปรับตัวในเรื่องกิจกรรมประจำวันพบว่า ระยะเวลาแรกนักเรียนจะมีปัญหาการปรับตัวเรื่องเวลา โดยนักเรียนยังแบ่งเวลาไม่เป็น เนื่องจากนักเรียนรู้สึกว่าเมื่ออิสระมากขึ้น เพราะการปกครองที่หอพักเด็กโตจะไม่มีครูหอพักคอยดูแลอย่างใกล้ชิดเหมือนเด็กเล็ก ดังนั้นนักเรียนจะไม่มีครูคอยบอกคอยจ้ำจี้จ้ำไชในตารางเวลากิจกรรมประจำวันของนักเรียน นอกจากนี้พบปัญหาการปรับตัวในเรื่องการเล่นกีฬา เนื่องจากเมื่อนักเรียนเข้ามาอยู่ฝั่งมัธยมศึกษานักเรียนต้องเล่นกีฬาหนักขึ้นกว่าประถม ดังนั้นหากนักเรียนคนใดไม่แข็งแรงหรือไม่มีความอดทน ก็จะทำให้ปรับตัวยาก ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนไม่ยอมเข้าหอพักหรืออาจทำให้ต้องลาออกไป ส่วนปัญหาการปรับตัวในเรื่องมารยาททางสังคมหรือบรรทัดฐานทางสังคม พบว่านักเรียนมีการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียน

ได้แก่ พูดคุยกันมากในเวลาเรียน ส่งเสียงดังรบกวนห้องเรียน หลับในห้องเรียน อ่านหนังสืออ่านเล่นหรือหนังสืออื่นๆ ขณะกำลังเรียน พูดจาหยาบคาย และไม่มีจักกาลเทศะ โดยเฉพาะการแสดงความสามารถ ซึ่งพบว่านักเรียนจะให้ความเคารพและเชื่อฟังครูน้อยกว่ารุ่นพี่

ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะสังคม พบว่า นักเรียนไม่ค่อยมีปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อน เนื่องจากส่วนใหญ่แล้วนักเรียนจะรู้จักกันมาก่อนในระดับชั้นประถมศึกษา โดยปัญหาที่พบในเรื่องการปรับตัวเข้ากับเพื่อน ได้แก่ ช่มเพื่อนที่อ่อนแกว่า ชอบเก็บตัวอยู่คนเดียว แยกตัวออกจากกลุ่มในกรณีที่นักเรียนไม่สามารถเข้ากับเพื่อนได้ การปรับตัวเข้ากับรุ่นพี่หรือการสร้างความสัมพันธ์กับรุ่นพี่ พบว่า นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวเข้ากับรุ่นพี่เนื่องจากระบบโรงเรียนประจำเป็นระบบรุ่นพี่ปกครองรุ่นน้อง รุ่นน้องต้องเคารพรุ่นพี่ และระบบรุ่นพี่ใช้รุ่นน้อง ดังนั้นนักเรียนจึงกลัวและเกร็งเมื่อต้องเผชิญหน้ากับรุ่นพี่หรือเมื่ออยู่ในหอพัก ด้านการปรับตัวเข้ากับครูดูแลหอพัก นักเรียนจะไม่กล้าเข้าไปพูดคุย เนื่องจากรุ่นพี่สอนมาไม่ให้บอกหรือฟ้องครูดูแลหอพัก ความสัมพันธ์กับครูดูแลหอพักจึงเป็นไปในลักษณะที่ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กัน ส่วนการปรับตัวเข้ากับครูในชั้นเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มักจะไม่กลัวหรือเชื่อฟังครู โดยแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ คุยมากในชั้นเรียน แสดงกิริยาว่าจาที่ไม่ค่อยเหมาะสมต่อครู เนื่องจากอยู่ในหอพักนักเรียนจะรู้สึกเก็บกด จึงมาปลดปล่อยอารมณ์ในชั้นเรียนหรือนอกหอพัก ในด้านการทำงานร่วมกันพบว่า นักเรียนมีปัญหาการแบ่งกลุ่มทำงานเนื่องจากข้อจำกัดของการอยู่หอพัก ทำให้มีนักเรียนบางคนที่ไม่ได้อยู่หอพักเดียวกับเพื่อนไม่ถูกจับกลุ่มทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่าหากนักเรียนมีปัญหาความขัดแย้งกัน นักเรียนจะจัดการกันเองให้เสร็จสิ้นในขณะนั้น โดยจะพยายามปกปิดไม่ให้พี่หัวหน้าหรือรุ่นพี่รู้ เพราะกลัวว่าหากรุ่นพี่รู้นักเรียนจะถูกข่มหรือถูกลงโทษทั้งหอหรือทั้งระดับชั้น

ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เป็นปฏิปักษ์ต่อคนอื่น และละเมิดกฎศีลธรรมของสังคม ได้แก่ ก้าวร้าว ทะเลาะวิวาท และการตั้งตัวเรียกค่าคุ้มครองจากเพื่อน ชูดริตเงินจากคนที่อ่อนแกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนถูกกระทำมาเช่นนั้น จึงเกิดการกดดันและเลียนแบบพฤติกรรม นอกจากนี้พบว่านักเรียนมีปัญหาเรื่องการปรับตัวที่เกิดจากความผิดปกติของร่างกายจิตใจ และอารมณ์ ได้แก่ การควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ สมาธิสั้น ทำให้มีการแสดงออกที่ก้าวร้าว รุนแรง หรือเกิดภาวะซึมเศร้า ทำให้มีปัญหาในการปรับตัวเข้ากับเพื่อน เพื่อนมักจะไม่ยอมรับ เกิดเป็นปมด้อยของนักเรียน ทำให้แยกตัวออกไป

ส่วนปัญหาการปรับตัวต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พบว่า นักเรียนไม่มีปัญหาในด้านนี้เนื่องจากโรงเรียนจัดกิจกรรมทัศนศึกษาอยู่เป็นประจำ รวมถึงเทคโนโลยีต่างๆ ที่เข้าถึงและโรงเรียนสามารถรับกับสื่อเทคโนโลยีต่างๆ ได้ ทำให้สามารถรับรู้การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ดี ตลอดจนสามารถวางตัวได้ค่อนข้างดีเมื่อต้องออกสู่สังคมข้างนอก

2.2 กรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนประจำหญิงล้วน

โรงเรียนหญิงล้วนเป็นโรงเรียนที่มีทั้งนักเรียนประจำ และนักเรียนไป-กลับ รับนักเรียนประจำตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 การรับนักเรียนประจำของโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 2 ก็เนื่องจากโรงเรียนต้องการให้บริการสำหรับนักเรียนที่อยู่ต่างจังหวัด หรืออยู่ไกล ผู้ปกครองไม่สะดวกในการเดินทางรับส่งนักเรียน ดังนั้น นักเรียนที่มาอยู่ประจำก็เพราะมีความจำเป็น หากผู้ปกครองได้อธิบายให้นักเรียนเข้าใจและนักเรียนยอมรับเหตุผล ก็จะทำให้นักเรียนยอมรับและมีความพร้อมที่จะมาอยู่ประจำในระดับหนึ่ง โดยเมื่อเข้ามาอยู่ประจำแล้วนักเรียนก็ต้องยอมรับกฎระเบียบ หรือกฎเกณฑ์ของการอยู่ประจำและปรับตัวให้เข้ากับระบบ หรือวิถีชีวิตของการอยู่ประจำให้ได้ แต่หากนักเรียนคนใดไม่สามารถปรับตัวได้นักเรียนก็สามารถไป-กลับได้เช่นเดียวกับนักเรียนไป-กลับ ในโรงเรียน

นักเรียนประจำในโรงเรียนมีทั้งหมดประมาณ 144 คน โดยมีนักเรียนประจำในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประมาณ 25 คน โรงเรียนจะแบ่งนักเรียนประจำให้อยู่ในแต่ละห้องเรียนเป็นจำนวนใกล้เคียงกัน โดยชั้นเรียนในแต่ละระดับชั้นมี 5 ห้องเรียน และในแต่ละห้องเรียนมีนักเรียนประจำประมาณ 4 ถึง 6 คน นักเรียนประจำที่นี้มักไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องการปรับตัวทางสังคม เนื่องจากนักเรียนมาอยู่ประจำด้วยความจำเป็น เพื่อความสะดวกในการเดินทาง นักเรียนจึงสามารถยอมรับและพยายามปรับตัวให้เข้ากับกฎระเบียบและตารางกิจกรรมประจำวัน ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่างๆ ในโรงเรียน แต่นักเรียนจะมีปัญหาการปรับตัวบ้างในระยะเวลาแรกๆ ที่ต้องปรับตัวเข้ากับระบบการอยู่ประจำและปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่ และเนื่องจากนักเรียนประจำที่นี้มีครูคอยดูแลอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง โดยครูหนึ่งคนดูแลนักเรียนประมาณ 15 ถึง 20 คน และส่วนใหญ่แล้วนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เข้ามาโดยการเลื่อนชั้นจากชั้นประถมศึกษา มีส่วนน้อยที่เป็นนักเรียนใหม่เข้ามาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเข้ามาอยู่ประจำ ดังนั้นนักเรียนที่อยู่ประจำที่มาจากชั้นประถมจึงมักไม่มีปัญหาเรื่องการปรับตัวในการอยู่ประจำ แต่นักเรียนใหม่ที่เพิ่งเข้ามาจะมีปัญหาเรื่องการปรับตัวในระยะแรก คือ ด้วยความที่นักเรียนยังมีความเป็นเด็กอยู่ นักเรียนจึงอยากอยู่กับครอบครัว พ่อแม่ ทำให้นักเรียนมักจะคิดถึงบ้าน ร้องไห้

ซีมเศร่า ไม่อยากอยู่ประจำ ซึ่งเป็นอาการของเด็กที่จากบ้านมา และต้องมาอยู่ในสถานที่ใหม่ สภาพแวดล้อมใหม่ๆ และเพื่อนใหม่ ดังนั้น ในระยะแรกนักเรียนจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งใหม่ๆ นักเรียนบางคนสามารถปรับตัวได้เร็วแต่บางคนก็ปรับตัวได้ช้า ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบุคลิกและพื้นฐานของนักเรียนแต่ละคน

นักเรียนประจำและนักเรียนไป-กลับ มักจะไม่มี ความแตกต่างกันในเรื่องการปรับตัวทางสังคม เนื่องจากส่วนใหญ่ของนักเรียนประจำจะถูกกลืนหรือหลอมรวมไปกับเด็กไป-กลับ อาจมีบ้างบางอย่างที่นักเรียนประจำจะมีลักษณะแตกต่างไปจากนักเรียนไป-กลับ คือนักเรียนประจำจะมีความเป็นผู้ใหญ่มากกว่า เนื่องจากนักเรียนต้องดูแลตัวเอง ช่วยเหลือตัวเอง รับผิดชอบตัวเองทั้งในเรื่องส่วนตัวและเรื่องเรียน นักเรียนจะอยู่ในกรอบและระบบระเบียบของกิจกรรมประจำวันที่โรงเรียนกำหนดให้ หากนักเรียนทำผิดกฎระเบียบ นักเรียนจะถูกตัดคะแนน ความประพฤติและหากมากเกินไปทางโรงเรียนกำหนด นักเรียนจะถูกออกจากการเป็นนักเรียนประจำ

เนื่องจากโรงเรียนกรณีที่ 2 เป็นโรงเรียนหญิงล้วน ดังนั้น กฎระเบียบของโรงเรียนหรือของหอพักจึงมีลักษณะยืดหยุ่นบ้าง ไม่เข้มงวดและหนักเกินไป กิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียนนักเรียนปฏิบัติเช่นเดียวกับนักเรียนไป-กลับ ยกเว้นกิจกรรมประจำวันสำหรับนักเรียนประจำเท่านั้นที่นักเรียนต้องปฏิบัติต่างจากนักเรียนไป-กลับ เช่น กิจกรรมกีฬาและกิจกรรมดนตรี ซึ่งโรงเรียนไม่ได้บังคับให้นักเรียนเล่น นักเรียนสามารถเล่นได้ตามความสมัครใจ นักเรียนประจำที่นี้ค่อนข้างมีความเป็นส่วนตัวเพราะนักเรียนจะพักอยู่เป็นห้อง ห้องละประมาณ 3 ถึง 4 คน ไม่ได้นอนรวมกันหมดเหมือนเมื่อก่อน ดังนั้น กฎระเบียบในปัจจุบันจึงยืดหยุ่นไปบ้าง ทำให้นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ค่อยมีปัญหา ความสัมพันธ์ของนักเรียนประจำจึงเป็นไปในลักษณะที่ค่อนข้างรักใคร่และสนิทสนมกัน จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ปัญหาการปรับตัวทางสังคมในเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับระบบของนักเรียนประจำ หรือการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่ เนื่องจากนักเรียนต้องช่วยเหลือตัวเอง และต้องอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น โดยเฉพาะนักเรียนใหม่ที่เพิ่งเข้ามา สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“บางคนก็ปรับตัวได้ง่าย บางคนก็ร้องให้อยู่ประมาณเทอมหนึ่ง ก็จะมีลักษณะอาการคิดถึงบ้าน เนื่องจากไม่เคยจากบ้าน จากพ่อแม่เลย แต่บางคนก็ไม่มีปัญหานะ มาถึงก็ปรับตัวได้เลย”

(ครูดูแลหอพัก 3, 27 พ.ย. 2551)

“เด็กประจำที่นี่ไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องการปรับตัวเลย เพราะเด็กส่วนใหญ่ที่มาอยู่ประจำก็เนื่องจากมีความจำเป็น บ้านอยู่ไกล ไม่สะดวกกับการเดินทาง”

(ครูหัวหน้างานนักเรียนประจำ, 24 พ.ย. 2551)

“ก็มีปัญหาการปรับตัวบ้าง อย่างบางคนเข้ามาใหม่ก็ต้องปรับให้เข้ากับระบบ เด็กที่เข้ามาคือมีความจำเป็นต้องอยู่จริงๆ อยู่ในภาวะที่รู้ แรกๆ ก็ร้องไห้ไม่ยอมปรับ เราก็ต้องพยายามให้เขาเข้าใจสภาพ ก็บอกผู้ปกครองว่าไม่จำเป็นก็ให้เขาอยู่กับพ่อแม่ดีกว่า ”

(ครูหัวหน้างานนักเรียนประจำ, 24 พ.ย. 2551)

“ส่วนใหญ่นักเรียนมาอยู่ด้วยความเต็มใจ เพราะสะดวกในการเดินทาง แรกๆ อาจยังปรับตัวไม่ได้ เพราะยังไม่รู้จักใคร แต่สักพักเด็กจะเริ่มสนุกสนาน มีเพื่อน มีกิจกรรมทำร่วมกัน ทำให้ไม่มีปัญหาในการอยู่ร่วมกัน”

(ครูดูแลหอพัก 3, 27 พ.ย. 2551)

“ปัญหาที่เจอส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาเด็กผู้หญิงทั่วไป ส่วนใหญ่จะปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่นี่ได้ ซึ่งเด็กจะใช้เวลาในการปรับตัวประมาณหนึ่งเดือน”

(ครูดูแลหอพัก 1, 27 พ.ย. 2551)

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนหญิงล้วน ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอเป็น 4 ด้าน คือ การปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม การปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม การปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม และการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังต่อไปนี้

1) ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม ได้แก่ การปรับตัวด้านกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับของโรงเรียนและของหอพัก กิจกรรมประจำวันของนักเรียนประจำ และการปรับตัวในด้านมารยาททางสังคมหรือบรรทัดฐานของสังคม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาเรื่องการปรับตัวให้เข้ากับกฎระเบียบของโรงเรียนหรือกฎระเบียบของหอพักน้อยกว่าระดับชั้นอื่นๆ เนื่องจากนักเรียนเพิ่งเข้ามาอยู่ในโรงเรียนและเพิ่งเข้ามาเป็นนักเรียนประจำ จึงยังไม่กล้าทำผิด

กฎระเบียบของโรงเรียน เพราะนักเรียนกลัวถูกหักคะแนนความประพฤติ ซึ่งจะมีผลต่อการอยู่ประจำของนักเรียน การทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียนหรือกฎระเบียบของหอพักที่พบ ได้แก่ นำโทรศัพท์มือถือเข้ามาใช้ในโรงเรียน รับประทานขนมในห้องพัก และชอยผมผิดระเบียบ ซึ่งในปัจจุบันครูยึดหยุ่นให้บ้างตามความเหมาะสม เนื่องจากมีการแบ่งให้นักเรียนอยู่เป็นห้องๆ ทำให้นักเรียนมีความเป็นส่วนตัวและมีอิสระมากขึ้น เช่น นักเรียนสามารถนำโทรศัพท์มาใช้ได้แต่ต้องนำมาฝากครูไว้ สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“เด็ก ม.1 ก็จะมีปฏิบัติผิดกฎบ้าง เช่น ห้ามไม่ให้เอาโทรศัพท์มือถือมา ถ้าเอามาต้องมาฝากครูไว้ เวลาใช้ค่อยไปขอที่ครู แต่บางคนเอามาจะไม่เอาไปฝากที่ครู จะแอบครูใช้ จนครูไปเจอก็จะโดนยึด”

(ครูสอนวิทยาศาสตร์และครูประจำชั้น ม.1, 29 ม.ค. 2552)

“มีแอบทานขนมในห้องบ้าง แต่เดี๋ยวนี้ระเบียบยืดหยุ่นไปเยอะ ตั้งแต่ย้ายมาอยู่อาคารใหม่ เนื่องจากนักเรียนอยู่เป็นห้องๆ เพราะฉะนั้นนักเรียนก็จะมีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น มีอิสระมากขึ้น ในห้องนักเรียนจะทำอะไรก็ได้”

(ครูสอนวิทยาศาสตร์และครูประจำชั้น ม.1, 29 ม.ค. 2552)

“เด็ก ม.1 เนี่ยเขาเพิ่งเข้ามา เพราะฉะนั้นเขาจะไม่กล้าทำผิดกฎระเบียบโรงเรียน แต่ถ้าอยู่ประจำเขาก็จะมีกฎของเขา เช่น ห้ามตื่นสาย ขึ้นตึกช้า ลงมาทานข้าวช้า เขาก็จะมีการหักคะแนน ซึ่งเด็ก ม.1 เขาจะยังไม่กล้าทำผิดกฎเนื่องจากเพิ่งเข้ามา”

(ครูสอนวิทยาศาสตร์และครูประจำชั้น ม.1, 29 ม.ค. 2552)

“อยู่ประจำเขาก็จะทำตามกฎระเบียบของการอยู่ประจำ แต่พอมาอยู่โรงเรียนเขาก็เหมือนเพื่อนคนอื่นๆ ทั่วไป ซึ่งเด็กประจำก็อาจจะทำผิดบ้าง เพราะเห็นเพื่อนไป-กลับทำ เขาก็ทำบ้าง เช่น แอบชอยผมเล็กๆ น้อยๆ”

(ครูสอนคณิตศาสตร์และครูประจำชั้น ม.1, 29 ม.ค. 2552)

“ในเรื่องกฎระเบียบ ม.1 เขาจะไม่ค่อยกล้า แต่บางทีเขาก็จะดูด้วยว่าเป็นยังไง ก็มีบ้างตามนิสัยเด็ก แต่ ม.1 นี้จะไม่ค่อยเป็น จะเป็นกับเด็กโตมากกว่า”

(ครูดูแลหอพัก 2, 27 พ.ย. 2551)

“จะห้ามเอาเครื่องใช้ไฟฟ้าหรือโทรศัพท์มา แต่ว่าก็จะมีเด็กแอบเอามาใช้ แต่บางคนก็จะเอามาฝากครู เวลาจะใช้ค่อยมาขอ”

(ครูดูแลหอพัก 3, 27 พ.ย. 2551)

ปัญหาการปรับตัวของนักเรียนเรื่องกิจกรรมประจำวัน พบว่า นักเรียนไม่มีปัญหาในการปรับตัวเรื่องตารางเวลากิจกรรมประจำวัน เนื่องจากนักเรียนเพิ่งเข้ามาเป็นนักเรียนใหม่ ดังนั้นนักเรียนจะพยายามทำตามตารางกิจกรรมประจำวันทุกอย่าง และนักเรียนจะมีครูคอยดูแลคอยบอกอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ยังมีรุ่นพี่คอยดูอยู่ นักเรียนจึงไม่กล้าฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามตารางเวลา จะมีบ้างระยะแรกที่ต้องปรับให้เข้ากับระบบของเวลา เช่น การตื่นนอน การลงจากหอพัก การขึ้นหอพัก การรับประทานอาหาร แต่โดยส่วนใหญ่แล้วนักเรียนสามารถปฏิบัติตามได้ สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ส่วนมากถ้าเป็นกิจวัตรประจำวันจะปฏิบัติตามได้ ไม่ค่อยมีปัญหา เขาจะปฏิบัติตามเวลาโดยมีครูคอยดูแล คอยบอก”

(ครูดูแลหอพัก 1, 27 พ.ย. 2551)

“ในเรื่องปัญหาการปรับตัวเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันไม่ค่อยมีนะเพราะเด็กก็ปฏิบัติไปตามเวลา อาจจะมีลงจากช้าหน่อย แต่เด็ก ม.1 เนี่ยเขาจะตรงเวลา อย่างอาบนํ้าเนี่ยเขาจะต้องรีบอาบ เพราะถ้าช้าจะมีรุ่นพี่คอยดู”

(ครูหัวหน้างานนักเรียนประจำ, 24 พ.ย. 2551)

ปัญหาการปรับตัวของนักเรียนด้านมารยาททางสังคมหรือบรรทัดฐานของสังคม พบว่า นักเรียนมีปัญหาเรื่องการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียนบ้าง เนื่องจากนักเรียนจะมีเพื่อนนักเรียนที่ไป-กลับด้วย ดังนั้นเมื่อนักเรียนอยู่รวมกันในชั้นเรียน นักเรียนจะพูดคุยกันมากไม่ตั้งใจเรียน เช่น นักเรียนบางคนพูดมาก พูดเรียกร้องความสนใจ เนื่องจากนักเรียนไม่ได้อยู่กับครอบครัวเหมือนเพื่อนไป-กลับ บางครั้งจึงมีการเรียกร้องความสนใจในรูปแบบที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ก็จะมีบางคนหลับในชั้นเรียน เนื่องจากเวลากลางคืนนักเรียนจะคุยกันมากในห้องพักที่เป็นลักษณะเหมือนห้องส่วนตัว จนทำให้นอนหลับพักผ่อนไม่เพียงพอ สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“จะมีนักเรียนประจำที่พูดมากบ้าง คือเขาจะพูด เข้าหาครู ไม่รู้ว่าเวลาไหนควรพูดอะไร แค่นั้น อาจเป็นเพราะเขาอยู่ประจำ ทำให้เหงา บางทีก็เรียกร้องความสนใจด้วยการพูดไม่หยุด บางครั้งก็พูดมากเกินไป”

(ครูสอนภาษาไทยและครูประจำชั้น ม.1, 28 ม.ค. 2552)

“เด็กประจำเขาจะติดเพื่อน และอยู่ในห้องด้วยกันก็อาจจะคุยกันเล่นกันจนตึก เพราะเขาอยู่ในห้องส่วนตัว พอมาอยู่ในห้องเรียนเขาก็จะมีอาการง่วงหรือหลับในห้อง”

(ครูสอนสังคมศึกษาและครูประจำชั้น ม.1, 29 ม.ค. 2552)

2) ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม พบว่านักเรียนไม่มีปัญหาในการปรับตัวเข้ากับเพื่อนทั้งเพื่อนนักเรียนประจำ และเพื่อนนักเรียนไป-กลับ นักเรียนจะมีกลุ่มเพื่อนทั้งสองกลุ่ม แต่นักเรียนประจำจะสนิทกับนักเรียนประจำด้วยกันมากกว่า เนื่องจากนักเรียนต้องกินนอนด้วยกัน อยู่ด้วยกัน ทำกิจกรรมด้วยกันมากกว่านักเรียนไป-กลับ เช่น เดินแถวไปโรงเรียนและกลับหอพักพร้อมกัน รับประทานอาหารพร้อมกัน ส่วนปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อนที่พบบ้าง ได้แก่ นักเรียนบางคนจะไม่เข้ากลุ่มกับเพื่อน ชอบเก็บตัวอยู่คนเดียว ซึ่งเป็นบุคลิกลักษณะของตัวนักเรียนเอง สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ส่วนใหญ่เวลาอยู่ในห้องเรียนเด็กประจำเขาจะสนิทกันมากกว่า แต่เขาก็มีเพื่อนนักเรียนไป-กลับด้วย อย่างพอถึงเวลาเลิกเรียน เด็กประจำเขาก็จะมารอกัน เพื่อเดินกลับพร้อมกัน เขาจะสนิทกันมากกว่า”

(ครูสอนวิทยาศาสตร์และครูประจำชั้น, 29 ม.ค. 2552)

“เขาก็จะมีกลุ่มเพื่อนที่ไป-กลับด้วย เพราะเด็กที่อยู่ประจำที่นี่เขาจะอยู่คณะห้องกันและอยู่รวมกับเด็กไป-กลับ ทำให้เขามีเพื่อนทั้งสองกลุ่ม”

(ครูดูแลหอพัก 3, 27 พ.ย. 2551)

“ความสัมพันธ์ของเด็ก ม. 1 เขาก็จะดีนะ จะคุยกัน เพราะเขาก็ยังเด็กๆ อยู่ยังไม่โตเป็นสาว แบบมีโลกส่วนตัวยังติดเพื่อนอยู่”

(ครูดูแลหอพัก 1, 27 พ.ย. 2551)

“มีบ้างเด็กที่ชอบเก็บตัวอยู่คนเดียว เพื่อนจะไปเล่นฉันก็ไม่สนใจ จะนั่งดูโทรทัศน์คนเดียว แต่ก็ไม่ได้ถึงขนาดมีปัญหาในเรื่องความสัมพันธ์กับเพื่อน เพียงแต่จะไม่ชอบไปยุ่งกับเพื่อน”

(ครูดูแลหอพัก 1, 27 พ.ย. 2551)

“มีบ้างบางคนที่ไม่ยอมปรับตัวเข้าหาเพื่อน เช่น ไม่ไปเล่นกับเพื่อน บางทีก็จะอ้างว่าไม่มีเพื่อน แต่จริงๆ แล้วเขาจะแยกตัวออกมาเอง ไม่ใช่เพื่อนไม่คบ ซึ่งบางทีเขาก็จะไปอยู่กับกลุ่มพี่”

(ครูดูแลหอพัก 1, 27 พ.ย. 2551)

“ก็อยากอยู่ที่บ้านมากกว่า เพราะอยู่ที่นี้ไม่ค่อยได้ทำการบ้าน อ่านหนังสือ เพราะเพื่อนเขาจะเล่นกัน มันไม่ค่อยมีสมาธิ และหนูก็ไม่ชอบเล่นกับเพื่อน”

(นักเรียนโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 2, 3 ก.พ.2552)

การปรับตัวเข้ากับรุ่นพี่หรือความสัมพันธ์กับรุ่นพี่ พบว่า นักเรียนจะเกรงกลัวและเชื่อฟังรุ่นพี่ โดยนักเรียนประจำจะสนิทและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับรุ่นพี่นักเรียนประจำมากกว่ารุ่นพี่ที่เป็นนักเรียนไป-กลับ และความสัมพันธ์กับรุ่นพี่ดีกว่านักเรียนไป-กลับ เนื่องจากระบบนักเรียนประจำที่นี่จะเป็นระบบรุ่นพี่ดูแลรุ่นน้อง แล้วรุ่นพี่จะสอนหรือตักเตือนน้อง และการอยู่ร่วมกันในหอพักทำให้รุ่นพี่กับรุ่นน้องใกล้ชิดสนิทสนมมากกว่า ความสัมพันธ์จึงเป็นไปในทางที่ดีสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ที่นี่จะเป็นระบบรุ่นพี่รุ่นน้อง รุ่นน้องต้องเคารพรุ่นพี่ เพราะฉะนั้นเขาก็จะมีสัมมาคารวะต่อรุ่นพี่ จะใช้ของอะไรก็ต้องขออนุญาตพี่ก่อน”

(ครูสอนสังคมศึกษาและครูประจำชั้น ม.1, 29 ม.ค. 2552)

“เด็กที่นี่เขาจะค่อนข้างกลัวรุ่นพี่มากกว่าครู เพราะถ้าน้องทำผิดรุ่นพี่ก็จะดุ จะเตือน แต่ก็อยู่ในขอบเขตไม่让他ทำมากเกินไป”

(ครูสอนคณิตศาสตร์และครูประจำชั้น ม.1, 29 ม.ค. 2552)

“ครูจะให้สิทธินักเรียนประจำที่นี่ คือให้พี่ดูแลน้อง ดูน้องได้ แต่ก็ต้องมีเหตุผลในการพูด การดู น้องเขาก็จะเชื่อฟังและค่อนข้างกลัว”

(ครูดูแลหอพัก 2, 27 พ.ย. 2551)

“รุ่นพี่ที่นี่จะไม่ค่อยดุ ค่อนข้างจะใจดี เราพยายามจะไม่ให้มีการรับน้องแบบแรงๆ ที่ประจำของเราจะไม่มีเลย แต่ที่ไป-กลับก็จะมีบ้าง เช่น เรียกน้องมาว่าทอนช่วงกีฬาสี ซึ่งเขาก็มีการจัดการกันเอง โดยโรงเรียนก็พยายามไม่ให้เป็นไปในทางลบ เพราะถ้าทำก็จะเป็นรุ่นๆ ต่อเนื่องกันไป”

(ครูหัวหน้างานนักเรียนประจำ, 24 พ.ย. 2551)

“เป็นระบบอาวุโสรุ่นพี่รุ่นน้อง ก็อาจจะมีถูกพี่เอาเปรียบบ้าง เหมือนมันเป็นทอๆ ที่พี่ต้องได้ก่อน แต่สังคมนักเรียนประจำที่จะช่วยเหลือน้อง เพราะครูประจำเขาจะคอยสอนว่าอยู่ที่นี้จะเป็นแบบพี่ช่วยดูแลน้อง”

(ครูภาษาไทยและครูประจำชั้น ม.1, 18 ม.ค. 2552)

“รุ่นพี่รุ่นน้องเด็กประจำจะดีกว่าเด็กไป-กลับ ถ้าเด็กไปกลับจะมีเขม่นกันแรงกว่า เด็กประจำรุ่นพี่รุ่นน้องเขาจะดูแลกันมากกว่า เป็นหูเป็นตาแทนครู เพราะเขาอยู่ด้วยกัน เห็นกันตลอด เหมือนเป็นสายสัมพันธ์ เป็นห่วงกัน บางที่น้องมีอะไรก็จะไปหาพี่ที่อยู่ประจำ”

(ครูภาษาไทยและครูประจำชั้น ม.1, 18 ม.ค. 2552)

“พี่ไม่ค่อยข่มน้อง เราจะใช้ระบบให้รุ่นพี่เป็นกระบอกเสียงแทนครู เด็กจะเชื่อ กลัว และเจียบกับพี่ อย่างเช่น เวลาประชุมห้องคุย พอพี่พูดแล้วเขาก็จะเจียบ”

(ครูดูแลหอพัก 1, 27 พ.ย. 2551)

การปรับตัวเข้ากับครูหรือความสัมพันธ์กับครู พบว่า นักเรียนประจำไม่มีปัญหาการปรับตัวเข้ากับครู แต่นักเรียนจะสนิทสนมกับครูประจำมากกว่า เพราะนักเรียนอยู่ใกล้ชิดกับครูประจำมากกว่า เนื่องจากครูประจำคอยดูแลนักเรียนตลอด คอยดูแลอย่างใกล้ชิดทั้งในเรื่องส่วนตัวและเรื่องเรียน คอยให้คำปรึกษา เมื่อนักเรียนมีปัญหาจึงเข้าหาครูประจำหอพักมากกว่าครูประจำชั้นหรือครูที่สอน เนื่องจากครูประจำชั้นต้องดูแลนักเรียนทั้งห้อง ไม่ได้ดูแลเฉพาะเจาะจง แต่หากครูประจำชั้นพบว่านักเรียนประจำมีปัญหาอะไร ก็จะแจ้งให้ครูประจำหอพักทราบ เพื่อหาทางแก้ปัญหาต่อไป สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ความสัมพันธ์ของเด็ก ม.1 และ ม.2 กับครูประจำก็ดีนะ มีอะไรเขาก็ยังเข้ามาปรึกษาครู จะพยายามเข้าใกล้ครู แต่ถ้ากลุ่มไหนเป็นสาวก็สาวไปเลย เขาจะมีโลกส่วนตัวของเขา”

(ครูดูแลหอพัก 1, 27 พ.ย. 2551)

“เขาจะสนิทกับครูประจำมากกว่า มีอะไรเขาก็จะปรึกษาครูประจำก่อน เพราะว่าครูประจำจะใกล้ชิดเขามากกว่า”

(ครูสอนสังคมศึกษาและครูประจำชั้น ม.1, 29 ม.ค. 2552)

“เด็กนักเรียนประจำเขาจะคุยกับครูที่ดูแลหอพักมากกว่า จะสนิทมากกว่าครูประจำชั้นและครูสอน เนื่องจากครูประจำชั้นไม่ได้ดูแลแค่นักเรียนประจำอย่างเดียวแต่ต้องดูแลนักเรียนทั้งห้อง และโดยส่วนมากในห้องก็จะเป็นนักเรียนไป-กลับ ดังนั้นเวลามีอะไรเขาก็จะไปปรึกษาครูประจำ”

(ครูประจำชั้นและครูสอนภาษาอังกฤษ ม.1, 27 ม.ค. 2552)

นอกจากนี้ ยังพบปัญหาเรื่องความขัดแย้งในการอยู่ร่วมกันของนักเรียนประจำในหอพักบ้าง เนื่องจากที่หอพักจะให้นักเรียนอยู่เป็นห้องๆ ซึ่งนักเรียนต้องอยู่รวมกัน 3-4 คนใน

แต่ละห้อง จึงทำให้มีปัญหาการอยู่ร่วมกันบ้าง เนื่องจากนักเรียนไม่ได้สนิทสนมกันมาก่อน ปัญหาที่พบ เช่น มีการแบ่งเขตที่อยู่กัน แต่ก็จะมีปัญหาขัดแย้งกันขึ้นรุนแรง ปัญหาการทำงานกลุ่มเนื่องจากหากมีการแบ่งกลุ่มกันทำงาน นักเรียนประจำจะมีโอกาสออกไปทำงานข้างนอกโรงเรียนน้อยกว่า หรือถูกจำกัดเวลาและไม่ค่อยมีความเป็นส่วนตัว เช่น ออกไปพิมพ์งานข้างนอก ทำให้นักเรียนคิดว่านักเรียนไม่ได้ช่วยเพื่อนทำงาน หรือนักเรียนบางคนจะเครียดกับการทำงาน ซึ่งเป็นเด็กเรียนดีก็จะรับงานมาทำเองทั้งหมด แล้วก็คิดว่าเพื่อนไม่ช่วย ทำให้นักเรียนรู้สึกอยากออกไปอยู่ข้างนอกมากกว่า เนื่องจากจะได้มีเวลาและโอกาสที่จะทำงานมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนชอบเก็บตัวอยู่คนเดียว ไม่ค่อยเข้ากลุ่มกับเพื่อน สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“เรื่องปัญหาความขัดแย้งกันก็มีบ้าง เนื่องจากเราจัดเด็กอยู่เป็นห้อง แล้วเด็กไม่ได้สนิทกันมาก่อน พอมาอยู่รวมกันเขาก็จะมีการแบ่งเขตกัน หรือจะเกี่ยวกันว่าใครก่อนใครหลัง เวลาที่เด็กมีปัญหากันเขาก็จะมีตัวกลางที่จะตัดสิน เราจะพยายามจัดเด็กให้มีเด็กที่เข้าได้ทั้งสองฝ่ายให้อยู่ในห้องเดียวกัน เขาก็จะคอยไกลเกลี่ย ถ้าไม่ถึงที่สุดจริงๆ ก็จะไม่มาบอกครู ถ้าเขาแก้ไขไม่ได้ ครูจะเข้าไปไกลเกลี่ยให้ทำกิจกรรมร่วมกัน”

(ครูดูแลหอพัก 1, 27 พ.ย. 2551)

“เด็กคนนี้มีปัญหาการปรับตัวค่อนข้างมาก แล้วก็คือตัวเองไม่ยอมไปมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน แล้วก็ค่อนข้างจะอยู่คนเดียว เป็นเด็กที่เรียนดี จึงค่อนข้างเคร่งเครียดกับการทำงาน แล้วเวลาทำงานกลุ่มก็จะทำคนเดียว ก็จะคิดว่าเพื่อนทำไม่ได้ เพื่อนในกลุ่มก็จะไม่ช่วย เขาก็จะไปบ่นกับแม่ คือจะไม่เข้าหาเพื่อน”

(ครูสอนวิทยาศาสตร์และครูประจำชั้น ม.1, 29 ม.ค. 2552)

“อยากออกไปอยู่ข้างนอกมากกว่า จะได้มีเวลาทำงาน มีเวลาอ่านหนังสือมากขึ้น อยู่ที่นี่ไม่ค่อยมีเวลาเพราะเวลาทำงานกลุ่มเพื่อนจะไม่ค่อยช่วย ต้องทำคนเดียว”

(นักเรียนโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 2, 3 ก.พ. 2552)

3) ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม

ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไม่มีปัญหาการปรับตัวด้านนี้ แต่จะพบกับเด็กโตมากกว่า ปัญหาที่พบบ้างก็คือปัญหาในเรื่องการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การรวมกลุ่มทะเลาะวิวาท การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“มีไปแซทกันทางอินเทอร์เน็ต พูดจาหยาบค้าย ไปทะเลาะกันก่อเหตุ เช่น พาเพื่อนมาล้อม พูดจาไม่สุภาพ เนื่องด้วยไปชอบรุ่นพี่คนเดียวกัน”

(ครูสอนภาษาอังกฤษและครูประจำชั้น ม.1, 27 ม.ค. 2552)

“เด็กประจำจะเยอะมากที่แสดงออกว่าชอบรุ่นพี่ ปลื้ม เบี่ยงเบน โดยถ้าอยู่ในที่ลับหูลับตาคนก็จะแสดงออกเยอะ เช่น กอดกัน”

(ครูสอนภาษาอังกฤษและครูประจำชั้น ม.1, 27 ม.ค. 2552)

4) ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พบว่า นักเรียนไม่มีปัญหาในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพราะนักเรียนกลับบ้านทุกสัปดาห์ ทำให้มีโอกาสดอกไปเจอสังคมภายนอก และเทคโนโลยีต่างๆ ในปัจจุบันในโรงเรียนที่เข้าถึงตัวเด็กมากขึ้น เช่น โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ แต่จะจำกัดเวลาและนักเรียนต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามเวลาเท่านั้น ทำให้อาจจะได้รับน้อยกว่าเด็กไป-กลับบ้าง แต่ที่โรงเรียนก็ไม่ได้มีการปิดกั้น และนักเรียนจะไม่มีปัญหาเรื่องการปรับตัวกับคนข้างนอก เนื่องจากนักเรียนสามารถวางตัวได้อย่างถูกกาลเทศะและเรียบร้อยเมื่ออยู่ข้างนอกโรงเรียน สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“การปรับตัวเมื่อออกไปอยู่สังคมข้างนอกเขาจะปรับตัวได้ดี แม้เวลาอยู่ในโรงเรียนจะชน ไม่ค่อยมีระเบียบ แต่เวลาออกไปอยู่ข้างนอกเขาจะเรียบร้อย”

(ครูดูแลหอพัก 1, 27 พ.ย. 2551)

“ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการปรับตัวให้ทันต่อข้างนอก เนื่องจากเขาได้ดูทีวี เล่นคอมพิวเตอร์ แต่อาจจะมีเวลาน้อยกว่าเด็กไป-กลับทั่วไป เพราะเขาจะถูกจำกัดในเรื่องของเวลา คือดูหรือเล่นเป็นเวลา เมื่อถึงเวลาก็ต้องปิด”

(ครูสอนวิทยาศาสตร์และครูประจำชั้น ม.1, 29 มกราคม 2552)

จากผลการนำเสนอการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนหญิงล้วน สรุปได้ว่า นักเรียนไม่ค่อยมีปัญหาการปรับตัวทางสังคม เนื่องจากการที่นักเรียนต้องเข้ามาอยู่ประจำก็เพราะว่านักเรียนมีความจำเป็น ทั้งนี้เพื่อความสะดวกสบายในการเดินทาง ซึ่งก่อนที่นักเรียนจะเข้ามานักเรียนจะรับรู้เหตุผลและมีความพร้อมที่จะเข้ามาอยู่ก่อนแล้ว และโรงเรียนค่อนข้างที่จะคัดเลือกนักเรียนที่จะเข้ามาอยู่ประจำพอสมควร ซึ่งหากไม่มีความจำเป็นจริงๆ โรงเรียนก็จะให้นักเรียนไป-กลับ มากกว่า ดังนั้นนักเรียนที่เข้ามาอยู่ประจำด้วยความจำเป็น จะพยายามปรับตัวและใช้ชีวิตในระบบการอยู่ประจำ แต่หากนักเรียนคนใดที่ไม่สามารถปรับตัวได้และมีทางเลือกที่สามารถไป-กลับได้ ก็จะไป-กลับแทน นักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวทางสังคมส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่เพิ่งเข้ามาใหม่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และต้องมาอยู่ประจำในโรงเรียน นักเรียนจะต้องมีการปรับตัวกับระบบและกฎระเบียบของการอยู่ประจำ กฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันกับคนอื่น เนื่องด้วยนักเรียนไม่เคยอยู่ประจำมาก่อน เหมือนกับนักเรียนประจำที่ข้ามชั้นมาจากชั้นประถมศึกษา ดังนั้นนักเรียนจึงประสบกับปัญหาในการปรับตัวทางสังคมบ้าง โดยเฉพาะในระยะแรกๆ ที่เข้ามา ด้วยความที่นักเรียนยังมีความเป็นเด็ก ยังไม่เคยจากบ้านมาอยู่ตามลำพัง นักเรียนจึงมีลักษณะอาการคิดถึงบ้าน ร้องไห้ ซึมเศร้า เจ็บ ซึ่งบางคนต้องใช้เวลาในการปรับตัวนานแต่บางคนก็ใช้เวลาไม่มาก ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางครอบครัวและบุคลิกลักษณะของนักเรียนแต่ละคน

ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานสังคม พบว่า นักเรียนมักไม่ค่อยทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียนและของหอพัก เพราะนักเรียนยังไม่กล้าเนื่องจากนักเรียนเพิ่งเข้ามาใหม่และเพราะกลัวรุ่นพี่ ส่วนมากปัญหาที่พบจะเป็นปัญหาเล็กๆ น้อยๆ เช่น ซอยผมผิดระเบียบ นำโทรศัพท์มือถือเข้ามาใช้ในโรงเรียนและในหอพัก นำขนมมารับประทานในห้องพัก ทั้งนี้กฎระเบียบในโรงเรียนก็ยืดหยุ่นไปบ้างตามความเหมาะสมและเหตุผล ส่วนในด้านการทำกิจกรรมประจำวันนักเรียนสามารถปฏิบัติตามตารางเวลาได้ เนื่องจากระบบเวลาไม่ได้เคร่งครัดมาก นักเรียนยังมีเวลาเป็นส่วนตัวและเวลาพักผ่อน รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ก็ไม่หนักจนเกินไป

ส่วนด้านมารยาททางสังคมหรือบรรทัดฐานของสังคม พบว่า นักเรียนมีการแสดงออกไม่เหมาะสมในชั้นเรียนบ้าง เช่น พุดมากในชั้นเรียน หลับในชั้นเรียน

ปัญหาการปรับตัวทางสังคมในด้านทักษะทางสังคม พบว่า นักเรียนไม่ค่อยมีปัญหาในการปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น ส่วนใหญ่นักเรียนจะเข้ากับเพื่อนได้ดีทั้งเพื่อนประจำและเพื่อนไป-กลับ จะมีบ้างบางคนที่ไม่ปรับตัวเข้ากับเพื่อน เป็นคนเก็บตัว ชอบอยู่คนเดียว ไม่ยอมไปสร้างความสัมพันธ์กับคนอื่น ส่วนด้านความสัมพันธ์กับรุ่นพี่ พบว่า นักเรียนประจำมีความสัมพันธ์ที่ดีกับรุ่นพี่มากกว่านักเรียนไป-กลับ เนื่องจากระบบนักเรียนประจำเป็นระบบรุ่นพี่ดูแลรุ่นน้อง รุ่นน้องก็จะเกรงรุ่นพี่และเชื่อฟังรุ่นพี่ อาจจะมีกลัวบ้าง แต่ความสัมพันธ์จะอยู่ในลักษณะช่วยเหลือกันและเคารพตามระบบอาวุโส ด้านความสัมพันธ์กับครู พบว่า นักเรียนประจำจะสนิทกับครูประจำหอพักมากกว่าครูประจำชั้น เนื่องจากมีความใกล้ชิดกันมากกว่า ด้านปัญหาความขัดแย้งพบบ้าง แต่ส่วนใหญ่เป็นปัญหาเล็กน้อยตามนิสัยเด็กผู้หญิง ซึ่งนักเรียนจะใช้วิธีหลบเลี่ยงและพยายามไม่เผชิญหน้ากัน

ส่วนปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ทางสังคม พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ และมีการแสดงออกที่ไม่เหมาะสม มีการก่อเหตุทะเลาะวิวาทบ้าง แต่ปัญหาพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 มักจะไม่ค่อยพบ ส่วนใหญ่จะพบกับนักเรียนชั้นอื่นมากกว่า ส่วนปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พบว่า นักเรียนไม่มีปัญหาด้านนี้ เนื่องจากเทคโนโลยีปัจจุบันเข้าถึงตัวเด็กมากขึ้น เพียงแต่อาจจะน้อยกว่านักเรียนไป-กลับ เพราะถูกจำกัดด้วยเวลา

2.2 กรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียนประจำสหศึกษา

โรงเรียนประจำสหศึกษาเป็นโรงเรียนประจำระดับมัธยม นักเรียนทุกคนอยู่ประจำตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแบ่งนักเรียนพักอาศัยเป็นหอพักนักเรียนชายและหอพักนักเรียนหญิง โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พักอาศัยอยู่ในหอพักเดียวกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 การที่โรงเรียนแบ่งนักเรียนประจำคละกันเป็นคู่ระดับชั้น เนื่องจากโรงเรียนต้องการให้มีรุ่นพี่เป็นแบบอย่างแก่รุ่นน้องทั้งในด้านการเรียน ความประพฤติ และการดำเนินชีวิต โดยคัดเลือกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีความประพฤติดี หรือการเรียนดี และการที่โรงเรียนไม่จัดให้นักเรียนพักอยู่ด้วยกันทุกระดับชั้น เนื่องจากไม่ต้องการให้

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นต่ำสุดและเพิ่งเข้ามาใหม่ถูกกดดัน ถูกข่มเหง ถูกใช้ หรือถูกแกล้งจากรุ่นพี่

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เพิ่งเข้ามาอยู่โรงเรียนประจำ จะต้องมีการปรับตัวอย่างมาก เนื่องจากนักเรียนเพิ่งข้ามชั้นจากช่วงชั้นที่ 2 หรือชั้นประถมศึกษาเข้ามาอยู่ช่วงชั้นที่ 3 หรือชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งนักเรียนไม่เพียงแต่ปรับในเรื่องการเรียนที่ยากขึ้นเท่านั้น แต่นักเรียนยังต้องปรับตัวเพื่อมาอยู่ในโรงเรียนประจำที่มีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยอย่างสิ้นเชิง และเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตประจำวันที่จะต้องมีการรอบ มีระเบียบกฎเกณฑ์ จากที่นักเรียนเคยอยู่บ้านมีอิสระในความเป็นอยู่ มีความสะดวกสบาย มีความอบอุ่นในครอบครัว นอกจากนี้ ยังต้องปรับตัวในเรื่องการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น เพื่อน รุ่นพี่ หรือแม้กระทั่งครู ซึ่งต่างจากเมื่อก่อนนักเรียนจะเจอบุคคลเหล่านี้เพียงแคในโรงเรียน แต่ปัจจุบันนักเรียนต้องเจอกับบุคคลเหล่านี้ตลอดเวลาทั้งเวลาเรียน และเวลาอน ต้องอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่คนในครอบครัว ต้องอยู่ในสถานะที่นักเรียนไม่คุ้นเคยมาก่อน นอกจากนักเรียนจะต้องปรับตัวในเรื่องเหล่านี้แล้ว นักเรียนยังต้องปรับตัวในเรื่องอาหารการกิน เพราะนักเรียนไม่สามารถเลือกทานอาหารได้ ต้องทานในสิ่งที่โรงเรียนจัดให้ ดังนั้นนักเรียนที่เพิ่งเข้ามาจึงมีปัญหาในเรื่องของการปรับตัว ซึ่งระยะแรกที่เข้ามานักเรียนยังคงมีลักษณะเป็นเด็กอยู่ คือยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เพราะอยู่โรงเรียนประจำนักเรียนจะต้องช่วยเหลือตัวเองทุกอย่าง จากที่นักเรียนบางคนไม่เคยทำอะไรด้วยตัวเองมาก่อน เช่น พับผ้า ซักผ้า ทำความสะอาดห้องพัก ทำความสะอาดห้องน้ำ ซึ่งมีนักเรียนบางคนที่ยังปรับตัวไม่ได้หรือไม่ก็ใช้ระยะเวลานานในการปรับตัว

นักเรียนบางคนเมื่อเข้ามาอยู่ประจำระยะแรกๆ จะเรียกร้องความสนใจ โดยแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อให้ตนเองออกจากโรงเรียนประจำ เช่น ไม่สนใจเรียน ไม่ทำอะไรเลยร้องไห้ เอะอะวอวายวาย เจ็บ ซึมเศร้า บางคนจะบอกว่าอยู่ไม่ได้ ถูกเพื่อนแกล้ง พยายามหาเหตุผลให้ตัวเอง แต่ถ้าเมื่อใดที่นักเรียนสามารถปรับตัวได้แล้ว เข้ากับเพื่อนได้ กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลมากสำหรับนักเรียน และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมกลุ่ม เป็นค่านิยมไม่ว่าสิ่งนั้นจะดีหรือไม่ก็ตาม โดยกลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลมากในโรงเรียนประจำ สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“เขาต้องปรับตัวเยอะมาก จากประถมมาอยู่มัธยม แล้วมาอยู่โรงเรียนประจำอย่างแรกเลยคือ เขาต้องปรับตัวเรื่องการเรียนก่อน เพราะระบบการเรียนไม่เหมือนกัน อย่างที่สองคือ การปรับตัวเรื่องที่อยู่อาศัย เพราะว่าการมาอยู่โรงเรียนประจำไม่เหมือนอยู่บ้าน แน่นนอนความสะดวกสบายความอบอุ่นจะต้องต่างกันอย่างที่สามคือ เรื่องอาหารการกิน เพราะว่าอาหารการกินไม่เหมือนที่บ้าน บางคนก็จะทานอาหารบางอย่างไม่เป็น อย่างบางคนไม่ทานผัก ดังนั้น ก็ต้องปรับตัวในเรื่องอาหารการกิน เพราะเลือกทานไม่ได้ เขามีอะไรให้ทานก็ต้องทานอย่างที่ดีที่สุดคือ ปรับตัวในเรื่องเพื่อน คนที่แวดล้อมเขา เพื่อนฝูง รุ่นพี่ กระทั่งถึงครูบาอาจารย์”

(ครูดูแลกิจการนักเรียน, 16 ธ.ค. 2551)

“พฤติกรรมของเด็ก ม.1 ที่เข้ามาใหม่ๆ ก็จะมีลักษณะแปลกๆ เหมือนมีพฤติกรรมที่ยังเป็นเด็กอยู่ ยังต้องการเรียกร้องความสนใจ การเรียกร้องความสนใจของเด็กบางคนอาจเรียกร้องในลักษณะของการกระทำ แต่บางคนก็อาจจะนั่งเงียบ เหงาๆ ซึมๆ แต่ถ้าเมื่อไหร่ที่เขาปรับตัวได้แล้วเขาก็จะเข้ากับเพื่อนฝูงแบบลัทธิเอาอย่าง เพราะอิทธิพลกลุ่มมีส่วนอย่างมากต่อนักเรียนประจำ”

(ครูฝ่ายปกครอง, 16 ธ.ค. 2551)

“หอนอนของเด็กแต่ละหอจะมีรุ่นพี่อยู่ด้วย จะจับคู่กันอย่าง ม.1 กับ ม.4 ม.2 กับ ม.5 ม.3 กับ ม.6 เพื่อที่เวลาจบแล้วจะได้จับเป็นรุ่นๆ ไป อย่าง ม.1 กับ ม.4 ก็จะเป็น ม.4 ที่เราพิจารณาแล้วว่าสามารถที่จะเป็นแบบอย่างได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการใช้ชีวิตประจำวัน เรื่องของการเรียน เรื่องของการใช้เวลาว่าง ถ้าเกิดได้ตัวอย่างที่ดี เราก็เชื่อว่าน้องจะทำตามตัวอย่างที่ดี”

(ครูประจำชั้น, ครูสอน ม.1 และครูฝ่ายปกครอง, 16 ธ.ค. 2551)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“เด็กนักเรียนที่เปลี่ยนมาจากประถมและไม่เคยอยู่ประจำ เขาต้องเปลี่ยนชีวิตตัวเองจากเด็กประถมไป-กลับทั่วไปและก็อยู่บ้าน แล้วก็มาอยู่ประจำแบบนี้ มันเหมือนเขาต้องต่อสู้อะไรเยอะมาก อย่างเด็กที่ไม่ได้อยู่โรงเรียนประจำเขาจะต้องปรับตัวเรื่องการเรียน เพื่อน คนแวดล้อมเขา แต่คนแวดล้อมเขาคือเข้ามาเจอเย็นเขาก็กลับแล้ว แต่โรงเรียนประจำนี้ ที่พักอาศัย การกิน วิถีชีวิตความเป็นอยู่เขา เขาต้องปรับหมดเลย แถมคนที่อยู่แวดล้อมเขายังอยู่ 24 ชั่วโมงอีกต่างหาก ก็เลยต้องปรับเยอะกว่า อาศัยระยะเวลาที่นานกว่าที่จะปรับตัวแล้วก็อยู่อย่างมีความสุข”

(ครูดูแลกิจการนักเรียน, 16 ธ.ค. 2551)

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำสหศึกษา ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอเป็น 4 ด้าน คือ การปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม การปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม การปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม และการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังต่อไปนี้

1) ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม ได้แก่ การปรับตัวด้านกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ และข้อบังคับของโรงเรียนและของหอพัก การปรับตัวด้านกิจกรรมประจำวันของนักเรียนประจำ การปรับตัวด้านมารยาททางสังคมหรือบรรทัดฐานของสังคม พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาการปรับตัวเข้ากับกฎระเบียบของโรงเรียนหรือกฎระเบียบของหอพักบ้าง แต่โดยส่วนใหญ่แล้วเด็กโตมักทำผิดกฎระเบียบโรงเรียนมากกว่า เนื่องจากนักเรียนเพิ่งเข้ามาใหม่ จึงยังไม่กล้า ยังกลัวอยู่ กฎระเบียบที่ทำผิด ได้แก่ นำขนมขึ้นไปรับประทานบนหอนอน ลงจากหอสาย นำโทรศัพท์มือถือมาใช้ในโรงเรียน ซอยผมผิดระเบียบ แต่งกายผิดระเบียบ เนื่องจากอุปกรณ์แต่งกายไม่ครบ เพราะนักเรียนยังไม่มีควมรับผิดชอบในการรักษาสิ่งของตนเอง สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“จะออกไปในลักษณะที่เขาไม่รู้มากกว่าเขาจึงทำ เช่น เอาขนมขึ้นไปทานบนหอนอน เพราะคิดว่าเหมือนอยู่บ้านไม่เป็นไร อย่างโรงเรียนให้ทานอาหารว่างเวลานี้ แต่ถ้าเขาหิวเขาก็จะเข้าไปทานเลย แต่ถ้าถามว่ารู้กฎแล้วเขายังทำอีกไหม ก็ยังมีบ้าง แต่เด็ก ม.1 เขายังไม่ค่อยทำผิดระเบียบเท่าไร เขาจะกลัว คือยังไม่แก่วัด ยังไม่รู้กลเม็ดเด็ดพราย แต่อยู่นานๆ เข้ารู้มากขึ้นก็จะมีบ้าง”

(ครูฝ่ายปกครอง, 16 ธ.ค. 2551)

“มีเด็กบางกลุ่มที่ยังปรับตัวไม่ได้จะมีพฤติกรรมซ้ำซาก มาสาย ลงจากหอสาย ไม่อาบน้ำ ซึ่งก็จะเป็นกลุ่มที่ไม่พยายามปรับให้ได้ตลอด เพราะว่าเขาคิดว่าอย่างน้อยก็ยังมีคนที่มีพฤติกรรมเหมือนเขา”

(ครูประจำชั้น ม.1 ครูสอน ม.1 และครูฝ่ายปกครอง, 16 ธ.ค. 2551)

“มีทำผิดระเบียบบ้าง เช่น เรื่องชอยนม เห็นเพื่อนทำ พี่ทำ เห็นคนอื่นทำได้ ก็อยากทำบ้าง แล้วก็มีแอบเอาขนมขึ้นไปกินบนหอนอน และเอาโทรศัพท์มาใช้ ซึ่งโรงเรียนจะห้ามไม่ให้เอามา”

(ครูดูแลหอพักหญิง ม.1, 17 ธ.ค. 2551)

“เด็ก ม.1 จะทำผิดกฎบ้าง เช่น เอาขนมขึ้นไปกินบนหอนอน ต้องตรวจดูตรวจเพียงเป็นประจำ การแต่งกายก็ไม่ค่อยถูกระเบียบ เช่น แต่งกายไม่ครบเนื่องจากอุปกรณ์หาย”

(ครูดูแลหอพักชาย ม.1, 17 ธ.ค. 2551)

“ก็มีใส่ตุ้มหู บ้าง ชอยนม ก็แบบแอบใส่ครูเขาก็ยึด แล้วก็ชอยนมให้กัน ครูเขาไม่ค่อยชอบโดยเฉพาะครูหอพัก บางทีก็เถียงครู ไม่ค่อยชอบครูหอพักชอบบ่น”

(นักเรียนหญิงโรงเรียนกรณีศึกษาคนที่ 1, 20 ธ.ค. 2551)

การปรับตัวของนักเรียนเรื่องกิจกรรมประจำวัน พบว่า นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวในการดำเนินชีวิตประจำวัน เนื่องจากนักเรียนต้องปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่ ซึ่งไม่ใช่ลักษณะค่อยๆ ปรับ แต่จะปรับเปลี่ยนโดยสิ้นเชิง นักเรียนต้องดำเนินชีวิตอยู่ในกรอบของตารางกิจวัตรประจำวัน ดังนั้น จึงทำให้นักเรียนไม่มีอิสระเหมือนอยู่บ้าน ไม่ได้ออกไปข้างนอก และนักเรียนต้องอยู่ร่วมกับคนอื่น นอกจากนั้น นักเรียนต้องช่วยเหลือตัวเอง ต้องทำอะไรเองทุกอย่าง ซึ่งในระยะแรกนักเรียนยังไม่ชินกับการทำอะไรด้วยตัวเอง จึงทำให้ทำอะไรเองไม่เป็น ยังไม่ค่อยมีระเบียบวินัย ซึ่งหากนักเรียนคนใดไม่สามารถปรับตัวให้อยู่ในระบบการอยู่ประจำได้ ก็อาจทำให้ต้องลาออกไป สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“อยู่ที่นี้นักเรียนต้องปรับตัวเยอะ เพราะโดยส่วนใหญ่อยู่ที่บ้านนักเรียน จะไม่ต้องทำอะไรเอง พอมาอยู่ที่นี้เขาจะต้องทำอะไรทุกอย่าง จนเขามีความรู้สึกว่าเหมือนเขากำลังได้รับเคราะห์ ส่วนใหญ่อยู่บ้านพ่อแม่เลี้ยงมาแบบไม่ทำงาน เลี้ยงแบบเรียนอย่างเดียว พ่อแม่กำหนดทุกอย่างให้ แต่พอมาอยู่ที่นี้ก็ไม่ถึงขนาดลำบากอะไรมาก เพียงแต่เขาต้องช่วยตัวเอง เช่น ต้องส่งผ้าซัก ต้องเก็บที่นอน ต้องทำความสะอาดหอ ต้องทำความสะอาดห้องน้ำ ซึ่งเขาไม่เคยทำมาก่อน มันก็เลยยากสำหรับเขา และในเรื่องวินัยส่วนตัว การเก็บของ เขาจะเก็บของไม่เป็น เพราะการอยู่ร่วมกับคนอื่นก็จะมีของคล้ายๆ กัน ทำให้หยิบผิดหยิบถูกบ้าง ซึ่งพอมาอยู่ร่วมกันเขาจะต้องมีวินัยในตรงนี้”

(ครูดูแลกิจการนักเรียน, 16 ธ.ค. 2551)

“ที่อยู่ไม่ได้ ลาออกไปทุกปีก็มี คือด้วยความที่อยู่ที่บ้าน พ่อแม่ตามใจ พอมาอยู่ที่นี้เขาก็อยากสบายไม่อยากตื่นนอนตามเวลา ไม่ต้องการกินข้าวตามที่โรงเรียนจัดให้ ที่ลาออกไปโดยมากจะเป็นอย่างนี้ รับไม่ได้กับเรื่องที่เขาต้องทำตามระเบียบ เช่น ระเบียบทรงผม การที่ต้องทำอะไรตามเวลา ทำให้ไม่มีอิสระ มาอยู่ที่นี้มันจะไม่ใช่ว่าค่อยๆ เป็น แต่มันเหมือนหักจากสิ่งที่เขาเคยเป็น เคยได้ เคยอยู่ มาอยู่ที่นี้เขาต้องอยู่ร่วมกับคนอื่น ต้องทำอะไรเองทุกอย่าง ไม่ได้ออกไปข้างนอก ไม่ได้เที่ยว บางครั้งเขาก็พยายามทำทุกอย่างให้เขาได้ออกไปจากโรงเรียนนี้”

(ครูแนะแนว, 8 ก.พ. 2552)

“ช่วงแรกๆ เขาก็ยังมีการแสดงออกของเขาอยู่ คือมีอาการคิดถึงบ้าน แล้วก็เหมือนกับว่ายังปรับตัวกับการกำหนดตารางเวลาทำกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนที่แน่นอนไม่ได้ และลักษณะที่จะต้องมีการช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง คือต้องปรับใหม่หมดเลย เพราะโดยส่วนใหญ่เลยจะไม่มีพื้นฐานตรงนี้ แต่บางคนมีทักษะชีวิตมาดีก็จะปรับตัวได้”

(ครูประจำชั้น ครูสอน ม.1 และครูฝ่ายปกครอง, 16 ธ.ค. 2551)

“ตอนแรกๆ ก็จะมีร้องไห้ คิดถึงบ้าน ไม่มีระเบียบวินัย ร้องให้อยู่ประมาณเดือน สองเดือน ตอนนั้นก็เริ่มเข้าที่แล้ว จะมีบ้างที่ไม่มีระเบียบวินัย ไม่ส่งผ้าซัก ก็จะต้องคอยเตือนเขาตลอด”

(ครูดูแลหอพักชาย, 17 ธ.ค. 2551)

“บางคนก็ใช้เวลาในการปรับตัว ทั้งเทอมเลย แต่พอเข้าเทอมที่ 2 ก็ดีขึ้น ก็มีบางคนปรับตัวไม่ได้เลยก็ลาออกไปเทอม 2 ประมาณ 3 คน ก็จะมีแบบนี้ทุกปี”

(ครูดูแลหอพักหญิง ม.1, 17 ธ.ค. 2551)

ปัญหาการปรับตัวเรื่องมารยาททางสังคมหรือบรรทัดฐานของสังคม พบว่านักเรียนมีพฤติกรรมหรือมีการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียน ได้แก่ นำขนมมารับประทานเวลาเรียน เดินออกจากห้องเรียนขณะครูสอนโดยไม่ขออนุญาต พูดแซวครูโดยไม่รู้จักกาลเทศะ จับกลุ่มคุยกันและไม่ตั้งใจเรียน แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อครู เช่น เถียงครู พูดจาไม่เหมาะสมกับครู ไม่ให้ความเคารพครูเท่าที่ควร สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ปัญหาเรื่องของพฤติกรรมกลุ่มที่ไม่พึงประสงค์ เช่น จับกลุ่มคุยกันในห้อง พวกมันไม่เรียนหนังสือ เป็นลักษณะของการเข้ากันได้จนเป็นปัญหามากกว่าอย่างบางคนก็จะแซวครู จะแซวเล่นโดยไม่รู้จักกาลเทศะว่าเวลาไหนควรหรือไม่ควร เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม”

(ครูประจำชั้น ม.1 ครูสอน ม.1 และครูฝ่ายปกครอง, 16 ธ.ค. 2551)

“เวลาบอกให้ทำอะไร เขาก็จะเฉย ไม่ทำตาม บางครั้งเขาก็จะเถียงเรา และชักสีหน้าใส่ แล้วก็เดินออกไป”

(ครูดูแลหอพักหญิง, 17 ธ.ค. 2551)

“เขาจะไม่เคารพครู จะไม่มีความเกรงใจเลย เวลาสอนก็พูดคุยกัน นึกอยากจะเดินออกจากห้องก็ออก ขออนุญาตออกจากห้องแล้วก็หายไปเลย เอาขนมมาทานในห้องเรียน”

(ครูสอนวิทยาศาสตร์ ม.1, 17 ธ.ค. 2551)

2) ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม พบว่านักเรียนมีปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าง เนื่องจากนักเรียนเพิ่งเข้ามาใหม่และต้องอยู่ร่วมกับเพื่อนคนอื่น ซึ่งระยะแรกๆ นักเรียนยังไม่รู้จักกัน บางคนก็จะไม่ค่อยมีเพื่อน ชอบอยู่คนเดียว มักจะไม่เล่นหรือพูดคุยกับใคร จนพอเริ่มปรับตัวได้ก็จะเข้ากลุ่มกับเพื่อนมากขึ้น และการอยู่ร่วมกันในหอพักบางครั้งก็มีการกระทบกระทั่งกัน หรือทำอะไรไม่ถูกใจกันบ้าง เช่น การหยิบของใช้ของเพื่อนเนื่องจากของใช้มีลักษณะคล้ายๆ กัน จึงมีทะเลาะกันบ้าง อย่างเช่น นักเรียนบางคน

มีความเป็นตัวของตัวเองค่อนข้างสูง ทำอะไรโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของคนอื่น เช่น พุดจาหยาบคาย ด่าทอ หรือแกล้งเพื่อนแรงๆ ไม่มีความเกรงใจเพื่อน เนื่องจากเห็นว่าเป็นเพื่อนกัน และไม่ยอมปรับตัวเอง ส่วนการปรับตัวเข้าหากันระหว่างนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย พบว่านักเรียนสามารถปรับตัวเข้าหากันได้ดี ไม่มีการแบ่งเพศหรือเขินอายในการพูดคุยหรือทำกิจกรรมร่วมกัน เนื่องจากโดยส่วนใหญ่แล้วนักเรียนมาจากโรงเรียนสหศึกษา จึงไม่ต้องการปรับตัวระหว่างเพศหญิงและเพศชายอีก

“ถ้าเป็นช่วงเทอมแรก จะยังเข้ากับเพื่อนไม่ค่อยได้ ก็จะมีอยู่คนเดียว ไม่ค่อยเล่นกับใคร ไม่ค่อยคุยกับใคร จนพอเริ่มปรับตัวก็จะได้คุย”

(ครูดูแลหอพักหญิง ม.1, 17 ธ.ค. 2551)

“เด็กผู้หญิงกับผู้ชายจะไม่มีปัญหาเรื่องการปรับตัวเข้าหากัน เพราะส่วนใหญ่แล้วเขาก็มาจากโรงเรียนสหศึกษาอยู่แล้ว ก็เป็นเพื่อนกันได้ คุยกันได้ แต่เขาก็มีกลุ่มเพื่อนเพศเดียวกันมากกว่า”

(ครูประจำชั้นและครูสอนคณิตศาสตร์ ม.1, 17 ธ.ค. 2551)

“เพื่อนผู้หญิง เพื่อนผู้ชายไม่มีปัญหาในเรื่องการปรับตัวเข้าหากัน เขาจะเล่นด้วยกันมากกว่า เข้ากันได้ดี จะสนิทกันแบบใช้คำพูดหยาบคายโดยไม่แบ่งเพศก็มี คือเขาไม่แบ่งว่าเพื่อนผู้หญิงเพื่อนผู้ชาย อย่างไหนเหมาะไม่เหมาะ”

(ครูประจำชั้น ม.1, 17 ธ.ค. 2555)

“การปรับตัวเข้ากับเพื่อนเขายังมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ติดที่จะเห็นแก่อารมณ์ส่วนตัวหรือความรู้สึกส่วนตัวเป็นที่ตั้ง จึงไม่แคร์ต่อความรู้สึกของผู้อื่นสักเท่าไร เช่น ตัวเองเป็นคนชอบไว้วาย ด่าทอเพื่อน คือชอบหลุดคำหยาบ ผรุสวาท ก็จะหลุดอย่างนี้เรื่อย ๆ เมื่อเขาอยู่ด้วยกันนาน ๆ เขาก็จะเกิดการเรียนรู้ ก็จะไม่ยุ่งด้วย จะนิ่งๆ คือจะหลีกเลี่ยงในการปะทะกัน”

(ครูประจำชั้น, ครูสอน ม.1 และครูฝ่ายปกครอง, 16 ธ.ค. 2551)

“บางคนก็อาจจะไม่มีความเกรงใจเพื่อน คิดอยากจะทำอะไรก็ทำ เพราะเขาคิดว่าเขาเล่น ทำไมเพื่อนต้องโกรธ ซึ่งเขาจะไม่ยอมปรับตัวเข้าหาเพื่อน จะคิดถึงแต่ตัวเองไม่คิดถึงคนอื่น”

(ครูแนะแนว, 8 ก.พ. 2552)

ปัญหาการปรับตัวเข้ากับรุ่นพี่หรือความสัมพันธ์กับรุ่นพี่ พบว่า นักเรียนค่อนข้างจะกลัว และไม่กล้าปฏิเสธเมื่อถูกรุ่นพี่ขังงานหรือถูกเอาเปรียบ เนื่องจากระบบโรงเรียนประจำรุ่นน้องจะต้องเคารพรุ่นพี่ รุ่นพี่จึงมักจะข่มน้อง แกล้งน้องและใช้น้อง ทำให้นักเรียนรู้สึกวุ่นพี่มี

อภิสิทธิ์มากและมักเอาเปรียบรุ่นน้อง เช่น เมื่อรุ่นพี่กับรุ่นน้องมีปัญหากันนักเรียนจะต้องยอมรุ่นพี่เสมอ และเวลาต่อแถวรับประทานอาหารรุ่นพี่มักจะแซงคิวแม้จะมาทีหลังก็ตาม นักเรียนส่วนใหญ่จึงไม่ชอบแนวปฏิบัติแบบนี้ นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนมักจะกลัวพี่มากกว่ากลัวครู สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ช่วงแรกๆ เข้ากับพี่ไม่ค่อยได้ บอกว่าพี่ดู เพราะในหอนี้เขาจะอยู่กับพี่ ม.4 ก็จะให้พี่ดูแลน้อง พี่เขาก็จะดูบ้าง จะยังไม่คุยเล่น”

(ครูดูแลหอพักหญิง ม.1, 17 ธ.ค. 2551)

“เขาจะกลัวรุ่นพี่ ไม่ค่อยกล้า กลัวมากกว่ากลัวอาจารย์ อย่างอาจารย์ไปปลูกตอนเช้าจะไม่ตื่น ไม่ลุก แต่พอพี่ไปปลูกเขาจะรีบลุกเลย”

(ครูดูแลหอพักชาย ม.1, 17 ธ.ค. 2551)

“เด็กโรงเรียนประจำเขาจะเคารพรุ่นพี่มาก ไหว้พี่มากกว่าไหว้ครูคือระบบเขาจะเป็นอย่างนี้มาตลอด แล้วก็กลัวรุ่นพี่มากกว่ากลัวครูด้วยซ้ำ บางทีแค่มองตาเขาก็กลัวแล้ว แต่กับครูพูดไปเขาก็ไม่ค่อยฟัง แต่ถ้าเป็นพี่เขาจะฟังทันที”

(ครูสอนสุขศึกษา, 17 ธ.ค. 2551)

ความสัมพันธ์หรือการปรับตัวเข้ากับครูพบว่า นักเรียนประจำค่อนข้างสนิทกับครู เนื่องจากนักเรียนไม่ได้อยู่กับครอบครัว และอยู่โรงเรียน 3 สัปดาห์จึงจะได้กลับบ้าน ดังนั้น ครูจึงทำหน้าที่ดูแลนักเรียนในทุกๆ เรื่อง โดยอยู่ที่หอพักก็จะมีครูประจำหอพักคอยดูแล เรื่องความเป็นอยู่ในหอพัก การช่วยตัวเอง อยู่โรงเรียนก็จะมีครูประจำชั้นดูแล ซึ่งครูต้องคอยบอกคอยสอนนักเรียน เนื่องจากนักเรียนเพิ่งเข้ามาอยู่โรงเรียนประจำ ดังนั้นครูจึงต้องให้การดูแลเป็นพิเศษ นักเรียนจึงให้ความสนิทสนมกับครูในโรงเรียน สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ส่วนใหญ่กับครูที่นี้เขาจะให้ความใกล้ชิดความเป็นกันเองค่อนข้างมาก จะให้ความใกล้ชิดในลักษณะการทำกิจกรรมหรือต้องติดต่อกัน อย่างเช่นเป็นที่ปรึกษากิจการกรม เขาก็จะเข้ามาคุยมาปรึกษา ขึ้นอยู่ที่ครูด้วยถ้าเขาไว้ใจครูเขาก็จะพูดทุกเรื่อง กล้าเปิดเผยกับเรา”

(ครูประจำชั้น, ครูสอนคอมพิวเตอร์ ม.1 และครูฝ่ายปกครอง, 16 ธ.ค. 2551)

“เด็กที่นี่จะมีครูที่ปรึกษา 2 คน เขาจะเรียกครูพ่อครูแม่ ห้องหนึ่งมีเด็กประมาณ 35 คน เพราะฉะนั้นครูคนหนึ่งก็จะดูแลเด็กประมาณ 10 กว่าคน ดังนั้น การเข้าถึงหรือการที่จะเข้าไปรู้จักเด็กเนี่ยค่อนข้างเยอะ บางที่ไม่ได้รู้จักเฉพาะแค่เด็กที่ประจำชั้นตัวเองเท่านั้น แต่รู้จักห้องอื่นด้วย เพราะฉะนั้นสัมพันธภาพระหว่างครูกับเด็กจึงค่อนข้างดี”

(ครูสอนสุขศึกษา ม.1, 17 ธ.ค. 2551)

“ความสัมพันธ์กับครูค่อนข้างดี เขาจะติดครู คือพอเขาเข้ามาที่ครูจะค่อนข้างดูแลเด็ก ม.1 มากหน่อย คือมีอะไรก็ต้องช่วยเขาไม่อย่างนั้นเขาก็ไม่รู้จะไปหาใคร”

(ครูประจำชั้น ม.1, 17 ธ.ค. 2551)

3) ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม

ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมพบว่า นักเรียนจะต่อต้านต่อการอยู่ประจำด้วยการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม พยายามทำทุกอย่างเพื่อให้ตัวเองได้ออกจากโรงเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ไม่ทำงานส่ง ไม่เอาสมุดหนังสือไปเรียน ต่อต้านแบบนิ่งๆ และพยายามไม่สนใจในกิจกรรมประจำวัน เช่น ไม่ส่งผ้าซัก ไม่ทำความสะอาดหอพักและห้องน้ำ และการอยู่โรงเรียนประจำทำให้นักเรียนไม่ค่อยมีอิสระ ไม่สามารถออกไปข้างนอกได้ และไม่สามารถทำอะไรตามใจตัวเองได้เหมือนอยู่บ้าน หรืออยู่กับครอบครัว สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“เขาจะคือ นิ่ง ถามอะไรก็ไม่ตอบ ต่อต้านแบบเงียบๆ ไม่ทำอะไร เพราะเด็กบางคนเขาก็อยากออก อยากกลับไปอยู่บ้าน บางครั้งก็จะใช้วิธีการคุย เล่น ไม่ส่งงาน ไม่ทำอะไรเลย แต่มาเรียน การบ้านไม่มี สมุดไม่มี หนังสือไม่มี ซึ่งเขากำลังใช้วิธีนี้เป็นแรงผลักดันให้ได้ออกไปจากที่นี่”

(ครูประจำชั้น ม.1, 17 ธ.ค. 2551)

“ก็จะมีประมาณว่าต่อต้าน คือเขาไม่เคยอยู่แบบนี้มาก่อน ปกติจะมีคนดูแล เช่น เขาไม่เคยต้องซักผ้าเอง ไม่เคยทำความสะอาดห้องน้ำ ไม่เคยปูผ้าที่นอนเอง เขาก็จะต่อต้านกับเรา คือให้ทำอะไรก็ไม่ทำ ไม่ค่อยเชื่อฟัง บางครั้งก็จะแรงกลับมากับเรา จะพยายามไม่ทำอะไร พุดอะไรก็ไม่เชื่อฟัง”

(ครูดูแลหอพักหญิง, 17 ธ.ค. 2551)

“ไม่ชอบอยู่โรงเรียนประจำ เพราะออกไปไหนไม่ได้ ไม่ได้ไปเที่ยว อยู่แต่ในโรงเรียน มั่นหน้าเบื่อ เบื่อครูหอพักชอบสั่งให้ทำโน่นทำนี่ด้วย ไม่ชอบครูหอพักด้วย”

(นักเรียนหญิงโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 3, 3 ก.พ. 2552)

ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมพบว่า นักเรียนพูดจาหยาบคายระหว่างเพื่อนนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย ซกต้อยทะเลาะวิวาท ไม่มีสัมมาคารวาระกับครู ไม่ให้ความเคารพครูเท่าที่ควร ซึ่งส่วนใหญ่จะเคารพพี่มากกว่าครู สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ถ้าเราไม่ได้สอนเขาเขาจะไม่ไหวเราเลย บางครั้งอยู่ๆ เขาก็เดินออกจากห้องเรียน จะพูดจาไม่ค่อยสุภาพกับเรา เถียงครู เอาขนมมาทานในห้องเรียน เขาจะเคารพครูไม่เท่ากับที่เคารพพี่”

(ครูสอนวิทยาศาสตร์ชั้น ม.1, 17 ธ.ค. 2551)

“หลังๆ เขาเกิดการเรียนรู้ ต่อหน้าเราเขาจะไม่พูดแต่ลับหลังเราก็ยังได้ยินอยู่ คือจะพูดจาหยาบคายมากเนื่องจากอาจเป็นเพราะเขาอยู่ในกลุ่มเพื่อนผู้ชาย บางทีภาพพจน์จะเป็นเด็กเรียบร้อย จนเราคาดไม่ถึงว่าลับหลังเขาจะแสดงออกขนาดนี้”

(ครูประจำชั้น, ครูสอน ม.1 และครูฝ่ายปกครอง, 16 ธ.ค. 2551)

นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านพฤติกรรมที่ล่วงละเมิดกฎศีลธรรมของสังคม และพฤติกรรมที่ทำลายตัวเอง เช่น ลักขโมยของ เพราะความรู้อาจไม่ถึงการณ์หรือการอยากลองด้วยความคะนอง การทำร้ายตัวเองด้วยการกรีดแขน เนื่องจากต้องการออกจากโรงเรียนประจำ จึงพยายามทำทุกวิถีทางให้ตัวเองได้ออกไปจากโรงเรียนประจำ สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“ก็มีลักษณะโหมยบ้าง เนื่องจากเขาติดเกม ก็ที่ผู้ปกครองเอามาอยู่ที่นี้ส่วนหนึ่งก็เพราะว่านักเรียนติดเกมมาก มีเกมแบบออนไลน์ และอีกอย่างก็คือเขาทำไปเพราะความคึกคะนอง อย่างเช่น เข้าไปที่ร้านค้าหิบบองออกมา โดยที่ไม่จ่ายเงิน เพราะความคะนองของเขาว่าจะมีคนจับได้หรือเปล่าประมาณนั้น”

(ครูสอนสุขศึกษา ม.1, 17 ธ.ค. 2551)

“ก็มีทำร้ายตัวเองบ้าง เนื่องจากเขาย้ายมาจากโรงเรียนอื่น และต้องมาเรียนซ้ำชั้นที่นี่ เด็กลักษณะนี้จะชอบมีปัญหาคือ เขาจะโตกว่าเพื่อนทำให้ไม่อยากอยู่ เพราะรักอิสระ อยากจะออกจากโรงเรียนประจำ จึงทำทุกอย่างให้ตัวเองได้ออก”

(ครูดูแลหอพักหญิง ม.1, 17 ธ.ค. 2551)

“จะเป็นในลักษณะของความคะนองมากกว่า อยากรู้อยากลอง ก็มีในลักษณะของการกรีดข้อมือบ้าง แต่เป็นในลักษณะของการอยากลอง”

(ครูประจำชั้นและครูผู้สอน ม.1, 16 ธ.ค. 2551)

“ก็มีทะเลาะกันกับเพื่อนด้วยกันบ้างครับ ก็ชกต่อยกันแต่ก่อนก็ค่อนข้างบ่อย แต่เดี๋ยวนี้ไม่ค่อยกล้าแล้วครับ เพราะกลัวพี่”

(นักเรียนชายโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 3, 20 ธ.ค.2552)

4) ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พบว่า นักเรียนไม่มีปัญหาการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีต่างๆ เข้าถึงตัวเด็กมากขึ้น และโรงเรียนก็มีสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีให้นักเรียนค้นคว้า เช่น คอมพิวเตอร์ ห้องสมุด ขึ้นอยู่กับว่านักเรียนจะเลือกรับข่าวสารได้มากน้อยเพียงใด ปัญหาที่พบ ได้แก่ สังคมของนักเรียนจะแคบ นักเรียนจะคบแต่กลุ่มของนักเรียนเอง จะไม่มีกลุ่มเพื่อนข้างนอก จะเห็นโลกภายนอกน้อยกว่าคนอื่น ทำให้นักเรียนขาดความกระตือรือร้นในชีวิต เนื่องจากสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลจากเมืองและการต้องอยู่ประจำที่ไม่ต้องแข่งขันกับใคร สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ด้วยทุกวันนี้เทคโนโลยีจะเข้าถึงตัวเด็ก เขาได้มีโอกาสติดตามโลกภายนอกพอสมควร ถ้าเทียบกับเด็กประจำในยุคก่อนๆ ความเจริญทางด้านไอทีทำให้เขามีโอกาสได้รับรู้ ไม่ล้าหลัง เพียงแต่ว่าสิ่งที่เขารับรู้ เขาจะไม่มีวิจรรณญาณมากพอในการกลั่นกรองว่าอะไรเหมาะ ไม่เหมาะ ควรไม่ควร ดีหรือว่าไม่ดี”

(ครูประจำชั้น, ครูสอน ม.1 และครูฝ่ายปกครอง, 16 ธ.ค. 2551)

“ความกระตือรือร้นของเด็กที่นี่จะน้อยกว่าเด็กข้างนอก เพราะเด็กข้างนอกเขาจะแข่งขันกันตลอดเวลา เช่น แย่งกันขึ้นรถเมล์ แย่งกันซื้ออาหาร แต่พอมาอยู่ที่นี่มันมีทุกอย่างให้พร้อมอยู่แล้ว นักเรียนไม่ต้องขวนขวายเอง เพราะฉะนั้นชีวิตเขาก็จะไปเรื่อยๆ ขาดความกระตือรือร้นในเรื่องการเรียนและการใช้ชีวิต”

(ครูประจำชั้น ม.1, 17 ธ.ค. 2551)

“เขาจะมีโลกแคบมาก จะไม่ค่อยเปิดใจยอมรับคนอื่นหรือเพื่อนข้างนอก เขาจะหย่หากันเอง อย่างช่วงปิดเทอม ผู้ปกครองจะบ่นมากกว่าค่าโทรศัพท์หลายพัน เพราะเขาจะโทรหากันตลอดเวลา คือจะไม่ยอมคบเพื่อนข้างนอก”

(ครูสอนสุขศึกษาชั้น ม.1, 17 ธ.ค. 2551)

จากผลการนำเสนอการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำสหศึกษา สรุปได้ว่า นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคมเรื่องกฎระเบียบของโรงเรียนและกฎระเบียบของหอพัก ได้แก่ แต่งกายผิดระเบียบ นำขนมขึ้นไปรับประทานบนนอน ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนไม่รู้ และโดยส่วนใหญ่แล้วนักเรียนจะไม่ค่อยทำผิดกฎระเบียบมากนัก เพราะฉะนั้นนักเรียนเพิ่งเข้ามา จึงยังกลัวและไม่กล้าทำผิดปัญหาการปรับตัวเรื่องกิจกรรมประจำวันและการดำเนินชีวิตประจำวัน พบว่านักเรียนยังไม่ค่อยมีระเบียบวินัย เช่น ไม่มีระเบียบในการเก็บสิ่งของของตัวเอง นอกจากนี้ ยังพบว่านักเรียนมีการแสดงออกที่ไม่เป็นไปตามมารยาทหรือบรรทัดฐานของสังคม ได้แก่ ไม่ค่อยเคารพครู จับกลุ่มคุยกันเวลาเรียน เดินออกจากห้องเรียนโดยไม่ขออนุญาตครู พูดจาหยาบค้ายและไม่เหมาะสมโดยไม่แบ่งเพศระหว่างเพื่อนนักเรียนหญิงและเพื่อนนักเรียนชาย

การปรับตัวด้านทักษะทางสังคม พบว่า นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อนอยู่บ้างเนื่องจากนักเรียนบางคนมีลักษณะที่คิดถึงแต่ตัวเองโดยไม่คิดถึงคนอื่น จึงไม่ยอมปรับตัวเข้ากับเพื่อน เพราะคิดว่าเพื่อนต้องปรับตัวเข้าหา แต่นักเรียนจะไม่มีปัญหาในการปรับตัวเข้ากับเพื่อนต่างเพศ โดยความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศส่วนใหญ่จะสนิทสนมกัน

จนบางครั้งใช้คำพูดหยาบคายโดยไม่แบ่งเพศหรือคำนึงถึงความเหมาะสม แต่หากเมื่อใดที่นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้แล้ว กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลมากสำหรับนักเรียน ด้านปัญหาการปรับตัวเข้ากับรุ่นพี่หรือการสร้างความสัมพันธ์กับรุ่นพี่ พบว่านักเรียนจะกลัวหรือเกรงรุ่นพี่ ส่วนด้านการปรับตัวเข้ากับครู พบว่า นักเรียนค่อนข้างสนิทสนมกับครูเนื่องจากนักเรียนอยู่ที่โรงเรียนตลอด ดังนั้น ครูคอยช่วยเหลือนักเรียนตลอดและทำหน้าที่ดูแลเหมือนผู้ปกครอง

ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิบัติต่อสังคม พบว่า การที่นักเรียนต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบเดิมทุกอย่างทั้งเรื่องที่อยู่อาศัย อาหารการกิน รวมทั้งบุคคลที่แวดล้อมนักเรียนทั้งเพื่อน รุ่นพี่ หรือครูที่นักเรียนต้องใช้ชีวิตอยู่ด้วยตลอดเวลา ทำให้ในระยะแรกนักเรียนเกิดการต่อต้านการอยู่โรงเรียนประจำ โดยการแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อให้ตัวเองไม่ต้องอยู่โรงเรียนประจำ เช่น ไม่ยอมทำอะไรในหอพัก ไม่ตั้งใจเรียน ไม่ทำงานส่งต่อต้านโดยการเกียบ ไม่พูดและไม่ทำ บางครั้งก็จะมี การต่อต้านแบบแรงๆ คือ เกียบครู หรือทำร้ายตัวเอง เพื่อให้ตัวเองต้องออกจากโรงเรียนประจำ นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนมีการกระทำที่ละเมิดกฎศีลธรรมของสังคม เช่น ลักขโมยเนื่องจากความคะนองหรืออยากลอง ทะเลาะวิวาทชกต่อยกัน

ส่วนปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พบว่านักเรียนไม่มีปัญหาในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เนื่องจากเทคโนโลยีต่างๆ ในปัจจุบันที่เข้าถึงตัวเด็กมากขึ้น และโรงเรียนมีเทคโนโลยีสนับสนุนให้นักเรียนสามารถค้นคว้าได้ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่านักเรียนจะสามารถเลือกรับข่าวสารที่มีสาระหรือประโยชน์มากน้อยเพียงใด ส่วนปัญหาที่พบได้แก่ นักเรียนจะคบแต่เพื่อนในโรงเรียน ไม่ยอมเปิดรับเพื่อนข้างนอก ทำให้สังคมของนักเรียนค่อนข้างแคบและขาดความกระตือรือร้น

การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ

ผลการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา ในแต่ละโรงเรียน ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบข้ามกรณีเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความเหมือนและความต่างของประเด็นการวิเคราะห์ ระหว่างโรงเรียนทั้ง 3 แบบที่มีบริบทต่างกัน โดยผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบในประเด็นบริบทของโรงเรียน และประเด็นปัญหาการปรับตัวทางสังคมสามารถสรุปเป็นตารางเปรียบเทียบข้อมูลได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ

ประเด็นการวิเคราะห์	โรงเรียนประจำชายล้วน	โรงเรียนประจำหญิงล้วน	ประจำสหศึกษา
ลักษณะของโรงเรียน	โรงเรียนประจำชายล้วนขนาดกลาง	โรงเรียนหญิงล้วนขนาดใหญ่	โรงเรียนประจำสหศึกษาขนาดกลาง
รูปแบบของโรงเรียน	โรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการบริหารงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน เอกชน	โรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการบริหารงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน เอกชน	โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สังกัดรัฐบาล)
ประเภทของโรงเรียน	ประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา (ป.4 – ม.6)	อนุบาลถึงมัธยมศึกษา (อนุบาล 3 – ม.6)	มัธยมศึกษา (ม.1 – ม.6)
ลักษณะการอยู่ประจำในโรงเรียน	นักเรียนทุกคนอยู่ประจำที่โรงเรียน	มีทั้งนักเรียนประจำ และ นักเรียนไป – กลับ (รับนักเรียนประจำตั้งแต่ชั้น ป.3)	นักเรียนทุกคนอยู่ประจำที่โรงเรียน
วิสัยทัศน์	เป็นโรงเรียนประจำชายที่มุ่งพัฒนา นักเรียนให้เป็นสุภาพบุรุษ โดยเน้น นักเรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ ก้าวทันเทคโนโลยี รวมทั้งพัฒนา นักเรียนให้ดำรงตนในสังคมอย่างมีความสุขบนพื้นฐานแห่งความพอเพียง	โรงเรียนมุ่งพัฒนานักเรียนให้เป็นกุลสตรีไทยที่ทันสมัย ใฝ่เรียนรู้ มีคุณธรรม มีกิริยามารยาทที่ดี รู้จักกาลเทศะ รักษ์และแสดงออกทาง ศิลปวัฒนธรรมไทยได้อย่างเหมาะสม มีวิจรรณญาณรู้ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ	เป็นโรงเรียนประจำสหศึกษาที่มุ่ง พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม มีคุณภาพ มีความโดดเด่นทางวิชาการ และมีความรับผิดชอบในตนเองสูงสามารถ ช่วยเหลือตัวเองได้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็นการวิเคราะห์	โรงเรียนประจำชายล้วน	โรงเรียนประจำหญิงล้วน	โรงเรียนประจำสหศึกษา
การดูแลนักเรียนประจำ	แบ่งนักเรียนประจำเป็น 2 กลุ่ม คือ ฝั่งประถมและฝั่งมัธยม นักเรียนประถมจะพักอยู่ด้วยกัน เพื่อเตรียมความพร้อมที่จะเข้าไปสู่หอพักเด็กโต โดยมีครูประจำหอพักดูแลอย่างใกล้ชิด แบ่งนักเรียนออกเป็น 3 หอพัก ส่วนนักเรียนมัธยมจะแบ่งนักเรียนออกเป็น 6 หอพัก ในแต่ละหอพักจะมีจำนวนนักเรียนแต่ละระดับชั้นเท่าๆ กัน ดูแลปกครองโดยรุ่นพี่ที่เป็นหัวหน้า และมีครูดูแลอีกชั้นหนึ่งเพื่อให้นักเรียน รู้จักปกครองตนเองด้วยการมีวินัยและได้ตระหนักถึงความสำคัญของความมีอิสระ ควบคู่ไปกับการพึ่งอิงพึ่งกันกับผู้อื่น	แบ่งนักเรียนประจำเป็น 2 กลุ่ม คือ ฝั่งประถมและฝั่งมัธยม นักเรียนประถมจะพักอยู่ด้วยกัน ส่วนนักเรียนมัธยมจะพักอยู่รวมกันในหอพักเดียวกัน ทั้งหมด ตั้งแต่ชั้น ม.1 – ม.6 โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นห้องๆ ละประมาณ 3-4 คน ดังนั้นนักเรียนจะมีความเป็นส่วนตัวค่อนข้างมาก โดยมีครูประจำหอพักนักเรียนดูแลในอัตราส่วน 15-20 คน ต่อครู 1 คน จึงทำให้ครูสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างใกล้ชิดและทั่วถึง	แบ่งนักเรียนออกเป็นหอพักนักเรียนหญิง และหอพักนักเรียนชาย อย่างละ 4 หอพัก โดยจัดให้นักเรียนอยู่เป็นชั้นคู่ ได้แก่ นักเรียน ม.1 กับ ม.4, นักเรียน ม.2 กับ ม.5, และนักเรียน ม.3 กับ ม.6 โดยคัดเลือกรุ่นพี่ที่มีความประพฤติดีหรือเรียนดีในการเข้าอยู่หอพักเดียวกันน้อง เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านการเรียนและการใช้ชีวิต ส่วนนักเรียนชั้น ม.4-ม.6 ที่ไม่ได้ถูกคัดเลือกให้อยู่หอพักเดียวกับน้อง จะจัดให้พักอยู่ด้วยกัน โดยในแต่ละหอพักจะมีครูประจำหอพัก 1 คน และในช่วงเวลากลางคืนจะจัดครูเวรที่เป็นครูไปกลับมาช่วยดูแลอีก 1 คน

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็นการวิเคราะห์	โรงเรียนประจำชายล้วน	โรงเรียนประจำหญิงล้วน	โรงเรียนประจำสหศึกษา
1) ปัญหาการปรับตัวทางสังคม ด้านมาตรฐานทางสังคม	<p>การปรับตัวเรื่องกฎระเบียบ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนไม่ค่อยทำผิดกฎระเบียบโรงเรียนและกฎระเบียบหอพัก เนื่องจากเกร็งและไม่กล้า เพราะกลัวรุ่นพี่ทำโทษ กฎระเบียบที่ทำผิด เช่น นำอาหารมาทานข้างนอกโรงอาหาร แต่นักเรียนจะมีปัญหาการปรับตัวเข้ากับระบบการปกครองในหอพัก ที่มีพี่หัวหน้าปกครอง 	<p>การปรับตัวเรื่องกฎระเบียบ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนทำผิดกฎระเบียบโรงเรียนน้อยกว่าชั้นอื่นๆ เนื่องจากนักเรียนเพิ่งเข้ามาใหม่ จึงยังไม่กล้าทำผิดกฎระเบียบ กฎระเบียบที่ทำผิด เช่น ซอยผมผิดระเบียบ นำโทรศัพท์มาใช้ นำขนมไปรับประทานบนห้องพัก 	<p>การปรับตัวเรื่องกฎระเบียบ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนทำผิดกฎระเบียบบ้าง แต่จะน้อยกว่าเด็กโต เนื่องจากนักเรียนเพิ่งเข้ามาใหม่ จึงยังไม่กล้า กฎระเบียบที่ทำผิด เช่น นำอาหารขึ้นไปรับประทานบนหอนอน ซอยผมผิดระเบียบ แต่งกายผิดระเบียบ
	<p>การปรับตัวเรื่องกิจกรรมประจำวันของนักเรียนประจำ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวเรื่องการแบ่งเวลาในระยะแรกๆ เนื่องจากนักเรียนยังแบ่งเวลาไม่เป็น ไม่รู้ว่าช่วงไหนต้องทำอะไร เพราะไม่มีครูคอยบอกเหมือนเมื่ออยู่ชั้นประถมศึกษา 	<p>การปรับตัวเรื่องกิจกรรมประจำวันของนักเรียนประจำ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนไม่มีปัญหาในการปฏิบัติตามกิจกรรมประจำวัน 	<p>การปรับตัวเรื่องกิจกรรมประจำวันของนักเรียนประจำ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวในเรื่องการช่วยเหลือตัวเอง เช่น เก็บของใช้ส่วนตัวไม่เป็นระเบียบ ไม่ส่งผ้าซัก ใช้เสื้อผ้าร่วมกัน ทำให้ไม่มีระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิต

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็นการวิเคราะห์	โรงเรียนประจำชายล้วน	โรงเรียนประจำหญิงล้วน	โรงเรียนประจำสหศึกษา
	<p>- นักเรียนมีปัญหาเรื่องการปรับตัวในการเล่นกีฬา เนื่องจากเมื่อเข้ามาอยู่ฝั่งมัธยมหรือหอพักเด็กโต นักเรียนต้องเล่นกีฬาหนักมาก จนทำให้นักเรียนไม่ยอมเข้าโรงเรียนหรือเข้าหอพัก</p>		
	<p>การปรับตัวเรื่องมารยาททางสังคม:</p> <p>- นักเรียนมีพฤติกรรมหรือการแสดงออกที่ไม่เหมือนกันระหว่างที่หอพักและในชั้นเรียน โดยที่หอพักนักเรียนจะเงียบ ไม่ค่อยพูด แต่ที่ชั้นเรียนนักเรียนจะพูดมาก บางครั้งจะก่อกวนและส่งเสียงรบกวนชั้นเรียน เนื่องจากนักเรียนรู้สึกเก็บกดที่ไม่สามารถแสดงออกที่หอพักได้</p>	<p>การปรับตัวเรื่องมารยาททางสังคม:</p> <p>- นักเรียนประจำและนักเรียนไป-กลับ จะมีลักษณะคล้ายคลึงกันโดยมีการแสดงออกไม่เหมาะสมในชั้นเรียนบ้าง เช่น คุยกันในห้องเรียน พูดมาก หัวเราะในชั้นเรียน</p>	<p>การปรับตัวเรื่องมารยาททางสังคม:</p> <p>- นักเรียนมีการแสดงออกไม่เหมาะสมในชั้นเรียน ได้แก่ นำขนมมารับประทานในชั้นเรียน เดินออกจากห้องเรียนขณะครูสอน ไม่มีกาลเทศะ จับกลุ่มคุยกันเวลาเรียน</p>

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็นการวิเคราะห์	โรงเรียนประจำชายล้วน	โรงเรียนประจำหญิงล้วน	โรงเรียนประจำสหศึกษา
2) ปัญหาการปรับตัวทางสังคม ด้านทักษะทางสังคม	<p>ความสัมพันธ์กับเพื่อนหรือการปรับตัวเข้ากับเพื่อนในระดับชั้นเดียวกัน:</p> <p>- ส่วนใหญ่แล้วนักเรียนจะไม่ค่อยมีปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อน เนื่องจากนักเรียน รู้จักกันมาแล้วในชั้นประถมศึกษา ปัญหาที่พบบ้าง เช่น นักเรียนที่แข็งแรงจะข่มหรือแกล้งเพื่อนที่อ่อนแอกว่า นักเรียนที่ชอบเก็บตัวอยู่คนเดียว แยกตัวออกจากกลุ่ม มีพฤติกรรมแปลกแยกจากเพื่อน ทำให้เพื่อนไม่ยอมรับ</p>	<p>ความสัมพันธ์กับเพื่อนหรือการปรับตัวเข้ากับเพื่อนในระดับชั้นเดียวกัน:</p> <p>- ส่วนใหญ่แล้วจะไม่มีปัญหาในการปรับตัวเข้ากับเพื่อน นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ทั้งนักเรียนประจำและนักเรียนไป-กลับ และโดยส่วนใหญ่แล้วนักเรียนประจำจะสนิทสนมกันมากกว่านักเรียนไป-กลับ แต่จะมีบ้างที่นักเรียนชอบเก็บตัวอยู่คนเดียว เนื่องจากเป็นบุคลิกส่วนตัวของนักเรียนเอง</p>	<p>ความสัมพันธ์กับเพื่อนหรือการปรับตัวเข้ากับเพื่อนในระดับชั้นเดียวกัน:</p> <p>- นักเรียนไม่ค่อยคำนึงถึงความรู้สึกของคนอื่นมักแกล้งหรือเล่นกับเพื่อนแรงๆ ไม่ยอมปรับตัวเข้ากับคนอื่น</p> <p>- ปัญหาการปรับตัวเข้าหากันระหว่างเพศชายและเพศหญิงพบว่า นักเรียนไม่สามารถแยกแยะได้ว่าควรพูดหรือกระทำกับเพศตรงข้ามอย่างไร เช่น พูดจาหยาบคายต่อกันระหว่างเพื่อนนักเรียนหญิงและเพื่อนนักเรียนชาย</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ประเด็นการวิเคราะห์	โรงเรียนประจำชายล้วน	โรงเรียนประจำหญิงล้วน	โรงเรียนประจำสหศึกษา
	<p>ความสัมพันธ์กับรุ่นพี่หรือการปรับตัวกับรุ่นพี่:</p> <p>- นักเรียนเกิดความเครียด และความกดดัน เนื่องจากระบบการปกครองแบบรุ่นพี่ปกครองรุ่นน้อง ทำให้นักเรียนเกรงและกลัวรุ่นพี่ และระบบรุ่นพี่รุ่นน้องในโรงเรียน ทำให้นักเรียนไม่กล้าปฏิเสธและต้องยอมรุ่นพี่</p>	<p>ความสัมพันธ์กับรุ่นพี่หรือการปรับตัวกับรุ่นพี่:</p> <p>- นักเรียนจะให้ความเคารพรุ่นพี่ และมักจะกลัวและเกรงรุ่นพี่ แต่ความสัมพันธ์กับรุ่นพี่จะดีกว่านักเรียนไป-กลับ เพราะส่วนใหญ่ นักเรียนประจำรุ่นพี่จะดูแลและคอยช่วยเหลือนักเรียนประจำรุ่นน้อง</p>	<p>ความสัมพันธ์กับรุ่นพี่หรือการปรับตัวกับรุ่นพี่:</p> <p>- นักเรียนส่วนใหญ่จะกลัว และเกรงรุ่นพี่ เนื่องจากโรงเรียนประจำรุ่นน้องต้องเคารพรุ่นพี่ รุ่นพี่จึงมักเข้มงวดรุ่นน้อง เขาเปรียบรุ่นน้องโดยใช้ความเป็นรุ่นพี่รุ่นน้องใช้งานน้องหรือแกล้งน้อง</p>
	<p>ความสัมพันธ์กับครูหรือการปรับตัวเข้ากับครู:</p> <p>- นักเรียนจะเจียม ไม่กล้าพูดคุยกับครูดูแลหอพัก เนื่องจากถูกพี่ห้ามไม่ให้ฟ้องครูดูแลหอพัก และนักเรียนจะให้ความเคารพ เชื่อฟัง และกลัวครูในโรงเรียนน้อยกว่ารุ่นพี่</p>	<p>ความสัมพันธ์กับครูหรือการปรับตัวเข้ากับครู:</p> <p>- นักเรียนไม่มีปัญหาการปรับตัวเข้ากับครู โดยนักเรียนประจำจะสนิทกับครูประจำหอพักมากกว่าครูที่สอนหรือครูประจำชั้น และส่วนใหญ่ นักเรียนจะกลัวครูน้อยกว่ารุ่นพี่</p>	<p>ความสัมพันธ์กับครูหรือการปรับตัวเข้ากับครู:</p> <p>- นักเรียนค่อนข้างสนิทกับครู เนื่องจากนักเรียนต้องเจอครูตลอดเวลาทั้งเวลาเรียนและเวลาอยู่หอพัก แต่โดยส่วนใหญ่ นักเรียนจะกลัวครูน้อยกว่ากลัวรุ่นพี่</p>

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็นการวิเคราะห์	โรงเรียนประจำชายล้วน	โรงเรียนประจำหญิงล้วน	โรงเรียนประจำสหศึกษา
	<p>การปรับตัวในการทำงานกลุ่ม:</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนมีปัญหาการทำงานกลุ่มเนื่องจากมีข้อจำกัดของการอยู่หอพัก เพราะหากนักเรียนไม่ได้อยู่หอพักเดียวกัน จะทำให้นักเรียนเกิดความลำบากในการทำงานกลุ่มกับเพื่อน โดยเฉพาะนักเรียนที่อยู่หอพักเด็กเล็ก 	<p>การปรับตัวในการทำงานกลุ่ม:</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนประจำมีโอกาสออกไปทำงานข้างนอกโรงเรียนน้อยกว่านักเรียนไป-กลับ ทำให้นักเรียนรู้สึกที่นักเรียนไม่ได้ช่วยเพื่อนทำงานหรือมีส่วนร่วม 	<p>การปรับตัวในการทำงานกลุ่ม:</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนไม่มีปัญหาเรื่องการทำงานกลุ่ม โดยส่วนใหญ่จะชอบงานกลุ่มมากกว่างานเดี่ยว และจะชอบร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน
3) ปัญหาการปรับตัวทางสังคม ด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็น ปฏิบัติต่อสังคม	<p>แนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิบัติต่อ ผู้อื่น:</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออกที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียน ได้แก่ พุดจาหยาบคาย ก้าวร้าว ไม่มีกาลเทศะ ไม่เคารพครู เช่น เมื่อนักเรียนเข้ามาอยู่ฝั่งมัธยมนักเรียนมักจะไม่ไหว้ครูประณม 	<p>แนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิบัติต่อ ผู้อื่น:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่วนใหญ่แล้วนักเรียนจะไม่ค่อยมีปัญหาการปรับตัวด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิบัติต่อสังคม แต่มีพฤติกรรมแสดงออกที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียนบ้างเช่นเดียวกับนักเรียนไป-กลับ เช่น พุดคุยมากขณะเรียน 	<p>แนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิบัติต่อ ผู้อื่น:</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนจะต่อต้านการอยู่ประจำ โดยพยายามทำทุกอย่างเพื่อให้ตัวเองต้องออกจากโรงเรียน เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ไม่ทำงานส่ง ไม่เอาสมุดหนังสือไปเรียน ไม่ทำกิจกรรมที่หอพัก หรือทำร้ายตัวเอง เช่น กรีดแขนตัวเอง

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็นการวิเคราะห์	โรงเรียนประจำชายล้วน	โรงเรียนประจำหญิงล้วน	โรงเรียนประจำสหศึกษา
	<p>แนวโน้มพฤติกรรมกรรมที่ล่วงละเมิด</p> <p>กฎศีลธรรมของสังคม:</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนตั้งตัวเป็นนักเลงเรียกค่าคุ้มครองจากเพื่อนที่อ่อนแอกว่า 		<p>แนวโน้มพฤติกรรมกรรมที่ล่วงละเมิด</p> <p>กฎศีลธรรมของสังคม:</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนลักขโมยเนื่องจากความคะนองและอยากลอง
	<p>แนวโน้มพฤติกรรมที่เกิดจากความผิดปกติของร่างกาย:</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักเรียนสมาธิสั้น นักเรียนที่มีปัญหาด้านการควบคุมอารมณ์ตนเอง ทำให้ควบคุมตัวเองไม่ได้ ชอบทะเลาะวิวาทกับคนอื่น ทำให้ไม่สามารถเข้ากับเพื่อนได้ - นักเรียนเกิดโรคภาวะซึมเศร้า ชอบเก็บตัวอยู่คนเดียว ไม่ปรับตัวเข้าหาเพื่อน 		

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ประเด็นการวิเคราะห์	โรงเรียนประจำชายล้วน	โรงเรียนประจำหญิงล้วน	โรงเรียนประจำสหศึกษา
4) ปัญหาการปรับตัวทางสังคม ด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม	นักเรียนไม่มีปัญหาการปรับตัวให้ทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากโรงเรียนมีกิจกรรมโมดูลและ กิจกรรมทัศนศึกษานอกโรงเรียนเป็น ประจำ และมีสื่อรองรับทำให้นักเรียน รับรู้ข่าวสารถึงการเปลี่ยนแปลงของ สังคมภายนอก และสามารถรับ ข่าวสารได้ทัน	นักเรียนไม่มีปัญหาการปรับตัวให้ทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพราะ นักเรียนกลับบ้านทุกสัปดาห์ ทำให้มี โอกาสออกไปเจอสังคมภายนอกและ เทคโนโลยีต่างๆ ในปัจจุบันทำให้นักเรียน มีโอกาสเข้าถึงข่าวสารต่างๆ ได้มากขึ้น	นักเรียนไม่มีปัญหาการปรับตัวให้ทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่อง ด้วยปัจจุบันเทคโนโลยีต่างๆ เข้าถึงตัว เด็กมากขึ้น แต่นักเรียนจะมีโอกาสเจอ โลกภายนอกน้อยกว่าคนอื่น ทำให้โลก ของนักเรียนค่อนข้างแคบ มักไม่ค่อยมี ความกระตือรือร้นต่อเรื่องสำคัญๆ เนื่องจากไม่ได้พบกับสภาพของการ แข่งขันกันภายนอก

จากตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ พบว่า โดยภาพรวมโรงเรียนหญิงล้วนมีปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านต่างๆ น้อยกว่าโรงเรียนประจำชายล้วนและโรงเรียนประจำสหศึกษา เนื่องจากนักเรียนเข้ามาอยู่โรงเรียนประจำด้วยความจำเป็น นักเรียนจึงสามารถยอมรับและเตรียมความพร้อมที่จะมาอยู่ประจำได้ระดับหนึ่ง แต่ถ้าหากนักเรียนปรับตัวไม่ได้ก็สามารถไป-กลับได้เช่นเดียวกับนักเรียนไป-กลับในโรงเรียน เพราะโรงเรียนไม่ได้บังคับให้นักเรียนต้องอยู่ประจำ และด้วยระเบียบกฎเกณฑ์การอยู่ประจำ และกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่หนักจนเกินไป เนื่องจากเป็นโรงเรียนหญิงล้วน ทำให้นักเรียนไม่เครียดและไม่กดดัน ซึ่งต่างจากโรงเรียนประจำชายล้วนและโรงเรียนประจำสหศึกษาที่บังคับให้นักเรียนทุกคนต้องอยู่ประจำ และโรงเรียนหญิงล้วนมีนักเรียนประจำน้อยจึงทำให้ครูสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึงและใกล้ชิด ทำให้นักเรียนไม่ค่อยมีปัญหาการปรับตัวทางสังคม

ส่วนโรงเรียนประจำชายล้วน พบว่า แม้นักเรียนจะอยู่ประจำมาก่อนในระดับชั้นประถมศึกษา แต่ก็ยังพบปัญหาในการปรับตัวทางสังคม เนื่องจากนักเรียนต้องข้ามจากหอพักเด็กเล็กมาอยู่หอพักเด็กโต ซึ่งนักเรียนต้องปรับเปลี่ยนระบบการปกครองระบบความเป็นอยู่ในหอพัก และระเบียบกฎเกณฑ์ค่อนข้างมากจากเด็กเล็ก และปรับตัวให้เข้ากับระบบรุ่นพี่รุ่นน้อง ทำให้นักเรียนรู้สึกเครียด กัดดัน กลัว และเกร็ง จนทำให้นักเรียนไม่อยากเข้าหอพัก การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนประจำสหศึกษา พบว่า นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับระบบการอยู่ประจำ เนื่องจากนักเรียนไม่เคยอยู่โรงเรียนประจำมาก่อน ดังนั้น นักเรียนจึงต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ใหม่หมด ซึ่งนักเรียนจะต้องรับผิดชอบตัวเอง ช่วยเหลือตัวเอง ทำอะไรด้วยตัวเอง ทำให้นักเรียนบางคนที่ไม่ได้หรือปรับตัวไม่ได้กับความเป็นอยู่แบบนี้เกิดการต่อต้านเพื่อให้ตัวเองไม่ต้องอยู่โรงเรียนประจำ

ด้านการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานสังคม พบว่า นักเรียนทั้ง 3 โรงเรียนไม่ค่อยทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียนหรือกฎระเบียบของหอพัก เนื่องจากนักเรียนเพิ่งเข้ามา จึงยังไม่กล้า และเพราะกลัวรุ่นพี่ จึงมักจะไม่ทำผิดกฎระเบียบ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเด็กโตจะทำผิดกฎระเบียบมากกว่า ในด้านการปรับตัวให้เข้ากับกิจกรรมประจำวันพบว่า โรงเรียนหญิงล้วนไม่มีปัญหาในการปรับตัวเนื่องจากส่วนหนึ่งเคยอยู่ประจำมาก่อนแล้วในชั้นประถมศึกษา ส่วนนักเรียนโรงเรียนประจำชายล้วนจะมีปัญหาการปรับตัวเรื่องการแบ่งเวลา เนื่องจากนักเรียนไม่มีครูมาคอยบอกคอยดูแลอย่างใกล้ชิดเหมือนนักเรียนประถม และการปรับตัวในเรื่องของการเล่นกีฬาซึ่งเมื่อนักเรียนเข้ามาอยู่หอพักเด็กโตนักเรียนจะต้องเล่นกีฬาหนักมาก ทำให้เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่

นักเรียนกลัวกับการเข้ามาอยู่หอพักเด็กโต ส่วนปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนประจำสหศึกษา พบว่า นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับระบบและการดำเนินชีวิตประจำวัน เนื่องจากนักเรียนไม่เคยอยู่ประจำมาก่อน จึงทำให้ต้องปรับให้เข้ากับระบบ โดยเฉพาะระบบที่นักเรียนต้องช่วยเหลือตัวเอง ต้องรับผิดชอบตัวเองค่อนข้างมากทั้งเรื่องการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตในโรงเรียน

ด้านการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะสังคม พบว่า นักเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อนค่อนข้างน้อย เนื่องจากโดยส่วนใหญ่นักเรียนรู้จักกันมาในชั้นประถมศึกษาแล้ว ปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อนในโรงเรียนชายล้วนที่พบ ได้แก่ นักเรียนที่แข็งแรงจะชมและแกล้งเพื่อนที่อ่อนแอกว่า แต่นักเรียนโรงเรียนสหศึกษาเป็นนักเรียนที่เพิ่งเข้ามาใหม่ ดังนั้น นักเรียนจึงต้องใช้เวลาในการปรับตัวเข้ากับเพื่อนระยะหนึ่ง ปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนในโรงเรียนสหศึกษาที่พบ ได้แก่ การไม่คำนึงถึงความรู้สึกของคนอื่น เนื่องจากนักเรียนไม่เคยต้องอยู่ร่วมกับคนอื่นตลอดเวลาในโรงเรียน จึงใช้กำลังแกล้งเพื่อนหรือเล่นกันแรงๆ และพบว่าทั้ง 3 โรงเรียนจะมีนักเรียนที่มีบุคลิกลักษณะชอบเก็บตัวอยู่คนเดียว ไม่เข้ากลุ่มและแยกตัวออกจากกลุ่ม จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนทำให้พบว่า เมื่อนักเรียนปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้แล้ว กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลมากต่อนักเรียนในโรงเรียนประจำ ในด้านความสัมพันธ์หรือการปรับตัวเข้ากับรุ่นพี่ พบว่า นักเรียนประจำจะกลัว และเกรงรุ่นพี่ เพราะนักเรียนประจำจะมีวัฒนธรรมที่รุ่นน้องต้องเคารพรุ่นพี่ ทำให้นักเรียนรู้สึกเกร็งและกดดัน ส่วนความสัมพันธ์หรือการปรับตัวเข้ากับครูพบว่า นักเรียนจะเคารพหรือกลัวครูน้อยกว่ารุ่นพี่

ด้านการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม พบว่า นักเรียนโรงเรียนชายล้วนมีปัญหาการปรับตัวด้านแนวโน้มที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ได้แก่ การข่มขู่ ชูตรีตเงินจากเพื่อนที่อ่อนแอกว่า ส่วนโรงเรียนประจำสหศึกษา พบว่า นักเรียนมีการลักขโมยของ เนื่องจากความคะนองและอยากลอง และพบว่านักเรียนทั้ง 3 โรงเรียนมีปัญหาการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียน เช่น พูดคุยกันมากขณะเรียน จับกลุ่มคุยกัน ไม่มีกาลเทศะ

ด้านการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พบว่า นักเรียนทั้ง 3 โรงเรียน ไม่มีปัญหาในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เนื่องจากปัจจุบันนี้เทคโนโลยีต่างๆ เข้าถึงตัวนักเรียนมากขึ้น ทำให้นักเรียนสามารถรับข่าวสารได้ทัน แต่อาจจะถูกจำกัดด้วยเวลาเนื่องจากนักเรียนอยู่ในโรงเรียนประจำ ที่ต้องดำเนินชีวิตตามกรอบและตารางกิจกรรมประจำวันของโรงเรียน

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ในแต่ละกรณีดังนี้

3.1 โรงเรียนประจำชายล้วน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลของโรงเรียนประจำชายล้วนพบว่า ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำชายล้วนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีปัจจัยมาจากสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ครอบครัว และตัวนักเรียนเอง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) **สภาพแวดล้อมในโรงเรียน** ได้แก่ ระบบการจัดการหรือระบบการปกครองภายในหอพัก และสภาพแวดล้อมที่เป็นตัวบุคคล ได้แก่ กลุ่มเพื่อน รุ่นพี่ เนื่องจากการปกครองภายในหอพักเป็นระบบรุ่นพี่ปกครองรุ่นน้อง และรุ่นน้องเคารพรุ่นพี่ ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างเคร่งครัด ทำให้นักเรียนรู้สึกกลัวและเกร็งเมื่ออยู่หอพัก ดังนั้นเมื่อนักเรียนเข้าไปอยู่ในหอพักเด็กโตนักเรียนจะเกิดความกดดันและความเครียด เพราะกลัวถูกซ้อมหรือถูกรุ่นพี่ลงโทษหากนักเรียนทำผิด ซึ่งหากพี่หัวหน้าไม่มีวุฒิภาวะมากพอก็จะใช้อำนาจการปกครองในทางที่ผิดได้ เช่น การลงโทษน้องที่รุนแรง การใช้น้องในตอนกลางคืน ทำให้ช่วงกลางคืนนักเรียนไม่ได้นอนหรือนอนดึก เนื่องจากถูกรุ่นพี่ใช้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาและการใช้ชีวิตได้ เมื่อนักเรียนโตขึ้นนักเรียนก็จะกระทำกับน้องเหมือนที่เคยถูกรุ่นพี่กระทำ ดังนั้น นักเรียนที่จะสามารถปรับตัวได้กับระบบหอพักเด็กโตต้องเข้มแข็งและหนักแน่นมากพอที่จะสามารถอยู่ในระบบโรงเรียนประจำได้

“เนื่องจากระบบที่มีอยู่เดิมมันอาจจะดีในอดีต แต่ในปัจจุบันสิ่งแวดล้อมมันเปลี่ยนไปมาก ระบบแบบเดิมมันก็อาจจะใช้ไม่ได้ดี เพราะฉะนั้นในเรื่องการปกครองหรือการใช้รุ่นน้อง หากเขายังไม่มีวุฒิภาวะมากพอในการดูแลเด็กในหอพัก เขาจะสอนน้องได้อย่างไร เขาจะสามารถบอกได้หรือรู้ได้อย่างไรว่าสิ่งไหนดีสิ่งไหนไม่ดี เนื่องจากเขาปฏิบัติต่อๆ กันมาแบบนี้ ก็เลยเป็นการปลูกฝังเด็กในสิ่งที่ไม่ดีไปเลย เช่น การซ้อมน้อง การใช้น้อง”

(สนทนากลุ่ม, 19 ม.ค. 2552)

“บางที่เด็กกลุ่มน้อยจะถูก แต่เด็กกลุ่มใหญ่จะผิด บางที่เขาจะมีการดื่อกันให้ปรับตัวโดยยึดกลุ่มใหญ่ เพราะกลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลมากสำหรับเขา ทำให้เขามีพฤติกรรมที่ไม่ดีตามๆ กัน ดังนั้นเด็กที่จะอยู่รอดได้ต้องหนักแน่นพอ”

(สนทนากลุ่ม, 19 ม.ค. 2552)

“โรงเรียนนี้คนที่จะกล่อมเกลานิยายเขาหรือพฤติกรรมเขาคือเพื่อน เพราะฉะนั้นสถาบันเพื่อนจะมีอิทธิพลมากต่อเขา”

(สนทนากลุ่ม, 19 ม.ค. 2552)

“พี่จะดูมากเวลาอยู่ที่หอพัก ทำอะไรไม่ได้เลยถ้าพี่รู้พวกผมก็จะโดนปล่อยควาย พวกผมไม่กล้ากับพี่หรอกครับ”

(นักเรียนโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 1, 24 ธ.ค. 2551)

2) **ครอบครัว** ได้แก่ พื้นฐานของครอบครัวหรือการอบรมเลี้ยงดู ถ้านักเรียนได้รับความอบอุ่นจากครอบครัว พ่อแม่เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอน และสอนมาให้เด็กสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ นักเรียนก็จะมีพื้นฐานที่ดีทำให้สามารถปรับตัวได้ แต่ในกรณีที่นักเรียนมีปัญหาเนื่องมาจากครอบครัวส่วนใหญ่จะพบว่า นักเรียนไม่ได้รับความอบอุ่นจากครอบครัว พ่อแม่แยกทางกัน และไม่ค่อยมีเวลาอบรมสั่งสอน ทำให้นักเรียนไม่รู้สึกรักผูกพันกับครอบครัว เมื่อถึงวันกลับบ้านก็จะออกไปเที่ยวข้างนอกกับเพื่อน หรือเก็บตัวอยู่ในห้องเล่นเกม โดยไม่ยอมมีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัว

“มีปัจจัยในด้านครอบครัวเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ว่าเวลาเขากลับบ้านไป พ่อแม่ดูแลอบรมหรือเปล่า มีเวลาให้ลูกไหม ลูกได้รับความอบอุ่นหรือเปล่า เพราะฉะนั้นตรงนี้พื้นฐานครอบครัวหรือการเลี้ยงดูเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีหรือไม่ดี”

(สนทนากลุ่ม, 19 ม.ค. 2552)

“บางคนที่เขาอยู่หอไม่ได้ หรืออยู่ได้ไม่ดี คือจะเกิดมาจากปัญหาในครอบครัว เนื่องจากเขาไปรับเอาปัญหาจากทางบ้านมา เด็กที่นี้มาจากครอบครัวแตกแยกก็เยอะ มีเด็กเคยมาถามเหมือนกัน ว่าครูครับผมจะอยู่กับพ่อหรือแม่ดี”

(ครูแนะแนว, 18 พ.ย. 2551)

“เด็กประจำที่นี้จะมีปัญหาจากที่บ้านค่อนข้างเยอะ เขามาอยู่ที่นี้เขาจะได้เรื่องระเบียบวินัย การเข้าสังคม และกิจกรรม คือความสัมพันธ์กับครอบครัวจะน้อย เขาจะให้ความสำคัญกับเพื่อนและสถาบันโรงเรียนของเขามากกว่า”

(ครูดูแลหอพัก พ, 20 พ.ย. 2551)

3) **ตัวนักเรียนเอง** ได้แก่ นักเรียนที่มีความผิดปกติด้านจิตใจ เช่น นักเรียนที่มีปัญหาการควบคุมอารมณ์ตนเอง นักเรียนที่เป็นเด็กสมาธิสั้น ทำให้นักเรียนควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ บางครั้งมีอารมณ์รุนแรงจึงทำให้ปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ยาก หรือนักเรียนที่เกิดภาวะซึมเศร้า ชอบเก็บตัวอยู่คนเดียว มีโลกส่วนตัวสูง ไม่เข้าหาเพื่อนหรือรุ่นพี่ ขาดมนุษยสัมพันธ์ ทำให้ไม่มีเพื่อน นักเรียนจึงมีปัญหาในการอยู่ร่วมกับคนอื่นในโรงเรียน

“ที่ประชุมเห็นว่า ควรมีการส่งเสริมหรือเสริมแรงจิตใจ และใช้คำพูดที่อ่อนโยน นุ่มนวล กับเด็กสมาธิสั้น เพื่อเป็นการป้องกันการปิดกั้นตัวเองของนักเรียน”

(ที่ประชุมระดับชั้น, 30 ก.ค. 2551)

“พวกดี๊ดีดิง ก้าวร้าวก็มี แต่พวกนี้จะเกิดจากความผิดปกติของตัวเอง เขาจะควบคุมอารมณ์ตัวเองไม่ได้ เด็กพวกนี้ถ้าเราใช้อารมณ์กับเขาจะไม่ได้ เพราะเราต้องเข้าใจว่าเขาผิดปกติ อย่างบางครั้งก็จะมีเด็กมาบอกว่า อาจารย์เวลาผมโมโหผมจะหยุดตัวเองไม่ได้”

(ครูที่ปรึกษานักเรียนประจำหอพัก, 18 พ.ย. 2551)

“มีนักเรียนคนหนึ่งเขาสมาธิสั้น อยู่ไม่นิ่ง ชอบหาเรื่องคนอื่น มีเรื่องทะเลาะกับเพื่อนเป็นประจำ ทำให้เพื่อนไม่ยอมรับ”

(ครูสอนภาษาไทย ม.1, 17 พ.ย. 2551)

“นักเรียนมีพฤติกรรมซึมเศร้า ขาดมนุษยสัมพันธ์กับคนอื่น มักชอบทำงานคนเดียว และเหม่อลอยขณะเรียนหนังสือ นักเรียนจะพยายามหลบเลี่ยงกิจกรรมหรืองานบางอย่างในโรงเรียน เนื่องจากนักเรียนไม่อยากจะอยู่โรงเรียนประจำ”

(รายงานประชุมระดับชั้น, 30 ก.ค. 2551)

3.2 โรงเรียนประจำหญิงล้วน

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำหญิงล้วน พบว่า การที่เด็กไม่สามารถปรับตัวได้หรือปรับตัวยากเกิดจากปัจจัยด้านครอบครัวและตัวนักเรียนเอง ดังนี้

1) **ครอบครัว** ได้แก่ การทำความเข้าใจระหว่างผู้ปกครองกับนักเรียนถึงเหตุผลที่ต้องมาอยู่ประจำ หากนักเรียนไม่ยอมรับเหตุผล หรือผู้ปกครองไม่มีความจำเป็นจริงๆ แต่อาจ

บังคับโดยที่นักเรียนไม่เต็มใจและไม่พร้อมกับการเข้ามาอยู่ประจำ แต่ถ้าหากนักเรียนมีความจำเป็นต้องมาอยู่จริงๆ นักเรียนจะพยายามปรับตัว เนื่องจากรับรู้เหตุผลและยอมรับในการมาอยู่ประจำ ก็จะทำให้นักเรียนสามารถปรับตัวได้

“ถ้าเด็กไม่มีทางเลือก เด็กก็ต้องพยายามและยอมปรับตัวในที่สุด เพราะการเข้ามาอยู่ประจำโดยไม่มีเจตจำนงเป็นจริง ๆ แต่เพราะผู้ปกครองให้มาอยู่ และถ้าเด็กเขาเห็นทางเลือก ว่ามันยังมีทางออกที่เขาจะไม่อยู่ประจำก็ได้ เขาก็จะไม่ยอมปรับตัว”

(สนทนากลุ่ม, 8 ม.ย. 2552)

“ถ้าเด็กไม่เต็มใจ ก็ไม่ควรจะมาอยู่ ผู้ปกครองไม่ควรจะดึงดันโดยที่เด็กไม่มีความพร้อมในการมาอยู่ประจำ เช่น เขาถูกเลี้ยงดูมาอย่างไร พอมาอยู่ที่นี้เขาจะรู้สึกต่อต้าน แล้วก็จากที่ไม่ชอบชีวิตความเป็นอยู่ ก็จะกลายเป็นไม่ชอบเรียนหนังสือด้วย มันก็ส่งผลไม่ดีต่อตัวเขา เพราะเขาต้องมาอยู่ในที่ที่เขาไม่ได้อยากอยู่”

(สนทนากลุ่ม, 8 ม.ย. 2552)

“มันก็อยู่ที่พ่อแม่ การพูดคุยกับลูกว่าทำไมอยู่เพราะสาเหตุอะไรเห็นถึงความจำเป็น การเดินทางที่ไม่สะดวกหรืออะไร มันมีหลายกรณีถ้าเด็กเข้าใจก็จะยอมรับได้ในการเข้ามาอยู่ข้างใน อยู่ที่พ่อแม่ว่าคุยกับเด็กตอนแรกว่าคุยลักษณะไหน”

(ครูดูแลหอพัก 2, 27 พ.ย. 2551)

2) **ตัวนักเรียนเอง** ได้แก่ ความเป็นเด็กของนักเรียนที่ยังไม่มีความพร้อม เนื่องจากนักเรียนไม่เคยอยู่ห่างจากผู้ปกครองหรือพ่อแม่ นักเรียนอยากอยู่กับครอบครัวมากกว่า อยู่ในภาวะคิดถึงบ้าน คิดถึงพ่อแม่ ไม่อยากอยู่โรงเรียนประจำ ดังนั้น เมื่อนักเรียนต้องมาอยู่ นักเรียนก็จะร้องไห้ ซึมเศร้า เรียกร้องที่จะไป-กลับแทน

“เด็กที่ปรับตัวไม่ได้ มาอยู่สองอาทิตย์เขาก็ออก อันนั้นคือเขาจะเป็นโรค Home sick คิดถึงบ้าน มากกว่าที่จะพยายามปรับตัว คือว่าไม่เอาแล้ว ไม่อยู่ประจำ แล้วถ้าสมมติที่บ้านเขาทนการร่ำร้องไม่ไหว แล้วก็พอที่จะมีทางเลือก เขาก็จะพานักเรียนกลับไปอยู่บ้าน”

(หัวหน้างานนักเรียนประจำ, 24 พ.ย. 2551)

“ก็จะมีร้องไห้ระงอแง หมดเวลาเรียนก็วิ่งหาโทรศัพท์ โทรศัพท์ไปหาพ่อแม่ตลอดเวลา ไม่ยอมไปมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนคนอื่น”

(ครูดูแลหอพัก 2, 27 พ.ย. 2551)

“หากเขาอยู่ในภาวะที่รู้ เขาก็จะอยู่ได้ แต่ก็มีเด็กที่ร้องไห้ทั้งเทอม ไม่ยอมปรับ เดี่ยวนี้เราก็พยายามให้เขาเข้าใจสภาพมากขึ้น แต่ถ้านักเรียนไม่มีความพร้อม ไม่เต็มใจมาอยู่ เราก็จะบอกผู้ปกครองว่าไม่จำเป็นก็ให้เขาอยู่กับผู้ปกครองดีกว่า”

(ครูดูแลหอพัก 3, 27 พ.ย. 2551)

3.3 โรงเรียนประจำสหศึกษา

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำสหศึกษา พบว่า การที่นักเรียนไม่สามารถปรับตัวได้หรือปรับตัวยากเกิดจากปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ครอบครัว และตัวนักเรียนเอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) **สภาพแวดล้อมในโรงเรียน** ได้แก่ ระบบรุ่นพี่รุ่นน้องในโรงเรียนประจำ ซึ่งรุ่นน้องต้องเคารพรุ่นพี่ ทำให้นักเรียนคิดว่ารุ่นพี่มีอภิสิทธิ์เหนือรุ่นน้อง เนื่องจากนักเรียนรู้สึกว่าคุณรุ่นพี่เอาเปรียบ รุ่นพี่ทำอะไรก็ไม่ผิด คุณรุ่นพี่ใช้ แกล้ง และข่ม ซึ่งส่วนใหญ่แล้วนักเรียนจะไม่ชอบแนวการปฏิบัติแบบนี้ แต่เนื่องจากระบบรุ่นพี่รุ่นน้องเป็นแนวการปฏิบัติที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งเมื่อนักเรียนโตขึ้นนักเรียนก็จะปฏิบัติเหมือนรุ่นพี่ หากรุ่นพี่ปฏิบัติกับรุ่นน้องดีนักเรียนก็จะยอมรับโดยดี แต่หากรุ่นพี่ปฏิบัติกับรุ่นน้องไม่ดีนักเรียนก็จะยอมรับโดยไม่เต็มใจ

“ไม่ชอบรุ่นพี่อย่างเวลาเข้าแถวอยู่ แล้วรุ่นพี่มาที่หลังเขาก็แซงได้ เขาจะต้องได้ก่อนโดยไม่ต้องต่อแถว มาที่หลังแต่ได้ก่อน”

(นักเรียนหญิงโรงเรียนกรณีศึกษา, 3 ก.พ. 2552)

“คือแบบว่า รุ่นพี่ทำอะไรก็ถูกทุกอย่าง มีสิทธิได้ก่อน เช่น ได้เข้าห้องคอมพิวเตอร์ก่อน เวลาเข้าแถวอยู่พี่ก็มาแซง เราก็ต้องยอมให้พี่ก่อน หรือเวลามีเรื่องกับพี่ เช่น ม.2 พี่ก็จะถูกเสมอ คือพี่จะไม่ผิด”

(นักเรียนชายโรงเรียนกรณีศึกษา, 3 ก.พ. 2552)

2) **ครอบครัว** ได้แก่ พื้นฐานของครอบครัวหรือการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว ถ้านักเรียนได้รับการเลี้ยงดูมาแบบให้สามารถดูแลตัวเอง ช่วยเหลือตัวเอง หรือพ่อแม่มีเวลาอบรม

สั่งสอน นักเรียนก็จะสามารถยอมรับกับกฎระเบียบกฎเกณฑ์ของการอยู่ประจำได้ และสามารถช่วยเหลือตัวเองได้

“เด็กที่นี้ค่อนข้างจะเสียเพราะผู้ปกครองเยอะ จากการอบรมเลี้ยงดู เนื่องจากที่บ้านเลี้ยงดูแบบตามใจ ไม่ให้ทำอะไร ทำให้เด็กไม่มีระเบียบวินัยในการใช้ชีวิต จึงไม่อยากปรับตัวให้อยู่กับระเบียบของโรงเรียนประจำ”

(ครูดูแลกิจการนักเรียน, 16 ธ.ค. 2551)

“เด็กที่นี้ผู้ปกครองค่อนข้างมีฐานะ จึงตามใจลูก เพราะถือว่าชดเชยที่นักเรียนมาอยู่ประจำ ดังนั้นเวลากลับบ้านก็จะถูกตามใจ ไม่มีระเบียบวินัย ทำให้พอมายู่โรงเรียนระเบียบวินัยของนักเรียนก็จะลดลง”

(ครูประจำชั้นและครูสอนคณิตศาสตร์ ม.1, 17 ธ.ค. 2551)

3) ตัวนักเรียนเอง ได้แก่ การที่นักเรียนมาอยู่โรงเรียนประจำนักเรียนจะมีเวลาส่วนตัวน้อยเนื่องจากต้องทำกิจกรรมตามตารางเวลา ตามกรอบที่โรงเรียนกำหนดไว้ ดังนั้นจากที่นักเรียนเคยมีอิสระ เคยไปไหนมาไหนได้ เมื่อมาอยู่ที่นี้นักเรียนจึงไม่ยอมรับกับวิถีชีวิตแบบนี้ ไม่ยอมปรับตัวให้เข้ากับระบบการอยู่ประจำ จนเกิดการต่อต้านโดยการแสดงออกที่ไม่เหมาะสม และการที่นักเรียนเข้ามาอยู่เข้าชั้นที่นี้ นักเรียนจะปรับตัวให้เข้ากับระบบหรือเข้ากับคนอื่นไม่ค่อยได้ เนื่องจากนักเรียนจะรู้สึกว่าโตกว่าเพื่อนรู้อะไรมากกว่าเพื่อนชั้นเดียวกัน ทำให้มักตั้งตัวเป็นหัวหน้ากลุ่ม โดยไม่ยอมปรับตัวเข้ากับคนอื่น

“เด็กที่นี้ที่อยู่ไม่ได้ หรือไม่ปรับตัว เนื่องจากชีวิมาจากที่อื่นก็เยอะ อันนี้ เป็นปัญหาสำคัญ เขาจะตั้งตัวเป็นหัวโจก และไม่ยอมปรับเข้ากับเพื่อนระดับชั้นเดียวกัน เนื่องจากตัวเองคิดว่าโตกว่าเพื่อน”

(ครูดูแลกิจการนักเรียน, 16 ธ.ค. 2551)

“เขาเป็นเด็กชีวิมา เคยเรียน ม.1 มาจากที่อื่น และเมื่อก่อนจะเป็นเด็กติดเที่ยว รักอิสระ พอมายู่ที่นี้ก็พยายามต่อต้าน ไม่ยอมปรับตัวเอง ช่วยยังไงบอกยังไงก็ไม่ยอมที่จะปรับ”

(ครูแนะแนว, 8 ก.พ. 2552)

“ไม่ชอบอยู่โรงเรียนประจำ มันน่ารำคาญ เพราะต้องประชุมตอนกลางคืน ต้องสวดมนต์ มันไม่มีอิสระเหมือนโรงเรียนไป-กลับ ไม่ได้ออกไปไหน ต้องอยู่แต่ข้างใน บางครั้งขอออกไปก็ไม่ให้ อยากไปอยู่ข้างนอกจะได้ไปเที่ยวกับเพื่อนมากกว่าและมีเพื่อนข้างนอกเยอะ”

(นักเรียนหญิงกรณีศึกษา 2, 3 ก.พ. 2552)

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้ง 3 โรงเรียน แสดงดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1
ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ปัญหาการปรับตัว ทางสังคม	โรงเรียนประจำ ชายล้วน	โรงเรียนประจำ หญิงล้วน	โรงเรียนประจำ สหศึกษา
สภาพแวดล้อมทาง กายภาพ	-	-	-
สภาพแวดล้อมทาง สังคม	- ระบบการปกครอง แบบรุ่นพี่ปกครองรุ่น น้อง ระบบรุ่นพี่รุ่น น้อง และระบบพี่ใช้ น้อง ทำให้นักเรียน เกิดความกลัวและ เกร็งกับรุ่นพี่ ทำใ้ นักเรียนรู้สึกเครียด และกดดันเมื่ออยู่ หอพัก	-	- ระบบรุ่นพี่รุ่นน้องใน โรงเรียน ซึ่งนักเรียน คิดว่ารุ่นพี่มีสิทธิหรือ อำนาจมากกว่ารุ่น น้อง มักเอาเปรียบ แกล้งน้อง ใช้น้อง และข่มเหงน้อง จึงทำ ให้นักเรียนไม่ชอบ แนวปฏิบัติแบบนี้
	- พี่ น รุ าน ข อ ง ครอบครั้วและการ อบรมเลี้ยงดูของ ครอบครั้ว ถ้านักเรียน มาจากครอบครั้วที่ แตกแยก หรือ ครอบครั้วไม่มีเวลา ก็จะเกิดปัญหาการ	- พี่ น รุ าน ข อ ง ครอบครั้วและการ อบรมเลี้ยงดูของ ครอบครั้ว การพูดคุย กันถึงเหตุผลของการ มาอยู่ประจำ หาก นักเรียนถูกบังคับและ ไม่เต็มใจที่จะมาอยู่	- พี่ น รุ าน ข อ ง ครอบครั้วและการ อบรมเลี้ยงดูของ ครอบครั้ว ถ้านักเรียน มาจากครอบครั้วที่ แตกแยก หรือ ไม่ได้ รับการเลี้ยงดูมาแบบ ให้สามารถช่วยเหลือ

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ ปัญหาการปรับตัว ทางสังคม	โรงเรียนประจำชาย ล้วน	โรงเรียนประจำหญิง ล้วน	โรงเรียนประจำ สหศึกษา
	หรือ ครอบครัวไม่มี เวลาที่จะเกิดปัญหา การปรับตัวทางสังคม ในด้านต่างๆ ได้	นักเรียนจะต่อต้าน แต่ หากนักเรียนเข้าใจใน เหตุผลก็จะยอมรับ โดยดี	ตัวเอง ก็ จะ เกิด ปัญหาการปรับตัวทาง สังคม ใน ด้าน ต่างๆ ได้
สภาพแวดล้อมทาง จิตใจ	ความผิดปกติที่เกิด จากตัวนักเรียนเอง ได้แก่ นักเรียนที่เป็น เด็กสมาธิสั้น นักเรียน ที่มีปัญหาในการ ควบคุมอารมณ์ตนเอง นักเรียนที่เป็นโรค ซึมเศร้า มีโลกส่วนตัว สูง ชอบเก็บตัวอยู่คน เดียว ทำตัวแปลก แยกจากคนอื่น	ความผิดปกติที่เกิด จากตัวนักเรียนเอง ได้แก่ สภาพวะที่ นักเรียนไม่มีความ พร้อม เนื่องจากยังมี ความเป็นเด็ก ไม่เคย จากผู้ปกครองมาอยู่ กับคนอื่น จึงทำให้ นักเรียนไม่ยอมมาอยู่ ประจำ อยากอยู่กับ ครอบครัวมากกว่า	ความผิดปกติที่เกิด จากตัวนักเรียนเอง ได้แก่ นักเรียนไม่ ยอมรับวิถีชีวิตความ เป็นอยู่ในโรงเรียน ประจำ ที่ ต้อง ช่วยเหลือตัวเอง การ ที่ ต้อง ปฏิบัติตาม กรอบตามตารางเวลา ในการทำกิจกรรม ประจำวัน ทำให้ นักเรียนรู้สึกไม่มีอิสระ โดยเฉพาะนักเรียน ที่มาเรียนซ้ำชั้นใหม่ ที่นี่ มักจะไม่ยอม ปรับตัวเข้าหาคนอื่น เนื่องจากคิดว่าโตกว่า เพื่อน

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำทั้ง 3 โรงเรียน สรุปได้ว่า โรงเรียนประจำชายล้วนและโรงเรียนประจำสหศึกษามีปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมคล้ายคลึงกัน โดยเกิดจากปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ปัจจัยด้านครอบครัวและปัจจัยด้านตัวนักเรียนเอง เนื่องจากนักเรียนต้องอยู่ประจำทุกคน ดังนั้น ปัจจัยสภาพแวดล้อมในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้นักเรียนสามารถปรับตัวได้หรือไม่ได้ เช่น ระบบการปกครอง ระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ ระบบรุ่นพี่รุ่นน้องในโรงเรียน ซึ่งทำให้นักเรียนรู้สึกเครียด กัดดัน และเก็บกด ทำให้ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมในด้านต่างๆ ตามมา รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ พื้นฐานครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งถ้าหากถ้านักเรียนได้รับการเลี้ยงดูมาแบบไม่ช่วยให้ช่วยเหลือตัวเอง หรือรับผิดชอบตัวเองก็จะทำให้นักเรียนปรับตัวยากที่จะเข้ากับระบบ หรืออยู่ในกรอบ และปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ตัวนักเรียนเอง กล่าวคือนักเรียนมีการยอมรับกับการที่ต้องมาอยู่ประจำมากน้อยเพียงใด ถ้านักเรียนไม่ยอมรับก็จะต่อต้าน และเกิดจากการที่นักเรียนมีความผิดปกติทางจิตใจและอารมณ์ เช่น มีความผิดปกติในการควบคุมตนเอง สมารถสิ้น เป็นโรคซึมเศร้า นักเรียนก็จะไม่สามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมกับคนอื่นได้

ส่วนโรงเรียนหญิงล้วน นักเรียนไม่ได้ถูกบังคับให้อยู่ประจำ แต่นักเรียนมาอยู่ประจำด้วยความจำเป็น นักเรียนจึงยอมรับเหตุผลของการเข้ามา ดังนั้นปัญหาการปรับตัวทางสังคมจึงมีน้อย ซึ่งปัจจัยที่สำคัญคือ เกิดจากการพูดคุยกับผู้ปกครองถึงเหตุผล ความจำเป็น หากผู้ปกครองไม่พูดคุยหรือบังคับให้นักเรียนอยู่ประจำ นักเรียนก็จะไม่ยอมรับและจะพยายามต่อต้าน เพราะนักเรียนเห็นว่ามีความเลือกที่จะไป-กลับได้ แต่ถ้านักเรียนเข้าใจในสถานะของการที่ต้องมาอยู่ประจำ นักเรียนก็จะพยายามปรับตัวเอง นอกจากนี้ยังพบว่า เกิดจากตัวนักเรียนเองที่สภาพจิตใจยังไม่พร้อม เนื่องจากยังอยากอยู่กับครอบครัว และคิดถึงบ้าน จึงไม่อยากอยู่โรงเรียนประจำ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4 แนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในแต่ละโรงเรียนมีดังนี้

4.1 โรงเรียนประจำชายล้วน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า โรงเรียนประจำชายล้วนได้นำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยการแก้ไขปัญหาระบบการปกครองภายในหอพัก ดังนี้

1) **การคัดเลือกหัวหน้าหอพัก** โดยต้องคัดเลือกนักเรียนที่เป็นหัวหน้า ให้มีคุณภาพและมีศักยภาพเพียงพอในการดูแลปกครองน้องในหอพัก มีวุฒิภาวะที่มีความเป็นผู้นำ และมีความรับผิดชอบ สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านการเรียน หรือความสามารถด้านต่างๆ เช่น กีฬาและดนตรี

2) **การประเมินหัวหน้าหอพัก** โดยเมื่อนักเรียนทำหน้าที่ปกครองดูแลน้องในหอพักผ่านไประยะหนึ่งแล้ว ควรจะมีการประเมินด้วยว่าผลการปฏิบัติหน้าที่ของนักเรียนเป็นอย่างไร หากผลออกมาไม่ดีก็อาจต้องมีการปรับปรุงแก้ไข หรือหากไม่มีผู้ที่จะสามารถเป็นหัวหน้าได้ก็ไม่ควรแต่งตั้งเพื่อเป็นหัวหน้า ทั้งนี้จำนวนหัวหน้าไม่สำคัญเท่ากับคุณภาพและความสามารถ

3) **การจำกัดอำนาจ** ตรวจสอบการทำงานของหัวหน้า เนื่องจากการเป็นหัวหน้า ทำให้นักเรียนใช้อำนาจมากเกินไปหรือใช้ในทางที่ผิดได้ เช่น มีการชอนน้องหรือลงโทษน้องที่รุนแรง มีการใช้น้องโดยไม่จำกัดขอบเขต ดังนั้น จึงควรมีการจำกัดอำนาจโดยการตั้งเกณฑ์ ว่าหัวหน้าสามารถลงโทษน้องได้ในระดับใด และควรมีการตรวจสอบดูแลอย่างใกล้ชิด ไม่ให้มีการใช้น้องมากเกินไป

4) **การปกครองภายในหอพัก** โดยการปกครองแต่ละหอพักควรเป็นไปในแนวทางหรือทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และแต่ละหอพักก็ควรร่วมมือกันหาแนวทางแก้ปัญหาหรือมีการแก้ปัญหาร่วมกันระหว่างครูดูแลหอพักและครูที่ปรึกษานักเรียนประจำหอพัก

5) **การเป็นแบบอย่างที่ดีของครู** โดยครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน เช่น การวางตัว การเคารพครูที่เป็นผู้อาวุโสกว่า

“คือต้องแก้ที่ระบบหัวหน้า ระบบพี่ปกครองน้อง ต้องเปลี่ยนจากวิธีเดิมๆ คือมันต้องเป็นไปตามยุคตามสมัย มันไม่เหมือนสมัยก่อนที่โลกมีแต่โรงเรียน แต่ปัจจุบันโลกได้ก้าวไปไกลแล้ว”

(สนทนากลุ่ม, 19 ม.ค. 2552)

“ต้องมีการคัดเลือกหัวหน้าที่มีศักยภาพและมีวุฒิภาวะเพียงพอในการปกครองน้องในหอพัก ถามว่าถ้าในหอพักไม่มีเด็กที่สามารถเป็นหัวหน้าได้เลยหอพักนั้นก็จำเป็นต้องมีหัวหน้าก็ได้ ไม่เช่นนั้นก็จะได้หัวหน้ามาที่ไม่ดี ใช้อำนาจในทางที่ผิด และระบบการปกครองในหอพักก็ควรจะเป็นไปในแนวทางเดียวกันหรือทิศทางเดียวกัน”

(สนทนากลุ่ม, 19 ม.ค. 2552)

“ครูดูแลหอพักต้องหมั่นคอยควบคุมไม่ให้พี่ใช้อำนาจกับน้องมากเกินไป ไม่ให้มีการใช้ความรุนแรงกันในหอพัก เพราะพี่มักจะใช้อำนาจ อำนาจเนี่ยถ้าใครมีอยู่ในมือก็จะใช้ในทางที่ผิด จนมีนักเรียนหัวหน้าพูดว่าถ้าไม่ให้อำนาจ ไม่ให้สิทธิเขาทำอะไร แล้วให้เขาเป็นหัวหน้าทำไม”

(สนทนากลุ่ม, 19 ม.ค. 2552)

“เด็กจะดีหรือไม่ดีที่นี้ก็ขึ้นอยู่กับว่าครูเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เขาหรือเปล่า อย่างการพูดคุยกับครูผู้ใหญ่ก็ควรจะพูดจาให้มันเคารพกันบ้าง อย่างนี้ถ้าเด็กมาเห็นเขาก็จะมองไม่ดี ก็จะทำตาม”

(สนทนากลุ่ม, 19 ม.ค. 2552)

4.2 โรงเรียนประจำหญิงล้วน

โรงเรียนประจำหญิงล้วนได้เสนอแนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของโรงเรียน ดังนี้

1) **การคัดเลือกนักเรียนประจำ** โรงเรียนควรคัดเลือกนักเรียนที่จะมาอยู่ประจำในโรงเรียนให้มากขึ้น โดยการคัดกรองเด็กและสัมภาษณ์ผู้ปกครองอย่างละเอียด ซึ่งหากเด็กไม่มีความพร้อมหรือถูกบังคับให้มาอยู่ก็ไม่ควรให้เด็กเข้ามา หรือหากมีความจำเป็นผู้ปกครองต้องอธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงเหตุผลก่อนที่จะให้นักเรียนมาอยู่ประจำ

2) **การดูแลระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง** โรงเรียนควรจัดให้นักเรียนประจำจับคู่ระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง เพื่อให้รุ่นพี่ช่วยดูแล สอนและว่ากล่าวตักเตือนน้อง รวมทั้งคอยให้

คำปรึกษากับน้องได้ เนื่องจากรุ่นพี่อยู่โรงเรียนประจำมาก่อน ตลอดจนให้นักเรียนประจำมีความรักใคร่ สามัคคีปรองดองกัน อยู่ด้วยกันเหมือนพี่น้องครอบครัวเดียวกัน จะทำให้ได้รับความอบอุ่นในการอยู่โรงเรียนประจำมากขึ้น

“เราควรจะมีการคัดเลือกเด็กอย่างเข้มงวด จะซักถามผู้ปกครองอย่างละเอียด ว่าทำไมถึงเอาเด็กเข้ามาอยู่ประจำ ซึ่งถ้าไม่มีความจำเป็นจริงๆ ก็ไม่ควรที่จะเอาเด็กมาอยู่ประจำ เพราะมันไม่ใช่เรื่องสนุก ไม่เหมือนการเข้าค่าย แต่เราจะต้องมาอยู่เป็นครอบครัว ระบบครอบครัว เพราะฉะนั้นเด็กจะต้องเรียนรู้และปรับตัว แต่เมื่อเด็กรู้ว่าไม่มีทางเลือกเขาก็จะพยายามปรับตัวให้อยู่อย่างมีความสุขได้ในที่สุด”

(สนทนากลุ่ม, 8 ม.ย. 2552)

“เดี๋ยวนี้เราจะต้องกรองเด็กมากขึ้น ไม่งั้นมันจะเกิดความล้มเหลวต่อเด็กและผู้ปกครอง ซึ่งถ้าเด็กปรับตัวไม่ได้ก็จะส่งผลต่อการเรียนของเขาด้วย”

(สนทนากลุ่ม, 8 ม.ย. 2552)

“โรงเรียนควรจะได้มีการจัดพี่เลี้ยงหรือบัดดี้คอยดูแลกัน ทำให้เวลาเขามีปัญหาคับข้องใจเขาก็จะมีที่ปรึกษาที่สามารถพูดคุยและช่วยเหลือเขาได้ ทำให้เขาไม่รู้สึกว่าเขาไม่มีใคร”

(สนทนากลุ่ม, 8 ม.ย. 2552)

4.3 โรงเรียนประจำสหศึกษา

โรงเรียนประจำสหศึกษาได้เสนอแนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของโรงเรียน ดังนี้

1) การแก้ระบบการจัดการหอพัก ทางโรงเรียนได้เสนอแนวทางการจัดให้นักเรียนพักอาศัยในหอพักเพื่อให้ความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากที่สุด โดยจัดให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พักอาศัยแยกออกมาจากชั้นอื่น เนื่องจากต้องการให้นักเรียนปรับตัวในการอยู่ประจำให้ได้ก่อน และจัดระบบความเป็นอยู่ให้นักเรียนมีระเบียบวินัย และเพื่อไม่ให้รุ่นพี่มีอำนาจหรือใช้อำนาจข่มเหง หรือแก้ง้น้อง จึงต้องมีการป้องกันการใช้อำนาจของรุ่นพี่ไม่ให้มากเกินไป

2) การเพิ่มระยะเวลาการปรับตัวก่อนเปิดภาคเรียน ควรเพิ่มระยะเวลาการจัดกิจกรรมให้นักเรียนใหม่ได้มาอยู่โรงเรียนก่อนเปิดภาคเรียนให้มากขึ้น เพราะเวลาประมาณ

1 สัปดาห์ อาจไม่เพียงพอที่นักเรียนจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ที่จะต้องมาอยู่ตลอดเวลา หรือปรับตัวให้เข้ากับตารางกิจกรรมประจำวัน ปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนใหม่ ครูใหม่ รวมถึงให้นักเรียนได้รู้จักการช่วยเหลือตัวเองให้มากที่สุด ตลอดจนการยอมรับสภาพที่ต้องอยู่ห่างไกลจากบ้าน ซึ่งระยะเวลาในช่วงนี้จะทำให้นักเรียนรู้ว่าสามารถอยู่ประจำได้หรือไม่ หากไม่ได้จะได้หาแนวทางการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

“การแก้ปัญหา คือ จะต้องมีการจัดการกับระบบ กำจัดอำนาจ สิทธิ ไม่ให้มีมากเกินไป ซึ่งโรงเรียนต้องจริงจังกับตรงนี้ ไม่งั้นการพัฒนาในด้านต่างๆ จะไม่เกิด”

(สนทนากลุ่ม, 17 ม.ค. 2552)

“จะพยายามไม่ให้มีการช้อนน้องหรือทำโทษน้อง ซึ่งครูจะควบคุมทุกขั้นตอนเวลาที่มีการรับน้อง ว่าสิ่งไหนควรไม่ควร ทำได้หรือทำไม่ได้”

(สนทนากลุ่ม, 17 ม.ค. 2552)

“เราอาจจะมีการลองผิดลองถูกก่อนในเรื่องของการจัดหอ เช่น บางช่วงเราก็จะจัดคละกัน ในหอหนึ่งๆ จะมีเด็กตั้งแต่ ม.1-ม.6 มันก็มีการแกล้งน้อง ชวนน้อง ใช้น้อง ใช้ชักถุงเท้า ใช้นวด ใช้เก็บผ้า ใช้ตักน้ำ คือใช้ทุกอย่าง ทีนี้ก็เปลี่ยนมาเป็นชั้นเดียวกันอยู่ด้วยกัน มันก็เกิดปัญหาขึ้นอีกคือ ชั้นเดียวกันอยู่ด้วยกัน บอกก็ไม่เชื่อฟังกัน มันก็จะดูแลความเรียบร้อยค่อนข้างยาก ทีนี้พอเปลี่ยนมาเป็นชั้นคู่ คือชั้นเดียวกันอยู่ด้วยกันแต่จะมีชั้นพี่มาอยู่ด้วย ซึ่งพี่ที่มากก็จะมีบ้างที่มีพฤติกรรมที่ไม่ดี ก็ทำให้เกิดการเลียนแบบที่ไม่ดีไปด้วย ดังนั้นในครั้งหน้าเราก็อาจจะมีการปรับใหม่ คือให้เด็ก ม.1 เขาอยู่ด้วยกันต่างหาก แยกจากพี่ เพื่อเราจะสามารถจัดระบบระเบียบให้เขาได้ และจะได้ไม่ต้องกลัวว่าจะถูกรุ่นพี่ข่ม หรือเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ดี ”

(สนทนากลุ่ม, 17 ม.ค. 2552)

“ที่นี่จะมีกิจกรรมปรับพื้นฐานให้เขาก่อนเปิดเทอม ซึ่งเขาจะต้องมาอยู่ประจำก่อน 1 สัปดาห์ โดยให้นักเรียนมีการปรับตัวเรื่องตารางเวลาในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน รวมทั้งปรับพื้นฐานการเรียนก่อน เนื่องจากแต่ก่อนเราจะพบปัญหาเด็กลาออกกลางคันเยอะมาก เนื่องจากพอเปิดเทอมบู๊บ เขาจะต้องปรับตัวหลายอย่างมากทั้งเรื่องกิจวัตรประจำวัน เรื่องเพื่อน เรื่องพี่ และเรื่องเรียน ทำให้เขาเกิดความสับสนได้ จึงต้องเพิ่มระยะเวลาให้มากขึ้น”

(สนทนากลุ่ม, 17 ม.ค. 2552)

ผลการวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้ง 3 โรงเรียน แสดงดังตารางที่ 4.3
ตารางที่ 4.3 แนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ใน
โรงเรียนประจำ 3 รูปแบบ

ประเด็นการ วิเคราะห์	โรงเรียนประจำ ชายล้วน	โรงเรียนประจำ หญิงล้วน	โรงเรียนประจำ สหศึกษา
แนวทางการแก้ ปัญหาการปรับตัว ทางสังคมของ นักเรียนมัธยม ศึกษาปีที่ 1 ใน โรงเรียนประจำ	1. การคัดเลือกหัวหน้า นักเรียนในหอพักให้มี คุณภาพและมีศักยภาพ มีความเป็นผู้นำและมี ความรับผิดชอบสูง สามารถดูแลปกครองน้อง และสามารถอบรมสั่ง สอน รวมทั้ง เป็น แบบอย่างที่ดี ทั้งด้านการ เรียน ความประพฤติ และความสามารถด้าน ต่างๆ	1.การคัดเลือกนักเรียน ประจำ โรงเรียนควร คัดเลือกนักเรียนที่มี ความพร้อมและเต็มใจ มาอยู่ประจำ โดยการ คัดกรองเด็กและ สัมภาษณ์ผู้ปกครอง อย่างละเอียด ซึ่งหาก นักเรียนไม่มีความ พร้อมหรือไม่เต็มใจ ผู้ปกครองก็ไม่ควร บังคับ หรือหากมีความ จำเป็นผู้ปกครองต้อง อธิบายให้นักเรียนเข้าใจ ถึงเหตุผลก่อนที่จะให้ นักเรียนเข้ามาอยู่ ประจำ	1.การแก้ระบบการ จัดการหอพัก โดยในปี การศึกษาหน้า ให้มีการ จัดหอพักให้นักเรียน ม.1 แยกออกมาอยู่ รวมกัน เนื่องจาก ต้องการให้นักเรียน ปรับตัวในการอยู่ประจำ ให้ได้ก่อน ที่จะเข้าไปอยู่ ร่วมกับนักเรียนชั้นอื่น เพื่อให้มีความเป็น ระเบียบเรียบร้อยมาก ขึ้น และเพื่อไม่ให้รุ่นพี่มี อำนาจหรือใช้อำนาจ มากเกินไป

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ประเด็นการวิเคราะห์	โรงเรียนประจำชายล้วน	โรงเรียนประจำหญิงล้วน	โรงเรียนประจำสหศึกษา
	3. การจำกัดอำนาจควรมีการจำกัดอำนาจและตรวจสอบการทำงานของหัวหน้าไม่ให้มีการใช้อำนาจมากเกินไป เช่น ควรตั้งเกณฑ์การลงโทษนักเรียนในหอพัก เพื่อให้ไม่มีการลงโทษขั้นรุนแรง	2. การดูแลระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง โรงเรียนควรจับคู่ระหว่างนักเรียนประจำรุ่นพี่และนักเรียนประจำรุ่นน้อง เพื่อให้รุ่นพี่ช่วยดูแล สอนหรือว่ากล่าวตักเตือนน้องได้ และคอยให้คำปรึกษาปัญหาต่างๆ รวมถึง	2. การจัดกิจกรรมให้นักเรียนใหม่ได้มาอยู่ในโรงเรียนก่อนเปิดภาคเรียน ควรมีการเพิ่มระยะเวลาให้มากขึ้น เพราะเวลาประมาณ 1 สัปดาห์ที่จัด อาจไม่เพียงพอกับการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม
	4. การปกครองในหอพัก ให้การจัดการปกครองในหอพักเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และแต่ละหอพักควรร่วมมือกันหาแนวทางในการแก้ปัญหา	ช่วยให้เกิดความสามัคคี รักใคร่ปรองดองระหว่างนักเรียนประจำ	ตารางกิจกรรมประจำวันของโรงเรียน และการปรับตัวให้เข้ากับ เพื่อน ครู รวมถึง การปรับตัวในการช่วยเหลือตัวเอง และการยอมรับสภาพที่ต้องอยู่ห่างไกลจากบ้าน ซึ่งระยะเวลาในช่วงนี้จะทำให้นักเรียนรู้ว่า สามารถอยู่ประจำได้หรือไม่ หากไม่ได้จะได้อาณาเขตการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป
	5. การเป็นแบบอย่างที่ดีของครู เช่น การวางตัว การเคารพครูที่เป็นผู้อาวุโสกว่า		

จากผลการวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำทั้ง 3 โรงเรียน สรุปได้ว่า โรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีแนวทางการแก้ปัญหาแตกต่างกัน เนื่องจากโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีระบบการจัดการดูแลนักเรียนประจำไม่เหมือนกัน และลักษณะปัญหาหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาที่มาจากสภาพแวดล้อมต่างๆ กัน ทำให้โรงเรียนทั้ง 3 มีแนวทางเฉพาะของแต่ละโรงเรียน โดยโรงเรียนชายล้วนมีแนวทางการแก้ปัญหาที่ระบบการปกครองดูแลนักเรียนภายในหอพัก โรงเรียนหญิงล้วนมีแนวทางการแก้ปัญหาโดยการคัดเลือกนักเรียนที่จะมาอยู่ประจำให้มากขึ้น และแนวทางการดูแลนักเรียนประจำระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง ส่วนโรงเรียนสหศึกษามีแนวทางการแก้ปัญหาที่ระบบการจัดการหอพักของนักเรียน และการให้นักเรียนที่จะเข้าใหม่มาอยู่ในโรงเรียนเพื่อปรับพื้นฐานทั้งการเรียนและการอยู่หอพักก่อนเปิดภาคเรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ: การศึกษาข้ามกรณี มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ (1) วิเคราะห์และเปรียบเทียบปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ ได้แก่ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา (2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ และ (3) เสนอแนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบข้ามกรณี เก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร แหล่งข้อมูลได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้ดูแลนักเรียนประจำ ครูประจำชั้น และครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูแนะแนว นักจิตวิทยาประจำโรงเรียน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีปัญหาการปรับตัวทางสังคม จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา จำแนกประเภทของข้อมูล ลงข้อสรุปแบบอุปนัย และวิเคราะห์เปรียบเทียบข้ามกรณี เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ คือ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา

1.1 กรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนประจำชายล้วน

สรุปผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

(1) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม

การศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคมในโรงเรียนประจำชายล้วน พบว่า นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านระบบการปกครองในหอพัก เนื่องจากเมื่อนักเรียนเข้ามาอยู่ในหอพักเด็กโตที่มีระบบการปกครองแบบรุ่นพี่ปกครองรุ่นน้อง นักเรียนจะ

กลัวและเกร็งกับรุ่นพี่ในหอพัก ทำให้นักเรียนเครียด กอดตัน และเก็บกด ดังนั้น นักเรียนจึงไม่กล้าทำผิดกฎระเบียบภายในหอพัก เพราะนักเรียนกลัวถูกรุ่นพี่ลงโทษ ด้านปัญหาการปรับตัวเรื่องกิจกรรมประจำวัน พบว่า ระยะเวลาแรกนักเรียนจะประสบปัญหาการปรับตัวในเรื่องการแบ่งเวลา ทำให้นักเรียนแบ่งเวลาไม่เป็น เนื่องจากเมื่อนักเรียนเข้ามาอยู่หอพักเด็กโต นักเรียนไม่มีครูคอยดูแลอย่างใกล้ชิดเหมือนเด็กเล็ก ทำให้นักเรียนต้องรับผิดชอบตัวเองมากขึ้น และปัญหาการปรับตัวเรื่องการเล่นกีฬา เนื่องจากเมื่อเข้ามาหอพักเด็กโตนักเรียนต้องเล่นกีฬานักกว่าเด็กเล็ก ซึ่งหากนักเรียนคนใดไม่แข็งแรงหรือไม่มีความอดทนเพียงพอ ก็จะทำให้นักเรียนไม่สามารถปรับตัวได้และทำให้นักเรียนไม่ชอบเข้าโรงเรียนหรือเข้าหอพัก

นอกจากนี้ยังพบปัญหาการปรับตัวด้านมารยาททางสังคมหรือบรรทัดฐานของสังคม โดยนักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออกที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียน เนื่องจากอยู่ที่หอพักนักเรียนจะเงียบ และไม่กล้าพูด แต่เมื่อนักเรียนอยู่ภายนอกหอพักนักเรียนจะแสดงออกตรงกันข้าม เช่น เมื่ออยู่ในห้องเรียน นักเรียนจะคุยกันเสียงดัง ส่งเสียงรบกวน ก่อความรำคาญในชั้นเรียน พูดจาหยาบคายโดยไม่รู้จักกาลเทศะ ทำให้นักเรียนไม่ค่อยมีระเบียบวินัยในห้องเรียน และพบว่านักเรียนจะเชื่อฟังและเคารพรุ่นครูน้อยกว่ารุ่นพี่

(2) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม

การศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม ในโรงเรียนประจำชายล้วน พบว่า นักเรียนไม่ค่อยมีปัญหาปรับตัวเข้ากับเพื่อน เนื่องจากส่วนใหญ่ นักเรียนรู้จักกันมาแล้วในชั้นประถมศึกษา ปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อนที่พบ ได้แก่ ข่มเพื่อนที่อ่อนแกว่า ชอบเก็บตัวอยู่คนเดียว แยกตัวออกจากกลุ่ม ปัญหาด้านการปรับตัวหรือการสร้างความสัมพันธ์กับรุ่นพี่ พบว่า นักเรียนจะกลัวและเกรงรุ่นพี่ เนื่องจากระบบรุ่นพี่ปกครองรุ่นน้อง และระบบรุ่นน้องต้องเคารพรุ่นพี่ จึงทำให้นักเรียนกลัวรุ่นพี่ ด้านการปรับตัวเข้าครูดูแลหอพัก พบว่าความสัมพันธ์กับครูดูแลหอพักเป็นไปในลักษณะที่ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กัน เพราะนักเรียนไม่กล้าเข้าไปพูดคุย เนื่องจากรุ่นพี่จะห้ามนักเรียนไม่ให้บอกหรือฟ้องครูดูแลหอพัก และนักเรียนจะกลัวรุ่นพี่มากกว่าครูดูแลหอพัก ส่วนการปรับตัวเข้ากับครูนักเรียนค่อนข้างที่จะไม่กลัวหรือเชื่อฟังครู โดยแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และให้ความเคารพเชื่อฟังครูน้อยกว่ารุ่นพี่ และพบว่านักเรียนมีปัญหาในการทำงานกลุ่ม เนื่องจากข้อจำกัดของการอยู่หอพักทำให้นักเรียนไม่สามารถเข้าไปทำงานระหว่างหอพักได้ นอกจากนี้ ยังพบว่าหากนักเรียนมีปัญหาขัดแย้งกัน นักเรียนจะจัดการความขัดแย้งกันเอง โดยจะพยายามปกปิดไม่ให้รุ่นพี่รู้ เพราะหากรุ่นพี่รู้ นักเรียนจะถูกลงโทษทั้งหอพักหรือทั้งระดับชั้น

(3) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม

การศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมในโรงเรียนประจำชายล้วน พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เป็นปฏิปักษ์ต่อคนอื่น และละเมิดกฎศีลธรรมของสังคม ได้แก่ การตั้งตัวเรียกค่าคุ้มครองจากเพื่อน ชูตรีตเงินจากเพื่อนที่อ่อนแอกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนถูกกระทำมาเช่นนั้น จึงเกิดความกดดันและเลียนแบบพฤติกรรม นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนมีปัญหาเรื่องการปรับตัวที่เกิดจากความผิดปกติของร่างกาย หรือจิตใจและอารมณ์ ได้แก่ นักเรียนที่มีปัญหาการควบคุมอารมณ์ตนเองสมาธิสั้น ทำให้ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ จึงมีการแสดงออกที่ก้าวร้าว รุนแรง หรือเกิดภาวะซึมเศร้า ชอบเก็บตัวอยู่คนเดียว ทำให้มีปัญหาในการปรับตัวเข้ากับเพื่อน

(4) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในโรงเรียนประจำชายล้วน พบว่า นักเรียนไม่มีปัญหาการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เนื่องจากโรงเรียนจัดกิจกรรมทัศนศึกษาอยู่เป็นประจำ รวมถึงเทคโนโลยีต่างๆ ที่เข้าถึงและโรงเรียนมีการรองรับสื่อเทคโนโลยีต่างๆ ทำให้นักเรียนสามารถรับรู้ข่าวสารการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกได้

1.2 โรงเรียนกรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนหญิงล้วน

(1) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม

การศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคมในโรงเรียนประจำหญิงล้วน พบว่า นักเรียนไม่ค่อยทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียนและของหอพัก เพราะนักเรียนเพิ่งเข้ามาใหม่ จึงยังไม่กล้าทำผิดระเบียบมากนัก ส่วนใหญ่ปัญหาผิดระเบียบที่พบได้แก่ ซอยผมผิดระเบียบ นำโทรศัพท์มือถือเข้ามาใช้ในโรงเรียนและในหอพัก นำขนมมารับประทานในห้องพัก ทั้งนี้กฎระเบียบในโรงเรียนได้ยืดหยุ่นไปบ้างตามความเหมาะสมและตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ส่วนการปรับตัวในการทำกิจกรรมประจำวัน นักเรียนสามารถปฏิบัติตามตารางเวลาได้ เนื่องจากนักเรียนค่อนข้างมีเวลาส่วนตัวและมีอิสระในการเลือกทำกิจกรรม เพราะทางโรงเรียนไม่ได้บังคับ เช่น กิจกรรมกีฬา ดนตรี ส่วนในด้านมารยาททางสังคม พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมแสดงออกที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียนเช่นเดียวกับนักเรียนไป-กลับ เช่น พุดคุยกันมากในห้องเรียน หลับในห้องเรียน

(2) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม

การศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคมในโรงเรียนประจำหญิงล้วน พบว่า นักเรียนไม่ค่อยมีปัญหาในการปรับตัวเข้ากับเพื่อน ส่วนใหญ่นักเรียนจะปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ดีทั้งเพื่อนประจำและเพื่อนไป-กลับ แต่จะมีนักเรียนบางคนที่ชอบเก็บตัวหรือชอบอยู่คนเดียว ไม่ยอมไปมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ด้านความสัมพันธ์กับรุ่นพี่ พบว่านักเรียนประจำมีความสัมพันธ์ที่ดีกับรุ่นพี่มากกว่านักเรียนไป-กลับ เนื่องจากระบบนักเรียนประจำเป็นระบบรุ่นพี่ดูแลรุ่นน้อง ดังนั้น รุ่นน้องจะเกรงและเชื่อฟังรุ่นพี่ ความสัมพันธ์จะอยู่ในลักษณะช่วยเหลือกันและเคารพกันตามระบบอาวุโส ซึ่งต่างจากนักเรียนไปกลับที่ไม่ค่อยมีปฏิสัมพันธ์กับรุ่นพี่ ด้านความสัมพันธ์กับครู พบว่า นักเรียนไม่มีปัญหาการปรับตัวเข้ากับครู โดยนักเรียนประจำจะสนิทกับครูประจำหอพักมากกว่าครูประจำชั้น หากนักเรียนมีปัญหาจะเข้าหาครูประจำหอพักมากกว่า เนื่องจากครูประจำหอพักจะดูแลนักเรียนใกล้ชิดและดูแลความเป็นอยู่ของนักเรียน ด้านปัญหาความขัดแย้ง พบว่า ส่วนใหญ่เป็นปัญหาเล็กน้อยเหมือนเด็กผู้หญิงทั่วไป เช่น การไม่ชอบหน้ากัน ซึ่งนักเรียนจะใช้วิธีหลบเลี่ยง และพยายามไม่เผชิญหน้ากันมากกว่า

(3) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม

การศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมในโรงเรียนประจำหญิงล้วน พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ และมีการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียน เช่น พุดคุยกันมากในห้องเรียน แต่ปัญหาพฤติกรรมแนวโน้มที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมมักจะไม่ค่อยพบในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ส่วนใหญ่จะพบกับนักเรียนโตมากกว่า

(4) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในโรงเรียนประจำหญิงล้วน พบว่า นักเรียนไม่มีปัญหาการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เนื่องจากนักเรียนสามารถรับข่าวสารต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับนักเรียนไป-กลับ ทั้งที่โรงเรียนและที่หอพัก เพียงแต่อาจจะน้อยกว่าเพราะถูกจำกัดด้วยตารางเวลา

1.3 โรงเรียนกรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียนสหศึกษา

(1) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม

การศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคมในโรงเรียนประจำสหศึกษา พบว่า นักเรียนไม่ค่อยทำผิดกฎระเบียบของโรงเรียนและของหอพัก ซึ่งหากนักเรียน

ทำผิดระเบียบก็เนื่องจากความไม่รู้ การทำผิดกฎระเบียบของนักเรียนที่พบ ได้แก่ แต่งกายผิดระเบียบ นำขนมขึ้นไปรับประทานบนหอนอน นอกจากนี้ นักเรียนยังมีปัญหาการปรับตัวในการดำเนินชีวิตประจำวัน เนื่องจากนักเรียนยังช่วยเหลือตัวเองไม่ค่อยได้และยังไม่มีควมรับผิดชอบ เช่น ไม่มีระเบียบวินัยในการเก็บของใช้ส่วนตัว ไม่ส่งผ้าซัก ใช้เสื้อผ้าร่วมกัน และมีการแสดงออกที่ไม่เป็นไปตามมารยาททางสังคมหรือบรรทัดฐานของสังคม ได้แก่ พุดจาหยาบคายและไม่เหมาะสมโดยไม่แบ่งเพศระหว่างเพื่อนนักเรียนหญิงและเพื่อนนักเรียนชาย ไม่ให้ความเคารพครูเท่าที่ควร เช่น เดินออกจากห้องเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต จับกลุ่มคุยกันในห้องเรียน

(2) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคม

การศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านทักษะทางสังคมในโรงเรียนประจำสหศึกษา พบว่า นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวเข้ากับเพื่อนบ้าง เนื่องจากนักเรียนมักคิดถึงแต่ตัวเองเป็นสำคัญ จึงไม่ยอมปรับตัวเข้ากับเพื่อน แต่นักเรียนจะไม่มีปัญหาในการปรับตัวเข้ากับเพื่อนต่างเพศ โดยความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศค่อนข้างที่จะสนิทสนมกันมากจนไม่แบ่งแยกเพศ และใช้คำพูดหยาบคายโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม ด้านปัญหาการปรับตัวเข้ากับรุ่นพี่หรือการสร้างความสัมพันธ์กับรุ่นพี่ พบว่า นักเรียนกลัวและเกรงรุ่นพี่ เนื่องจากระบบรุ่นพี่รุ่นน้องในโรงเรียน ส่วนด้านการปรับตัวเข้ากับครู พบว่า นักเรียนค่อนข้างที่จะสนิทสนมกับครูเนื่องจากนักเรียนต้องอยู่ประจำที่โรงเรียนตลอด ครูจึงมีหน้าที่ดูแลนักเรียนทั้งด้านการเรียนและความเป็นอยู่ทั่วไป

(3) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม

การศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมในโรงเรียนประจำสหศึกษา พบว่า การที่นักเรียนต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งที่อยู่อาศัย อาหารการกิน ต้องเข้าสู่ระบบโรงเรียนประจำ ต้องช่วยเหลือตัวเอง ทำให้นักเรียนขาดอิสระและความเป็นส่วนตัว ถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบและตารางเวลา ทำให้ระยะแรกนักเรียนเกิดการต่อต้านการอยู่โรงเรียนประจำ โดยการแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อจะได้ไม่ต้องอยู่โรงเรียนประจำ เช่น ไม่ตั้งใจเรียน ไม่ทำงานส่ง ไม่สนใจความเป็นอยู่ บางครั้งจะมีการต่อต้านแบบแรงๆ คือ เถียงครู หรือมีการทำร้ายตัวเอง นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนมีการกระทำที่ละเมิดกฎศีลธรรมของสังคม เช่น การลักขโมยด้วยความคะนองหรืออยากลอง การทะเลาะวิวาทชกต่อยกันโดยเฉพาะนักเรียนชาย

(4) ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในโรงเรียนประจำสหศึกษา พบว่า นักเรียนไม่มีปัญหาการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เนื่องจากเทคโนโลยีต่างๆ ในปัจจุบันที่เข้าถึงและโรงเรียนมีเทคโนโลยีสนับสนุนให้นักเรียนสามารถรับข่าวสารได้ทัน แต่การอยู่โรงเรียนประจำทำให้สังคมของนักเรียนค่อนข้างแคบ นักเรียนจึงค่อนข้างขาดความกระตือรือร้น ใช้ชีวิตแบบเรื่อยๆ เนื่องจากนักเรียนไม่ต้องใช้ชีวิตแบบแข่งขันเหมือนนักเรียนไป-กลับทั่วไป

ผลการเปรียบเทียบปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนประจำโรงเรียนหญิงล้วนมีปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านต่างๆ น้อยกว่านักเรียนประจำโรงเรียนชายล้วนและนักเรียนประจำโรงเรียนสหศึกษา เนื่องจากนักเรียนเข้ามาอยู่โรงเรียนประจำด้วยความจำเป็น ดังนั้น นักเรียนจึงสามารถยอมรับสภาวะในการเข้ามาอยู่และมีความพร้อมในระดับหนึ่งก่อนเข้ามาอยู่ประจำ ซึ่งหากนักเรียนไม่สามารถปรับตัวได้ นักเรียนก็สามารถไป-กลับได้ เพราะโรงเรียนไม่ได้บังคับให้นักเรียนอยู่ประจำ และเนื่องจากกิจกรรมประจำวันของโรงเรียน ระเบียบกฎเกณฑ์การอยู่ประจำที่ค่อนข้างยืดหยุ่น ทำให้นักเรียนไม่เครียดและไม่กดดัน นักเรียนจึงไม่ค่อยมีปัญหาการปรับตัวทางสังคม ส่วนโรงเรียนประจำชายล้วน พบว่า แม้นักเรียนจะอยู่ประจำมาก่อนในระดับชั้นประถมศึกษา แต่เมื่อนักเรียนเข้ามาอยู่ในหอพักเด็กโตที่มีระบบการปกครองแบบรุ่นพี่ปกครองรุ่นน้องในหอพัก ทำให้นักเรียนรู้สึกเครียด กัดดัน และเนื่องจากระบบรุ่นพี่ต้องเคารพรุ่นพี่ ทำให้นักเรียนค่อนข้างกลัว เกร็ง และเก็บกด เมื่ออยู่ในหอพัก ส่วนโรงเรียนประจำสหศึกษา พบว่า นักเรียนมีปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับระบบการช่วยเหลือตัวเอง และความรับผิดชอบตัวเองในการอยู่ประจำ เนื่องจากนักเรียนต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ใหม่ จากที่ไม่เคยอยู่ประจำมาก่อน หากนักเรียนไม่สามารถยอมรับหรือไม่สามารถปรับตัวได้ นักเรียนจะต่อต้านเพื่อให้ได้ออกจากโรงเรียนประจำ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ 3 แบบ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำทั้ง 3 โรงเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้านจิตใจ จากการศึกษาพบว่า นักเรียนโรงเรียนประจำชายล้วนมีปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคม ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านระบบการปกครอง

ภายในหอพัก ซึ่งโรงเรียนให้นักเรียนปกครองกันเองโดยรุ่นพี่ปกครองรุ่นน้อง รวมถึงระบบรุ่นพี่รุ่นน้อง ระบบเหล่านี้ทำให้นักเรียนรู้สึกเครียด กัดดัน และเก็บกด ส่งผลให้เกิดปัญหาการปรับตัวทางสังคมในด้านต่างๆ ตามมา รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนและด้านการเรียน

(2) ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ พื้นฐานของครอบครัวหรือการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว ถ้านักเรียนได้รับความอบอุ่นจากครอบครัวมากเพียงพอและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว หรือได้รับการเลี้ยงดูมาแบบให้รู้จักช่วยเหลือตัวเอง และมีระเบียบวินัย ก็จะทำให้นักเรียนสามารถปรับตัวต่อระบบของโรงเรียนประจำได้และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในโรงเรียนประจำได้อย่างมีความสุข และ (3) ปัจจัยด้านตัวนักเรียนเอง ซึ่งเกิดจากความผิดปกติทางจิตใจหรืออารมณ์ เช่น นักเรียนมีความผิดปกติในการควบคุมอารมณ์ตนเอง นักเรียนที่เป็นเด็กสมาธิสั้น นักเรียนที่เป็นโรคซึมเศร้า ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ในสังคม

โรงเรียนประจำหญิงล้วน มีปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคม ได้แก่

(1) ปัจจัยด้านครอบครัว กล่าวคือ พื้นฐานของครอบครัวหรือการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งได้แก่ การพูดคุยระหว่างผู้ปกครองและนักเรียนถึงเหตุผล และความจำเป็นที่นักเรียนต้องมาอยู่ประจำ ถ้าหากผู้ปกครองไม่สามารถทำให้นักเรียนยอมรับในเหตุผลได้หรือบังคับให้นักเรียนอยู่ประจำโดยนักเรียนไม่เต็มใจ นักเรียนจะพยายามต่อต้าน เพราะนักเรียนเห็นว่ามีทางเลือกที่จะไป-กลับได้ แต่ถ้านักเรียนเข้าใจในสภาวะของการที่ต้องมาอยู่ประจำ นักเรียนก็จะพยายามปรับตัวเอง และ

(2) ปัจจัยด้านตัวนักเรียนเอง ซึ่งอยู่ในสภาวะที่ยังไม่มีความพร้อมทางจิตใจ เนื่องจากยังมีความเป็นเด็ก ไม่เคยจากผู้ปกครองมาอยู่ร่วมกับคนอื่น จึงทำให้นักเรียนไม่อยากอยู่ประจำ และยังไม่อยากอยู่กับครอบครัวหรือพ่อแม่

โรงเรียนประจำสหศึกษา มีปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคม ได้แก่

(1) ปัจจัยด้านระบบรุ่นพี่รุ่นน้องในโรงเรียน ซึ่งนักเรียนคิดว่ารุ่นพี่มีสิทธิหรืออำนาจมากกว่ารุ่นน้อง จึงทำให้รุ่นพี่มักข่มเหงรุ่นน้อง แกล้งรุ่นน้อง และเอาเปรียบรุ่นน้อง (2) ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ พื้นฐานของครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว ถ้านักเรียนมาจากครอบครัวที่แตกแยก หรือไม่มีความอบอุ่นในครอบครัว และการเลี้ยงดูแบบไม่ให้นักเรียนช่วยเหลือตัวเอง หรือไม่มีระเบียบวินัย ก็มักจะเกิดปัญหาการปรับตัวทางสังคมในด้านต่างๆ ตามมา และ (3) ปัจจัยด้านตัวนักเรียนเอง โดยไม่ยอมรับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในโรงเรียนประจำ เนื่องจากนักเรียนรู้สึกว่าไม่มีอิสระ ต้องปฏิบัติตามกรอบตามตารางเวลาในการทำกิจกรรมประจำวัน ทำให้นักเรียนไม่สามารถออกไปข้างนอกได้ โดยเฉพาะนักเรียนที่มาเรียนซ้ำชั้นที่นี่ มักจะไม่ยอมปรับตัวเข้าหาคนอื่น และตั้งตัวเป็นหัวหน้ากลุ่ม

3. แนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนประจำ 3 แบบ

โรงเรียนประจำทั้ง 3 โรงเรียน มีแนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 แตกต่างกันไป เนื่องจากโรงเรียนแต่ละโรงเรียนมีระบบการบริหารงานนักเรียนประจำและการดูแลปกครองนักเรียนแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่โรงเรียนประจำจะมีวัตถุประสงค์เฉพาะของแต่ละโรงเรียน ดังนั้น แนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของโรงเรียนชายล้วน โรงเรียนหญิงล้วน และโรงเรียนสหศึกษาจึงแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

แนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของโรงเรียนประจำชายล้วน ได้แก่ การแก้ระบบการปกครองในหอพัก คือ (1) การคัดคัดเลือกหัวหน้านักเรียน ให้มีคุณภาพและมีศักยภาพ มีความเป็นผู้นำและมีความรับผิดชอบสูง สามารถดูแลปกครองรุ่นน้องและสามารถสอนรุ่นน้อง รวมทั้งเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งด้านการเรียน ความประพฤติ และความสามารถด้านต่างๆ (2) การประเมินหัวหน้านักเรียน ควรมีการประเมินหัวหน้านักเรียนในผลการปฏิบัติหน้าที่ หากนักเรียนมีคุณสมบัติไม่เหมาะสมก็ไม่ควรแต่งตั้งเป็นหัวหน้า หรือหากประเมินแล้วมีความบกพร่องก็ควรมีการแก้ไขปรับปรุง (3) การจำกัดอำนาจหัวหน้านักเรียน ควรมีการจำกัดอำนาจและตรวจสอบการทำงานของหัวหน้านักเรียนไม่ให้มีการใช้อำนาจเกินขอบเขต เช่น ควรตั้งเกณฑ์ในลงทะเบียนนักเรียนในหอพัก เพื่อไม่ให้มีการลงทะเบียนที่หนักเกินไป (4) การปกครองภายในหอพัก ควรให้การปกครองในหอพักแต่ละหอพักดำเนินไปในแนวทางหรือทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และแต่ละหอพักควรร่วมมือกันหาแนวทางแก้ปัญหาหรือมีการแก้ปัญหา ร่วมกันระหว่างครูดูแลหอพักและครูที่ปรึกษานักเรียนประจำหอพัก และ (5) การเป็นแบบอย่างที่ดีของครู เช่น การวางตัวของครูให้เป็นไปตามกาลเทศะ มีพฤติกรรมที่เหมาะสม และการเคารพครูตามลำดับอาวุโส

แนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของโรงเรียนประจำหญิงล้วน ได้แก่ (1) การคัดเลือกนักเรียนประจำ โดยโรงเรียนควรคัดเลือกนักเรียนที่จะเข้ามาอยู่ประจำในโรงเรียนให้มากขึ้น โดยการคัดกรองเด็กและสัมภาษณ์ผู้ปกครองอย่างละเอียด ซึ่งหากเด็กไม่มีความพร้อมหรือถูกบังคับให้มาอยู่ก็ไม่ควรให้เด็กเข้ามา หรือหากมีความจำเป็นผู้ปกครองต้องอธิบายให้นักเรียนเข้าใจถึงเหตุผลก่อนที่จะให้นักเรียนมาอยู่ประจำ และ (2) การดูแลนักเรียนประจำระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง โดยโรงเรียนควรจัดให้นักเรียนประจำจับคู่ระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง เพื่อให้รุ่นพี่ช่วยดูแล สอนหรือว่ากล่าวตักเตือนรุ่นน้อง และคอยเป็นที่ปรึกษาแก่รุ่นน้อง

เนื่องจากมีประสบการณ์มาก่อน ซึ่งหากรุ่นพี่ไม่สามารถช่วยเหลือรุ่นน้องได้ ครูก็จะคอยช่วยเหลือและแก้ปัญหาต่อไป

แนวทางการแก้ปัญหาคารปรับตัวทางสังคมของโรงเรียนประจำสหศึกษา ได้แก่

(1) การแก้ระบบการจัดการหอพัก โดยในปีการศึกษาหน้าจะมีการจัดหอพักให้นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 แยกออกมาอยู่รวมกัน เนื่องจากต้องการให้นักเรียนปรับตัวในการอยู่ประจำให้ได้ก่อน และจัดระบบให้นักเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีระเบียบวินัย และเพื่อที่จะไม่ให้รุ่นพี่ใช้อำนาจแก๊งรุ่นน้อง หรือข่มเหงรุ่นน้อง และ (2) การจัดกิจกรรมให้นักเรียนใหม่ได้มาอยู่โรงเรียนก่อนเปิดภาคเรียน โดยเพิ่มระยะเวลาให้มากขึ้น เพราะเวลาประมาณ 1 สัปดาห์อาจไม่เพียงพอที่นักเรียนจะยอมรับกับสภาพหรือปรับตัวเข้ากับระบบกิจกรรมประจำวัน ระบบเพื่อนใหม่ ครูใหม่ รวมถึงให้นักเรียนรู้จักการช่วยเหลือตัวเอง หรือการยอมรับสภาพที่ต้องอยู่ห่างไกลจากบ้าน ซึ่งระยะเวลาในช่วงนี้จะทำให้นักเรียนรู้ตัวเองว่านักเรียนสามารถอยู่ประจำได้หรือไม่ หากไม่ได้จะค้นหาแนวทางการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ มีประเด็นที่สำคัญสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นนักเรียนที่กำลังเข้าสู่วัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังนั้น ในช่วงวัยนี้นักเรียนจึงมักประสบกับปัญหาการปรับตัวที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะมักประสบกับปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับสังคม สอดคล้องกับคำกล่าวของ สุชา จันทรเอม (2529) ที่กล่าวว่าวัยรุ่นจะประสบกับปัญหาและเผชิญกับวิกฤตการณ์ในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบข้างมากกว่าวัยอื่นๆ ซึ่งหากไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ ก็เกิดความขัดแย้ง ความเครียด ความคับข้องใจ และความวิตกกังวล ที่ทำให้กลายเป็นปัญหาทางพฤติกรรมอันเนื่องมาจากความบกพร่องในการปรับตัวทางสังคม

ผลการวิจัยพบปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ ได้แก่ ปัญหาการปรับตัวทางสังคมด้านกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ ของโรงเรียน และของหอพัก การปรับตัวให้เข้ากับระบบการอยู่ประจำที่ต้องช่วยเหลือตัวเอง รับผิดชอบตัวเอง และปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับรุ่นพี่ ซึ่งส่วนใหญ่ นักเรียนจะกลัวและเกรงรุ่นพี่ ทำให้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับรุ่นพี่ และนักเรียนมักจะกลัวและเชื่อฟังรุ่นพี่มากกว่าครู ทั้งนี้อาจ

เนื่องมาจากโรงเรียนประจำมีระเบียบ กฎเกณฑ์ และข้อบังคับต่างๆ มากกว่าโรงเรียนไป-กลับ เพราะนอกจากจะมีระเบียบ กฎเกณฑ์ของโรงเรียนแล้ว ยังมีระเบียบกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันในหอพักด้วย ทั้งนี้เพื่อฝึกความมีระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกันของนักเรียน นอกจากการปรับตัวต่อกฎระเบียบแล้ว นักเรียนยังต้องปรับตัวในการช่วยเหลือตัวเองและรับผิดชอบตัวเองอย่างมากทั้งในด้านการเรียนและการใช้ชีวิต ดังนั้น เมื่อนักเรียนเข้ามาอยู่ประจำระยะแรก นักเรียนต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงหลายๆ ด้าน พร้อมๆ กัน จึงทำให้นักเรียนปรับสภาพตัวเองไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ นอกจากนี้ ยังพบว่าส่วนใหญ่นักเรียนจะมีปัญหาความสัมพันธ์กับรุ่นพี่ เนื่องจากเมื่อนักเรียนเข้ามาอยู่ในโรงเรียนประจำ ซึ่งโดยมากจะเคร่งครัดต่อระบบการเคารพรุ่นพี่ ซึ่งหากรุ่นพี่เคร่งครัดมากเกินไปกับระเบียบ กฎเกณฑ์ และมีการใช้อำนาจที่ไม่เหมาะสม ก็จะทำให้เด็กเกิดความกลัวและกดดัน ส่งผลให้นักเรียนเครียด เกิดความไม่สบายใจและคับข้องใจ ทำให้ประสบกับปัญหาการปรับตัวทางสังคมและปัญหาสุขภาพจิตได้

การที่นักเรียนต้องประสบกับปัญหาต่างๆ เหล่านี้ เนื่องจากนักเรียนกำลังเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งอยู่ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ ตลอดจนเริ่มมีบทบาทในสังคมมากขึ้น และการที่ต้องประสบกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังคำกล่าวของ สุชา จันท์ธอม (2529) กล่าวว่า สาเหตุที่เด็กประสบความยุ่งยากในสังคมก็เนื่องจากสาเหตุหลายประการ ประการสำคัญก็คือ การที่เด็กต้องเผชิญกับสังคมที่แตกต่างไปจากเดิมมาก ซึ่งเมื่อก่อนเด็กอาจจะพบแคบิดา มารดา ญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้าน แต่ปัจจุบันนี้เด็กส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับสังคมที่มีบุคคลมาจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ กัน มาจากคนละภาคคนละถิ่น ทำให้เด็กเกิดความยุ่งยากในการปรับตัวได้ ดังนั้น การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมจึงมักจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นได้ โดยปัญหาต่างๆ เหล่านี้ มักจะเป็นปัญหาที่สร้างความยุ่งยากใจให้แก่เด็กในบางครั้งที่นักเรียนต้องพบกับความยุ่งยากใจ ก็จะทำให้กลายเป็นปัญหาในการปรับตัวได้ ดังนั้น สิ่งสำคัญที่จะช่วยเหลือให้นักเรียนให้สามารถปรับตัวอยู่ในโรงเรียนได้อย่างมีความสุขก็คือ โรงเรียน โดยบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในการดูแลนักเรียน ควรจะมีการจัดระบบ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎเกณฑ์ ของการอยู่โรงเรียนประจำ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและทางสังคมให้เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนต้องพักอาศัยอยู่ในโรงเรียนตลอดเวลาเรียนและเวลานอน จึงทำให้นักเรียนต้องปรับตัวในการอยู่ร่วมกับคนอื่นตลอดเวลา ทั้งเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง และครูอาจารย์ เพราะฉะนั้นโรงเรียนจึงควรดูแลความเป็นอยู่ของนักเรียนและความสัมพันธ์ต่างๆ ในโรงเรียนโดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องให้เป็นไปด้วยดี ไม่ให้นักเรียนเกิดความคับข้องใจ ยุ่งยากใจ ซึ่งทำให้เป็นอุปสรรคต่อการปรับตัวทางสังคมในโรงเรียน

รวมถึงระบบการดูแล และการปกครองนักเรียนควรเป็นไปในแนวทางแบบประชาธิปไตย ให้นักเรียนมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น เนื่องจากเด็กในวัยนี้ เริ่มมีความเป็นผู้ใหญ่ และเริ่มมีความคิดแบบมีเหตุมีผล ดังนั้นการดูแลปกครองแบบประชาธิปไตยที่เหมาะสมจะให้นักเรียนยอมรับและปฏิบัติตามได้ มีการปรับตัวที่ดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ผ่านช่วงวัยรุ่นได้โดยไม่มีปัญหาและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของเฮอร์ล็อก (Hurlock, 1974 อ้างถึงใน บุญญรัตน์ ขจรพัฒน์วรกุล, 2551) ที่กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นวิธีที่ผู้เลี้ยงดูให้ความสำคัญกับการอธิบายเหตุผล เพื่อให้เด็กเข้าใจในสิ่งที่ผู้เลี้ยงดูคาดหวังในพฤติกรรมนั้น มีการให้รางวัลหรือคำชมเชยเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์และลงโทษแต่ไม่รุนแรง การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนั้นเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสม มีอิสระในการคิด ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเองให้ความร่วมมือกับผู้อื่นได้ดี มีความมั่นคงในอารมณ์ ปรับตัวได้ดี และมีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม

นอกจากนี้ การที่จะช่วยเหลือนักเรียนให้มีพัฒนาการการปรับตัวทางสังคมที่ดีได้ ก็คือครู เนื่องจากครูเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ดังนั้น ครูควรสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน เพราะนักเรียนประจำไม่ได้อยู่กับบิดามารดาตลอดเวลา ดังนั้นเมื่อนักเรียนมีปัญหาจึงอาจไม่สามารถปรึกษาบิดามารดาได้ทุกเรื่อง ดังนั้นครูจึงควรมีความเข้าใจ และมีความรู้พอที่จะช่วยแก้ไขปัญหาให้นักเรียนได้ โดยเฉพาะการแนะแนวในโรงเรียนประจำ ซึ่งมีความสำคัญมากที่จะสามารถช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคลได้ ทั้งปัญหาความเป็นอยู่ ปัญหาการเรียน และปัญหาทางสังคม โรงเรียนที่มีบริการแนะแนวที่ดี จะช่วยลดจำนวนปัญหาของนักเรียนและการลงโทษนักเรียนให้น้อยลงด้วย

2. จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ปัจจัยด้านครอบครัว โดยครอบครัวมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับตัวทางสังคม ซึ่งได้แก่ พื้นฐานของครอบครัวหรือการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว เป็นที่สังเกตว่าหากนักเรียนไม่ได้รับความอบอุ่นจากครอบครัวเท่าที่ควร ครอบครัวแตกแยก หรือพ่อแม่ไม่ค่อยมีเวลาได้อบรมสั่งสอน หรือไม่ค่อยรู้จักวิธีการอบรมเลี้ยงดู เช่น เลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย เลี้ยงดูแบบตามใจ เลี้ยงดูแบบไม่ให้อับอายตัวเอง ช่วยเหลือตัวเอง หรือเลี้ยงดูแบบปกป้องเกินไป จะทำให้นักเรียนปรับตัวไม่ได้หรือปรับตัวยาก โดยเฉพาะการที่นักเรียนต้องมาอยู่ในสังคมใหม่ๆ อยู่ร่วมกับคนหลากหลาย มาจากคนละที่คนละท้องถิ่น นอกจากนี้ จะต้องอยู่ร่วมกับคนอื่นตลอดเวลา เช่นใน

โรงเรียนประจำ ซึ่งมักจะทำให้นักเรียนปรับตัวไม่ได้กับระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ ในโรงเรียน หรือวิถีชีวิตในโรงเรียนประจำที่จะต้องเป็นไปตามตารางเวลา โดยนักเรียนจะต้องช่วยเหลือตัวเอง และมีความรับผิดชอบตัวเองอย่างมาก และต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสังคมและคนอื่น ๆ ในสังคมที่แวดล้อมตัวนักเรียน ดังนั้น หากนักเรียนไม่มีพื้นฐานทางครอบครัวที่แน่นแฟ้น หรือการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ก็จะส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนในโรงเรียนได้ ดังคำกล่าวของ วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์ (2545) ที่กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูเป็นสิ่งสำคัญต่อพัฒนาการของลูกมาก การที่เด็กจะเติบโตขึ้นมามีบุคลิกภาพ ลักษณะอย่างใดนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับพันธุกรรมแล้ว การอบรมเลี้ยงดูเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมาก ถ้าเด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างถูกต้องเหมาะสม จะส่งผลให้เขามีบุคลิกภาพที่ดี มีการปรับตัวต่อปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม จะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี มีบุคลิกภาพเหมาะสม อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กถูกเลี้ยงดูไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสม จะทำให้เด็กมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่ไม่ดีและไม่เหมาะสม ซึ่งจะเป็นปัญหาต่อการปรับตัวและส่งผลให้เกิดปัญหาทางสุขภาพจิตได้ง่าย สอดคล้องกับ สมาน กำเนิด (2520) ที่ศึกษาการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลต่อการปรับตัวของเด็กวัยรุ่น พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ทำให้เด็กมีการปรับตัวดีกว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และเข้มงวดกดขี่ กล่าวนคือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นการเลี้ยงดูที่พ่อแม่มีพฤติกรรมในลักษณะยอมรับฟังความคิดเห็นของบุตร ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น กล้าแสดงความคิดเห็น ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น รู้สึกว่าตัวเองมีค่า ทำให้เด็กมีการปรับตัวดีกว่าและมีปัญหาน้อยกว่าการที่อยู่ในครอบครัวที่ถูกทอดทิ้ง และสอดคล้องกับ อรพินทร์ ชูชมและอัจฉรา สุขารมณ (2532) ที่ศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียนวัยรุ่น พบว่า การอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อการปรับตัวของเด็กอย่างมาก และการเลี้ยงดูที่ให้ความอบอุ่น พ่อแม่มีความเข้าใจรักสนับสนุน ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ จะทำให้เด็กมีการปรับตัวได้ดี มีปัญหาน้อยกว่าเด็กที่ถูกทอดทิ้ง และสอดคล้องกับ พรพรรณ จันทรง (2541) ศึกษาแบบการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันจะมีการปรับตัวทางสังคมแตกต่างกัน โดยนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะมีการปรับตัวทางสังคมดีกว่านักเรียนที่ได้การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม ดังที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าพื้นฐานของครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ มีอิทธิพลอย่างมากต่อการปรับตัวทางสังคมของนักเรียน ดังนั้น พ่อแม่ที่ส่งลูกมาอยู่โรงเรียนประจำ โดยเฉพาะนักเรียนที่กำลังเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งกำลังมีการปรับตัวหลายๆ ด้าน จึงควรถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องอบรมเลี้ยงดูลูกโดยไม่หวังพึ่งครู

ด้านเดียว ควรให้ความร่วมมือกับโรงเรียน และถือเป็นหน้าที่อันสำคัญที่จะต้องเอาใจใส่ดูแล ความเป็นอยู่ของลูกที่อยู่ในวัยรุ่นให้มากที่สุด นอกจากนี้ ควรทำความเข้าใจกับลูกมากๆ รับฟัง ปัญหาต่างๆ เป็นที่ปรึกษาและให้ความอบอุ่นกับลูก พยายามใกล้ชิดลูก เนื่องจากเวลาที่ลูกได้อยู่ กับพ่อแม่จะน้อยกว่าเด็กคนอื่นๆ ดังคำกล่าวของ วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์ (2545) ที่กล่าวว่า ควรเลี้ยงดูลูกแบบไม่เข้มงวดมากเกินไป และให้อิสระทางการคิด การตัดสินใจ และการกระทำ ของลูกพอควร ภายใต้อขอบเขตที่พ่อแม่กำหนด โดยไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็ก บางครั้งพ่อแม่ก็ อาจให้ลูกได้ลองผิดลองถูก และถ้าลูกทำถูกต้องเหมาะสม พ่อแม่จะชมเชยให้กำลังใจ แต่หาก ลูกทำผิดพ่อแม่ก็จะให้กำลังใจ และชี้แนะสิ่งที่ถูกต้องให้ โดยที่พ่อแม่จะไม่ซ้ำเติมลูก หากแต่จะ ให้กำลังใจลูกและคำชี้แนะแก่ลูก ซึ่งบางครั้งอาจจะมีการลงโทษแก่ลูก แต่จะเป็นการลงโทษที่มี เหตุผล และไม่ใช้อารมณ์ การเลี้ยงดูแบบทางสายกลางนี้เป็นวิธีที่ดีที่สุด คือ ไม่มากเกินไปและไม่ น้อยเกินไป มีความรักความเอาใจใส่ ให้อิสระแก่ลูกพอควร มีการอบรมสั่งสอนให้รู้จักดีชั่ว และ เข้าใจกฎเกณฑ์ ระเบียบต่างๆ ของสังคม การเลี้ยงดูแบบนี้จะส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี เติบโต เป็นผู้ใหญ่ที่มีเหตุผล เคารพตนเอง เคารพผู้อื่น มีบุคลิกภาพที่ดี และสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ครอบครัว นับว่าเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมหรือความประพฤติของ วัยรุ่นยิ่งกว่าสถาบันอื่นใด ทั้งนี้เพราะเด็กต้องอาศัยอยู่กับบิดามารดาหรือผู้ปกครองเป็น ระยะเวลาอันยาวนานกว่าสถาบันอื่นๆ บิดามารดาจึงควรจะเป็น “หน้าที่อันสำคัญ” ในการที่ จะเอาใจใส่ดูแลและอบรมลูกให้ผ่านพ้นวัยรุ่นไปสู่ความก้าวหน้าในชีวิตด้วยดี ดังนั้น อนาคตของ เด็กวัยรุ่นจึงขึ้นอยู่กับบิดามารดา และผู้ใหญ่ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก ในการที่จะช่วยกันให้ เด็กสามารถปรับตัวทั้งภายในบ้าน ในโรงเรียน และในสังคม จนสามารถประสบความสำเร็จ มีความสุข และความประพฤติเป็นที่พึงปรารถนา และทำประโยชน์แก่สังคมให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยทำให้ทราบถึงปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำทั้ง 3 โรงเรียน รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัว ทางสังคมและแนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ ผู้วิจัยขอเสนอแนะสำหรับโรงเรียนกรณีศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการใช้ผลการวิจัย

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

จากปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำ พบว่า ส่วนใหญ่เกิดจากปัจจัยด้านโรงเรียน คือ สภาพแวดล้อมทางสังคมในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ ระบบการปกครองนักเรียนประจำ หรือระบบการดูแลนักเรียนประจำ ดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีการจัดการดูแลความเป็นอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน ตลอดจนระเบียบ กฎเกณฑ์ และความสัมพันธ์ต่างๆ ในโรงเรียนให้เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนประจำได้อย่างมีความสุข โดยการนำแนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมทั้ง 3 โรงเรียน ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ไปปรับใช้ให้เข้ากับสถานการณ์และบริบทของโรงเรียน

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับครูอาจารย์

การพัฒนาเด็กให้มีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมที่ดีนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือและการส่งเสริมจากครู อาจารย์ ทั้งครูที่ดูแลนักเรียนประจำในหอพัก และครูผู้สอนในการจัดการดูแลและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และมีการทำกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนสนับสนุนให้เด็กทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้องในโรงเรียน เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้และมีพัฒนาการการปรับตัวทางสังคมที่เหมาะสม โดยมีครู อาจารย์คอยให้คำปรึกษา

1.3 ข้อเสนอแนะสำหรับบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง

ผู้ปกครองควรให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการดูแลอบรมเลี้ยงดูนักเรียนอย่างใกล้ชิดเมื่อนักเรียนกลับบ้าน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้รับความอบอุ่น และความรักจากครอบครัว ตลอดจนการเลี้ยงดูที่เหมาะสมของบิดามารดา ซึ่งจะเป็นพื้นฐานต่อความสามารถในการปรับตัวทางสังคมของเด็กได้ เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญในการอบรมเลี้ยงดูและใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาในระดับชั้นอื่นด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ ในโรงเรียนประจำ เช่น โรงเรียนที่รับนักเรียนประจำตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา ก็ควรศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาที่เพิ่งเข้ามาอยู่ในโรงเรียนประจำด้วย

2.2. การศึกษาในครั้งนี้ทำให้ได้แนวทางการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาวิจัยต่อยอด โดยนำแนวทางการแก้ปัญหาไปทดลองใช้จริง แล้วศึกษาผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อสรุปผลการแก้ปัญหาแล้วนำไปใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนในโรงเรียนประจำ

2.3 ควรมีการศึกษาปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนและปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนในโรงเรียนปกติด้วย รวมถึงเปรียบเทียบปัญหาการปรับตัวทางสังคมระหว่างโรงเรียนประจำและโรงเรียนปกติว่าเหมือนและแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กันยา สุวรรณแสง. (2533). *การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว*. กรุงเทพมหานคร: บำรุงสาสน์.
- กฤตินี ตรงสิทธิ์รักษ์. (2546). *การศึกษาปัญหาการปรับตัวของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2539). *ศึกษิตแห่งศตวรรษที่ 21 แนวคิดปฏิรูปการศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย จำกัด.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2531). *ประมวลบทความวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2526-2531*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชาติชาย หมั่นสมักร. (2542). *การปรับตัวของนักศึกษาโครงการสมทบพิเศษ คณะวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และและเพ็ญแข ประจันปัจฉนิก. (2528). *ปัจจัยทางจิตวิทยานิเวศที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูของมารดาไทย*. รายงานการวิจัย. ฉบับที่ 32. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. สำเนาเอกสาร
- ณัฐพล แนวจำปา. (2540). *การปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญญรัตน์ ขจรพัฒน์วรกุล. (2551). *การศึกษาเปรียบเทียบการปรับตัวทางอารมณ์และการปรับตัวทางสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและมีบทบาททางเพศแตกต่างกัน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษาและสถิติทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประภาส พิรพล. (2535). *การศึกษาการปรับตัวทางสังคมของนักกีฬาที่ชนะเลิศการแข่งขันและนักกีฬา ที่ไม่ชนะเลิศการแข่งขันในการแข่งขันกีฬาวิทยาลัยพลศึกษาแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 17 ประจำปีพุทธศักราช 2534*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาพลศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2533). *สุขภาพจิตเบื้องต้น*. โครงการส่งเสริมการแต่งตำรา.

กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย.

พรพรรณ จันทรง. (2541). *การศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นภสร ต้นปัทมดิลก. (2548). *การการศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนที่มีการปฏิบัติงานเป็นเลิศ: การศึกษาแบบข้ามกรณี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิภา นิธยาณ. (2530). *การปรับตัวและบุคลิกภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สารการพิมพ์.

นิตา ชูโต. (2540). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: พี. เอ็น. การพิมพ์.

ภุชงค์ เลานศรีวงศ์. (2535). *การเปรียบเทียบสภาพปัญหาในด้านการปรับตัวและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ศึกษาในระบบโรงเรียนและกึ่งระบบโรงเรียนเขตการศึกษา 11*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ลักขณา สรวิวัฒน์. (2545). *จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

วราภรณ์ นิธิจันทร์. (2539). *การศึกษาปัญหาการปรับตัวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วราภรณ์ ตระกูลสถิตย์. (2545). *จิตวิทยาการปรับตัว*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

วราภรณ์ รักริฉัย. (2540). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ต้นอ่อน.

ศรีเรื่อน แก้วกังวาน. (2549). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศุภกิจ ศรีทองเกิด. (2543). *ปัญหาการปรับตัวของนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสมเด็จพระปิยะมหาราชาบรมนียเขต อ. ไทรโยค จ.กาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ศุภลักษณ์ ศรีทานันท์. (2534). *การปรับตัวและสุขภาพจิต: จิตวิทยาเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมศรี บุญอรุณรักษา. (2539). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนเครือข่ายทอติก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมาน กำเนิด. (2520). *การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลต่อการปรับตัวของเด็ก*. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. อุดสำเนา.
- सानิต รัตต์บุญญ. (2533). *การเปรียบเทียบมโนภาพแห่งตนและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนตาม การรับรู้ของนักเรียนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวและไม่ก้าวร้าวในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุชา จันทร์อม. (2529). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- อรพินทร์ ชูชมและอัจฉรา สุขารมณ. (2532). *องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการปรับตัวของนักเรียน วัยรุ่น*. รายงานการวิจัยฉบับที่ 48. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัญชลี ทองจันทร์. (2546). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับการปรับตัวทาง สังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดเพชรบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.
- อารีย์ บุญญิตติ. (2540). *การพัฒนาแบบวัดการปรับตัวกับเพื่อนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุบล เสถียรปภีกรณกรณ์. (2521). *การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนไทยมุสลิมในวิทยาลัยครู ยะลา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Bernard, H. W. (1960). *Mental Health for Classroom*. New York: Mc Graw-Hill Book Company.

Holthman, H. W. (1965). *Survey of Study Habits and Attitudes*. New York: the Psychological Corporation.

Rogers, C. R. (1974). *The Organization of Personality*. American: Psychologist 2.

Sikkle, K., Gommer, L., & Veen, J. V. (2001). *A cross-case comparison of BSCW in educational setting*. University of Twente: Netherlands. Available from : <http://bscw.uji.es/pub/bscw.cji/0/9155?op=inf&id=9155> 9184-8k- [2005, oct 2]

NCTA. (2004). *Participants fostering a presence for Asian studies in their classrooms and schools*. Available from: http://www.insites.org/design2004/ncta/cross_case/context/index.html. [2005, oct 2]

Vella, S. W. Chapter 4 Cross Case Analysis and Findings. Available from : http://scholar.lib.vt.edu/thesis/available/etd-32298-13471/unrestricted/chap_4.pdf.

William, A. F., Melinada, M., Mark, C Martinez Rutgers University, Terrie R. Polovsky-Rutgers Graduate School of Education (2004). *Leadership And Coherence in Distric Professional Development: Three Case studies is part of the Paper Session: Cross Case Studies of School and Districts: Culture, Quality, and Coherence*. Available from: http://convention.allacademic.com/aera2004/session_info.html. [2005, oct 2]

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ.๐๕๑๒.๖(๒๗๕๕)/

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ ๑๐๓๓๐

๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

เรื่อง ขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบรมราชินีนาถราชวิทยาลัย
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวอุษา แก้วกำกง นิสิตชั้นปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา สาขาวิชาวิจัยการศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์เรื่อง “การวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในโรงเรียนประจำ: การศึกษาข้ามกรณี” โดยมี อาจารย์ ดร.กมลวรรณ ตังธนากานนท์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วย แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ กับผู้บริหาร ครู และนักเรียน ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ให้นิสิตผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลวิจัยดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอบพระคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)
หัวหน้าภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา

โทร. ๐-๒๒๑๘-๒๕๘๑ ต่อ ๘๐๐

นางสาวอุษา แก้วกำกง

โทร. ๐๘-๖๖๓๓๗-๒๔๖๑

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบการศึกษาภาคสนาม

การศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยได้ลงไปศึกษา 3 โรงเรียน โดยแต่ละโรงเรียนเป็นโรงเรียนประจำที่มีความแตกต่างกันของกลุ่มการศึกษาคือ โรงเรียนประจำชายล้วน โรงเรียนประจำหญิงล้วน และโรงเรียนประจำสหศึกษา ทั้งนี้เพื่อศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบว่าในแต่ละโรงเรียนมีประเด็นที่แตกต่างกันในเรื่องการศึกษาหรือไม่อย่างไร

กรอบการศึกษาของการศึกษาภาคสนามได้ดำเนินไปตามกรอบความคิดการวิจัยและประเด็นที่สนใจศึกษา ดังต่อไปนี้

- (1) การปรับตัวทางสังคมและปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำ
- (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำ
- (3) แนวทางในการแก้ไขปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำ

โดยกรอบการศึกษาของแต่ละโรงเรียนผู้วิจัยได้พยายามศึกษาถึงลักษณะพฤติกรรมของนักเรียนที่ส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการปรับตัวทางสังคมในด้านต่างๆ ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

- (1) การปรับตัวทางสังคมด้านมาตรฐานทางสังคม ได้แก่ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎเกณฑ์ของโรงเรียนและหอพัก การปฏิบัติตามกิจกรรมประจำวัน
- (2) การปรับตัวทางสังคมด้านทักษะสังคม ได้แก่ การปรับตัวเข้ากับคนอื่นและความสัมพันธ์กับคนอื่นในโรงเรียน ได้แก่ เพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ครู และบุคคลต่างๆ ในโรงเรียน
- (3) การปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ได้แก่ การปรับตัวต่อพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับสังคม หรือการกระทำที่ตรงข้ามกับสังคม เช่น ต่อต้าน ดื้อดึง ทะเลาะวิวาท ทำลายสังคม ทำลายตนเอง พฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม
- (4) การปรับตัวทางสังคมด้านแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่ การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในสังคมหรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ซึ่งการศึกษาภาคสนามผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ช่วงในการศึกษา ดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 (ลงไปครั้งที่ 1) เป็นการศึกษาสภาพทั่วไปและโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนประจำทั้ง 3 โรงเรียน และเก็บข้อมูลเบื้องต้นเพื่อที่จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับกรณีที่จะศึกษาเชิงลึกในช่วงที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลหลักของโรงเรียนได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนทุกสาระวิชา ครูแนะแนว และครูผู้มีหน้าที่ดูแลนักเรียนในหอพัก โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ได้

1) ข้อมูลระดับกว้าง ประกอบด้วย

1.1) สภาพทั่วไปของโรงเรียน โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนประจำ กิจวัตรประจำวันของนักเรียนประจำ ตารางการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และพฤติกรรมต่างๆ ของนักเรียนประจำระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2) ข้อมูลระดับลึก ประกอบด้วย

2.1) พฤติกรรมของนักเรียนที่เป็นปัญหาต่อการปรับตัวทางสังคมในโรงเรียน

ช่วงที่ 2 (ลงไปครั้งที่ 2) เป็นการเก็บข้อมูลเชิงลึกของกรณีศึกษานักเรียนในแต่ละโรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลหลักของโรงเรียนได้แก่ นักเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ผู้ให้ข้อมูลสนับสนุนได้แก่ ครูผู้สอนนักเรียน ครูผู้ดูแลนักเรียนประจำ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ได้

1) ข้อมูลระดับลึกเกี่ยวกับการปรับตัวทางสังคมและปัญหาการปรับตัวทางสังคม ของนักเรียนในด้านต่างๆ และปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคม โดยใช้วิธีการสังเกต และสัมภาษณ์

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ครูผู้สอนและครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

- (1) พฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เข้ามาอยู่ประจำระยะแรกๆ (คำถามลักษณะสืบย้อน)
- (2) การปรับตัวทางสังคมโดยทั่วไปของนักเรียนทั้งในโรงเรียนและในห้องเรียน
- (3) การปรับตัวด้านระเบียบข้อบังคับโรงเรียน กฎระเบียบห้องเรียน และมารยาทในทางสังคมในห้องเรียน
- (4) การปรับตัวเข้ากับคนอื่นของนักเรียนที่อยู่ประจำ ทั้งเพื่อน รุ่นพี่รุ่นน้อง ครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน
- (5) การปรับตัวในการทำงานร่วมกับคนอื่น และการได้รับความยอมรับจากคนอื่นๆ ในห้องเรียนหรือในชั้นเรียน หรือในโรงเรียน
- (6) การปรับตัวในการทำกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน
- (7) การปรับตัวในด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์กับสังคม เช่น พฤติกรรมที่มีแนวโน้มต่อต้าน ดื้อดึง ทะเลาะวิวาท ทำลายตัวเอง ทำลายสังคม
- (8) การปรับตัวต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ครูผู้ดูแลนักเรียนประจำในหอพัก

- (1) พฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เข้ามาอยู่ประจำในหอพักระยะแรกๆ (คำถามลักษณะสืบย้อน)
- (2) การปรับตัวต่อระบบการอยู่ประจำโดยทั่วไปในโรงเรียน
- (3) การปรับตัวในการทำกิจกรรมประจำวันของนักเรียนประจำ
- (4) การปรับตัวด้านระเบียบข้อบังคับ กฎเกณฑ์ ระบบการดูแลและระบบการปกครองของนักเรียนอยู่ประจำในหอพัก
- (5) การปรับตัวในการอยู่ร่วมกันในหอพัก การปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน รุ่นพี่ และครูประจำหอพัก
- (5) การปรับตัวในการร่วมกิจกรรมต่างๆ ของทางหอพักหรือทางโรงเรียน
- (7) การปรับตัวในด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์กับสังคม เช่น พฤติกรรมที่มีแนวโน้มต่อต้าน ดื้อดึง ทะเลาะวิวาท ทำลายตัวเอง ทำลายสังคม
- (8) การปรับตัวต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในสังคม

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ครูแนะแนว

- (1) พฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เข้ามาอยู่ประจำระยะแรกๆ (คำถามลักษณะสืบย้อน)
- (2) การปรับตัวทางสังคมโดยภาพรวมต่อการเข้ามาอยู่ในโรงเรียนของนักเรียนประจำ
- (3) การปรับตัวต่อกฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎเกณฑ์ของโรงเรียน และมารยาททางสังคม
- (4) การปรับตัวเข้ากับคนอื่นหรือความสัมพันธ์ของนักเรียนกับคนในโรงเรียน ได้แก่ เพื่อน รุ่นพี่ ครูและบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- (5) การปรับตัวในการทำงานกลุ่ม หรือการร่วมกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน
- (6) การปรับตัวด้านแนวโน้มพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม
- (7) การปรับตัวต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของนักเรียน
- (8) การปรึกษาปัญหาต่างๆ ของนักเรียนประจำ

แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์นักเรียน

- (1) นักเรียนมีการปรับตัวอย่างไรบ้าง เมื่อมาอยู่โรงเรียนประจำระยะแรกๆ (คำถามลักษณะสืบย้อน)
- (2) ชีวิตความเป็นอยู่โดยทั่วไปของนักเรียนในหอพัก และในโรงเรียน
- (3) นักเรียนมีปัญหาอะไรบ้างใหม่เมื่อต้องอยู่ร่วมกับเพื่อน ครู หรือคนอื่นๆ ในโรงเรียน นักเรียนมีความสุขดีไหมที่ต้องอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น
- (4) การปรับตัวด้านกฎระเบียบของโรงเรียน ของหอพัก หรือกฎระเบียบของนักเรียนประจำ
- (5) การปรับตัวต่อกิจวัตรประจำวันของนักเรียนประจำ
- (6) การปรับตัวในการอยู่ร่วมกันกับคนอื่น เช่น การปรับตัวเข้ากับเพื่อน การปรับตัวเข้ากับรุ่นพี่ รุ่นน้อง การปรับตัวเข้ากับครูทั่วไปและการปรับตัวเข้ากับครูประจำหอพักในโรงเรียน และในหอพัก
- (7) การปรับตัวต่อการทำงานร่วมกับคนอื่น หรือการร่วมกิจกรรมต่างๆ กับทางโรงเรียน
- (8) การปรับตัวให้ทันต่อต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

แบบสังเกตบริบทของโรงเรียน

1. สภาพที่ตั้ง

- ที่ตั้งของโรงเรียน

.....

.....

- อาคารต่างๆ ในโรงเรียน

.....

.....

- หอพักนักเรียนประจำ

.....

.....

2. สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

- บริเวณภายในโรงเรียน

.....

.....

- บริเวณหอพักประจำ

.....

.....

- ห้องเรียน

.....

.....

- สนามกีฬา

.....

.....

- สภาพบรรยากาศโรงเรียน

.....

.....

แบบบันทึกข้อมูลที่ได้จากเอกสาร

ชนิดเอกสาร	แหล่งที่มา	เนื้อหาสาระ	โรงเรียน		
			โรงเรียนชาย	โรงเรียนหญิง	โรงเรียน สหศึกษา
1. ข้อมูลเกี่ยวกับ โรงเรียน					
2. รายละเอียด การจัดการดูแล นักเรียนประจำ					
3. ตารางกิจวัตร ประจำวันของ นักเรียนประจำ					
4. กิจกรรมต่างๆ ของนักเรียน ประจำ					
5. รายงานการ ประชุมระดับชั้น					

ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม

หัวข้อ การวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1
 ในโรงเรียนประจำ: การศึกษาข้ามกรณี

ผู้จัดและดำเนินการ

นางสาวอุษา แก้วกำกวง นิสิตบัณฑิตศึกษา สาขาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร. กมลวรรณ ตังธนากานนท์

วันเวลาและสถานที่ที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม

โรงเรียนที่ 1 โรงเรียนประจำชายล้วน 19 มกราคม 2552

โรงเรียนที่ 2 โรงเรียนประจำหญิงล้วน 8 เมษายน 2552

โรงเรียนที่ 3 โรงเรียนประจำสหศึกษา 17 มกราคม 2552

วัตถุประสงค์

เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำ ชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประจำ

รายละเอียดวิธีการ

การสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีการสนทนาถึงประเด็นการปรับตัวทาง
 สังคม ปัญหาการปรับตัวทางสังคม และปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของ
 นักเรียนประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อหาแนวทางและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการปรับตัว
 ทางสังคมของนักเรียนประจำ 3 รูปแบบ โดยครูที่เป็นตัวแทนเข้าร่วมการสนทนากลุ่มของแต่ละ
 โรงเรียน ซึ่งเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างอิสระระหว่างผู้เข้าร่วมการสนทนา
 กลุ่มด้วยตนเองและผู้วิจัย ผู้ร่วมสนทนามีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและ

ผู้เข้าร่วมการสนทนา

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มในแต่ละโรงเรียน เป็นตัวแทนครูประมาณ 5-6 คน โดยครูที่
 เป็นตัวแทนคือครูประจำหอพัก ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครูผู้สอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่
 1 และครูแนะแนว โดยทำการสนทนากลุ่มทั้งหมด 3 ครั้ง ครั้งละ 1 โรงเรียน โดยผู้ร่วม
 สนทนากลุ่มแต่ละโรงเรียนมีดังนี้

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 1 โรงเรียนประจำชายล้วน ได้แก่

(1) ครูหัวหน้าระดับชั้น ครูสอนวิชาภาษาไทย และครูประจำชั้นนักเรียน
 มัธยมศึกษาปีที่ 1

(2) ครูแนะแนวและครูที่ปรึกษานักเรียนประจำหอพัก

(3) ครูที่ปรึกษานักเรียนประจำหอพัก

(4) ครูที่ปรึกษานักเรียนประจำหอพัก

(5) ครูจิตวิทยา

(6) ครูสอนคณิตศาสตร์และครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 3 โรงเรียนประจำสหศึกษา ได้แก่

(1) ครูหัวหน้าดูแลงานนักเรียนประจำ

(2) ครูดูแลนักเรียนประจำหอพัก

(3) ครูดูแลนักเรียนประจำหอพักและครูสอนคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

(4) ครูหัวหน้าระดับ ครูประจำชั้นและครูสอนภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

(5) ครูดูแลนักเรียนประจำหอพักชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 2 โรงเรียนประจำสหศึกษา ได้แก่

(1) ครูสอนวิชาคอมพิวเตอร์ และครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

(2) ครูดูแลกิจการนักเรียน

(3) ครูสอนสุขศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

(4) ครูดูแลหอพักนักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

(5) ครูดูแลหอพักนักเรียนหญิง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ประเด็นการสนทนากลุ่ม

1. ลักษณะปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำแต่ละโรงเรียนเป็นอย่างไร (ให้แต่ละโรงเรียนแสดงความคิดเห็น) ผู้วิจัยวิเคราะห์ปัญหาการปรับตัวทางสังคมให้แต่ละโรงเรียนทราบ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคม โดยผู้เข้าร่วมร่วมแสดงความคิดเห็นและผู้วิจัยสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการปรับตัวทางสังคมของนักเรียนประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. แนวทางการแก้ปัญหา และการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาการปรับตัวทางสังคมของแต่ละโรงเรียน

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวอุษา แก้วกำกวง อยู่บ้านเลขที่ 81/1 หมู่ 6 ตำบลลำโรงใหม่ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ สำเร็จการศึกษาครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน วิชาเอกคอมพิวเตอร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2546 และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2549 ปัจจุบันทำงานตำแหน่งครูสอน ที่โรงเรียนนวมวิรุฬหวิทยาลัย ถ.ราชวิถี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10330

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย